

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

ŠTEVILKA: 16-17 • LETO: XXIX

JESENICE, DNE 24. APRILA 1980

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

OSNUTEK DOGOVORA O TEMELJIH DRUŽBENEGA PLANA OBČINE JESENICE ZA OBDOBJE 1981-1985 V RAZPRAVI

Zbori občinske skupščine Jesenice bodo v prihodnjih dneh posredovali v razpravo, ki bo zaključena v mesecu avgustu, osnutek dogovora o temeljih družbenega plana občine Jesenice za obdobje 1981-85. Osnutek je pripravljen na podlagi pripomb na zasnovo dogovora o temeljih družbenega plana občine Jesenice. Čeprav bomo v eni od prihodnjih števil našega glasila objavili celotno gradivo osnutka dogovora, v tem sestavku izpostavljamo najvažnejše cilje in naloge in gospodarskega, socialnega in prostorskega področja, katerim je potrebno v razpravah posvetiti kar največ pozornosti.

RAZVOJ SAMOUPRAVNIH DRUŽBENO EKONOMSKIH ODNOSOV

Na področju razvoja samoupravnih in družbeno ekonomskih odnosov lahko ugotovimo, da smo v planskem obdobju 1976-1980 doživeli korenite spremembe na vseh področjih združenega dela in razvoja družbe kot celote. Samoupravna aktivnost je bila v vseh sferah usmerjena v krepitev mesta in vloge delavcev v organizaciji združenega dela kot temeljni samoupravni skupnosti družbenega dela in življenja. Ta aktivnost se je pokazala predvsem v zadnjih dveh letih pri spre-

jemanju samoupravnih aktov statusnega značaja, samoupravnega planiranja, urejanja dohodkovnih odnosov, medsebojnih razmerij v

združenem delu itd. Kljub temu, da do danes še nismo uspeli v celoti v praksi realizirati vseh določil zakona o združenem delu, ker to predstavlja dolgotrajen proces, pa lahko trdimo, da je bil v zadnjih letih storjen velik korak pri razvoju samoupravnih odnosov; tako na področju gospodarstva, družbenih dejavnosti, kakor tudi na področju krajevnega samouprave.

Skupne naloge na področju razvoja samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov (Nadaljevanje na 16. strani)

POLPROIZVODI - VČERAJ, DANES, JUTRI

Preskrba s polproizvodi (vložkom), ki bi omogočila normalno obratovanje vseh TOZD v železarni Jesenice, je danes tisto, kar nas močno skrbi. Namen tega sestavka je prikazati, kakšna je bila situacija preskrbe s polproizvodi v bližnji preteklosti, kakšna je danes in kaj bo treba narediti, da bo že danes, predvsem pa jutri boljša.

Če prelistamo poslovna poročila za posamezna leta v preteklem desetletju, vidimo, da so bila redka ob-

dobja, ko ni bilo večjih ali manjših težav s polproizvodi. Proizvodne zmogljivosti nekaterih TOZD so bile večje kot možnosti preskrbe s polproizvodi iz domačih virov. Zato smo nabavljali potrebne količine polproizvodov: ingote, slabe, toplo valjane trakove, blume, paličasto jeklo in valjano ter vlečeno žico v drugih jugoslovanskih železarnah in iz uvoza.

V naši železarni se je gibal dejanski povprečni izplen blok-končni izdelek do leta 1976 okoli 69% in po letu 1977 okoli 67%. Razpredelnica ob koncu sestavka prikazuje za obdobje 1969-1979 situacijo na področju polproizvoda iz domačih in tujih virov. V koloni I je prikazana proizvodnja surovega jekla v naši jeklarni, v koloni II teoretično možna količina gotove proizvodnje iz lastnega jekla ob upoštevanju približnega povprečnega izplena 69% oziroma 67%, v koloni III dejansko dosežena gotova proizvodnja in v koloni IV razlika med teoretično možno ter dejansko doseženo gotovo

evidence, ki jo vodijo, ugotovili, da vzrok za nedoseganje mesečnih planiranih količin ni v slabem delu delavcev konti-liva, pač pa v tem, ker ne dobijo planiranega števila šarž iz elektrojeklarne oziroma martinarne.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje na 3. strani)

V KONTI LIVU BI LAHKO ODLILI ŠE VEČ, ČE...

Povod za naš obisk v konti-livu je bila doslej največja količina odlitih gredic v mesecu marcu, ko so odlili 3.308 ton gredic in kar za 308 ton presegle planirano mesečno količino pri delu na dve izmeni in doslej največja dnevna količina odlitih gredic 5. aprila, ko so v dveh izmenah odlili 274 ton. Naj ob tem pripomnimo, da njihov letni plan znaša 40.000 ton, do dneva našega razgovora, 21. aprila, pa zaostajajo za planom skupno 2.673 ton. O tem in o vzrokih, zakaj zaostajajo za planom in o drugih težavah, pa tudi uspehih, smo se pogovarjali z vodjem konti-liva Marjanom Demšarjem, tehnologom Antonom Mlakarjem in livarji Adilom Avdičem, Martinom Gruberjem, Husnijem Kerčem in Mesudom Dindičem.

Kadrovska zasedba v obratu še ni povsem popolna, sedaj dela 40 proizvodnih delavcev neposredno na konti-livu na dve izmeni, vendar so trenutno zadovoljni, predvsem ker imajo zelo zavzet in priden kolektiv. Brez težav smo na osnovi natančne

evidence, ki jo vodijo, ugotovili, da vzrok za nedoseganje mesečnih planiranih količin ni v slabem delu delavcev konti-liva, pač pa v tem, ker ne dobijo planiranega števila šarž iz elektrojeklarne oziroma martinarne.

(Nadaljevanje na 6. strani)

(Nadaljevanje na 3. strani)

ŠTAFETA MLADOSTI IN PROSLAVA OB 1. MAJU

Jutri v petek, 25. aprila, bomo v jeseniški občini prevzeli letošnjo štafeto mladosti, ki nosi naše iskrene želje ob 88. rojstnem dnevu predsedniku Titu, da bi premagal hudo bolezen in še ostal med nami kot veliki inspirator socialističnega samoupravnega razvoja. Štafeto mladosti bomo na Jesenicah sprejeli ob 8.49 na trgu Toneta Cufarja.

Letošnji 27. april - dan Osvobodilne fronte in praznik dela - 1. maj, ob 35-letnici osvoboditve, bomo proslavili na osrednji proslavi, ki bo v torek, 29. aprila ob 18. uri v dvorani amaterskega gledališča Tone Cufar Jesenice. Po govoru bodo razglasili letošnje prejemnike priznanj Osvobodilne fronte in srebrnega znaka Zveze sindikatov Slovenije. V kulturnem programu bo sodeloval pihalni orkester Jeseniški železarji in recitatorji amaterskega gledališča Tone Cufar.

V teh dneh bodo na vseh poslopih zavirale zastave, z našo prisotnostjo na proslavah bomo dokazali na šo pripadnost socialistični samo upravn Jugoslaviji.

Vsem delavcem TOZD in delovnih skupnosti Železarne in ostalim delovnim ljudem in občanom čestitamo k 1. maju - prazniku dela in jim želimo veliko delovnih uspehov, sreče in osebnega zadovoljstva

Samoupravni in poslovodni organi ter družbenopolitične organizacije TOZD, delovnih skupnosti in Železarne

BOLNIM BOLJŠE VARSTVO - KAKO?

Pod gornjim naslovom, brez vprašanja, smo v našem glasilu štev. 12 z dne 27. marca seznanili naše delavce le z osnovnimi problemi bolezenske odsotnosti in poročali o problemskem sestanku v obratni ambulanti z zdravniki TOZD Obratna ambulanta, odgovornimi delavci Železarne in predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Povedali smo vam še, da smo takrat formirali strokovno grupo za pripravo predloga ustreznih ukrepov, na podlagi katerih naj bi ob sodelovanju vseh odgovornih strokovnih sodelavcev v Železarni in v obratni ambulanti ob podpori zdravega jedra delavcev in delovnih skupin ukrotili naraslo reko in jo usmerili v pravo strugo.

Že iz naslova se da razbrati, da je naš osnovni cilj zagotoviti izpolnjevanje načela »naj bolni ne delajo in da naj zdravi ne bolujejo«. Delovna organizacija je pravno in moralno

dolžna urediti uspešno organizirano zdravstveno varstvo. V skladu z določili zakona o zdravstvenem varstvu imamo obratno ambulanto in

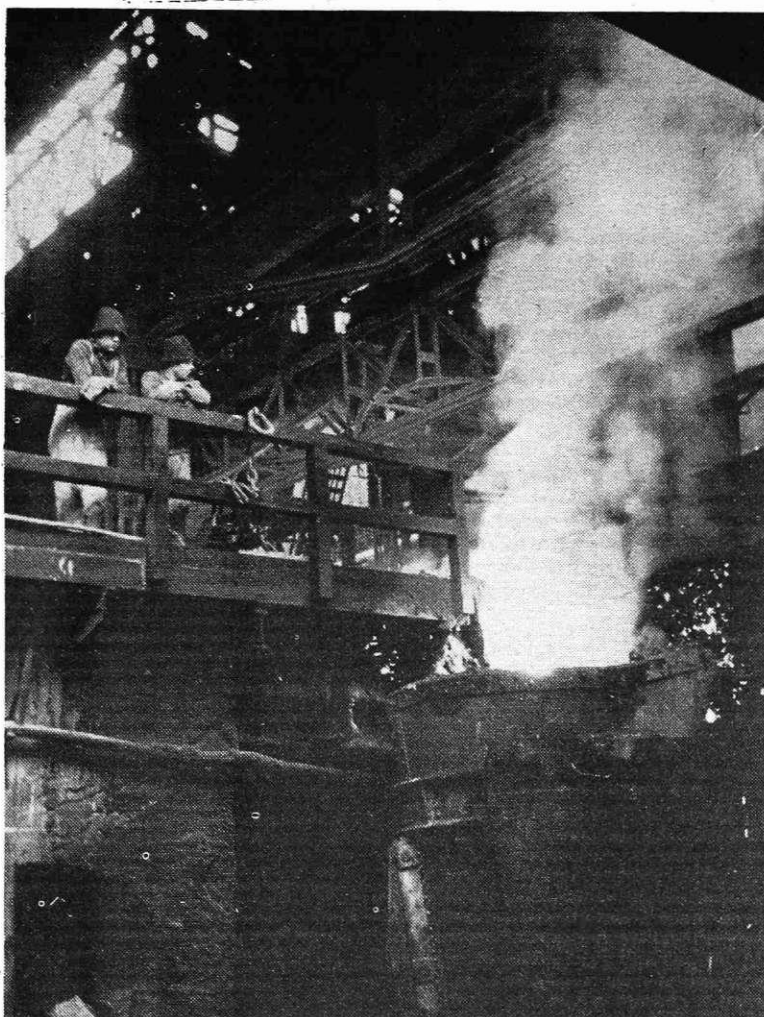
(Nadaljevanje na 2. strani)

INFORMIRANJE IN REFERENDUM

Kvaliteta in kvantiteta človekovega znanja (vedenja) je odvisna od števila kvalitetnih podatkov, ki jih dobiva o svetu in sebi. Človek zaznava svet z vsem svojim telesom. Telo je sprejemni organ, ki se odziva na zunanje dogajanje in v skladu z razumevanjem signalov tudi ravna.

(Nadaljevanje na 10. strani)

30 LET DELAVSKEGA SAMOUPRAVLJANJA

Grodelj teče (IK)

ZA VIŠJE OSEBNE DOHODKE VEČ IN BOLJE DELATI

Skoraj ne mine dneva, da ne bi v takšnih ali drugačnih razpravah omenjali osebnih dohodkov, pripombe na delitev in podobno. Zelo radi pa tudi primerjamo osebni dohodek z delavci v razvitejših deželah, pri čemer zelo nekritično obidemo vse dejavnike, ki vplivajo na take ali drugačne osebne dohodke. Tako smo, na primer, pred nedavnimi lahko v časnikih prebrali, da Slovenske železarne zaostajajo za zahodnoevropskim proizvajalcem August Thyssen Heutte pri produktivnosti kar za trikrat. Seveda gre pri tem za nivo tehnološke razvitenosti in druge dejavnike, vendar pa ne bi smeli pozabiti, da strokovnjaki omenjajo kar 37 različnih dejavnikov, ki vplivajo na gibanje produktivnosti znotraj posameznih temeljnih oziroma delovnih organizacij.

Ko takole razpravljamo v naših temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih o gibanju osebnega dohodka, bi se morali mnogo bolj soočiti z vsemi dejavniki, ki vplivajo na produktivnost dela, od česar so odvisni naši osebni dohodki. Strokovnjaki med najbolj pomembne dejavnike produktivnosti dela navajajo: sodobno organizacijo dela, sodobne metode upravljanja in vodenja, sistem nagrajevanja, merjenje produktivnosti dela in drugih kazalcev učinkovitosti poslovanja, uspešnost izkoriščanja zmogljivosti, bolj smotno izkoriščanje osnovnih sredstev, varčevanje s surovinami in energijo, kontrolo in izboljšanje proizvodov, splošno in strokovno izobraževanje in usposabljanje delavcev, medsebojne odnose in drugo.

Mirno bi lahko rekli, da smo večino teh pa tudi drugih dejavnikov vnesli v naše družbene plane, še posebno pa v akcijske programe za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, ki ne sme biti kampanja, ampak trajna in zavestna borba vseh nas, ki se ne bo zaključila jutri ali pojutrišnjem, temveč takrat, ko bomo dejansko dosegli gospodarsko stabilizacijo.

Kot temelj, na katerem slonijo vsa naša stabilizacijska in razvojna prizadevanja smo postavili krepitev in nadaljnji razvoj socialističnih družbeno ekonomskih odnosov, v katerih bodo delavci resnično postali gospodarji pogojev in rezultatov svojega dela. Na takih družbeno ekonomskih odnosih, ob doslednem upoštevanju delitve dohodka in osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela, bomo gradili in bolj odgovorno in zavestno uresničevali tudi ostale dejavnike, ki vplivajo na rast produktivnosti dela in s tem dohodka in sredstev za delitev osebnih dohodkov.

Torej »škarje in platno« sta v naših rokah in ne v neki imaginarni družbi, kar zelo radi poudarjamo. Ko je predsednik Tito na XI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije govoril o rasti produktivnosti dela kot o ključnem vprašanju nadaljnjega napredka, je med drugimi dejavniki poudaril: »Da bi dosegli večjo produktivnost dela, nas čaka pomembna naloga, da izboljšamo sistem delitve po delu, tako da bo postal glavna spodbuda za produktivnost in tudi za uspešnejše upravljanje in učinkovitejše poslovanje sploh.«

KADRI ZA JEKLARNO 2

Vprašanja in razmišljanja o kadrih za jeklaro 2 so bila v pripravljalnem obdobju prisotna skoraj na vseh razgovorih in sestankih, kjer smo obravnavali izgradnjo jeklarne 2. To zanimanje nedvomno izhaja iz spoznanja, da so kadri v socialistični samoupravni družbi temeljni dejavniki družbenega in gospodarskega razvoja ter dejstva, da so kadri že postali omejitveni faktor gospodarskega razvoja jeseniške občine, kjer moramo vse nove investicije graditi samo na razpoložljivih kadrovskih virih.

V investicijskem programu jeklarne 2 smo zato poskušali poglavje o kadrih in socialnih pogojih čim kvalitetneje obdelati, da bi tako dobili osnovni, na kateri bomo gradili vse

druge kadrovske aktivnosti za jeklaro 2.

Kadrovskega projekta jeklarne 2 smo izdelali pred odločitvijo o dobavi (Nadaljevanje na 7. strani)

Pred nami je mednarodni praznik dela — 1. maj, borbeni dan solidarnosti proletariata in delovnih ljudi vsega sveta. V borbi za osemurni delovni dan so delavci v Združenih državah Amerike prvega maja 1886. leta organizirali generalno stavko. V tej stavki se je policija v Chichagu spopadla s 40.000 stavkajočimi delavci. Ubitih je bilo šest delavcev in okoli 50 ranjenih. Voditelji stavke so bili aretirani in postavljeni pred sodišče, ki jih je obsodilo na smrt, tri pa na dolgoletno ječo. Ti majski dogodki v Chichagu so globoko odjeknili med svetovnim proletariatom. Kongres II. internacionale v Parizu 1889. leta je proglasil prvi maj za dan borbe mednarodnega proletariata za osemurni delovni dan. Takrat so delavci opravljali tudi najtežja dela v izredno težkih pogojih po 12 in 16 ur dnevno brez socialne in starostne zaštite. Za uveljavljanje tega revolucionarnega praznika so padle velike žrtve po vsem svetu, ker so kapitalistični režimi v prvomajskih manifestacijah čutili zanje nevarno dejanje.

Demonstracije proletariata so zavemale iz leta v leto večji razmah, pogosto je prihajalo do oboroženih spopadov s policijo, ki je ščitila interese kapitalistov. Vendar vsa krutost preganjanja in drugi surovi ukrepi niso mogli zatreti naglega razvoja naprednih delavskih gibanj, ki so se pod vplivom znanstvenega marksizma vedno bolj širila. Pozivu internacionalne so se odzvali solidarno vsi delavci po svetu, med njimi tudi jugoslovanski proletariati, ki je pod vodstvom svoje Komunistične partije Jugoslavije prehodil trdo in slavno pot že pod reakcionarnim režimom avstroogrske in pozneje jugoslovanske monarhije ter buržoaznim režimom do največje preizkušnje v letih fašistične okupacije.

V tem in povojnem obdobju so naši narodi pod vodstvom svojega največjega sina — tovariša Tita, v narodnoosvobodilnem boju in v ljudski revoluciji ter v povojni graditvi porušene domovine skovali bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, ki je predpogoj za dosegajočega samoupravne skupnosti naših narodov in narodnosti.

Danes ni več potrebno v okrilju noči na skalnate stene Mežaklje risati simbolov delavskega razreda — srp in kladivo, kar so delali naši tovariši v preteklosti.

PRVI MAJ — PRAZNIK DELA — PREGLED DOSEŽENIH USPEHOV

Za nas je prvi maj pregled doseženih rezultatov naših samoupravnih sprejetih planskih obvez. Že 35 let svobodno gorijo kresovi na predvečer prvega maja in oznanjajo, da smo svobodni delavski razred, ki si kljub nekaterim težavam uspešno sam kroji življenje in nadaljnji razvoj.

Danes lahko s ponosom dvignemo rdeči prapor, v katerega so uprte oči vsega miroljubnega človeštva. Jeseniški delavci smo posebno ponosni na naše delovne rezultate.

V preteklih 35 letih svobodne Jugoslavije smo tudi mi, železarji, prispevali svoj delež k obnovi porušene domovine. Ni večjega objekta v državi, kjer ne bi bilo vgrajeno jeseniško jeklo. Nešteto jugoslovanskih železarskih strokovnjakov se je šolalo na Jesenicah, na kar smo posebej ponosni. Poleg vsega smo uspeli, da je naša železarna v teh 35 letih bistveno spremenila svojo podobo. V teh letih je tekla intenzivna investicijska dejavnost in smo zgradili ali modernizirali pomembne objekte in proizvodne naprave in s tem omogočili lažje in varnejše delo, s tem pa tudi dvignili produktivnost od 15,8 ton na zaposlenega v letu 1950, na 57,1 tona na zaposlenega v letu 1979, kar je 4,2 krat več.

To pa ne pomeni, da smo izčrpali vse rezerve. Sedanji gospodarski razvoj še toliko bolj zahteva od nas, da strnemo vse sile in poostrene gospodarske pogoje premagamo tako, kot smo jeseniški železarji to že mnogokrat naredili in iz njih izšli še močnejši, še trdnjši. S težavami se moramo spoprijeti tako, da bomo izpolnili gospodarske načrte, ki smo jih samoupravno sprejeli. Akcijske programe, ki smo jih sprejeli za izvajanje resolucije, moramo dosledno realizirati. Samo od tega, koliko in kaj bomo proizvedli, je odvisen naš družbeni in osebni standard.

Prvi maj praznujemo letos ob dveh velikih jubilejih: 35-letnici osvoboditve Jugoslavije in 30-letnici samoupravljanja. Za nami so lepi rezultati dela, imamo jasen razvojni program. To so jamstva za nas in našo družbo, da bomo z delom tudi v bodoče gradili sebe in da bo z nami rasla tudi naša socialistična samoupravna družba kot celota.

Pri tem ne bi smeli nikoli pozabiti, kakšno ceno so naši narodi plačali za to svobodo, ki nam omogoča, da sami v novem samoupravnem družbenem sistemu oblikujemo našo socialistično sedanost in bodočnost.

Vsem železarjem in občanom čestitam k prazniku dela — prvemu maju.

Štefan Ščerbič

BOLNIM BOLJŠE VARSTVO — KAKO?

(Nadaljevanje s 1. strani)

imamo pristojne zdravnike. Železarna je vložila precejšnja sredstva za posodobitev prostorov, v opremo obratne ambulantne in za vzgojo strokovnih kadrov. To pomeni, da smo si osnovo uredili, čeprav še ne povsem, vendar prostorski in strokovni pogoji omogočajo boljše in kvalitetnejše delo pri nujenju zdravniške pomoči. Nujno je torej omejiti krog porabnikov zdravstvenih uslug samo na tiste, ki to pomoč potrebujejo, vse drugo v zvezi z odsotnostjo z dela naj se ureja izven ambulantnih prostorov.

Pripravili smo nekaj predlogov, s katerimi bomo skušali v bodoče reševati to zahtevno nalogo, s predpostavko, da se ti problemi ne dajo reševati nestrokovno, niti ne zaletavo. Če smo se odločili za strokovno podlago, moramo začeti najprej v obratni ambulanti. Potrebno je doseči čim bolj izrazito sodelovanje med preventivno in kurativno. Rezultati — ugotovitve zdravnikov ob prvem in preventivnem pregledu bi morali biti vedno na vpogled zdravniku v kurativni ambulanti. To pomeni najti možnost boljše povezave obeh kartotek.

Zaradi kroničnega pomanjkanja zdravnikov v kurativnih ambulantah in v času uvajanja novih zdravnikov bi morali uvesti stalno obliko pomoči zdravnikov specialistov medicine dela.

Opomba: Trenutno že dela vsak teden po en zdravnik specialist medicine dela v kurativni ambulanti.

Ob ugotovitvi, da so zahteve po priznanju bolezenske odsotnosti večkrat bolj socialne kot medicinske narave, se moramo dogovoriti za najustreznejši način sodelovanja med obratno ambulanto in TOZD. To sodelovanje mora še vedno temeljiti na sistemu, ki zagotavlja zdravniku in zavarovancu, da je končni arbiter le pristojni zdravnik, ker drugačne prakse zakon ne dopušča. S posebnim pisnim obvestilom bi zdravnik pozval našo socialno službo k sodelovanju takrat, kadar bi pri zavarovancu prevladoval ne medicinski — socialni problem. Zdravstveno socialna služba bi že naslednji dan zdravniku dala povratno sporočilo o možnosti rešitve nakazane problema. Seveda bi pri tem reševanju sodelovali tudi kadroviki iz TOZD in delovnih skupnosti.

Za zmanjšanje trajnejših bolezenskih odsotnosti je nujno potrebno bolj organizirano pristopiti k izvajanju medicinske rehabilitacije. Le-ta ne more potekati brez predhodne ureditve pogojev za izvajanje prek naše socialne službe (socialni delavec — kadrovik) in skladno z določili 159 čl. pravilnika o delovnih razmerjih ter št. 36 samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva za področje regionalne zdravstvene skupnosti Kranj.

Vinjenim delavcem se ne prizna osebni dohodek, niti nobeno drugo nadomestilo — opravičilo. Neposredni vodje so dolžni, da vsakega delavca, za katerega sumijo, da je vinjen, pošljejo s spremstvom na rešilno postajo, da opravi alkoktest. Če je alkoktest pozitiven, se prizadeva takoj odstraniti z območja Železarne zaradi njegove delovne varnosti in v skladu z izpolnjevanjem delovnega reda. Enak postopek sledi tudi, če delavec odkloni preizkus z alkoktestom, ker se to smatra, kot da bi bil preizkus pozitiven. Torej za čas take odsotnosti z dela delavcu ni mogoče priznati rednega letnega dopusta, bolezenske odsotnosti, niti osebne dohodka — taka odsotnost je neopravičena.

Delavci — zavarovanci iz Železarne v primeru bolezni koristijo

praviloma usluge v obratni ambulanti Železarne, bolezenski stalež pa v vsakem primeru odobrijo samo zdravniki omenjene ambulate. Vsak delavec — zavarovane, ki ob obolenju ne more takoj priti do pristojnega zdravnika, naj koristi usluge dosegljivega zdravnika in če ta ugotovi zavarovancevo delovno nezmožnost, mora zavarovane v 24 urah obvestiti o tem pristojnega zdravnika, oziroma vodstvo TOZD.

Že dalj časa ugotavljamo, da je med vzroki za večjo bolezensko odsotnost tudi več nezadovoljivo rešenih administrativnih postopkov, zato se zadalži odsek za socialno varstvo in zavarovanje, da uvede redne pisne urgence za tiste zavarovance, pri katerih je bolezenska odsotnost vezana na administrativni postopek. Pisne urgence se pošlje službi zdravstvene skupnosti s prošnjo, da pospešijo postopek ali oceno pri zdravniški komisiji I. oziroma II. stopnje in da eventualno predlaga oceno invalididska komisija.

Z zdravniški obratni ambulanti se moramo dogovoriti, da bodo sprotno dajali predloge za oceno invalidnosti in o tem obveščali referentko za rehabilitacijo in razporejanje invalidov. Le-ta pa naj skupaj s kadroviki pripravi predloge za ustrezno razporeditev.

Poleg problemov v zvezi z oceno invalidnosti in ustrezno zaposlitvijo je še vedno prisoten predolg čakalni rok za izdajo odločbe o invalidski upokojitvi. V letu 1979 so naši invalidi I. kategorije čakali na odločbo v poprečju po 93 dni, tudi letos ni nič boljše, čeprav je že stopil v veljavo pravilnik o postopku za uveljavljanje pravic zavarovancev.

po katerem naj bi celoten postopek od prejetega popolnega predloga za oceno invalidnosti do prejema odločbe trajal le 60 dni.

Da bi bilo izpolnjevanje teh nalog čimbolj uspešno, strokovna grupa predlaga tudi formiranje strokovne teame, ki naj bi enkrat tedensko na podlagi poimenskih seznamov po TOZD, po primerih in po dnevih bolovanja razpravljali o administrativnih in spornih primerih bolezenske odsotnosti in s svojimi posegi skušali najustreznejše ukrepati.

Vsi ti ukrepi naj pomenijo le prehod od načelnih ugotovitev k konkretnemu reševanju problemov. Vendar pa morajo biti vsi posegi in ukrepi v duhu zakonodaje, delavske solidarnosti, vzajemnosti in humanosti, toda s poudarkom, da je solidarnost, vzajemnost in humanost dosegljiva vedno in samo obojestransko. Pozabiti namreč ne smemo, da kolikor ima zakonitih in moralnih pravic vsak posameznik, toliko jih ima tudi delovna skupina, delovni kolektiv. Torej gremo v odpravo obojestranskih izkoriščanj.

Če posameznik preko pravnih sredstev lahko uveljavlja, kaj bi bil, če ne bi zbolel ali ostal invalid, bo morala tudi odgovorna služba v delovni organizaciji začeti z obveščanjem pristojnih služb, kaj počne posameznik od tistega, kar je dokazano, da ne more ali ne sme.

V podobni formulaciji bomo posredovali predloge v TOZD in delovne skupnosti, kjer bodo o njih razpravljali in se odločali v odborih za delovna razmerja.

Vse te misli objavljamo v našem časopisu z edino željo in mislijo, kako celotnemu kolektivu — okrog 6.500 zavarovancev zagotoviti čim uspešnejše zdravstveno in socialno varstvo.

Strokovna grupa

DELEGAT IMA BESEDO

To pot je bil moj sogovornik delegat delavskega sveta najmanjše temeljne organizacije združenega dela Vratni podboji. Kakor ima, na primer, temeljna organizacija Vzdrževanje probleme zaradi velikega števila in razpršenosti delavcev, tako imajo svoje prednosti, pa tudi težave v TOZD Vratni podboji, kjer združuje delo le osemstideset delavcev. Tovariš Ciril Lukan, delovodja proizvodne linije se je o tem rad pogovoril.

Res se počutimo kot velika družina, saj vsi delamo v isti zgradbi v eni izmen. Poznamo se med seboj, odnosi med nami so, vsaj tako jih jaz vidim, prijateljski. Težavo pa nastopajo pri evidentiranju kandidatov za delegate v samoupravne in družbenopolitične organe. Več je različnih delegatskih mest kot delavcev. Skoraj vsak tretji delavec je, na primer, delegat v delavskem svetu.

Ciril Lukan

To so prav gotovo težave majhnih kolektivov. Zanima pa me, kako se delavec kot posameznik vidi v temeljni organizaciji in koliko vpliva na oblikovanje njene samoupravne politike, po drugi strani pa, koliko zaleže mnenje vaše TOZD v primeru z drugimi, večjimi, pri odločitvah na nivoju Železarne.

Ne občutim kakšne bistvene razlike v primerjavi z drugimi TOZD, vendar pa razmer drugače praktično ne poznam. Pri odločitvah na nivoju delovne organizacije, to je Železarne, pa mora biti soglasje vseh TOZD oziroma delavcev.

Kako je z obveščanjem znotraj temeljne organizacije? Praktično se vse dogaja v eni hiši, je to prednost?

Namesto sestankov delovnih skupin običajno skličemo kar zbor vseh delavcev. To je vsekakor prednost: enkratno tolmačenje gradiva za vse, pogovori o skupnih zadevah in manj moten delovni proces. Lahko bi

rekel, da pri nas vsi vse vemo. Poleg tega, da so vsi zapisniki preko oglašne deske na vpogled vsem, delavci tudi, kot opazam, dosti skrbno prebirajo naše glasilo Železar.

O otroških boleznih izdelave vratnih podbojev, še bolj o neučinkoviti prodaji smo pred leti dosti slišali in brali...

Približno pet let teče proizvodnja. Po obdobju, ko ni šlo s prodajo nikamor in smo se res počutili kot nujno zlo naše tovarne, smo zadnji dve leti prišli do stopnje, ko več ne moremo pokrivati povpraševanja. Delo na dve izmeni pa vseno še ne pride v poštev. Vložka je dovolj, vendar pa ni vedno najbolj kvaliteten. Se večjo produktivnost zavira drobljenje naročil. To se pravi, da moramo pogosto menjati profile, tudi po dvakrat na dan. Izdelujemo namreč petindvajset vrst podbojev.

Ob bežnem pogledu na zgradbo, v kateri delate, bi ocenili, da imate idealne delovne pogoje.

Ne sodi tako hitro! Oglej si delo brusilke! Trušč, vibracije stroja, iskre, ki letijo vsenaokrog. Nekaj delovnih operacij smo uspeli delno izboljšati, marsikaj se bo mogoče še dalo storiti, precej težkega dela pa bo še vedno ostalo. Zgradba, oprema, stroji, to pa je kar na zavidljivi ravni v primeri s starimi obrati Železarne.

S temi podboji živite od njihovega rojstva dalje. Po poklicu ste?

Kmetijski tehnik. Zakaj nisem ostal pri svojem poklicu? Dvanajst let sem delal v kmetijski zadrugi blizu domačega kraja. Čeprav ne morem trditi, da mi zemlja ni pri srcu, sem se vseeno naveličal. Nikoli ne veš, kdaj odbije ura dve, večkrat pozabiš tudi na praznik. Slabo vreme in skrb tudi takrat, ko nisi na delu. Če bi bili vsaj osebni dohodki temu primerni, pa niso bili za tisti čas prav nič večji, kot tu. Bolje se počutim, če svoj delavnik odslužim, ostalo pa imam zase, dom, družino. Tako je pač v tem našem kmetijstvu.

Vsak berač svojo malho hvali. Kako bi kot posameznik, ne glede na to, da je to vaše delo, te podboje priporočali znancem ali prijateljem?

Tudi pri zasebnih gradnjah se počasi podirajo predsodki proti železu in zidu. Poleg tega, da so cenejši, so tudi trajnejši. Površinska obdelava pa danes tudi ni problem. Ko sem delal hišo, smo poznali samo lesene. Dokler so dobri, jih ne bom metal ven, pri zamenjavi pa ne bi pomišljal!

Kmetijstvo je Cirilu le še bolj spomin. Nekaj sveta, ki ga ima okrog svoje hiše v Zasipu, mu služi zgolj za običajno vrtičkarstvo. Čez štirideset let ima, poročen, dve hčerki mu odraščata.

Prej sem že omenil obilico delegatskih funkcij, ki tudi Cirilu niso »prizanesle«. Pri delavskem svetu deluje še v odboru za gospodarstvo, razen tega je tudi predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije šindikata.

SEJA AKTIVA ZB NOV ŽELEZARNE

Na 8. seji odbora aktivna ZB NOV Železarne so pregledali uresničevanje sklepov zadnje seje in obravnavali problematiko kadrovanja in več drugih tekočih zadev in nalog. O izvrševanju sklepov je poročal predsednik Tonček Dežman, ki je navzoče tudi seznanil s sklepi seje koordinacijskega odbora ZB NOV SOZD Slovenske železarne, ki je bila v Kropi. Na tej seji so se dogovorili o osmem srečanju borcev NOV in za novega predsednika koordinacijskega odbora predlagali Mitja Šipka, inženirja v ravniki železarne.

Predsednik odbora aktivna je odbor seznanil z nekaterimi knjigami, ki jih je izdala založba Borec. Navzoči so se strinjali s predlogom, da bi jih nekaj naročili, za to pa so zadalžili Valka Erjavška.

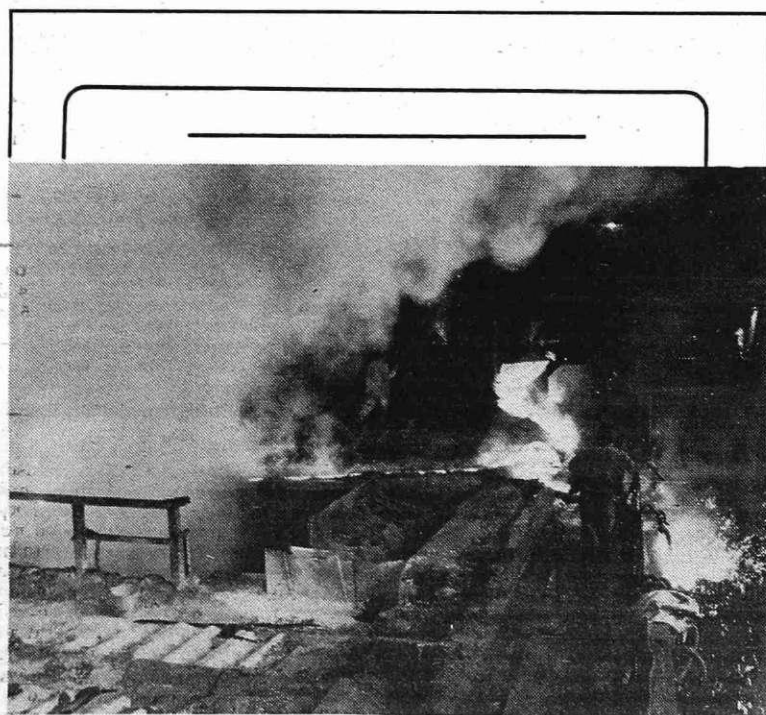
Člani odbora so soglašali s predlogom, da bi obnovili počitniški dom na Mežaklji, kjer naj bi bilo prihodnje leto ob 40-letnici vstaje deveto srečanje borcev NOV — delavcev Slovenskih železarne.

RAZGRNJE ZAZIDALNI NAČRT JEKLARNE 2

Ponovno objavljamo, da je predlog ZAZIDALNEGA NAČRTA ZA JEKLARNO 2 razgrnjen od 15. aprila dalje v čitalnici Delavskega doma na Jesenicah.

Ogled je možen vsak delavnik popoldne od 16. do 19.30, od 28. aprila dalje pa tudi dopoldan, od 9. do 12. ure.

SEKTOR NOVOGRADENJ

Pri plavžu (IK)

POLPROIZVODI – VČERAJ, DANES, JUTRI

(Nadaljevanje s 1. strani)

proizvodnjo. Seveda se te številke, ki so izračunane teoretično, ne ujemajo popolnoma z dejansko količino nabavljenega tujega vložka, vendar le pokažejo približno sliko stanja na tem področju.

Iz podatkov v razpredelnici vidimo, da smo v celotnem obdobju nabavljali določene količine polproizvodov iz tujih virov. Kljub temu, da so bile količine iz tujih virov nabavljenih polproizvodov do leta 1976 manjše kot danes, smo bili tudi takrat večkrat v težavah zaradi pomanjkanja polproizvodov. Vzroki so bili včasih v nerednih dobavah iz tujih virov, včasih pa tudi zaradi problemov pri lastni proizvodnji.

Leto 1977 pomeni na področju porabe in preskrbe s polproizvodi določeno prelomnico. Na praznik dneva republike leta 1976 je pričela obratovati kot nov velik porabnik polproizvodov hladna valjarna Bela. Ker smo povečane potrebe po polproizvodih predvidevali že pred leti, ko smo pričeli izvajati prve korake, povezane z gradnjo te valjarne, smo sklenili leta 1972 z železarno Smederevo sporazum o sovlaganju v izgradnjo njihovih novih proizvodnih naprav. Na osnovi tega sporazuma smo vložili 40 milij. din – kar v tistih časih ni bila tako majhna vsota – in železarna Smederevo se je obvezala, da bo dobavljala naši železarni grodelj in slabe za potrebe valjarne bluming-štekla in valjarne debele pločevine. Po tem sporazumu smo nekaj let tudi dobivali določene količine teh materialov, v zadnjem času pa sporazum železarna Smederevo spoštuje vedno manj in manj.

Zaradi pričetka obratovanja hladne valjarne Bela je tudi količina iz tujih virov nabavljenih polproizvodov po letu 1976 izredno narasla. Tako smo nabavili od drugod leta 1977 84.600 ton raznih polproizvodov, leta 1978 170.484 ton in leta 1979 129.814 ton. Teoretično izračunana količina tujega vložka v koloni IV tabele se predvsem za leto 1978 v primerjavi z dejansko nabavo precej razlikuje.

Glavni vzrok je v tem, da smo načrtovali višjo proizvodnjo, kot smo jo dejansko dosegli in je bil zato del zaloge tujih polproizvodov porabljen v začetku naslednjega leta. Poleg tega je bilo zaradi nižje skupne proizvodnje nekaterih TOZD, ki proizvajajo polproizvode, tudi teh manj na razpolago, kot smo načrtovali.

DANES

Današnja situacija s polproizvodi je v naši železarni, pa tudi v drugih jugoslovanskih železarnah, slaba in smo letošnje leto pričeli z majhnimi zalogami tujih polproizvodov. To smo letos že občutili v vseh TOZD, ki so v proizvodni verigi za valjarno bluming-štekla. Zaradi pomanjkanja polproizvodov posamezne TOZD občasno sploh niso obratovali ali pa z zmanjšano zmogljivostjo.

Ob izdelavi gospodarskega načrta za leto 1980 je bilanca jeklene substance pokazala, da bi potrebovali za izpolnitev predvidene gotove proizvodnje 150.000 ton polproizvodov iz tujih virov. Takšno količino smo tudi načrtovali. Iz nekaterih jugoslovanskih železarn bi morali dobiti slabe, toplo valjane trake, blume, paličasto jeklo ter valjano in vlečeno žico. Iz Sovjetske zveze, ČSSR in Poljske pa – delno tudi v metalurški menjavi – slabe in toplo valjane trake. Zaradi znane gospodarske situacije doma in v svetu so dobave polproizvodov iz jugoslovanskih in uvoženih virov znatno manjše, kot smo načrtovali. Namesto povprečno 12.500 ton mesečno, kar ustreza letni količinski 150.000 ton, smo dobili januarja 9.061 ton, februarja 10.256 ton in marca 8.451 ton raznih polproizvodov. V aprilu se je situacija še nekoliko poslabšala. Tudi za prihodnje mesece ne kaže, da bi se dobava bistveno izboljšala.

Vzporedno z manjšimi dobavami polproizvoda iz tujih virov nastopa še druga težava, ki ima tudi določen vpliv na slabo preskrbo z domačim vložkom. Z normalizacijo obratovanja naprave za kontinuirno vlivanje se je povečala tudi potreba po količini šarž, ki jih valjamo preko valjarne bluming-štekla. S tem je zaželena tudi čim večja proizvodnja jeklarne. Žal imamo tudi tu težave z vložkom, ker smo brez zaloga grodlja in je na razpolago samo tista količina, ki jo izdelata oba plavža. Zato mora obratovati martinarna z manjšim deležem grodlja v vložku, kot je to optimalno. Posledica je manjša proizvodnja in problemi v zvezi z izpolnjevanjem kvalitetnega asortimenta.

Zaenkrat lahko rešujemo občasno pomanjkanje zadostnega števila šarž v valjarni bluming-štekla z zakladanjem blokov iz zaloge pred globinskimi pečmi. Ta je nastala po letu 1977 zaradi premajhne zmogljivosti valjarne bluming-štekla, da bi prevajala celotno proizvodnjo je-

klarne. Glavni vzrok je bil v povečanju proizvodnje v valjarni štekla za potrebe hladne valjarne Bela. Vendar se ta zaloga hitro zmanjšuje in v nekaj mesecih, odvisno od poteka proizvodnje v jeklarni, na napravi za kontinuirno vlivanje in v valjarni bluming-štekla, jo bomo porabili. Če ne bo večji dobav polproizvodov iz tujih virov, bodo lahko te težave še večje, kot so sedaj.

Kaj lahko danes storimo, da bi težave z vložkom omilili? Poleg stalnih naporov nabavnega sektorja, da bi pripeljali v železarno čim več vložka od drugod, obstajajo tudi določene možnosti pri našem delu. Te so:

1. Jeklarna bi morala doseči čim večjo proizvodnjo ob čim boljšem izpolnjevanju programiranega kvalitetnega asortimenta. Zato bi naj obratovanje s petimi SM pečmi trajalo čim dalj časa. V zvezi s tem ji je treba nuditi v okviru naših možnosti čim večjo in učinkovito pomoč (nabava surovin, vzdrževanje, kadri itd.).

2. Čim bolj je treba forsirati proizvodnjo na napravi za kontinuirno vlivanje. S tem dobimo iz enake količine surovega jekla več uporabnega vložka, ker je izplen v primerjavi z valjanjem blokov v valjarni bluming-štekla za okoli 10 % večji. Poleg tega sprostimo obremenitev globinskih peč, zmanjšano porabo energije in ker traja valjanje blumov velikosti 135 kvadr. m najdalj časa, povečamo propustnost valjarne bluming-štekla.

3. Povečati je treba proizvodnjo v valjarni bluming-štekla in ji prav tako kot jeklarni nuditi predvsem pri zniževanju zastojev vso možno pomoč.

4. Izboljšati je treba izkoriščanje polproizvodov, ki jih imamo na razpolago. Potrebno bo še več pozornosti pri delu, da bo manj izmečka in doseženi izplen boljši.

5. Ker bo gotova proizvodnja zaradi pomanjkanja polproizvodov manjša, je treba vse napore usmeriti v doseganje boljšega kvalitetnega

asortimenta. S tem bomo ob nižji količinski proizvodnji lahko dosegli boljše finančno realizacijo.

6. Ob zmanjšanju proizvodnje, ki je posledica pomanjkanja polproizvodov je treba naše delo organizirati tako, da bodo v okviru celotne železarne težave in izpad dohodka čim manjši.

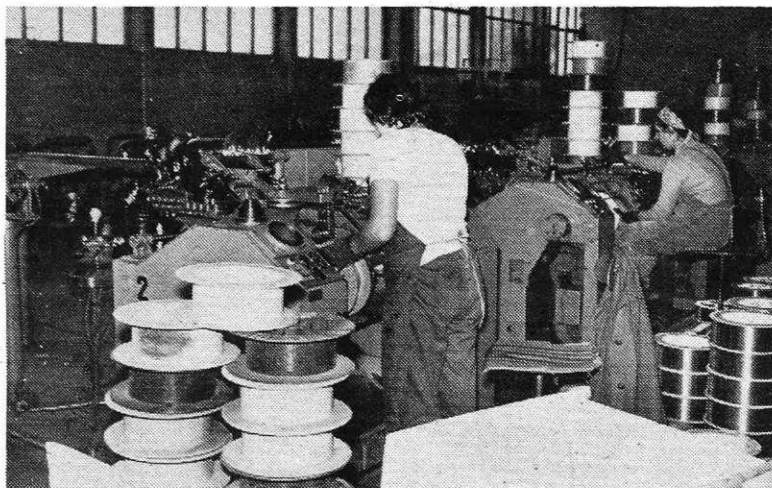
JUTRI

Iz vsega tega vidimo, da smo bili že vrsto let navezani na dobavo določenih količin polproizvodov iz tujih virov. Te so bile v obdobju do pričetka obratovanja hladne valjarne Bela manjše, nato pa so močno narasle. Vzporedno s povečanimi potrebami po polproizvodih smo imeli občasno težave z njihovim pomanjkanjem. Sedanje izkušnje kažejo, da tudi sklenjeni sporazumi s finančnim sovlaganjem v kriznih situacijah ne veljajo veliko.

Zato bo za naše bodoče delo in normalno preskrbo z vložkom najboljše takšno usmeritev, ki smo si jo sedaj začrtali s predvideno gradnjo jeklarne 2. Iz projekta je razvidno, da bo jeklarna 2 v celoti lahko preskrbela polproizvode za ploščati del proizvodnje, obe obstoječi obločni električni peči pa žični in paličasti del. Na ta način bo po končani izgradnji jeklarne 2 železarna Jesenice lahko izdelovala dovolj surovega jekla in preko naprave za kontinuirno vlivanje slabov in blumov tudi dovolj vložka za kritje vseh lastnih potreb.

K temu osnovnemu in najvažnejšemu razlogu, ki zahteva čim prejšnjo izgradnjo jeklarne 2, je treba dodati še ostale: modernizacija in avtomatizacija proizvodnega postopka, povečanje produktivnosti, izboljšanje kvalitetnega asortimenta, zmanjševanje težkega fizičnega dela in izboljšanje ekoloških pogojev. Zato moramo vse naše napore usmeriti v to, da bo projekt izgradnje jeklarne 2 tudi čim prej uresničen!

A. KARBA

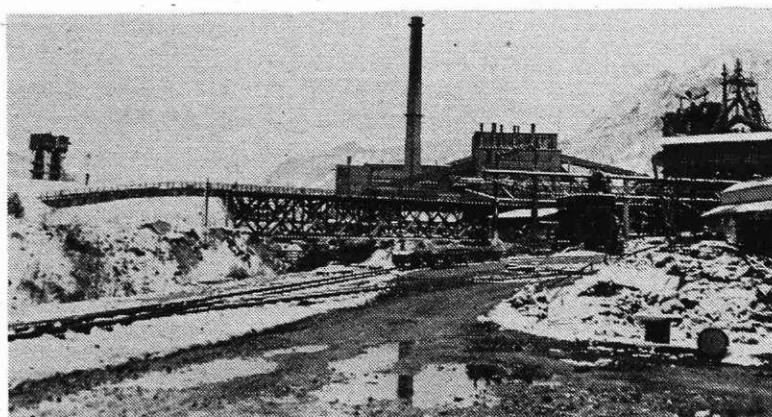

Vlečni stroji za VAC žico (IK)

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu maju bodo praznovali petdeset let življenja naslednji naši sodelavci: FLORJAN MLAKAR, hladna valjarna Jesenice – 1. maja; IVAN BORKOVIČ, remontne delavnice – 1. maja; FLORJAN STARIČ, varnostna služba – 1. maja; JANEZ BREGANT, energetsko gospodarstvo – 1. maja; MIRKO NOČ, remontne delavnice – 2. maja; IVAN POR, transport – 4. maja; STANE ARHAR, profilarna – 5. maja; ANGEL ZNIDERŠIČ, vojaška evidenca – 10. maja; ALOJZ ZORKO, žičarna – 11. maja; BERNARD PANJTA, valjarna bluming-štekla – 12. maja; ZLATO LIPOVŠČEK, strojne delavnice – 12. maja; STANE BURLAČENKO, remontne delavnice – 13. maja; ZOFIJA VIDIC, računov. oseb. doh. – 13. maja; JANEZ ANTONIČ, remontne delavnice – 14. maja; IVAN KAVČIČ, valjarna žice – 15. maja; BRUNO GREGORIČ, valjarna žice – 18. maja; JANEZ PREK, sektor novogradnje – 18. maja; FRANC DROL, energetika – 20. maja; URBAN ŽEFRAJ, plavž – 24. maja; MARJAN PAUSLER, jeklarna – 24. maja; MILAN TUČAN, jeklarna – 25. maja; MILAN ŠTREMELJ, plavž – 26. maja; LADISLAV FRANC, soc. zdravstvena služba – 26. maja; ALOJZ KORDEŽ, nabavni sektor – 27. maja; ANTON ROŽIČ, varnostna služba – 28. maja in HEDVIKA HOSTNIK, valjarna bluming-štekla – 30. maja.

Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

Še enkrat jo je zagodla zima (SK)

Leto	1969	1970	1971
I, ton	450.984	439.055	463.135
II, ton	311.180	302.950	319.560
III, ton	357.480	345.661	351.851
IV, ton	46.300	42.711	32.191

1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
471.081	469.931	501.269	512.859	500.919	481.528	484.053	465.463
325.050	324.250	345.580	353.870	345.630	322.620	324.310	311.860
364.221	376.931	389.113	398.223	389.169	406.468	446.647	446.639
39.171	52.681	43.533	44.353	43.539	83.848	122.337	134.779

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZRNE OD 28. APRILA DO VKLJUČNO 11. MAJA

MARTIN ŠKETA, vodja SEO, 28. 4., Bled, Alpska 1, 77-130
TONE VARL, član PO, 29. 4., Jesenice, C. m. Tita 82, 82-576
MIHA STOJAN, vodja TOZD elektrodni 30. 4., Bohinjska Bela št. 49 a
JOŽE OSVALD, vodja TOZD Livarna 1. 5., Rateče 21 a (pri Butinar), 88-771
STANKO ČOP, vodja invest. razvoja talil. 2. 5., Žirovnica 90 a, 89-433
FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna 3. 5., Žirovnica, Moste 22 b
FRANC VIČAR, vodja invest. razvoja za predelavo 4. 5., Žirovnica, Rodne 51
FRANC BRELIH, vodja TOZD Vzdrževanje 5. 5., Javornik, Kurirska 3
LADO ŠKETA, vodja TOZD Plavž 6. 5., Bled, Alpska 1, 77-136
JANEZ BIDOVEC, vodja sekt. nabave 7. 5., Lesce, Na trati 49, 75-591
JANEZ TUŠAR, vodja kadr. sekt. 8. 5., Blejska Dobrava 16/b
BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek 9. 5., Jesenice, C. revolucije 1 A, 82-798
BOŽO BARTELEJ, član PO 10. 5., Jesenice, Titova 3 A 81-453
EMIL AZMAN, vodja sekt. novogradnje 11. 5., Jesenice, Titova 3, 82-262

V času dežurstva v železarni je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja številka telefona 601 (soba 19).

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure jutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure jutraj pa je v železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je dežurstvo od 7. do 19. ure doma, od 19. do 7. ure jutraj pa v železarni.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 28. 4.	VANDA ENIKO	FLORIJAN MLAKAR
TOREK – 29. 4.	BERTI KRAPEŽ	ANTON BURJA, st.
SREDA – 30. 4.	MITJA KERSNIK	ALOJZ SLIVNIK
ČETRTEK – 1. 5.	ANTON KAVČIČ	IGOR LOGAR
PETEK – 2. 5.	STANE ERŽEN	JANEZ ARH
SOBOTA – 3. 5.	VALENTIN MARKEŽ	MARJAN TRONTEL
NEDELJA – 4. 5.	FRANC ARNEŽ	JOŽE CEJ
PONEDELJEK – 5. 5.	FRANC BERNIK	IVAN KAVČIČ
TOREK – 6. 5.	IVAN SLAMNIK	SAŠO DOLINAR
SREDA – 7. 5.	PRIMOŽ ŽVAB	MARTIN BRUMAT
ČETRTEK – 8. 5.	MARJAN ENDLIHER	FRANCI NOVAK
PETEK – 9. 5.	MARJAN DROLČ	BOGOMIR SVETINA
SOBOTA – 10. 5.	JANEZ VEHAR	VINKO ROTAR
NEDELJA – 11. 5.	FRANC NEČIMER	KOVAČ JANEZ

Telefon dežurnega za vzdrževanje v železarni je: 358
vezni telefon je: 410

Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure

Predaja poslova se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 28. aprila do 3. aprila bodo delale naslednje obratne ambulante:

dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec,
popoldne: I. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh in IV. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh.

V soboto, 3. maja, samo dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh in IV. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh.

Dispanzer za borce: v ponedeljek, 28. aprila – dr. Vesna Furlan-Zida
ZOBNE AMBULANTE:

dopoldne: I. zobna ambulanta – v. den. Viktor Stražišar.
Za železarno v torek, 29. aprila, od 13. do 19. ure I. zobna ambulanta – den. Viktor Stražišar.

Popoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.
Za železarno v torek od 7. do 13. ure II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

V soboto, 3. maja, samo dopoldne: I. zobna ambulanta – v. dent. Viktor Stražišar.

V dneh od 5. maja do 10. maja bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopoldne: I. obratna ambulanta – dr. Branimir Čeh in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Kovačič-Može,

popoldne: II. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

V soboto, 10. maja, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec.

Dispanzer za borce: v ponedeljek, 5. maja in v četrtek, 8. maja, od 10. do 13. ure. IV. obratna ambulanta – dr. Marija Kovačič-Može.

ZOBNE AMBULANTE:
dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

Za železarno v torek, 6. maja, II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

13. do 19. ure.
Za borce v četrtek, 8. maja, II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej,

13. do 19. ure.
Popoldne: I. zobna ambulanta – v. den. Viktor Stražišar.

Za železarno v torek, 6. maja in v četrtek, 8. maja, I. zobna ambulanta v. den. Viktor Stražišar od 7. do 13. ure.

V soboto, 10. maja, samo dopoldne: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej.

SLUŽBA AKUPUNKTURNE AMBULANTE

Tradicionalna kitajska medicina – akupunkturna ambulanta zdravstvenem domu Jesenice prične delati 5. maja. Od ponedeljka do petka bo odprta vsak dan po štiri ure dnevno, in sicer od 14.15 do 18.15.

dr. Aleksander Rjazancev

Železarski globus

ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Zahodnonemška naftna družba Esso bo pred južno obalo ZDA, 100 km od ustja reke Mississippi in 300 m globoko prvikrat na svetu montirala nov tip vrtnalnice ploščadi, ki je posebej primerna za črpanje nafte in zemeljskega plina iz večjih morskih globin. Za gradnjo te nove ploščadi, ki bo pričela obratovati leta 1984, bo potrebno investirati 500 milij. dolarjev. V nasprotju s sedanji ploščadmi, ki stojijo trdno na morskem dnu, bo novi tip ploščadi vpet z 20 jeklenimi vrvmi debeline

125 mm in bo zato lahko popuščala silam vetra ter valov. Na ta način bodo mogoči znatni prihranki uporabljenega materiala. Tako bo na ploščadi, ki bo skupaj z vrtnalno stolpom visoka skoraj 400 m, tehtalo samo 43.000 ton. Za primerjavo približno 270 m visoka ploščadi v S vrnem morju imenovana Statfjo B tehta 816.000 ton. Naftni strkovnjaki cenijo, da je pod morsko globino 40 do 45 % vseh do zdaj neodkritih svetovnih naftnih rezerv. Pri danes znanih rezervah je udeležena nafta pod morskim dnom 23 %. Leta 1979 so pod morsko gladino načrpali približno 600 milij. ton nafte.

AKCIJA »TISOČ DELAVCEV – SODELAVCEV«

Zamisel o akciji »tisoč delavcev-sodelavcev« je nastala kot odraz spoznanja o vlogi obveščanja pri uresničevanju samoupravljanja delavcev. Ustrezna obveščanost je temeljni pogoj vsakega odločanja, kar se je potrjevalo ob tako pomembnih nalogah, kot so periodično obravnavanje poslovnih rezultatov (periodični obračuni in zaključni računi), demokratizacija dela in odločanja na vseh ravneh, obravnavanje planskih dokumentov itd.

Akcija »tisoč delavcev-sodelavcev« vodi k uresničevanju stališč, da ni dovolj, če je delavec le objekt obveščanja, ampak mora v procesu obveščanja tudi sam aktivno sodelovati, tudi kot informator. S to akcijo bo delavec dobil širšo družbeno spodbudo za uresničevanje te svoje vloge, ki je sestavni del njegovega samoupravnega vedenja. Delavec mora postati v večji meri resnični subjekt obveščanja kot sestavine uresničevanja družbenoekonomskih in samoupravnih odnosov. Seveda pa ima akcija še vrsto drugih učinkov, kot je zagotavljanje temeljne obveščanosti delavcev, dvigovanje kulture pisane (in govorne) besede, samoupravnega dogovarjanja in odločanja, bogatenja izkušenj družbenopolitičnega dela, pozitivitev delovanja sistema obveščanja v združenem delu kot sestavnega dela družbenega sistema informiranja...

Odločitev za akcijo je bila sprejeta na drugem srečanju urednikov, novinarjev in organizatorjev obveščanja v združenem delu, ki je bilo 2. in 3. novembra 1979 v Radencih.

Akcija »tisoč delavcev-sodelavcev« hkrati pomeni širjenje odgovornosti članov Zveze sindikatov Slovenije za obveščanje, predvsem v združenem delu, pa tudi v občini. Tako bodo delavci še bolj čutili obveščanje za svojo pravico in dolžnost, kar je tesno povezano tudi z vlogo Zveze sindikatov Slovenije. Dobro obveščanost delovnih ljudi in občanov mora pokazati sama praksa skozi uresničevanje samoupravnega in delegatskega sistema – kjer so se doslej marsikdaj in marsikje pojavljale vrzeli ravno na področju obveščanja. Zato je eden bistvenih smotrov akcije »tisoč delavcev-sodelavcev« vzpostaviti organizirane oblike obveščanja v tistih organizacijah združenega dela, ki tega še nimajo. Prav tistim temeljnim delovnim okoljem, kjer je bilo informiranje delavcev doslej v dobri meri spregledano oziroma prepuščeno spontanosti, moramo s to akcijo zagotoviti kakovostni skok naprej. Iz vsebine tako zastavljene akcije izhaja odgovornost družbenopolitičnih delavcev Zveze sindikatov Slovenije za njeno dosledno izvajanje.

Letos praznujemo 30-letnico delavskega samoupravljanja, ki ga je delavski razred Slovenije in Jugoslavije uresničil kot bistveno sestavino svoje revolucionarne socialistične demokratične prakse, v kateri ima pomembno vlogo obveščanje človeka kot delavca in občana. Zato se osnovno geslo akcije povezuje z delovnim obeleževanjem uspešnih treh desetletij uresničevanja delavskega samoupravljanja.

Akcija »tisoč delavcev-sodelavcev« se vključuje tudi v prizadevanja Delavske enotnosti, da bi okrepila dopisniško mrežo v združenem delu in da bi si zagotovila stalne dopisnike iz vseh slovenskih občin.

Akcija bo trajala od 1. maja do 31. decembra 1980.

Namen in cilji akcije v organizaciji združenega dela so:

- uveljavljanje celovitosti sistema obveščanja v organizaciji združenega dela,
- zagotavljanje pravočasne in kakovostne obveščanosti delavcev o temeljnih podatkih in dogajanjih, pomembnih za uresničevanje njihovih samoupravnih pravic in dolžnosti,
- zagotavljanje dostopnosti in odprtosti virov obveščanja,
- zagotavljanje povratnega pretoka informacij,
- podružbljanje sredstev obveščanja delavcev (družbeni organ in firmiranja – odbor za obveščanje).

– skrb za ustrezen status delavcev v službah za obveščanje,

– vključevanje področja obveščanja delavcev v vse dokumente razvoja organizacije združenega dela,

– spodbujanje izobraževanja in usposabljanja delavcev s področja obveščanja in drugih delavcev o vlogi obveščanja v združenem delu,

– pridobivanje novih sodelavcev – avtorjev in pobudnikov obveščanja v organizaciji združenega dela,

– pridobivanje informatorjev iz sindikalnih skupin.

O izvedbi akcije v naši delovni organizaciji bosta prve dni maja na skupni seji razpravljala odbor za informiranje in uredniški odbor Železarja.

PRIHODNJA ŠTEVILKA ŽELEZARJA

ZARADI PRVOMAJSKIH PRAZNIKOV BO PRIHODNJA ŠTEVILKA ŽELEZARJA IZŠLA 8. MAJA.

Železarski globus

AVSTRIJA

Švedski železarni Uddeholm bo dobavila avstrijska železarska družba VOEST-Alpine napravo za kontinuirno vlivanje slabov in blumov 70 ton težkih šarž. Pričela bo obratovati letos jeseni in pomeni za VOEST-Alpine pomemben uspeh, saj je to na skandinavsko področje v kratkem času že četrta dobavljena naprava za kontinuirno vlivanje. Namenjena je za vlivanje nerjavnih, ogljikovih in orodnih jekel.

AVSTRIJA

Avstrijska železarska družba VOEST-Alpine je prevzela licenco za gradnjo in obratovanje jeklarske talilne peči s plazmo, ki jo je razvilo podjetje ESW Freital v Nemški demokracijski republiki. Ta obročna električna peč z enosmernim tokom in plazmo ima lahko težo šarže do 35 ton in njene dobre strani so: ugoden vpliv zaščitne atmosfere argona na majhen odgor elementov, prihranek pri porabi grafitnih elektrod, manjši ropot in ni sunkovitih obremenitev električnega omrežja.

JAPONSKA

Japonska železarska družba Nippon Steel bo v svojih dveh železarnah Yamaha in Oita predelala štiri kisikove LD konvertorje (170 t, dva 320 ton in 340 t) na postopek LD-OB. Glavna značilnost tega postopka je, da poteka pihanje kisika istočasno skozi kopie na površino raztaljenega jekla in tudi skozi

pihalice na dnu konvertorja. Prednosti tega postopka v primerjavi z običajnim LD postopkom so: boljše mešanje taline, boljši izplen, manjše izgube na legiranih elementih in manjše vsebovati kisika in vodik v jeklu.

ZDA

Po ameriških podatkih je v letu 1978 zaradi povečanih cen za kvaliteten jekleni odpadke naraslo povpraševanje v svetu po železovi gobi. Čeprav so skupne proizvodne zmogljivosti za to železarsko surovino dosegle lani preko 12 milij. ton, so izdelali le 6,75 milij. ton ali 55 % proizvodnih zmogljivosti. Pri tem sta bila v glavnem nosilca proizvodnje ameriški Midrex in mehiški HyL postopek. Prvi je dosegel 3,75 milij. ton ali 55,5 % in drugi 2,2 milij. ton ali 32,5 % izdelane količine. Na vse ostale postopke, med katerimi so dosegli največ Armco, Fiar in SL/RN po 200.000 ton, odpade 12 % celotne svetovne proizvodnje železove gobe.

DOPIŠUJTE V ŽELEZARJA

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata TOZD Valjarna žice in profilov je imel svojo drugo redno sejo v petek, 4. aprila.

Referent za oddih je poročal o prijavah za letni oddih v tovarniških počitniških domovih. Sedem sodelavcev so predlagali za brezplačno letovanje. Do 10. aprila so preverili še njihov socialni položaj in prijave poslali sindikatu Železarne.

Devetim sodelavcem so odobrili socialno pomoč, ker so že dalj časa bolni.

Vlogo sodelavca za priznanje beneficirane staža pri opravljanju delovnih nalog v profilni valjarni bodo obravnavali na eni od prihodnjih sej.

Na predlog referenta za šport so sklenili, da se tekmovalcem za vsako udeležbo na tekmovalni izplača po 50 din. Predsednika, blagajnika in referenta za šport so zadolžili, da do prihodnje seje pregledajo, iz katerih sredstev izvršnega odbora bi lahko kupili enotne drese (majice in hlače) za tekmovalce TOZD Valjarna žice in profilov.

Radi bi kupili tudi knjige o Titu, vendar je ves razpoložljivi denar že razporejen. Do naslednje seje se bodo skupaj z vodjem temeljne organizacije odločili, iz katerih virov naj porabijo sredstva za nakup knjig.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Tretja redna seja izvršnega odbora OOS je bila 9. aprila.

Predsednik je poročal o izvrševanju sklepov druge seje. Razen sklepa o nakupu omare za knjige, pokale in diplome so vse ostale izvršili.

Referendum je v temeljni organizaciji lepo uspel, saj se ga je udeležilo 88 % vseh delavcev. Predla-

gajo, da bi bile v prihodnje volitve med tednom in ne ob ponedeljkih, ker se ta dan III. izmena ne more udeležiti volitev.

Obširno so obravnavali naloge in aktivnosti osnovne organizacije sindikata na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Obravnavali so možnost nastanka izrednih pogojev in naloge OOS pri preprečevanju njihovega nastajanja. Spregovorili so tudi o osnovni vsebini obrambnega načrta in o pripravi dokumenta OOS, ki je sestavni del obrambnega načrta temeljne organizacije. Vsak član izvršnega odbora bo v svoji SDS skušal v največji meri odstranjevati pogojev za nastanek izrednih razmer. Za izdelavo obrambnega načrta OOS so zadolžili štiri člane izvršnega odbora.

Referent za šport je poročal, da bo četvrti 31. maja, zato bo delovna sobota prestavljena na 24. maj. Vsaka organizacija bo krila stroške svojih športnikov. Sklenili so, da bi za tekmovalce v nogometu, odbojki, smučanju in tenisu krili stroške v višini 100 din, za tekmovalce v kegljanju na ledu, kegljanju na asfaltu in sankanju pa v višini 50 din.

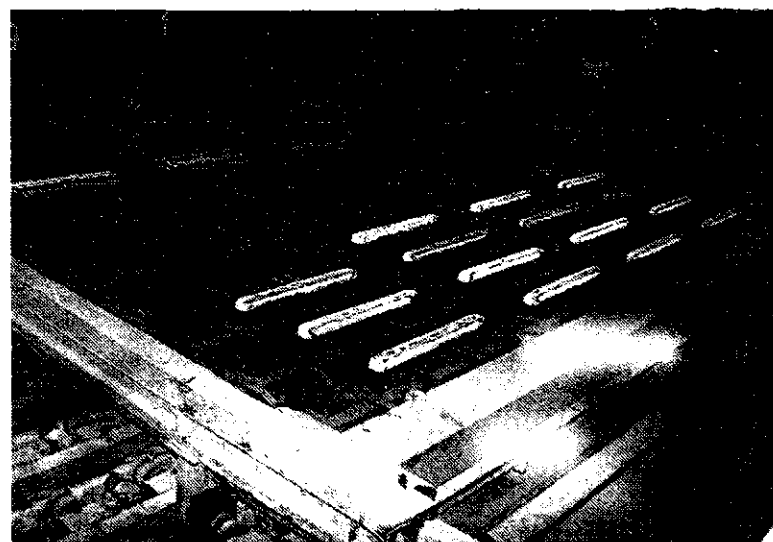
Na predlog kadrovskega sektorja in zdravstvene službe so tri sodelavce predlagali za brezplačno letovanje. Izvršni odbor je dodatno predlagal še tri sodelavce.

V začetku druge polovice maja bodo organizirali izlet po poteh AVNOJ: Prijedor, Kozara, Jesenovac. Člani kolektiva bi naj za izlet prispevali 300 din, njihovi svojci pa 700 din.

Sodelavki so dodelili denarno pomoč.

Sestavili so komisijo treh članov izvršnega odbora, ki bo dajala mnenje o delavcih, ki so kršili delovno disciplino. V komisiji bo tudi predstavnik SDS, iz katere je kršitelj.

Knjige o Titu bo plačal izvršni odbor OOS.

Med tlivanjem gredie v konti-livu (SK)

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz petih temeljnih organizacij in ene delovne skupnosti prejeli 29 zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Na dnevnem redu, ki se je dokaj razlikoval po posameznih temeljnih organizacijah, je bilo ponekod ocenjevanje delovne uspešnosti, drugje še vedno predlog delitve sredstev sklada skupne porabe, pa priprave na remont v valjarni debele pločevine in drugje, disciplina ipd.

Iz TOZD BLUMING-ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS bluming 1 in 2, adjustaža štekel 1, 2 in 3, odprema adjustaže štekel, adjustaža štekel Javornik, lužilnice adjustaže štekel ter adjustaže bluming 1, 3 in 4. SDS so se seznanile z ocenami delovne uspešnosti za obdobje april–junij. SDS odprema adjustaže štekel v zapisniku posebej omenja, da so mlajši delavci, ki so zaposleni več kot pol leta, napredovali, da je zaradi bližnjih dopustov potrebno postaviti namestnika odpremnikov ter da je treba izboljšati delovno disciplino in prisotnost na delu. Razen tega opozarja, da na vsaki dnini manjka po en nakladalec. SDS adjustaža bluming 3 poudarja, da so brusilci blumov v marcu obrusili toliko materiala, da bi moral vsak izmed njih dobiti nagrado ter zato seveda vprašuje, kaj je z nagradami, ki so bile obljubljene za dobro delo. Ali bo obljuba tudi uresničena?

V TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE pa so SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1, 2 in 3, adjustaža 2400-1, 2 in 3 ter oprema razpravljale o predlogu delitve sklada skupne porabe in o letnem remontu hale A. Skupine so se s predlogom delitve sklada skupne porabe strinjale, pri čemer pa je imela SDS proga 2400-3 pripombo, da naj bi se regres za aktivnega delavca povečal na 2500 din. SDS adjustaža 2400-3 pa vprašanje, zakaj je zopet treba dajati denar za popravilo doma na Mežakliji, ki razpada zaradi malomarnosti. V zvezi z remontom je bil glavni poudarek na spoštovanju varnostnih predpisov ter na obvezni uporabi zaščitnih sredstev. SDS vodstvo TOZD je v zvezi z letnim remontom (začel se je 19. aprila) posebej opozorila, da je potrebno zaradi večje količine medfazne zaloge pločevine v hali A delo in program valjanja uskladiti tako, da bo čimveč pločevine prišlo v halo B. Večina hale A vzdolž valjnič mora biti namreč prazna zaradi odlaganja rezervnih delov.

Od SDS priprava vložka 3 (TOZD HLADNA VALJARNA BELA) smo prejeli izčrpen zapisnik o nediscipliniranem in neprimernem ponašanju delavca, ki od srede decembra lani dela na opraviilih in nalogah snemalca kolobarjev.

Od časa, ko se je zaposlil, pa do 25. marca, ko je skupina prvič na sestanku razpravljala o njegovem odnosu do dela, je kar devetkrat za uro ali več »izginil« s svojega delovnega mesta. Na omenjenem sestanku je sicer sodelavcem obljubil, da se bo popravil, vendar je takoj naslednji dan »zbolel« in boloval do 1. aprila. V aprilu je podoben prekršek ponovil še trikrat. Vključno tudi 16. aprila, ko je skupina, potem ko je ob 7.15 uri ponovno »zginil« z dela, ponovno obravnavala njegov odnos do dela. Skupina je zato predlagala odboru za delovna razmerja v temeljni organizaciji, da delavca premestijo na takšno delovno mesto, na katerem bo imel svojo normo, tako da s svojim delom ne bo zmanjševal norme še ostalim delavcem. Pri sedanjem delu namreč delavec ne pazi na obrez traku, zaradi česar prihaja do zatikanja rene v vodilih in s tem do večkratnega ustavljanja linije. Proizvodnjo pa ovira tudi s tem, ker ne odstranjuje pravočasno odrezkov v zaboju.

Iz TOZD REMONTNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS montaža 1 in 2 ter RTA 6. Obe skupini montaže sta razpravljali o pripravi in izvajanju remonta valjarne 2400, o zahtevnosti del in spoštovanju varnostnih predpisov, o stimulaciji za izvajanje dela po planu ter o razporeditvi posameznih remontnih skupin na dela in seveda tudi delavcev, ki jim bodo dodeljeni za pomoč. SDS montaža 1 v zapisniku posebej omenja, da bo tudi pri večjem popravilu žerjavne proge v Jeklovleku, ki bo na programu od 9. do 11. maja, potrebno sodelovanje obeh montažnih skupin ter da bo tako pri remontu v valjarni 2400 kot pri popravilu v Jeklovleku treba delati tudi izven rednega delovnega časa. Na sestanku te SDS je bilo posebej poudarjeno, da je skladno z delovnimi nalogami dopust mogoče jemati samo v opravičljivih nujnih primerih. SDS RTA 6, ki je obravnavala predlog sprememb normativov v RTA, se strinja, da se predlog posreduje oddelku za organizacijo dela SEO, glede razreševanja problematike telefonistk-teleprintistk pa je predlagala obratovodstvo RTA, da naj o tej problematiki pisмено informira oddelke za medicino dela.

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vzdrževanje HVŽ 1 in 2 ter vzdrževanje Javornik 1 in 2. SDS vzdrževanje HVŽ 1 in 2 sta bili seznanjeni z deli, ki jih morata opraviti v maju, med drugim tudi z obsegom remontnih del na patentirni progi B. Ugotavljali sta tudi, da se mora delovna disciplina izboljšati ter da so preventivni pregledi nepopolni in zato nezanimivi, saj se pri njih ne uporablja niti rentgena niti EKG. Medtem ko sta ti dve SDS sklenili, da naj se sedanja ocena delovne uspešnosti (13 %) podaljša še za naslednje tri mesece, pa SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2 v zvezi z ocenjevanjem zahtevata, da naj se z novim pravilnikom osebno oceno črta ter da naj se prouči napredovanje na delovnem mestu, oziroma da se ta del osebnega dohodka vključi v osnovo. Skupini zahtevata napisan odgovor, kaj je bilo doslej narejenega v zvezi s tem vprašanjem. Nazadnje sta se (z enim glasom proti) odločili, da ocene ostanejo še za naslednje tri mesece nespremenjene. Pod razno sta bili SDS opozorjeni na dosledno spoštovanje varnostnih predpisov pri remontu v valjarni 2400.

V zvezi s predlogom, da naj se vozače v mestnem prometu enako regresira kot ostale, ki se vozijo na delo iz okoliških krajev – postavili sta ga na tem sestanku – pa skupini prosita za ustrezen odgovor. Od SDS vzdrževanje Javornik (Janša) smo prejeli še en zapisnik, iz katerega je razvidno, da se skupina strinja z uvedbo premijskega sistema in s postopnim prehodom na normirana dela v TOZD, saj v tem vidi možnost za boljše delo in tudi za večji dohodek TOZD in posameznika. V zvezi z remontom v valjarni 2400 pa je omenjeno, da posamezne delavce skrbi, če bo zaradi manjšega števila delavcev na posameznih agregatih delo opravljeno kvalitetno in do roka. Obe zahtevi – kvaliteta in rok – bosta po mnenju skupine izpolnjeni z maksimalnim angažiranjem vseh vodstvenih delavcev in vseh sodelujočih ter s pravilno koordinacijo pri uporabi žerjavov, ki pri delu večkrat predstavljajo ozko grlo.

SDS ERC (DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE) se je pod razno seznanila z gospodarsko situacijo Železarne, sicer pa je razpravljala o predlogu delitve sklada skupne porabe. V zvezi z njim pripominja, da naj se solidarnostni sklad sindikata koristi namensko, da regresiranje v počitniških domovih ni urejeno enotno za vso Železarno (nekateri so regresirani dvakrat) ter da je, z ozirom na to da smo v letu stabilizacije, postavka za jubilejne prireditve previsoka. Več pripomb se je nanašalo tudi na postavke v zvezi z družbenim standardom. Po mnenju skupine bi bilo potrebno preusmeriti več sredstev v individualno stanovanjsko gradnjo. Naložbe v širši družbeni standard naj bi potekale preko SIS. Sredstva za ureditev športno rekreativnih objektov v počitniških domovih, na Mežakliji in na Jesenicah so po mnenju skupine pre nizka ali previsoka (če analiza pokaže, da je dom na Mežakliji dovolj obiskan, bi bilo potrebno angažirati več sredstev, v nasprotnem primeru pa bi bilo potrebno dom prodati in zmanjšati sredstva). SDS zanima tudi, če je prav, da se v letu stabilizacije angažirajo sredstva v pokrito kopalnice ter če v Železarni podpiramo le telesnokulturno dejavnost («Ali ni zahtevkov za kulturno dejavnost? Ali res te zahteve »apriori« zavračamo in jih usmerjamo preko SIS?». Nadalje meni, da je treba sredstva za krajevne skupnosti koristiti namensko ter da so sredstva za klub samoupravljalcev glede na dvojno dejavnost kluba in delavske univerze previsoka. V zvezi s skladom je bilo postavljeno tudi vprašanje, po kakšnem ključu se dele prosti mesta v naših počitniških domovih ter »kako je s prostimi mesti za Portorož«. Razen tega skupina zahteva pojasnilo glede dodeljevanja stanovanjskih kreditov («Kakšen je odstotek kredita, do katerega je upravičen delavec, ki ni v prejšnjih letih dobil maksimalne vsote kredita?», kajti po mnenju skupine je »delavec upravičen do tistega odstotka kredita, ki ga ni dobil v letu prejema in to na vrednost maksimuma v letu, ko ponovno dobi kredita«.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje – Božidar Lakota

BRIGADIRSKI DAN PRVIH LETNIKOV CENTRA SREDNJIH ŠOL

»Delovne akcije, brigadirsko življenje in življenje v mladinskih naseljih so se potrdile kot nezamenljive oblike združevanja mladih ljudi in to vseh delov mlade generacije; pomenijo utrjevanje bratstva in enotnosti, razvijanje delovnih navad, krepitev in razvoj socialistične samoupravne zavesti.«
(Ljubo Jasnič)

Zato je tudi jeseniška izobraževalna skupnost pred dvema letoma dala pobudo za organizacijo brigadirskih dnevnov na osnovnih in srednjih šolah. Na centru srednjih šol smo brigade organizirali po letnikih. Na prvem brigadirskem dnevu v četrtek, 17. aprila, smo sodelovali vsi prvi letniki gimnazije, ekonomske in pedagoške šole. Vsak oddelek je predstavljal samostojno četo, vse čete pa brigado prvih letnikov. Za lažje vodenje akcije smo izbrali še: komandirja, referenta za informiranje in referenta za kulturo. Komandant in komandirji so skupaj s predstavniki centra za MDA, KS Javornik-Koroška Bela, PTT Kranj in PAP Ljubljana sestavljali štab akcije, ki je potekala takole:

Dopolodne smo imeli štiri ure pouka, nato pa smo se ob 12. uri zbrali pred restavracijo Turist na Javorniku. Po reportu in krajšem opisu trase so nam razdelili orodje in odšli smo na delovišče. Kopali smo jarek za telefonski kabel v krajevni skupnosti Javornik-Koroška Bela. Delali smo v parih. Fantje so izkopavali, dekleta pa smo odmetavala pesek in čistila traso. Postavljena je bila tudi norma: vsaka dvojica naj izkoplje pet metrov dolg, 80 cm globok in 30 cm širok jarek. Ko smo že nekaj časa kopali, so v štabu ugotovili, da del brigade koplje na napačni trasi. Že izkopani jarek smo morali zasuti in pričeti s kopanjem novega. Ta dogodek je res povzročil nekaj slabe volje, a je bila kmalu premagana in z delom smo nadaljevali do malice. Po malici smo zopet zgrabili za orodje in kopali do petih, ko smo zbrali orodje in pohvalili najboljše brigadirje.

O LETOŠNJI PIONIRSKI BRIGADI

V prejšnjem tednu so se predstavniki jeseniške in radovljiške mladinske organizacije dogovorile o organizaciji letošnje pionirske brigade. Organizatorja te brigade sta namreč obe občinski konferenci, iz vsake občine pa naj bi bilo v brigadi po 20 pionirjev. Po izkušnjah iz preteklih let verjetno ne bo problemov dobiti pionirjev, saj je zanimanje za akcije med njimi veliko.

Na seji so se tudi dogovorili, da bodo predlagali občinskima odboroma ZZB NOV v jeseniški in radovljiški občini, naj se brigada imenuje po Kokrškem odredu, ki je deloval na območju obeh občin. Brigada naj bi se prvič sestala na pohodu po poteh Kokrškega odreda ob letošnjem dnevu mladosti. Ta pohod pripravijo vsako leto v sodelovanju z aktivom Kokrškega odreda osnovne šole radovljiške občine in osnovna šola iz Žirovnice.

Ob tej priložnosti naj bi razvili tudi prapor.

Pionirska brigada bo sodelovala na republiški mladinski delovni akciji Kras od 3. do 24. avgusta. Dogovorili so se tudi že za mentorje in komandante in upamo, da se bodo pionirji prav tako dobro odrezali, kot so se njihovi starejši tovariši na akcijah v preteklih letih.

Rk.

Nato smo odšli proti restavraciji Turist, kjer so nam referenti za kulturo pripravili še kratek kulturni program. S tem je bil naš brigadirski dan zaključen in lahko rečemo, da je uspel.

Spoznali smo osnovne značilnosti prostovoljnega dela in kaj vse se dogaja na mladinskih delovnih akcijah. Mnogi dijaki so se mogoče prav v četrtek odločili za sodelovanje v jeseniških mladinskih delovnih brigadah, ki med počitnicami odhajajo na delo na republiške in zvezne mladinske delovne akcije.

Občane krajevne skupnosti Javornik-Koroška Bela smo mladi informatorji povprašali, kaj menijo o mladinskem prostovoljnem delu in o delu na tej trasi. Povedali so nam, da že dolgo, predolgo čakajo na ta telefon in da so zelo veseli nas

mladih, ki pomagamo pri izkopu. Z našo pomočjo bodo najkasneje do srede junija dobili telefonske priključke.

NEKAJ MISLI OBČANOV:

»Preseñeni in zadovoljni smo, ko vidimo, kako mladi delate. Lepo je, da mladina izpolnjuje svoj prosti čas z delom ki je koristno in potrebno.«

»Te akcije so zelo potrebne. Škoda le, da nekako niso več v navadi. Želeli bi da bi nam mladi pomagali tudi pri urejanju tenis igrišča.«

»Pridni in uspešni ste. To pa že veliko pomeni in zato kar tako nadaljujte.«

IN KAJ PRAVIJO BRIGADIRJI:

»... akcija je zelo dobro uspela. Mislimo, da smo dokazali, da tudi mladi znamo prijeti za kramp in lopato, čeprav nekateri tarnajo nad današnjo mladino.«

Tatjana Tancar

V krajevni skupnosti Javornik-Koroška Bela se nadaljuje lokalna mladinska delovna akcija — izkop jarka za telefonski kabel. V soboto, 19. aprila, je na tej akciji sodelovalo 61 mladih brigadirjev. Vzrok za slabšo udeležbo kot v prejšnjih sobotah so nedvomno brigadirski dnevi, ki se izvajajo med tednom. Akcija se počasi bliža koncu. (Tekst in foto Vasa Hribar)

SPREJEM ŠTAFETE MLADOSTI

V jeseniški občini bomo letos štafeto mladosti sprejeli v petek, 25. aprila, ob 8.30 na Poljanah. Od tam bo štafeta potovala proti Blejski Dobravi, kjer jo bodo sprejeli pred ISKRO. Nesli jo bodo skozi tovarniško dvorišče in nato bo nadaljevala pot do športne hale v Podmežakli. Tam jo bodo sprejeli prebivalci krajevne skupnosti in delavci TOZD, ki imajo sedež na območju KS Podmežaklja. Mladi iz te KS jo bodo odnesli do križišča pri železniški postaji. Tu se ji bosta priključili triglavska in javorška štafeta.

Štafeta »po poteh karavanskih kurirjev« bo odšla na pot v četrtek, 24. aprila, ob 16. uri izpred spomenika Dragoljuba Milovanovića v Završnici. Triglavsko štafeto pa bodo prinesli planinci z vrha Triglava.

MLADI V KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

Pred kratkim se je sestalo predsedstvo konference mladih iz krajevnih skupnosti pri OK ZSMS Jesenice. Kritično so ocenili delo konference in ugotovili, da operativnega programa, ki so ga sprejeli novembra, niso v celoti realizirali. Na seji so sprejeli tudi program dela do konca septembra.

Med pomembnejšimi nalogami velja omeniti ustanovitev aktivov mladih komunistov in mladih delegatov v krajevnih skupnostih jeseniške občine — predvsem na Plavžu in Savi ter tudi v ostalih, saj doslej delujejo le na področju krajevnih skupnosti Žirovnice.

Prav tako naj bi ustanovili krajevne svete mladih v krajevnih

Vse tri štafete s spremstvom bodo skupaj nadaljevale pot proti predvidenemu prostoru pred Titovim domom na Jesenicah, kamor bodo prispele ob 8.47.

S prireditvenega prostora bo štafeta nadaljevala pot proti Železnici, mimo plavžev skozi jeklarno in mimo drugih obratov. Od tu bo potovala proti Koroški Beli, skozi hladno valjarno, od tam pa prek križišča pred hladno valjarno, mimo osnovne šole v Park talcev, kjer bo prireditve ob 9.22. Od tu bo nadaljevala pot proti Žirovnici.

Na prireditveni prostor pred OŠ Gorenjski odred v Žirovnici bo prispele ob 9.39. S prireditvenega prostora bo potovala nato mimo tovarne Planika na Breznici do Vrbe, kjer jo bodo ob 9.50 od jeseniških mladincev sprejeli radovljiški.

Dajana Makovec

skupnostih. V svoje programe, so predlagali, naj bi vsaka osnovna organizacija vključila po eno akcijo v občinskem merilu.

V tem mesecu naj bi se mladi iz krajevnih skupnosti vključili tudi v priprave za sprejem štafete mladosti, maja bodo kurili kresove in se vključili v prireditve občinske konference zveze socialistične mladine v mesecu mladosti.

Junija bodo sklicali sejo konference, avgusta se bodo vključili v praznovanje občinskega praznika, septembra pa bodo obiskali vse osnovne organizacije v občini in se pripravili na programsko volilne konference v osnovnih organizacijah.

Rk.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje ...

Tito

43

ZAŠČITA ŽIVALI V PRIMERU ABK NAPADA

Zaščitni ukrepi. Ker mastitisi povzročajo veliko ekonomsko škodo, moramo ukreniti vse potrebno, da preprečimo njihovo širjenje in jih omejimo, kolikor je mogoče. Posebej se moramo zavedati, da je zdravljenje mastitisov brez higienskih ukrepov brezplodno delo, ker se ozdravljene četrti lahko znova okužijo. Krave, molznice moramo načrtno pregledovati. Za to so najbolj zanesljive bakteriološke preiskave. Okužene živali moramo tako vhljeviti v poseben prostor in jih molsti zadnje. Okužene krave morajo zdraviti veterinarski strokovnjaki, ki nam bodo dali še bolj natančna navodila za hlev, število okuženih molznic in druge dejavnike, pomembne za zatiranje mastitisov.

Naša najpogostejša naloga je, da skrbimo za čimboljše higienske razmere v hlevu, posebno za higiensko molžo. Pred molžo umijemo vime in seske z ustreznim razkužilom ali vsaj z milom in toplo vodo. Najprimernejša razkužila so 0,2 % do 0,4 % raztopine natrijevega ali kalijevega hipoklorita. Ko se razkužilo umaže, pripravimo novo raztopino. Mokro vime obrišemo s čisto in suho brisačo. Najbolje je, da uporabljamo papirnate prtičke. Za vsako molznico uporabimo enega ali dva nova, ki jih po uporabi zbirmo v posebno vedro in na koncu molže neškodljivo odstranimo. Pred molžo in po molži vsake posamezne krave si moramo dobro umiti in razkužiti roke. Ne smemo molsti s skrčenim palcem, ker poškodujemo seske. Molsti moramo tako, da sesek stiskamo s prsti ob dlan. Začnemo s palcem in kazalcem in nadaljujemo z drugimi prsti, dokler ne izpraznimo seska. Higienski ukrepi pri strojni molži so podobni, vendar morajo biti še veliko bolj natančni. Posebno skrbno moramo razkuževati tiste dele molznih strojev, ki pridejo v dotik s seski.

Posebno opozorilo: Zdravljenja mastitisov se bomo sami lotili le izjemoma, če ne moremo pravočasno dobiti strokovnjaka.

30. VRANIČNI PRISAD

Vranični prisad je kužna bolezen, ki jo povzroča bacil. Zanj so značilne številne krvavitve sluznic in notranjih organov, hudo oteklina vranice, nestrjena in katranu podobna kri. Pojavlja se zlasti na močvirnatih pobočjih, predvsem poleti, ko so živali na paši, posamično ali množično in lahko poteka zelo hitro. Za to bolezen so najdovznejše ovce, govedo in koze. Zelo so sprejemljivi tudi konji, medtem ko so prašiči le malo in navadno zbolijo za kronično obliko. Posebej moramo poudariti, da so za vranični prisad dovzetni tudi ljudje. Živali se okužijo, ko s hrano ali z vodo zaužijejo trose.

Znamenja, potek in posledice. Živalim, ki zbole za vraničnim prisadom, se telesna toplota zviša na 40 do 42 stopinj Celzija, pred poginom pa naglo pade. Živali prenehajo jesti, povešajo glavo, stojijo dolgo časa na mestu ali ležijo. Dihajo težko in pospešeno, v začetku so zaprte, pozneje pa imajo krvavo drisko in temnordečo vodo. Kmalu prenehajo izločati mleko, to je rumenkasto, krvavo, sluzasto in grenko.

Truplo poginule živali naglo razpada, se močno napne, iz telesnih odprtih (usta, nos, gobec, zadnje črevo in sramnica) pa se izceja temnordeča ali skoraj črna, nestrjena kri. Hudo so prizadeti vsi notranji organi in žleze, posebno vranica, ki včasih tako močno zateče, da se razpoči. Trupla ne smemo odpreti, ker se pri tem lahko okužimo, okužimo pa tudi tla, ki bodo ostala okužena več let.

Posebna značilnost za to kužno bolezen je, da živali lahko tako hitro in nenadoma poginejo, kot bi jih kdo ustrelil.

Vranični prisad pri ljudeh se najpogostejše pojavi na nepokritih delih telesa — na rokah in obrazu — kot črni tur, veliko manj pogosto kot pljučna, črvesna ali septična oblika.

Zdravljenje in zaščitni ukrepi. Če menimo, da gre za vranični prisad, moramo takoj poklicati veterinarskega strokovnjaka, ki bo s posebnim serumom zdravil bolno žival in zaščitil druge v hlevu ali celo vse v vasi in po potrebi v vseh okoliških vaseh.

KOMU SO NEVARNE POSAMEZNE KUŽNE BOLEZNI

Od prej opisanih kužnih bolezni lahko zbolijo:

LJUDJE za: botulizmom (2), brucelozo (3), brucelozo ovac (3), cisticerkozo (4), ehinokokozo (5), garjami (nekaterimi) (6), govejim lišajem (8), jetiko (9), kokošjo kugo-atipično (11), parašustavcem (15), psitakozo (16), salmonelozami (17), slinavko (18), smrkvastjo (20), steklino (21), šumečim prisadom (24), tetanusom (25), trihinelozo (26), trihomonijazo (27), tularemijo (28), vraničnim prisadom (30).

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI

JEDRSKA ENERGIJA V ZAHODNI EVROPI

2

REALNI PREGLEDI BELGIJE, ŠPANIJE IN VELIKE BRITANIJE

Belgija krije danes 25 % svojih potreb po električni energiji z jedrskimi elektrarnami in po 1990. letu se bo ta količina povečala na 50 %. Že štiri leta napovedujejo veliko parlamentarno razpravo o energiji, vendar jo vedno znova odlagajo. Vplivne politične stranke se enotnega mnenja, da lahko samo jedrska energija v znatni meri omili odvisnost Belgije od nafte in zemeljskega plina.

Velika Britanija je bila ena izmed prvih držav, ki je pričela uporabljati jedrske elektrarne v velikem tehničnem obsegu za pridobivanje električne energije in imajo danes le-te skupno moč 8079 MW. Vendar nosijo glavno breme preskrbe z električno energijo, in sicer 60 %, še vedno elektrarne na premog. Količina nakopane premoga pa hitro pada ob vedno večjih proizvodnih stroških. Dokončna odločitev o nasledniku plinske hlajene reaktorja (AGR) se je precej zavlekla in tudi ni bila posebno nujna. V preteklem decembru pa je britanska vlada končno le postavila jasne smernice. Po letu 1982 naj bi vsako leto zgradili novo jedrsko elektrarno z močjo 1000 MW. Odločili so se za preizkušni reaktor z vodo pod pritiskom.

Zaenkrat je načrtovana dodatna jedrska zmogljivost 15.000 MW. Politični problemi povezani z izbiro lokacije in skladiščenjem odpadkov zaenkrat še niso rešeni.

V juniju preteklega leta je bila v **Španiji** sprejeta osnovna in dolgoročna odločitev v zvezi s porabo energije. Na osnovi osemletnega programa bi naj se znižala uvozna energetska odvisnost Španije s sedanjih dobrih 70 % na 50 %. Za uresničitev tega cilja bo treba povečati zmogljivosti jedrskih elektrarn s sedanjih 1120 MW na 11.500 MW.

POSEBNOST ŠVEDSKE IN NIZOZEMSKE

Švedska pravzaprav ne bi smela biti poseben primer. Spada med države s sorazmerno visokim deležem jedrske energije, saj krijejo jedrske elektrarne z močjo 3770 MW 25 % celotne proizvodnje električne energije. Zgrajeni so bili še nadaljnji štirje jedrski bloki z močjo 1000 MW vsak, vendar niso smeli pričeti obratovati, dokler ni bil znan rezultat referendumu, ki je bil izveden letos 23. marca. Na tem glasovanju so se švedski volilci odločili za uporabo jedrske energije. Poleg štirih že zgrajenih blokov gradijo še dva.

Na **Nizozemskem** obratujeta že več let dve jedrski elektrarni s skupno močjo 495 MW. Vendar razpolaga ta država z velikimi zalogami zemeljskega plina, ki je danes glavni energijski vir za gospodinjstva, industrijo in pridobivanje električne energije. Kljub temu bo treba v nekoliko daljšem obdobju preskrbeti nove energetske vire, čeprav je nasprotovanje elektrarnam na premog in jedrsko energijo zelo veliko. Odločitev o tem danes še ni nujno potrebna, vendar bo postala

preskrba z energijo po letu 1990 nezanesljiva. Jasno je da pred letom 1992 ne bo pričela obratovati nobena nova jedrska elektrarna.

SVETLI POGLEDI FINSKE IN FRANCIJE

Situacija na področju jedrske energije je na **Finskem** zelo mirna. Sedanja zmogljivost dveh jedrskih elektrarn je 1080 MW. Eno jedrsko elektrarno je dobavila Sovjetska zveza in drugo Švedska. Leta 1982, bo pričela dobavljati Sovjetska zveza novo jedrsko elektrarno z močjo 1000 MW.

V nasprotju s svojimi severnimi, južnimi in vzhodnimi sosedji je **Francija** trdno odločena izpeljati nujno potrebno in hitro izgradnjo jedrskih elektrarn. V tej državi se dobro zavedajo, kako so ranljivi z uvozom nafte in zemeljskega plina, ki krijeta 75 % vseh energetskih potreb. Do danes je pričelo obratovati deset jedrskih elektrarn z močjo 900 MW vsaka. V gradnji je 22 enakih blokov in sedem z močjo po 1300 MW. Še pred koncem leta 1982 naj bi pričeli z gradnjo še treh blokov po 900 MW in desetih s po 1300 MW. Teh 55 elektrarn bo krilo leta 1985 že 55 % vseh francoskih potreb po električni energiji in ob koncu stoletja se bo ta količina povečala na 80 %, skupna moč vseh jedrskih elektrarn pa na 100.000 MW.

KONEC

V KONTI LIVU BI LAHKO ODLILI ŠE VEČ, ČE...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Če bi redno dobivali planirane šarže, pravijo, bi plan brez težav dosegali in celo presežali. Vsi govorniki so bili enotni v tem, da naprave v konti-livu delujejo dobro in da so tudi kadri ustrezno usposobljeni in prizadevni, le surovega jekla ne dobijo toliko, kolikor je načrtovanega za njihov obrat.

Poleg že znanega in nič kolikokrat poudarjenega vzroka — pomanjkanja surovega jekla v Železarni za nadaljnjo predelavo — so tu še nekateri objektivni pa tudi subjektivni vzroki, zaradi česar konti-liv ne dobi planiranih šarž surovega jekla. V SM jeklarni, na primer, nimajo dovolj grodlja, primanjkuje jim livnih ponvic, ne dobimo planiranih polizdelkov iz tujih virov, zato moramo z domačim jeklom pokrivati tudi te izpade in podobno.

Omenjali so tudi nevarnost, da pri odlivanju gredic pride do predora jekla skozi dno ponvice ali skozi ali mimo drsnega zasuna, kar se jim je nedavno zgodilo, zaradi česa lahko pride do hudih opeklin ali celo smrtnih poškodb livarjev. Le naključju se lahko zahvalimo, da so že pred tem pred stojšči livarjev namestili jekleno ploščo, ki je livarje rešila najhujšega. Seveda je o vzroku za navedeni predor ta čas težko kaj reči, ker ga še raziskujejo, lahko je človek, lahko je material, vsi sogovorniki pa so enoglasno poudarili, da se tisti, ki pripravljajo ponvice v livni jami, premalo zavedajo, da zaradi njihove malomarnosti lahko pride do človeških žrtev. To se sicer ne dogaja samo pri nas, namreč predori jekla, tudi druge imajo take primere, vendar pa vestnost in odgovornost pri pripravi livne ponvice lahko maksimalno odstranita to nevarnost. Seveda pa predor pomeni tudi veliko materialno škodo, ki se kaže v okvari livne naprave in nujen, hiter izliv preostalega, tako dragocenega jekla, v grapo. Ta primer je imel seveda tudi psihične posledice med delavci na livni napravi, ki so dobili kar nekajen strah, kajti resnično ni vzpodbudno, da skoraj nad njihovimi glavami pride do predora jekla iz 60 in več tonske ponvice. Zato naj bi bil ta primer šola, sicer draga, za vse delavce v livni jami, ki pripravljajo ponvice.

Pretekli mesec, 22. marca, je preteklo tudi eno leto, ko so v konti-livu odlili prvi šarž. S ponosom se spominjajo tega, čeprav so morali prvi delavci na konti-livu premagovati velike težave, ki pa so jih premagovali z zavzetostjo in velikimi napori, saj so nemalokrat delali po deset, dvanaest in celo več ur, da bi odlili pričakovano šaržo. Volja je bila velika, nihče ni odklanjal dela, vsi so bili pripravljeni delati. Ti delavci so: Slavko ŠMITRAN, Adil AVDIĆ, Husnija KERIĆ, Husein DINDIĆ, Sulejman SUVIC, Alojz NOČ, Vojko DJURIC in delovodja Rajko DALJEVIĆ in Anton ALBREHT, ki so bili poleg vodja konti-liva Marjana DEMŠARJA in tehnologa Antona MLAKARJA ter delavca za pripravo ponvice iz livne jame tudi na praksi v Avstriji ter žerjavovodja Joža DEZMAN in Vidoje VRANIC.

Vse breme je v začetku ležalo na njih, vsi pa pravijo, da jim je praksa veliko koristila in je bila zanje bogata šola. Žal jim je le, da jih na prakso ni šlo še več.

Kakor nam je znano, se praksa predvideva tudi za delavce za novo jeklarno 2, prav pa bi bilo, da bi to postala stalna praksa v Železarni, vsaj za večje in produktivnejše proizvodne agregate. Pri tem bi morali imeti večkrat pred očmi kitajski pregovor: »Neumni se učijo na svojih napakah, pametni pa na drugih«.

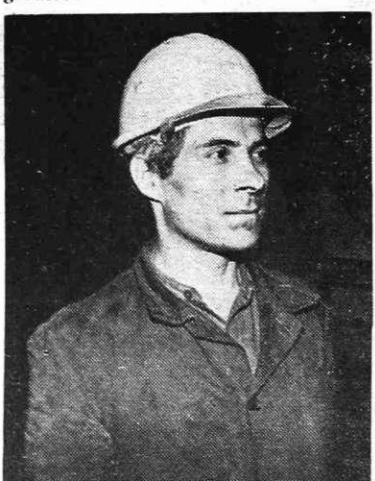
V maju in juniju lanskega leta, so povedali, so formirali drugo izmeno in delo v dveh izmenah je bilo nekoliko lažje. Pri tem velja seveda poudariti, da delo na konti-livu zahteva veliko odgovornost, koncentracijo in zbranost pri delu, čeprav delo ni naporno.

Vodja konti-liva in tehnolog sta oba hkrati povedala, da so tudi novi delavci prevzeli njihovo vlogo in se jim po prizadevnosti pridružili. Oba sta poudarila, da so s pomočjo vseh delavcev na konti-livu in njihovo usposobljenostjo dosegli dobre rezultate in popolnoma osvojili tehnologijo vlivanja gredic.

V nadaljevanju je pogovor stekel še s posameznimi delavci, z dvema iz dopoldanske in popoldanske izmene, čeprav bi radi predstavili v razgovoru vse delavce konti-liva, kajti za svojo prizadevnost in zavzetost to tudi zaslužijo. Pa nič zato, še jih bomo obiskali. Naši sogovorniki so nam povedali:

ADIL AVDIĆ je že 17 let delavec v naši železarni, na konti-livu pa je že od vsega začetka. Tudi njegova žena dela v Železarni, doma pa ju po šihu pričakujeta dva otroka, eden je že v sedmem razredu osnovne šole, drugi pa bo letos postal prvoložek. Družinsko stanovanje ima urejeno na Jesenicah.

Skozi mnoge težave smo se morali prebijati, da smo dosegli sedanje rezultate, čeprav tudi sedaj težav ne manjka. Težave imamo še pri ogrevanju vmesnih ponvic in seveda pri neplanskem dotokanju šarž jekla za vlivanja na konti-livu. Ljudje so dobri in pridni, pa tudi dobro usposobljeni, s tem ni težav. Če bi dobili planirane šarže jekla, bi konti-liv resnično lahko kontinuirano vlivljal gredice.

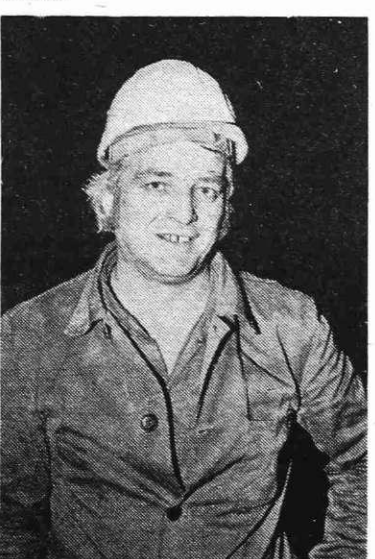
Rad delam na konti-livu, osebni dohodki sicer niso slabi, vendar pa se mi zdi, da bi za tako odgovorno delo morali biti le nekoliko boljše. Seveda imamo še posebno stimulacijo, in sicer 50,00 din za dva odlita šarža na dno, kar pa je zelo relativno, ker, kakor je bilo že rečeno, število odlitih šarž ni odvisno od nas.

Delovni pogoji so dobri, vendar bi se dalo še nekatere stvari izboljšati, na primer, hladilna stena med vmesno ponvico in livarji, odsesavanje pare, v vročih dneh pa bi lahko imeli na voljo tudi kislavo vodo, tako kot jo imajo v nekaterih drugih tovarnah.

Adil nam je povedal, da v času, ko ni šarž, oziroma ne vlivajo gredic, pripravljajo naprave za naslednji šarž. Sem sodi priprava vmesne ponvice, pregled celotne naprave, ki je sestavljena iz številnih mehanskih delov, od katerih je odvisen uspešen odliv in kvaliteta gredic. V vmesnih časih razkladamo tudi kamione ali pa gremo zaradi pomanjkanja delavcev delat v livno jamo. Ni prav, da nas tako razporejajo, to vnaša med delavce nejevoljo, kajti mi nismo krivi, da ni šarž. Da se bomo prav razumeli, nismo proti delu, toda delati bi radi svoje delo, za katerega smo usposobljeni. Pri nas morajo biti vestni in odgovorni delavci, taki, ki ne zamujajo ali veliko izostajajo, kajti posade pri vlivanju gredic morajo biti popolne.

Tako nam je pripovedoval Adil Avdić, ki je že dvanaest let tudi član zveze komunistov, je pa tudi član delegacije za skupščino občinske zdravstvene skupnosti. Povemo naj še, da je Adil, ko je delal še v livni jami, prejel odlikovanje predsednika Tita — red dela.

MARTIN GRUBER, ki sam pravi, da je med mlajšimi borci, čeprav je kmalu za prvimi prišel v konti-liv, dela v naši železarni že šestnajst let. Tudi njegova žena je zaposlena, doma ima dva otroka, enega v drugem, enega pa v četrtem razredu. Tudi on ima stanovanjsko vprašanje rešeno.

Dejal nam je, da je delo mnogo lažje kot je bilo prej, ko je bil na Lectromelt električni peči ponvičar, je pa veliko bolj odgovorno in zahtevno. Delamo samo na dopoldanski in popoldanski izmeni, v sobotah in nedeljah pa smo prosti. Glede zaslužka pa je seveda obratno, izgubil sem dodatke za nočno delo in delo v sobotah, nedeljah in praznikih.

Menil je, da so naprave v konti-livu dobre, pa tudi kolektiv je dober in čvrst. Radi bi normalno delali, tako kot plan od nas zahteva. Toda vzroki, kakor je bilo že rečeno, so različni: od težav z livnimi ponvami, premajhnim številu šarž za konti-liv in podobno. Sposobni smo ne samo

dosegati, temveč tudi presegati planske obveze, seveda ob ustreznih količinah in kvaliteti surovega jekla.

Nekateri delavci v sosednjih obratih jih gledajo postrani, češ nič ne delamo, je dejal, pa vendarle mi nismo krivi, če ne dobimo šarž. Tudi on je omenjal dela, ki jih opravljajo v času, ko ne vlivajo in poudaril, da morajo biti vsi mehanizmi na livni napravi vedno brezhibni. Zaradi takšne nerednega dotoka šarž se zgodi, da po dva dni nimamo šarž, potem pa moramo ob koncu tedna podvojeno zagrabiti, ker se je posrečilo narediti več šarž za nas.

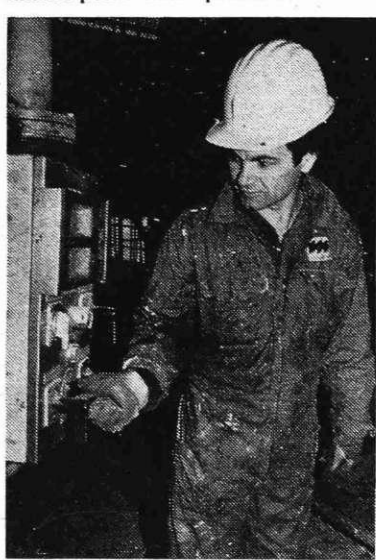
Tudi glede osebnega dohodka se je sogovornik strinjal s predhodnikom in menil, da je za tako odgovorno, obenem pa nevarno delo, sedanji osebni dohodek prenizek. Vsak čas lahko pride do neizpolnitve. Sicer imajo sedaj nameščeno zaščitno steno, pa vendarle je še nevarno.

Najhuje je, je dejal Martin, ker nimamo stalnega delovnega ritma. Večkrat se zgodi, da smo že vsi dalj časa pripravljeni za vliv, pa dobimo sporočilo, da ne bo nič, ker šarža ni uspela. Se z večjim elanom bi delali, če bi po načrtu prejeli šarže.

HUSNIJA KERIĆ je v naši železarni devet let. Tudi on je poročen in tudi žena je zaposlena. Imata dva otroka, enega že v osnovni šoli. Tudi on ima stanovanjsko vprašanje rešeno.

Temu, kar sta povedala moja sodelavca Adil in Martin, skoraj nimam kaj dodati. Rečem lahko le to, da mi ni žal, da sem šel delat na konti-liv, čeprav v začetku ni bilo lahko. Sedaj pa v obratu vse dobro funkcionira, pa večkrat nimamo kaj vlivati. Popolnoma smo odvisni od martinarnarje in elektro peči. Več dobimo, več vlijemo.

Pri obratovanju naših osebnih dohodkov preveč izhajamo iz sedanje situacije, vendar pa bi morali biti oblikovani na osnovi normalnega obratovanja konti-liva, je dejal Husnija. Za normalno obratovanje pa so premajhni. Pri nas delo zahteva polnega človeka. Gredice vlivamo na petih žilah in ekipa mora biti popolna. Če je odsoten livar, vsi čiči njegov pomočnik, toda zdi se mi, da imamo pomočnikov premalo.

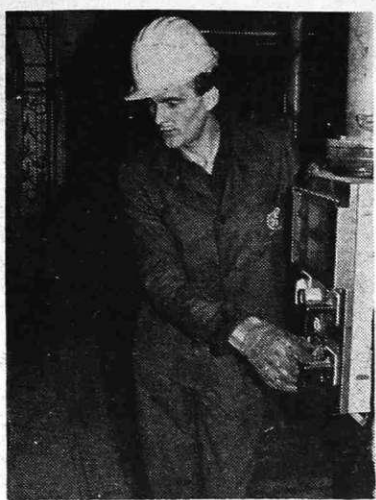
Nekateri sodelavci v sosednjih obratih mislijo, da ko ne vlivamo, ne delamo. Veste, pri nas na konti livu moramo biti delavci taki, kot je, na primer, doma dobra gospodinja, ki nima nikdar vsega narejenega in vedno nekaj dela. Pri nas je ravno tako. Že večkrat je bilo omenjeno, da moramo pregledati in pripraviti vse naprave za vlivanje, teh pa ni malo. Omenim naj samo problem, ki smo ga imeli z vodo, ker niso bili vgrajeni filtri. Ustje, od koder izteka hladilna voda, je izredno majhno in že drobci mivke ga lahko zamašijo in tako lahko pride do predora. Na srečo smo pred vlivanjem pri preizkusu naprav to opazili in ustje očistili. Kar se tiče ostalega dela: kadar ne vlivamo, razkladamo vagonne ali pomagamo v livni jami. Mislim, da to ni prav. Delavci izgubljajo voljo, kar pa ni tako nepomembno, saj smo že tolikokrat poudarili, da delavci pri tem delu moramo biti zbrani.

Naš kolektiv je dober in smo kot velika družina. Sicer pride tu in tam tudi do nesporazumov, za kar pa je morda kriv tudi ta naš nenormalni delovni ritem. Kje pa ne pride do manjših nesporazumov? Moram reči, je zaključil svoje pripovedovanje, da nam je praksa v Avstriji zelo koristila in zaradi tega smo čutili vsi tudi veliko odgovornost, da naš konti-liv čim prej normalno steče.

MESUD DINDIĆ je bil najmlajši med sogovorniki in zato je tudi šel šest let v naši železarni. Je poročen, ima enega otroka, tudi žena je zaposlena. Stanovanje pa, nam je povedal, ima zelo slabo.

Prve dni, ko sem prišel v konti-liv, nam je pripovedoval, se nikakor nisem mogel ujeti, kakor pravimo. Tu, so bili seveda novi sodelavci, nove naprave. Moram reči, da me je kolektiv dobro sprejel. Najprej sem bil pri sodelavcu Husniju Keriću za pomočnika, ki me je toliko usposobil da sem sedaj že livar.

Tudi Mesud je v razgovoru večkrat omenjal to, kar so povedali že sogovorniki, namreč, da so pri svojem delu odvisni od drugih, to je od sodelavcev v martinarni in

MERSKE ENOTE IN MERILA (4)

7. KAJ JE STORJENEGA PRI NAS?

Kot smo že omenili, je zakon o merskih enotah in merilih iz leta 1961 še posebej opredelil, da v Jugoslaviji v javnem prometu lahko uporabljamo samo merske enote mednarodnega sistema enot (SI). Isti zakon pa je dopuščal tudi neomejeno uporabo izvensistemskih enot. Ta, ne dovolj odločna opredelitev zakonodajalca, je mnogo prispevala k ne dovolj učinkovitemu uvajanju enot SI v javnem prometu. Šele 1973. leta, z menjavo in dopolnitvami zakona, je bila omejena uporaba cele vrste izvensistemskih enot do 31. decembra 1980. leta. Tekoče leto torej pomeni zaključni del prehodnega obdobja, v katerem mora SFRJ po zakonu dosledno uvesti mednarodni sistem enot.

Prava aktivnost pri uvajanju SI je oživela šele po sprejetju novega zakona 1976. leta. Težko je oceniti, ali so k temu prispevale predvidene kazni, ali pa je bila zadeva zrela iz drugih razlogov.

V naši državi nimamo centralnega vrhovnega telesa, ki bi koordiniralo uvajanje SI. Zvezni zavod za mere in dragocene kovine je pooblaščen, da daje informacije o merskih enotah in da s pomočjo drugih inšpekcijskih organov sprejema prijave za zakonske prestopke proti organizacijam in posameznikom, ki se ne držijo odredb zakona v smislu uporabe merskih enot.

Zakon je torej postal pravno-močen in njegovo izvajanje v praksi zagotavljajo odgovorni samoupravni mehanizmi.

Organizirana je bila predvsem cela vrsta strokovnih posvetovanj:

V začetku leta 1977 so se predstavniki vseh strojnih fakultet v naši državi dogovorili, da se v celotnem šolskem programu od začetka šol. leta 1977/78 uporabljajo izključno enote SI. Tako bodo vsak čas diplomirale prve generacije inženirjev, ki se jim je skozi celotno šolanje izgrajeval občutek mere posameznih tehničnih veličin v enotah SI! Temu zgledu so sledile tudi druge visoke šole.

V okviru prireditve JUREMA so bila v letih 1978 in 1979 posvetovanja o zakonski metrologiji. Konec leta 1978 je društvo za razvoj standardizacije v SR Hrvatski organiziralo posvetovanje: Uvajanje zakona o merskih enotah in merilih. Simpozij JUKEM — 1976. in 1978. leta so v zaključnih dokumentih odločno podprli izvajanje zakona. V začetku leta 1979 je bilo v Novem Sadu organizirano jugoslovansko posvetovanje o vzgoji — pouku merjenja. Društvo za mehaniko SR Hrvatske je organiziralo: Posvetovanje o merah in enotah. Mnoga strokovna združenja so v okviru svojih strokovnih sestankov posvečala pozornost tudi merskim enotam.

Zvezni zavod za mere in dragocene kovine je izvedel široko propagandno aktivnost z razpečevanjem desetstičev izvodov propagandnih publikacij. Očitna so bila prizadevanja zavoda, da bi bile označbe enot na pakiranem blagu v skladu z zakonom.

Službe javnega obveščanja so se prav tako pridružile obveščanju o mednarodnem sistemu enot. Samo 1977. leta je okrog 30 dnevnih listov objavilo okrog 70 informacij o zakonu in merskih enot SI. Sledilo je radio in 20 TV oddaj na temo merskih enot. Žal pa sredstva javnega obveščanja sama ne izvajajo tistega, pri čemer v propagandnem delu aktivno sodelujejo. Preplavljajo nas vesti, v katerih gospodarijo »unce«, »bareli in metrični centi«.

Strokovni časopisi so se prav tako priključili akciji obveščanja o mednarodnih merskih enotah. Objavljeno je tudi nekoliko monografij o SI. Koledar zveznega zavoda za statistiko že več let objavlja kompletno informacijo o mednarodnem sistemu merskih enot. Pridružujejo se mu koledarji Mladinske knjige in Utve iz Pančeva.

elektro peči in da pač toliko odlijejo, kot dobijo. Ob normalnem dotoku šarž bi lahko izvrševali pa tudi presegali planske obveze. Tudi pri nas se zgodi, da pride na eni ali celo dveh linijah do okvare, vendar pa na preostalih treh vlivamo do konca.

Sogovornik je menil, da bi morali v kolektiv vključiti še več mladih, ker, kakor mu je znano, delavcev na izmenah primanjkuje. Delo v konti-livu se Mesudi zdi zanimivo in ne bi se več vrnil k elektro peči, kjer je delal prej.

To je le nekaj utrinkov o delu, težavah in uspehih tega našega najmlajšega kolektiva, saj deluje šele dobro leto v okviru temeljne organizacije združenega dela Jeklovlek. Vsem sogovornikom se zahvaljujemo za resnično sproščen in nič zadržan pogovor, ki je med drugim dokazal, da resnično živijo s svojim in našim konti-livom.

Vsi jugoslovanski standardi, ki so objavljeni po polnomočnosti zakona o merskih enotah in merilih 1976. leta, dajejo podatke izključno v enotah SI. Glede na obveznost kontrole jugoslovanskih standardov lahko najkasneje v roku petih let z vsoto pravico pričakujemo (4. člen zakona o standardizaciji), da bo jugoslovanska standardizacija skoraj popolnoma usklajena z mednarodnim sistemom enot.

Mnoge organizacije združenega dela intenzivno predelujejo svoje tehnične dokumentacije, da bodo vse veličine izražene izključno v zakonitih enotah. To so npr.: Rade Končar iz Zagreba, Crvena Zastava iz Kragujevca, Energoinvest iz Sarajeva, Iskra iz Kranja, Sever iz Subotice, Fabrika kablova iz Svetozareva, Pobjeda iz Novoga Sada. Tovarna obutve Borovo prehaja na izdelavo METRICNEGA čevlja.

Vendar je kljub očitnim naporom in prizadevanjem in poleg lepih rezultatov, ostalo še mnogo neizvršenega. Mnoge dejavnosti se še vedno niso orientirale na SI, npr.: meteorologija, gradbeništvo, poljedelstvo, medicina, zračni in pomorski promet.

Se vedno pričakujemo, da bo zvezni izvršni svet odredil rok, do katerega se bodo v javnem prometu lahko uporabljala merila, s katerimi merimo v enotah, ki z zakonom niso predvidene (54. člen zakona o merskih enotah in merilih), ker kljub temu nismo toliko bogati, da zavržemo tehnično popolna merila, čeprav niso označena v zakonitih enotah! ZIS je to svojo pravico že enkrat izkoristil, ki je dopustil atomski elektrarni Krško, da uporablja že montirane instrumente do konca amortizacijske dobe. ZIS je prav gotovo imel svoje razloge. Ta primer pa je iz vidika uvajanja mednarodnega sistema enot prav gotovo negativno vplival na njegovo uveljavitev.

To je primer, kako dobavitelj opreme (ZDA) z opremo izvažata tudi svoje merske enote in z njimi določeno tehnično — ekonomsko odvisnost. (Uradni list SFRJ, št. 38/79, str. 1230)

8. KAJ VSE JE ŠE TREBA NAREDITI?

Mišljenja so različna. Obstojata dve glavni smeri akcije: informiranje, vključiti šolstvo in tehnično regulativo.

Predvsem je potrebno z energično akcijo vključiti sredstva javnega obveščanja v uporabo izključno zakonskih merskih enot v vsakodnevnem delu.

Revidirati je potrebno učne programe, recenzirati učbenike in predavateljem na vseh stopnjah šolanja nuditi dovolj informacij in pripomočkov za razširjanje programa.

V vseh aspektih standardizacije: jugoslovanskem, v ostalih vejah in internih standardih, tehničnih normativih in normah kvalitete je potrebno izbrisati vse, kar ne pripada mednarodnemu sistemu merskih enot.

Jugoslovanski standardi imajo še posebno nalogo, da za določene uporabe predpišejo ustrezne enote, še posebno, če je mogoče izbor dveh ali več decimalnih enot. Npr.: če se je za določeno uporabo doslej predpisoval tlak okroglo 1 at, ali bo to v bodoče okroglo 1 bar (ni SI, vendar je zakonit), okroglo 100 kPa ali 0.1 MPa?

Nuditi bomo morali pomoč strokovnjakom tistih področij, v katerih je uporaba SI v zaostanku.

Nazadnje mislim, da so tudi tovrstni aktualni povzetki iz posvetovanj v našem Železarnju koristni prispevek in dosledno izvajanje SI pri nas, saj v Železarni, kolikor sem informiran, nismo storili še ničesar, razen razdelili propagandne publikacije zavoda o merskih enotah redkim posameznikom po obratih.

Prihodnjič: organizacija pregleda meril — zasnova natančnih meritev v Sloveniji kot dela jugoslovanskega metrološkega sistema.

KADRI ZA JEKLARNO 2

(Nadaljevanje s 1. strani)

telju opreme in temelji na poznavanju tehnologije, organizacije dela in kadrovnih potreb v modernih jeklarnah. Po izbiri dobavitelja opreme po potrebnih določeni dele kadrovskega projekta se spreminjati in dograjevati.

V dosedanjih informacijah smo premalo poudarjali pomen izgradnje jeklarne 2 za humanizacijo dela. Sodobna oprema in tehnologija bo omogočala odpravo težkih fizičnih del, kar je eden osnovnih pogojev za postopno odpravljanje razlik med fizičnim in umskim delom, zagotavljal bo izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev in občanov, dela in naloge bodo zahtevale več znanja, ustrezne delovne izkušnje in psihofizične lastnosti delavcev. Povečana količina in vred-

nostna produktivnost dela jeklarne 2 se bo morala izraziti tudi v hitrejši rasti osebnega in družbenega standarda delavcev Železarn in občanov. Zavedati se moramo, da bodo kljub najsodobnejši tehnologiji delavci zaposleni pri izdelavi jekla, kjer bodo v primerjavi z drugimi panogami še vedno prisotni težki delovni, predvsem pa časovni pogoji dela. Sodim, da bo v obdobju priprav na izgradnjo jeklarne 2 potrebno podrobneje proučiti vprašanje humanizacije dela, odgovoriti na vprašanja, kakšna bo stopnja humanizacije dela v jeklarni 2 v primerjavi z obstoječo jeklarno, podrobneje predstaviti naprave, tehnologije in organizacije dela v jeklarni 2.

Pri planiranju potrebne kadra za jeklarno 2 smo izhajali iz planirane tehnologije, organizacije dela in obsega opreme.

PREGLED POTREBNIH KADROV ZA JEKLARNO 2

SKUPINE DEL IN NALOG	VŠ	ViŠ	SS	VKV	KV	PK	NK	SKUPAJ
Vodstvo	7	7	2	1	—	—	—	17
Priprava starega žel.	—	—	4	32	8	—	—	48
Priprava in skladišč.	—	—	—	—	—	—	—	—
legur	—	—	—	2	8	12	—	22
Dnevno skladišče vložka	—	—	—	4	8	4	—	16
Peči in izvenpečna metalurgija	—	—	4	28	23	—	—	55
Konti liv	—	—	4	12	24	—	—	40
Vlivanje v kokile	—	—	—	4	16	—	—	20
Adjustaža	—	—	—	—	32	4	—	40
Ognevzdržna dela	—	—	1	2	28	—	—	31
Žarilne peči	—	—	—	—	8	—	—	8
Skladišče rezerv. delov in materiala	—	—	—	1	6	—	—	7
Čiščenje	—	—	—	—	—	10	—	10
SKUPAJ	7	7	19	57	178	24	22	314
Z upoštevanjem 18 % odsotnosti	7	7	22	67	209	28	24	364
Struktura %	1.9	1.9	6.1	18.4	57.4	7.7	6.6	100
TOZD Vzdrževanje	3	3	12	48	26	—	1	93
TOZD Rem. delav.	2	1	18	30	37	—	—	88
TOZD Stroj. del.	—	1	16	40	20	—	—	77
OTK kemič. laborat. in KK	1	—	22	—	8	—	1	32
TOZD Energet.	—	—	—	4	19	1	1	25
TOZD Družb. preh.	—	—	—	—	11	—	—	11
DS KSI	—	—	4	—	13	—	—	17
	6	5	72	122	121	14	3	343

Iz pregleda potrebnih kadrov je razvidno, da bomo v končni fazi za jeklarno 2 potrebovali 364 proizvodnih delavcev, v obstoječi jeklarni brez martinarne, imenujemo jo jeklarna 1, pa 285 delavcev, skupaj torej 649 delavcev. Planiramo, da bo v obstoječi jeklarni v obdobju kadrovanja za jeklarno 2 zaposlenih 695 delavcev. Potrebe po kadrih v proizvodnji bomo sicer številčno pokrili že z ukinitvijo martinarne, upoštevati pa moramo, da bodo zahtevnejša dela in naloge v jeklarni 2 zahtevale več znanja, delovnih izkušenj in ustrezne psihofizične sposobnosti delavcev, zato določenega števila delavcev ne bo mogoče prekvalificirati za ta dela in naloge, ob ukinjanju martinarne pa moramo računati tudi s povečano fluktuacijo. Obstoječa jeklarna, še posebej elektrojeklarna, bo pri kadrovanju za jeklarno 2 predstavljala najpomembnejši notranji vir kadrov, del kadrov bomo kadrovali tudi v drugih TOZD kot tudi izven delovne organizacije.

KADRI ZA VZDRŽEVANJE

TOZD VZDRŽEVANJE

Področno vzdrževanje potrebuje z upoštevanjem odsotnosti 94 delavcev, to je 25,8 % v primerjavi s številom proizvodnih delavcev. Z ukinitvijo SM peči lahko sprostimo 21 delavcev, 74 vzdrževalnih delavcev pa z ukinitvijo plavžev.

TOZD REMONTNE DELAVNICE

Za remontne delavnice planiramo 88 delavcev. Planiramo, da bi z ukinitvijo SM peči lahko sprostili 35 delavcev, 22 delavcev pa z ukinitvijo plavžev. Z izgradnjo centralne delavnice na Beli računamo na 10 % porast produktivnosti dela, s katero bi nadomestili 16 delavcev, tako da za TOZD Remontne delavnice ob upoštevanju in seveda ob realizaciji teh pogojev potrebujemo le 15 novih delavcev.

Prebnd na SM peči (IK)

TOZD STROJNE DELAVNICE

Z ukinitvijo martinarne ne bo mogoče sprostiti delavcev, ker se zaradi konti liva povečajo potrebe po rezervnih delih, za plavže pa ne opravljajo večjih storitev, tako da za strojne delavnice potrebujemo 77 novih delavcev.

V vzdrževanih TOZD bomo ob izpolnitvi planiranih ukrepov, to je ukinitve plavžev in izgradnje centralne delavnice za TOZD Remontne delavnice, potrebovali 92 novih delavcev. Planiramo, da bi za potrebe vzdrževalnih TOZD lahko pre-

Aktivnost	Montaža hal	Montaža opreme	Hladno testiranje	Vroče testiranje	Normalno obratovanje EP 1 in KL	Normalno obratovanje jeklarne 2
TOZD Vzdržev.	10	45	—	—	57	93
Rem. delav.	—	15	—	—	40	88
Stroj. del.	—	—	—	—	20	77
Kem. labor	—	—	—	8	16	24
in KK	—	—	—	4	4	8
Energetika	—	—	—	20	20	25
Družb. prehrana	—	—	3	—	9	11
DS KSI	—	13	—	—	17	17

Kadrovske usposabljanje in vključevanje delavcev v jeklarno 2 bomo morali izvesti ob dveh nasprotujočih si ciljih. Izgradnja jeklarne 2 se bo nedvomno odvijala v zaostrenih pogojih gospodarjenja, ko bo primanjkovalo domačega vložka in bodo veliki pritiski proti ustavljanju slehernega agregata za pridobivanje jekla, na drugi strani pa zahteva, da ustrezno usposobljeni in izkušeni delavci v čim krajšem času osvojijo proizvodnjo v jeklarni 2 in pričnejo z normalno proizvodnjo. Za doseg tega cilja bodo morali proizvodni, vzdrževalni in drugi delavci v jeklarni 2, obstoječi jeklarni in na plavžih vlagati maksimalne napore v osvajanje proizvodnje v jeklarni 2 in v doseganje ustrezne proizvodnje na preostalih napravah v jeklarni. Za uporabo ustreznih kadrovskih ukrepov in ob aktivnem sodelovanju vseh zaposlenih bomo nedvomno dosegli zastavljene cilje.

Pri izdelavi kadrovskega projekta smo posvetili ustrezno pozornost tudi planiranju izobraževanja in usposabljanja delavcev. Planiramo, da bomo v poprečno 40-urno teoretično usposabljanje zajeli skupaj 945 delavcev. Praktično usposabljanje delavcev za EP 1, konti liv in pomožno opremo bomo izvedli na napravah v obstoječi jeklarni in adjustaži valjarne bluming.

Po praktičnem in teoretičnem usposabljanju bomo za delavce, ki bodo v proizvodnji in vzdrževanju jeklarne 2 opravljali najzahtevnejša dela in naloge, organizirali usposabljanje v Jugoslaviji in v tujini. Na napravah, ki bodo predvidoma na voljo v Jugoslaviji, bomo usposabljali 47 delavcev povprečno pet dni.

kvalificirali 50 proizvodnih delavcev, ostale delavce pa bomo pridobili iz šol. Poudariti moram, da je ukinitve plavžev potrebna predvsem zaradi sprostitev vzdrževalnih kadrov, saj v nasprotnem primeru potrebujemo za vzdrževanje 173 novih delavcev. Za primerjavo navajamo, da v šolskem letu 1979/80 študentiramo v poklih in tehničnih šolah elektro in strojne smeri 188 učencev.

KADRI ZA SPREMLJAJOČE DEJAVNOSTI

Z upoštevanjem odsotnosti potrebujemo za kemični laboratorij jeklarne 2 24 delavcev. Ob združitvi z obstoječim laboratorijem in ukinitvijo martinarne potrebujemo 15 novih delavcev. Za potrebe kontrole kvalitete planiramo osem novih delavcev.

Kadri za TOZD Energetiko so planirani le za opravljanje del in nalog pri kemičnem čiščenju in preskrbi z vodo, za toplotno energijo pa bodo opredeljeni v programu razvoja toplotne energije v Železarni. Za ostale dejavnosti ni potrebna dodatna razlaga.

Poudariti velja, da planirana kvalifikacijska sestava delavcev jeklarne 2 še ni dokončna. V nadaljevanju dela jo bo potrebno prilagoditi zahtevnost del in nalog glede kvalifikacije in zahtevanega znanja in delovnih izkušenj.

Za uspešno izvedbo same investicije in seveda tudi kadrovskega projekta pa je pomembno vprašanje dinamike kadrovanja. Dinamika vključevanja proizvodnih delavcev za jeklarno 2 upošteva potrebo, da ustrezen del delavcev vključimo že v fazi montaže opreme, ob koncu hladnega testiranja bi imeli vključenih že 55 delavcev, v fazi vročega testiranja elektro peči (EP1) in konti liva (KL) bi imeli 90 delavcev. Pred pričetkom vročega testiranja EP 1 in KL planiramo ukinitve prve SM peči. V fazi prehoda na štirizmnsko obratovanje EP 1 in KL moramo ukiniti še drugo in tretjo SM peč, saj za normalno obratovanje EP 1 in konti liva potrebujemo 243 delavcev. V fazi hladnega in vročega testiranja EP 2 planiramo povečanje zaposlenih le za 10 delavcev. V obdobju prehoda na štirizmnsko obratovanje EP 2 bomo morali ukiniti četrto in peto SM peč ter plavže.

Predlog ukinjanja posameznih agregatov izhaja iz spoznanja, da za jeklarno 2 ne moremo kadrovati novih delavcev in je za doseg planirane, še sprejemljive rasti zaposlovanja potrebno ukinjati posamezne naprave.

DINAMIKA VKLJUČEVANJA DELAVCEV VZDRŽEVANIH IN SPREMLJAJOČIH DEJAVNOSTI

Aktivnost	Montaža hal	Montaža opreme	Hladno testiranje	Vroče testiranje	Normalno obratovanje EP 1 in KL	Normalno obratovanje jeklarne 2
TOZD Vzdržev.	10	45	—	—	57	93
Rem. delav.	—	15	—	—	40	88
Stroj. del.	—	—	—	—	20	77
Kem. labor	—	—	—	8	16	24
in KK	—	—	—	4	4	8
Energetika	—	—	—	20	20	25
Družb. prehrana	—	—	3	—	9	11
DS KSI	—	13	—	—	17	17

Na usposabljanje v tujino pa bomo poslali 100 delavcev po 21 dni.

Izvedba programa izobraževanja in usposabljanja bo vsakakor najzahtevnejša kadrovska aktivnost. Izhajati moramo iz spoznanja, da bo lahko le ustrezno usposabljen delavec uspešno opravljal dela in naloge v jeklarni 2, zato bo kadrovanje temeljilo poleg drugih kriterijev tudi na delovnih izkušnjah, rezultatih dela in predvsem na uspešnosti teoretičnega in praktičnega usposabljanja.

Pri izdelavi kadrovskega projekta smo ustrezno pozornost namenili tudi možnosti zaposlovanja žensk in invalidov, kjer bomo morali izhajati iz opisov del in nalog in za ustreznost dela kadrovati ženske oziroma invalide.

Ob izgradnji jeklarne 2 smo planirali izgradnjo ustreznih garderob in kantine, predlagali pa smo tudi, da se ustrezna sredstva namenijo za izgradnjo stanovanj, s katerimi bi reševali stanovanjsko vprašanje delavcev jeklarne 2.

Dosedanje delo pri izdelavi kadrovskega projekta je bilo usmerjeno v razširitev osnovnih vprašanj in dilem glede kadrov za jeklarno 2. V nadaljnjem delu moramo ob upoštevanju obsega in programa izgradnje jeklarne 2 rešiti še vrsto vprašanj, predvsem pa posvetiti večjo pozornost kadrovanju v obstoječi jeklarni, saj bodo jeklarji v sodelovanju z vzdrževalnimi in drugimi delavci nedvomno nosili največjo težo in odgovornost za čimprejšnjo vključitev jeklarne 2 v obstoječo, dohodkovno, in tehnološko verigo.

F. Kragolik

JEKLARNA 2 IN ENERGIJA

Izbora proizvodnih agregatov za jeklarno 2, ki bodo najboljše zadovoljevali tehniško — tehnološke zahteve predvidenega proizvodnega programa, je prav gotovo najzahtevnejša naloga v sedanjí fazi priprave izgradnje jeklarne 2. Najtesnejši spremljevalec te naloge pa je energija.

O tem, da živimo v svetu in času energetskih kriz in problemov, nam je vsem znano. Bilo bi nenavadno, če bi trdili, da ta energetska vihra ne bo tako ali drugače vplivala tudi na naše delo in odločitve pri gradnji jeklarne 2. Problemi so prisotni, vendar ne neresljivi. Vse bomo rešili, le vztrajno moramo delati za njihovo reševanje.

Energetiko jeklarne 2 obdelujemo ločeno po vrstah energije tako, kot je že ustaljena praksa v Železarni. Delimo jo na:

- I. Vodno gospodarstvo
- II. Tehnološka goriva in plini
- III. Toplotno gospodarstvo
- IV. Elektroenergija

Osnovne podatke za obdelavo energije črpamo v sedanjí fazi projekta iz idejne študije jeklarne 2, ki so jo izdelali sovjetski strokovnjaki, iz podatkov ponudb dobaviteljev opreme za jeklarno 2 in iz lastnih virov. Vsi energetski tokovi za jeklarno 2 se bodo zbirali v energetski postaji na rtu Belškega polja ob jezu HE Moste.

VODNO GOSPODARSTVO

Jeklarna 2 in valjarna Bela sta si lokacijsko tako blizu, da bomo nekatera vprašanja tehnološke vode zaradi ekonomskih razlogov reševali kot tehnološko celoto.

Tehnološka voda je razdeljena v štiri med seboj ločene zaprte sisteme.

1. Čista hladilna voda
2. Umazana tehnološka voda
3. Mehka umazana voda
4. Mehka voda za kristaliziranje

Izvor tehnološke vode bo obstoječe zajetje Save na Jesenicah. Ta voda je speljana po cevovodu do energetske postaje na Beli in se uporablja v hladilnih sistemih valjarn Bela.

Drugi izvor hladilne vode bo iz točna voda iz bodoče HE Javornik. Obstoječi cevovod premera 500 mm iz Javorniškega rova se bo na koti 562 m prekinil in speljal v HE Javornik. Ta HE je v zaključni fazi projektiranja. Pod njo bomo zgradili zajezitveni jez, iz katerega bomo speljali cevovod do hladilnih sistemov valjarn Bela in jeklarne 2 na koti 547 m. Priključek bo izveden v energetski postaji valjarn Bela.

Za povezavo energetskih medijev med valjarnami Bela in energetsko postajo jeklarne 2 bomo zgradili od jeklovleka do energetske postaje jeklarne 2 preko jezu HE Moste poseben energetski most. Prek njega bodo speljali vsi energetski vodi, ki bodo povezovali jeklarno 2 z valjarnami Bela in Jesenicami. Povezovalni cevovodi in hladilni bazeni bodo dimenzionirani za končno (drugo) fazo izgradnje jeklarne 2.

ČISTA HLADILNA VODA

Normalen dotok vode iz HE Javornik bo 1400 kub. metrov na uro. Po uporabi se čiste vode zberejo (1200 m³/h) in prosto odtekajo po zbirnem glavnem kanalu v cevi do bazena 1 v energetski postaji jeklarne 2 (glej shemo).

Iz bazena 1 bomo vodo črpali v sistem, ki je enoten za valjarne Bela in jeklarno 2. V normalnih obratovnih razmerah valjarne Bela potrebujejo 2000 m³/h hladilne vode. Od tega bodo dobile 1400 m³/h hladilne vode iz HE Javornik, 600 m³/h pa iz energetske postaje jeklarne 2. Hladilni sistem jeklarne 2 s čisto vodo porabi v drugi fazi 4500 m³/h. Ta sistem bo zaprt in voda se vrača do hladilnega stolpa s takim tlakom, da ne potrebuje dodatnih črpalk za prečrpavanje v hladilni stolp.

V bazen 1 se vrača okrog 4200 m³/h vode. Iz njega se dodaja še okrog 200 m³/h vode k onesnaženemu sistemu in cca. 100 m³/h vode h kemičnemu čiščenju vode.

Ce bo dotok vode iz HE Javornik premajhen, bomo dodajali ustrezno količino vode iz Save.

UMAZANA TEHNOLOŠKA VODA

Umazana tehnološka voda iz jeklarne bo s sistemom odpadnih voda Bela povezana preko usedalnika 1. V usedalnik 1 priteka tudi onesnažena voda iz jeklarne 2 (vakuumske naprave in čistilci flemanja). Dotok iz jeklarne 2 znaša okrog 1450 m³/h. Iz usedalnika 1 voda prosto odteka v bazen 3 (1350 m³/h, od koder se črpa preko hladilnega stolpa 2 v bazen 2 (1300 m³/h). Odvečna voda 0 do 700 m³/h odteka v Savo. Ta voda je očistena do stopnje, ki jo predpisuje zakon o vodah.

Iz usedalnika gre gošča preko membranskih črpalk v zgoščevalnik in iz njega v stiskalnico za goščo. Iz bazena 2 priteka tudi 1600 m³/h vode iz jame za okujanje pri flemanju.

Iz bazena 2 se voda črpa preko filtrov na vakuumirno napravo in k flemanju (3100 m³/h). Filter je s cevovodom povezan z zgoščevalnikom pri usedalniku 1.

MEHKA UMZANA VODA

To je sistem za sekundarno ohlajanje na konti livu (600 m³/h). Voda priteka iz jame za okujanje v usedalnik 2, ki sta pri potrošniku, v bazen 5. Od tu se črpa preko hladilnega stolpa 3 v bazen 4. Iz bazena 4 se vrača v krogotok preko filtra.

Iz kemične priprave vode se dodaja s prostim tokom 60 m³/h mehke vode v bazen 4.

MEHKA VODA ZA KRISTALIZIRANJE

V tem sistemu je čista mehka voda, ki služi za hlajenje kristalizatorja. Krogotok vode je v zgradbi konti liva. V krogotok se dodaja voda iz kemičnega čiščenja, in sicer 5 m³/h v prvi fazi in 10 m³/h v drugi fazi.

VARSTVO OKOLJA

V Savo odteka do 700 kub. metrov vode na uro. Voda se prej očisti v usedalnik 1. Občasno je možen tudi preliv čiste ali očistene vode iz bazenov.

Glede na sedanje stanje novi sistem predstavlja izboljšavo, ker gredo umazane vode iz Bele tudi skozi čistilno napravo. Preliv v Savo se poleg tega zmanjša od sedanjih 1600 m³/h na 0 do 700 m³/h.

Toplota prehaja iz hladilnih stolpov v ozračje in tako je Sava toplotno manj obremenjena. Toplotna obremenitev bo v dovoljenih mejah.

Meteorne vode imajo ločeno kanalizacijo, ki je povezana z usedalnikom preko razbremenilnika.

Fekalne vode imajo samostojno kanalizacijo, ki je speljana v centralno biološko čistilno napravo. S tem so rešene odpadne vode za jeklarno in valjarno Bela.

TEHNOLOŠKA GORIVA IN PLINI

TEHNOLOŠKA GORIVA

Kot tehnološko gorivo bomo uporabljali zemeljski plin. Po izgradnji prve faze jeklarne 2 bomo rabili naslednje količine zemeljskega plina:

elektro peči	1170 Nm ³ /h
konti liv	2100 Nm ³ /h
priprava vložka	20 Nm ³ /h
vzdrževanje	480 Nm ³ /h
priprava sipkih mater.	70 Nm ³ /h
predelava žilindre	5 Nm ³ /h
Skupaj:	3845 Nm ³ /h

Železarna Jesenice je priključena na slovensko plinovodno omrežje. Tlak dovedenega zemeljskega plina je 10 bar, ki se nadalje reducira na tlak 1,5 bar v reducirni postaji na zemeljski plin na Beli in Jesenicah. Iz obeh reducirnih postaj se napajajo vsi potrošniki zemeljskega plina v Železarni.

Reducirna postaja na Beli z zmogljivostjo 13630 m³/h bo v končni fazi plinifikacije obratov na Beli in Javorniku prevzemala 7600 m³/h zemeljskega plina (ZP). Poraba ZP v jeklarni 2 v prvi fazi, ki ga je treba reducirati na 1,5 bar, pa je 3700 m³/h. Iz prikazane bilance je razvidno, da se količine ZP tlaka 1,5 bar, potrebne za jeklarno 2, priključijo na obstoječo reducirno postajo ZP na Beli.

Kot nadomestno gorivo za jeklarno 2 je v primeru manjših redukcij ZP predvidena mešanica butan-propan in zrak, ki se proizvaja v mešalno uparjalni postaji na Beli in je priključena v omrežje ZP.

TEHNIČNI PLINI

Komprimirani zrak se bo uporabljal za pnevmatske naprave, tehnološke namene in potrebe vzdrževanja. Rabili bomo naslednje količine komprimiranega zraka 6 bar:

elektro peči	63,0 m ³ /min
konti liv	51,0 m ³ /min
predelava žilindre	2,4 m ³ /min
prepihovanje praznih vreč	33,0 m ³ /min
ostalo	8,4 m ³ /min
Skupaj:	157,8 m ³ /min

V železarni Jesenice se komprimirani zrak pridobiva na Jesenicah in Beli. Oba izvora sta med seboj povezana v enotno omrežje.

Za pokrivanje potreb komprimiranega zraka bomo nabavili nov kompresor kapacitete 180 m³/min. Vgrajen bo v obstoječo kompresorsko postajo na Beli. Cevovodna

(Nadaljevanje na 8. strani)

JEKLARNA 2 IN ENERGIJA

(Nadaljevanje s 7. strani)

povezava z jeklarno 2 bo izvedena preko energetskega mostu.

Plinasti kisik čistoče 99,5 % se bo uporabljal v naslednjih količinah:

	tlak	ma/h bar
elektro peč	910	15
flemanje	1070	15
rezanje v skladišču	130	10
priprava vložka	32	10
vzdrževanje	8	10
priprava sipkih materialov	10	10
predelava žilindre	20	10
Skupaj:	2180	ma/h

Ves kisik se pridobiva v kisikarni Sava. Potrebe jeklarn 2 bo možno zadovoljiti s tem, da bomo istočasno z začenjanjem obratovanja jeklarn 2 ustavljali stare obrate za izdelovanje jekla.

V ta namen bo potrebna podrobna obdelava dinamike novih in starih naprav.

Kot tehne pline bomo v jeklarni 2 uporabljali v manjših količinah tudi argon, dušik, helij, acetilen, dušikov oksid in vodik. Nekatere od njih (dušik, argon) proizvajamo v zadostnih količinah sami, ostale pa bomo kupovali pri zunanjih proizvajalcih.

TOPLOTNO GOSPODARSTVO

V letu 1979 smo v Železarni porabili 49 t/h tehnološke pare in 77 t/h za ogrevanje vode. Skupaj torej 126 t/h. Z izgradnjo jeklarn 2, z razvojem porabe drugih temeljnih organizacij in ukinitvijo nekaterih drugih naprav bo poraba tehnološke pare leta 1985 porasla na 97,4 t/h za ogrevanje voda pa na 130,5 t/h ali skupaj 227,9 t/h. Sama jeklarna 2 bo rabila leta 1985 31 t/h tehnološke pare in 24 t/h pare za ogrevanje.

Med tehnološko paro je pretežni del take, ki se uporablja kampanjsko. Taki kampanjski porabi pa pami kotli ne morejo slediti.

Poleg lastnih potreb mora železarna Jesenice pokrivati tudi potrebe mesta Jesenice po topli vodi za ogrevanje stanovanj.

Obstoječi toplotni agregati nimajo dovolj kapacitet, da bi z njimi lahko pokrivali predvideni porast potreb. Zato bo treba zgraditi nove.

Glede na kampanjsko uporabo tehnološke pare se za nove agregate postavljajo nekatere omejitve, kajti pare se ne da proizvajati kampanjsko.

Za zadovoljitev takih posebnih potrošnikov in istočasno najbolj ekonomično izkoriščanje toplotne energije so najbolj primerne toplotne. Te v normalnem - mirnem režimu obratovanja proizvajajo električno energijo. Ko pa se pojavi trenutna potreba po pari, se porablja para za tehnološki proces, proizvodnja električne energije pa se v tem času ustrezno zmanjša. To je zelo elastičen agregat, ki se lahko prilagaja različnim zahtevam.

V zvezi z novimi toplotnimi agregati se pojavlja tudi vprašanje goriva. Vemo, da se po zakonu ne smejo graditi novi toplotni agregati, ki bi uporabljali kot gorivo mazut ali druge derivate nafte. Zato v našem primeru pride v poštev premog ali kombinacija premoga in zemeljskega plina.

Kot možna lokacija za novo toplotno pride v poštev okolica obstoječe parne centrale, področje Javornika in Bele in po ustavitvi plavžev področje aglomeracije. Lokacija na področju aglomeracije se z napravami za skladiščenje premoga, dimnikov in zgradbe za kotlarstvo skoraj najbolj primerna.

Na optimalen izbor novih toplotnih agregatov, poleg naštetih, vpliva še več drugih dejavnikov. Da bi se lahko odločili za najboljšo možno varianto je Železarna naročila pri inženirskem biroju Elektroprojekt Ljubljana študijo za rešitev potreb po pari, toplotni in električni energiji. Ta bo dala odgovor na vprašanje, katera rešitev je glede na specifičnost porabnikov, vrsto goriva, lokacijo in druge dejavnike najbolj primerna. Študija bo zaključena do srede junija 1980.

ELEKTRIČNA ENERGIJA

Dotrzanost naprav in tehnološkega postopka v SM jeklarni narekuje izgradnjo novih proizvodnih agregatov za izdelavo surovega jekla. Razvojne študije so pokazale, da so za jeseniške razmere za to najbolj primerne obločne električne peči v kombinaciji s kontinuirno za slabe.

Eden pomembnih kriterijev pri izboru novih proizvodnih agregatov za proizvodnjo surovega jekla je bila bistveno zmanjšana poraba primarne energije. Podatki kažejo, da je poraba primarne energije za proizvodnjo ene tone slabov proizvedenih preko plavža, SM peči in bluminga 30.934.000 kJ/t (beri kilo džoulov na toni), preko elektro peči in kontinuirno pa samo 14.734.000 kJ/t ali 47,6 %. Ti podatki dovolj nazorno govorijo o pravilnem izboru novih proizvodnih agregatov. Z nobenim drugim posegom v tehnološki postopek ne bi mogli bolj učinkovito prispevati k štednji energije. Poleg tega bomo drago, za devize uvoženo, energijo v obliki koksa in mazuta nadomestili z doma proizvedeno elektroenergijo.

Seveda pa spremljajo tako energetsko rokado določeni problemi, ki jih je treba rešiti. V času, ko si je elektro energija šele pridobivala pravico uporabe, bi nas za tako spremembo dobavitelj elektro energije nagradil in pohvalil. Danes je obratno. Kajti tudi za elektrogospodarstvo naša zahteva po dodatni elektroenergiji predstavlja nekoliko večjo trenutno spremembo porabe, kot je normalni trend porasta. Zato rešitev tudi od njih zahteva nekoliko večji napor.

V investicijskem programu predvidevamo gradnjo dveh 100-tonskih elektro peči in en kontinuirno. Peči bodo napajane s transformatorji 50 MVA, pomožni pogoni pa preko posebnih transformatorskih postaj.

Zaradi tarifne politike delimo porabo električne energije na posebne porabnike (peči) in splošni odjem. Tabela prikazuje prognozo porabe in porasta električne energije in moči za posebne in splošne porabnike do leta 2000.

PLAN PORABE ELEKTRIČNE ENERGIJE V ŽELEZARNI JESENICE ZA OBDORJE 1986 - 1985 - 1990 - 2000

Leto	Splošni odjem				Posebni odjem				Skupno			
	GWh	Indeks	MW	Ind.	GWh	Ind.	MW	Ind.	GWh	Ind.	MW	Ind.
1980	210		32		110		20		320		52	
1981	220	1.047	33	1.031	110	1.000	20	1.000	330	1.031	53	1.019
1982	232	1.054	35	1.060	110	1.000	20	1.000	342	1.036	55	1.037
1983	243	1.047	37	1.057	160	1.454	70	3.500	403	1.178	107	1.945
1984	255	1.049	39	1.054	260	1.625	85	1.214	515	1.278	124	1.158
1985	268	2.051	40	1.025	310	1.192	85	1.000	578	1.122	125	1.008
1986	276	1.029	41	1.025	334	1.077	85	1.000	610	1.055	126	1.008
1987	284	1.029	42	1.024	362	1.084	85	1.000	646	1.059	127	1.008
1988	292	1.028	43	1.024	362	1.000	85	1.000	654	1.012	128	1.008
1989	301	1.030	45	1.046	362	1.000	85	1.000	663	1.013	130	1.015
1990	310	1.030	46	1.022	490	1.353	115	1.353	740	1.116	161	1.238
1995	360	1.161	54	1.174	490	1.000	115	1.000	790	1.067	169	1.049
2000	417	1.158	62	1.148	490	1.000	115	1.000	847	1.072	177	1.047

Iz tabele vidimo, da se skokovit porast moči pojavlja v letih 1983, 1984, in 1990. Leta 1983 bosta v obratovanju prva peč in kontinuirna, leta 1984 druga peč in leta 1990 tretja peč. Največji problem v prvi fazi izgradnje predstavljata leti 1983, ko moč posebnega odjema poraste od 20 na 70 MW in leta 1984, ko poraste za nadaljnjih 15 MW na 85 MW. Tak skokovit porast moči in z njo spremljajoča poraba energije odpira določene tehnične ekonomske probleme. Ti se v osnovi delijo na dve kategoriji in sicer:

1. izvor enegrije in moči
2. prenos moči in enegrije

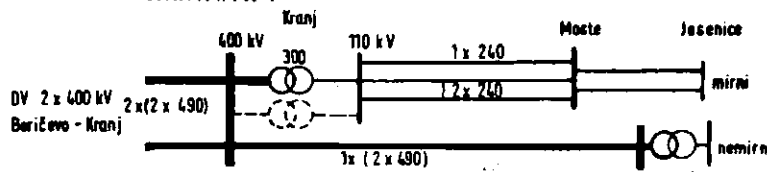
Obe kategoriji problemov v bistvu mora rešiti elektrogospodarska skupnost Slovenije, v katere pristojnosti spada reševanje takih problemov. Glede na to, da taka skokovita sprememba porabe predstavlja določene probleme tudi za elektrogospodarstvo, jih rešujemo vzajemno proizvajalci (elektrogospodarstvo) in potrošniki (železarna Jesenice, oziroma SOZD SZ). V ta namen smo v Železarni storili že več akcij.

Junija lanskega leta smo pri elektroinstitutu Milan Vidmar v Ljubljani naročili študijo Raziskave vključitve elektroobločnih peči na Jesenicah v omrežje, ki bo zaključena koncem aprila.

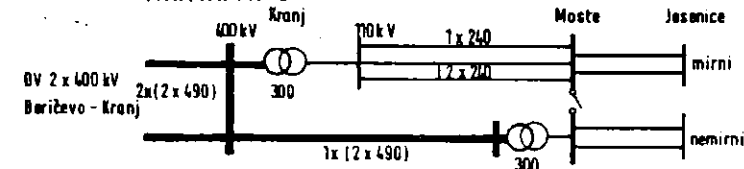
V januarju letos smo organizirali na Jesenicah razgovor za okroglo mizo s predstavniki interesne skupnosti elektrogospodarstva Slovenije, elektroinstituta Milan Vidmar, Savskih elektrarn, elektrogospodarstva Slovenije, HE Moste in Elektro Gorenjska. Seznanili smo jih s problemi proizvodnje in porabe jekla v Jugoslaviji, o razlogih za prehod na nov tehnološki postopek proizvodnje surovega jekla v elektro namesto SM pečeh, kvaliteten prednostih jekla in porabe energije ter potrebah po dodatni moči in energiji.

Osnova za razgovore so bili preliminarni rezultati študije elektroinstituta. Predstavniki elektrogospod

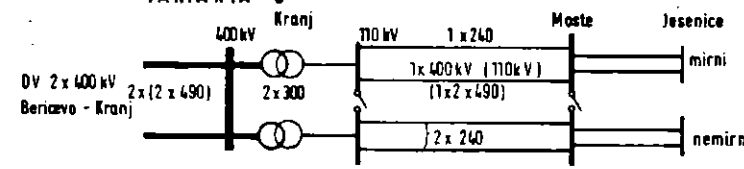
VARIANTA 1

VARIANTA 2

VARIANTA 3

Variantne vključitve elektroobločnih peči v železarni Jesenice v omrežje.

Variant 1:

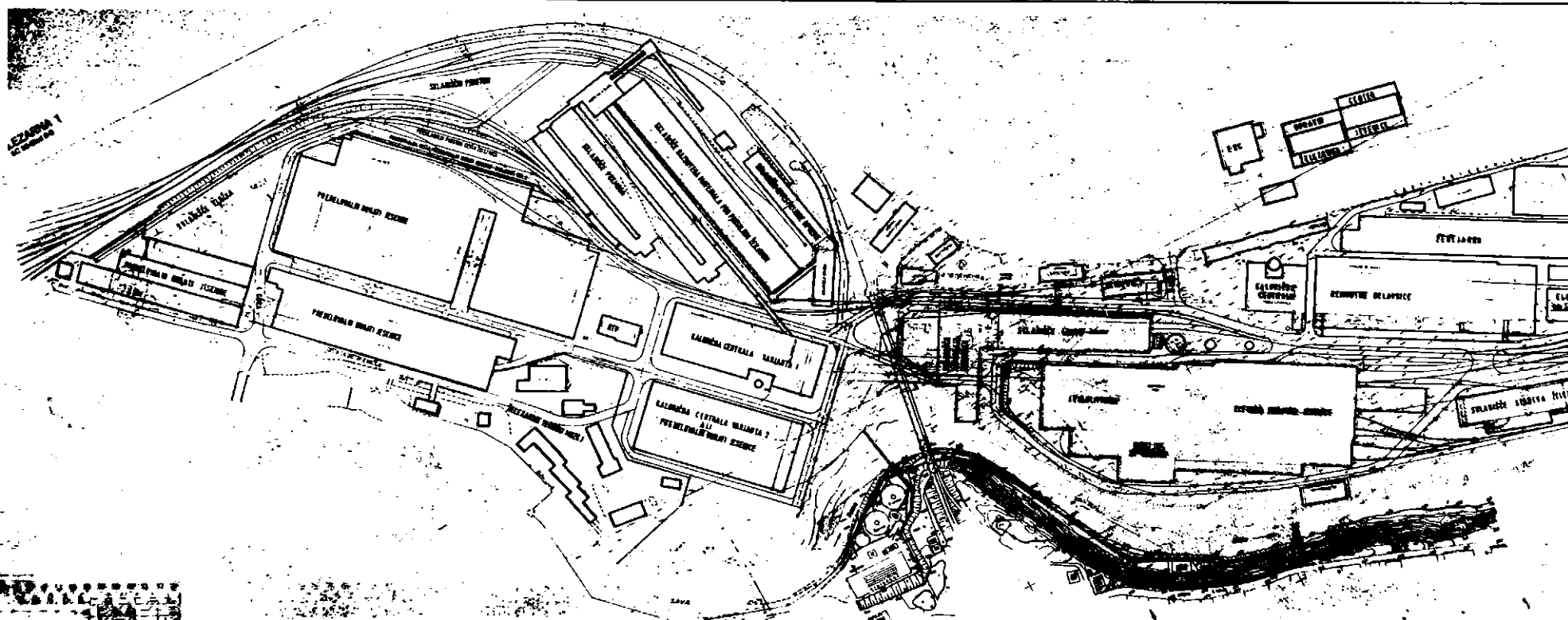
Vod 400 kV je podaljšán od Kranja do novega 400 kV stikališča v bližini lokacije nove jeklarn 2 na Jesenicah. V tem 400 kV stikališču naj bi bil vgrajen transformator 400/110 kV moči okrog 150-200 MVA za napajanje vseh elektroobločnih peči: obstoječih in novih in tudi bodoče tretje nove peči. Transformator in postaja bi bila v okviru Železarn 2. V takem primeru bi bil potreben v Kranju drugi transformator 300 MVA zaradi rezerve že okrog leta 1985.

Variant 2:

400 kV sistem je podaljšán od Kranja do Most, kjer se zgradi transformacija 400/110 kV 1x300 MVA in ustrezno razširi 110 kV stikališče. Transformator v Mostah normalno napaja prek ločenih 110 kV zbiralk v Mostah nove in obstoječe peči na Jesenicah. V primeru izpada transformatorja v Kranju, se odklopijo peči na Jesenicah, poveže 110 kV zbiralk v Mostah in transformator v Mostah prevzame normalno oskrbovanje celotne Gorenjske vključno mirno porabo Železarn 2.

Variant 3:

V Kranju se v postajo 400/110 kV postavi dva transformatorja 2x300 MVA, ki obratujeta na 110 kV strani ločeno, eden oskrbuje splošno porabo Gorenjske in mirni odjem Železarn 2. Peči so napajane prek ločenega transformatorja 400/110 kV 300 MVA v Kranju, prek ločenih 110 kV zbiralk, prek dvosistemskega daljnovoda AlFe 2x240 mm² Kranj - Moste, prek ločenih 110 kV zbiralk v Mostah in prek novega voda Moste - Jesenice (nemirni). V tem primeru bi bilo treba, ker je betonski daljnovod Kranj - Moste

INFORMIRANJE IN REFERENDUM

(Nadaljevanje s 1. strani)

Menimo, da ni potrebno posebej poudarjati, da je v tem primeru telo misljeno kot celota fizika in duha (nous), ki kljub specifičnemu doje-manju delujeta koordinirano, uskla-jeno. Morda se takšno razmišljanje »v naših časih« sliši nekoliko anahronistično, vendar se moramo zavedati prepada med duhovnim in fizičnim, ki ga je ustvarila delitev dela. Različno mesto v družbeni pro-dukciji, različne ideologije, ki nepre-stano vplivajo na posameznika in družbo, so ločili prvotnega človeka, ki je bil eno z okoljem, v človeka navidezno iztrganega iz naravnega okolja; živečega v svetu lastnih proizvodov. Z vsemi spremembami v načinu človekove produkcije se spreminja tudi način in oblika dobivanja podatkov (informacij) o dogajanju v svetu (družbi, naravi) in o psiho-fizičnih procesih znotraj po-sameznika. Neposredno komuni-ci-ranje relativno borniranih (prostorsko omejenih) posameznikov in skupin (plemen, starih državnih tvorb) je zamenjala svetovna ko-munikacija, ki počiva na najsodobnejših tehničnih dosežkih (apara-turah; mirno lahko govorimo o ogromni masineriji, ki je bila zgrajena prav zaradi prenosa infor-macij).

Dobra seznanjenost je osnovni pogoj, da človek lahko pravočasno in ustrezno reagira v določeni situaciji. To spoznanje je prodrlo že globoko v obstoječo prakso in odraz tega je oster boj za prevlado na tržišču informacij. Produkcija in distribuci-ja informacij (in tehničnih sredstev) je postala izredno donosen posel po eni strani, po drugi strani pa tiste, ki so »informatorji« spravljajo v superi-orni položaj nasproti »informira-nim«, ki tako postanejo odvisni od vira informacij. Tako delitev se natančno ujema z razdeljenostjo sveta na razviti in nerazviti deli; drugače rečeno: ekonomsko-vojaško-politično najmočnejše države imajo v svojih rokah tudi monopol nad informiranjem. Kontrola nad pretokom informacij ima v bistvu funkcijo pritiska, ideologizacije v smeri, ki jo želijo (blokiranje, iz-krivljanje informacij, laži, nedore-čenost itd.). Ogromna količina infor-macij, ki jih človeštvo vsak trenutek sprejema, se v reakcionarnih razmišljanjih pogosto enači z dobro obveščenostjo. Najsodobnejši ver-balni in video mediji nam vsak trenutek posredujejo »novice« iz vsega sveta. Velika količina informacij (količina, ki daleč presega kvaliteto) ustvarja ljudem občutek, da so dobro seznanjeni z dogajanjem, kar se lahko zelo hitro izkaže kot zabloda, če poizkušamo iz poplave informacij izluščiti relevantne informacije; ti-ste, ki naj bi pomagale, da izvemo resnico o nekem problemu.

X X X

Vsaka družba (država) se zaveda pomembnosti virov in pretoka infor-macij in zato tudi v skladu s svojo prakso izvajanja oblasti regu-lira delovanje informacijskih siste-mov. Totalitarni (fašistični ali faši-stoidni) sistemi informacije bolj cenzurirajo in ponarejajo (da bi se

ljudem čim bolj zameglila slika de-janskega stanja), kot pa odprteji demokratičnejši sistemi.

Sistem socialističnega samoupravl-janja v svoji težnji podružbljanja ekonomskih in političnih odnosov teži tudi k temu, da bi demokratizir-al informacijski sistem; to pomeni, da bi vsi ljudje imeli dostop do infor-macije in da bi lahko tudi sami infor-mirali. Na makro nivoju imamo institucionaliziran profesionalni infor-macijski sistem, (RTV, zvezna in republiška glasila), ker si je pri ob-stoječi praksi in tehnologiji skoraj nemogoče zamisliti, da bi lahko vsak državljani »neposredno« sodeloval v procesu informiranja. Boljša ali slabša informiranost je torej še vedno odvisna od strokovnosti, dobre obveščenosti in poštenosti infor-matorjev (virov informacij). Veli-ke možnosti za neposredno sode-lovanje najširših množic pa obstajajo na mikro nivoju: v občinskem (regionalnem) merilu in na nivoju delovnih organizacij.

Problematika informiranja in referendumov v Železarni Jesenice

Železarna je dokaj velik kolektiv, ki je prostorsko »raztresen« po dol-žini nekaj kilometrov. Prav tako kot je prostorsko razdrobljen in hetero-gen kompleks, tako je tudi popula-cija zaposlenih delavcev izredno he-terogena (pisana). V Železarni imamo ob visoko strokovno usposoblje-nih delavcih tudi polpismene ali celo nepismene delavce (tudi pri anketi-ranju se je v nekaj primerih to dalo opaziti).

Obveščanje tako raznolike po-pulacije je zelo težavna in zahtevna naloga. Obveščeni morajo biti vsi in tukaj se pojavi problem kvalitete in kvantitete informacij in seveda način njihovega razpečevanja, po drugi strani pa je potrebno odpreti ustrezne kanale za povraten pretok informacij.

Zato smo se odločili, da bomo skušali ugotoviti, kako je z informi-ranjem v Železarni: odkod delavci dobivajo informacije, zadovoljstvo z informacijami itd. Ker menimo, da je dobra obveščenost ena od osnov za razvoj samoupravljanja, smo v našo raziskavo vključili tudi proble-matiko referendumov v Železarni. Osnovna predpostavka je, da delavci brez dobre obveščenosti ne morejo ustrezno odločati, oziroma uveljav-ljati svoje volje; drugače povedano: ne morejo videti celote problema, zato je lahko njihovo odločanje preko samoupravnih instrumentov samo formalnost. Seveda ni problem samo v nezadovoljlih rezultatih re-ferenduma, kajti vsakdo ima pravi-co, da se opredeli proti in naš namen ni zasliševati delavce, ampak ugo-tavljati nekatere vzroke, ki vplivajo na izid referendumov. Ker vemo, da so finančna vprašanja precej občut-ljiva tematika, smo poizkušali ugo-toviti nekatere implikacije v po-vezavi z odločanjem na referendu-mu.

METODE

Odločili smo se za anketiranje s pomočjo vprašalnika zaprtega tipa s ponujenimi odgovori. Da bi preizku-

sili kvaliteto tega instrumenta, smo najprej naredili pilotsko anketo. Anketirali smo 25 delavcev. Po obde-lavi podatkov smo izvedli še nekaj korekcij na vprašalniku.

Po abecednem seznamu delavcev Železarne smo sestavili enostavni slučajni vzorec populacije delavcev.

tako da smo izbrali v vzorec vsakega štiridesetega zaposlenega. Da bi ugo-tovili skladnost vzorca s celotno populacijo, smo naredili primerjavo med vzorcem in celoto in to po delovnem stažu zaposlenih. (Dobili smo 168 delavcev ali 2,5 % vseh za-poslenih.)

vzorec — št.	%	ŽJ % (podatki za l. 1978)
do 2 leti —	26	15,5
3—8 —	37	22,0
9—14 —	30	16,7
15—20 —	26	15,5
21—26 —	27	16,1
27+ nad —	22	13,1
168	100	100

Kot je razvidno iz tabele, sta vzorec in celotna populacija dokaj skladna. Nekoliko večje so razlike v obeh ekstremih (do 2 leti in nad 27 let), vendar menimo, da globalno vzorec ustreza populaciji vseh zapo-slenih.

Uspelo nam je dobiti 150 pravilno izpolnjenih vprašalnikov (89,3 %), ostali delavci niso oddali vprašalnikov zaradi daljših odsotnosti, nekaj jih je bilo obračunanih, dva vprašal-nika sta bila napačno izpolnjena, en delavec pa je sodelovanje odklonil.

Pri obdelavi podatkov smo upora-bili statistični metodi rangiranja in hi kvadrat.

REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Zadovoljstvo s kvaliteto in kvantiteto informacij

Vprašalnik vsebuje enajst vprašanj, od tega se tri vprašanja nepo-sredno nanašajo na zadovoljstvo z obveščenostjo (govorimo o zado-voljstvu z obveščenostjo o proble-matiki TOZD in delovne organizaci-je), tako po vsebini in številnosti informacij in še posebej o zado-voljstvu z obveščenostjo v zvezi z odlo-čanjem na referendumu.

Pri zadovoljstvu z obveščenostjo o problematiki TOZD in DO so delavci zelo enotni, saj je od 150 od-govorov pritrjeno odgovorilo 126 delavcev ali 84 odstotkov (ker je ekstremnih odgovorov malo — zelo zadovoljen ali neobveščen — smo odgovore združili v tri grupe). Nezadovoljnih je osemnajst delav-cev (12 %), šest delavcev pa trdi da niso obveščeni (4 %).

Odgovori na zadovoljstvo s šte-vilom informacij nam dajo podobno sliko. Zadovoljnih je 114 delavcev (76 %); nezadovoljnih je 33 (22 %) delavcev, trije delavci pa trdijo, da informacij ni (2 %). Omeniti je potrebno, da so nekateri delavci dejali, da je na nivoju delovne orga-nizacije dovolj informacij, na nivoju TOZD pa premalo in s tem v zvezi tudi kritizirali vprašalnik, ki vpraša-je za oba nivoja v istem vprašanju (kasneje več o tem).

Zvezo med številom in kvaliteto informacij smo ugotovili tudi preko statistične obdelave. Izračun hi kva-drata je pokazal, da obstoji velika verjetnost povezave med pojavoma; drugače rečeno: zadovoljni s kvan-titeto so bolj zadovoljni tudi s kvan-titeto in obratno, manj zadovoljni z obveščenostjo so tudi manj zado-voljni s številom informacij.

Delavce smo vprašali tudi o za-dovoljstvu z obveščenostjo o vsebini samoupravnih dogovorov in statu-tov, ki se sprejemajo na referen-dumu. Zadovoljnih je 116 (77,3 %) delavcev, nezadovoljnih je 32 delav-cev (21,3 %), neobveščena sta dva delavca (1,3 %). V primeru te obvešče-nosti je število nezadovoljnih delav-cev v primerjavi z nezadovoljni-mi delavci pri »splošni« obvešče-nosti večje za 9,3 %. Po izračunu hi kvadrata se je pokazalo, da obstoji pozitivna povezanost med na »sploš-no« dobro obveščenimi in dobro obveščenimi o vsebini samoupravnih dogovorov, ki se sprejemajo na re-ferendumu. Bolje obveščeni o celot-ni situaciji so tudi bolj obveščeni o vsebini samoupravnih dogovorov in obratno: ne zadovoljni z obvešče-nostjo so v obeh primerih nezado-voljni. Tukaj bi težko kaj dodali; delavci (večina) so »deklarativno« izjavili, da so dobro obveščeni. Kljub temu pa se bomo k obveščenosti še vrnili.

VIRI INFORMACIJ IN ZADOVOLJSTVO Z NJIMI

Poizkušali smo tudi izvedeti, od kod delavci črpajo informacije in ka-tere vire informacij smatrajo za najbolj zanesljive, kar zadeva toč-nost informacij. Situacijo smo ugo-tavljali s rangiranjem odgovorov. Tej temi je bilo namenjeno dvoj-e vprašanje:

1. Železar — 113 delavcev (35,1 % odgovorov)
2. Sestanki samoupravnih delov-nih skupin (SDS) — 50 delavcev (15,5 %)
3. Neposredni vodja — 45 delav-cev (14 % odgovorov)
4. RTV, časopisi, prijatelji — 39 delavcev (12,1 % odg.)
5. Gradivo in obvestila centra-za proučevanje samoupravljanja in in-

formiranje (CPSI) — 36 delavcev (11,1 % odgovorov)

6. Sodelavci — 24 delavcev (7,5 % odgovorov)

7. Delegati — 13 delavcev (4,0 % odgovorov)

8. Nihče — 2 delavca (0,6 % od-govorov)

Skupaj — 322 odgovorov — 100 % odgovorov

Jasno je, da je Železar najpogo-štejši obveščevalec zaposlenih o eko-nomski in samoupravni problema-tiki TOZD in delovne organizacije. Na drugem mestu so sestanki SDS itd.

In še, kako je z zaupanjem v toč-nost informacij (isti viri kot prej):

1. Železar — 97 delavcev (31,3 % odgovorov)

2. Sestanki SDS — 52 delavcev (16,8 % odgovorov)

3. Gradivo in obvestila CPSI — 49 delavcev (15,8 % odgovorov)

4. Neposredni vodja — 38 delav-cev (12,2 % odgovorov)

5. RTV, časopisi, prijatelji — 34 delavcev (11,0 % odgovorov)

6. Delegati — 23 delavcev (7,4 % odgovorov)

7. Sodelavci — 14 delavcev (4,5 % odgovorov)

8. Nihče — 3 delavci (0,9 % odgo-vorov)

Skupaj 310 odgovorov — 100 %

Tudi v tem primeru je Železar najbolj pogost vir informacij. Drugo mesto zasedajo sestanki SDS itd. Pri zanesljivosti virov se na tretje mesto (iz petega pri pogostosti) povzpe gradivo in obvestila CPSI. Med ostalimi viri informacij ni kakšnih večjih razlik. Morda je nekoliko presenetljiva ugotovitev, da so so-delavci razmeroma redek vir infor-macij. To verjetno kaže na približno enak nivo (ne)obveščenosti delav-cev. Tudi delegati so precej malo po-memben vir informacij; kar si lahko razlagamo s precej neučinkovitim funkcioniranjem delegatskega si-stema ali pa s tem, da delegati poročajo na sestankih SDS in so se delavci odločili, za ta vir informacij, kjer v informiranju sodelujejo tudi vodje SDS in sodelavci. Kljub temu je Železar daleč najpomembnejši informator, kar bi lahko kazalo na močan centralni vir informacij in po drugi strani relativno reven pretok informacij med TOZD (brez posred-nika v obliki Železarja in CPSI) in še manjšimi enotami ter tudi med delavci. Kot je ta ugotovitev lahko spodbuda in priznanje CPSI, je lahko tudi odraz dokaj zakrnelih komunikacij in medias res. Tukaj se lahko še enkrat spomnimo ugotovi-tev, da je informacij na nivoju de-lovne organizacije dovolj, na nivoju TOZD pa ne. Ker vemo, da so v Železarju rubrike kot sestanki SDS, poročila o proizvodnji po TOZD, nam omenjena pritožba lahko iz-zveni kot lastna krivda obtoževal-cev, ker Železarja ne izkoriščajo dovolj kot svoje lastno informativno sredstvo — ne pišejo vanj o svoji problematiki, kar nas privede do enostranskega obveščanja (ni po-vratnih informacij) in po drugi strani lahko sklepamo na precejšnje mrtvilo (vsaj za nekatere vrste informacij) v sferi bolj neposrednih komunikacij.

Postavlja pa se tudi vprašanje, koliko delavci resnično berejo Žele-zarja ali pa ga samo »prelistavajo«. Težko bi rekli, da se delavci med seboj ne pogovarjajo o situaciji v TOZD in delovni organizaciji; pro-blem je lahko v tem, da ne razpo-lagajo z relevantnimi informacijami, ali pa dobljenih informacij ne razu-mejo. Zanimivo je tudi, da je po mnenju velike večine informacij do-volj. Analize vzrokov za neuspeh re-ferendum v TOZD Transport, Remontne delavnice in Energetika pa poudarjajo, da krivda za tak izid leži tudi v slabi informiranosti, (ki je lahko posledica prostorske razdro-bljenosti delavcev, tako da imajo te-žave pri sklicu sestankov samo-upravnih delovnih skupin — Trans-port). Prav tako je pomembna ne-zainteresiranost delavcev (Remont-ne delavnice — majhen odstotek delavcev prebere samoupravne spo-zornice), neslovenski delavci po-gosto slabo razumejo slovensko itd. Omeniti moramo tudi mnenje anke-tarke, da so v tovarni delavci, ki delajo na »osamljenih« delovnih mestih in imajo poredko stike z »glavnim dogajanjem« — skratka živijo v nekakšni prostorski ekso-munikaciji. Tudi o tem velja raz-misliti.

OBVEŠČENOST IN SODELOVANJE V SAMOUPRAVNEM ODLOČANJU

Ena od osnovnih postavk je bila, da delavci brez dobre obveščenosti ne morejo ustrezno odločati na re-ferendumu. Ker pa ni referendum edini prostor za samoupravno prak-so, nas je zanimalo, kje lahko delavci po lastnem mnenju najboljše sodelujejo v samoupravnem odloča-nju. Poleg referendumov smo postavi-li še sestanke samoupravnih delov-nih skupin, zbor delavcev in nimam možnosti odločanja.

Daleč najpomembnejša oblika za uveljavljanje samoupravljanja je po mnenju delavcev sestanki SDS, saj se je za to modaliteto odločilo 100 delavcev (50,8 % vseh odgovorov od skupno 197 odg.); na drugem mestu je zbor delavcev — za to možnost se je odločilo 45 delavcev ali 22,8 od-stotkov vseh odgovorov. Sledi re-ferendum, za katerega se je odločilo 37 delavcev ali 18,8 procenta vseh odgovorov; za modaliteto nimamo možnosti odločanja se je odločilo 15 delavcev ali 7,6 procenta.

Očitno delavci dajejo prednost oblikam samoupravljanja, kjer la-hko osebno in neposredno sodelujejo. Najbolj jim ustreza SDS, ki je majhna, delavci se med seboj pozna-jo, ni takega strahu pred javnim nastopom; vsakdo ima možnost svoje mnenje neposredno uveljavlja-ti. V tej luči se nam SDS kaže kot najpomembnejša oblika samoupra-vnega odločanja. Tukaj je temelj, začetek samoupravnega življenja (če odmislimo samo prakso na delovnem mestu), ki se od tod stožčasto raz-širja v množičnejše in abstraktnije oblike samoupravne prakse. Delavec ne razmišlja abstraktno v smislu želja in hotenja političnega (ekonomskega) sistema, ampak konkretno (ne konkretno v smislu znanstvenih abstraktnih — občin — konkretnosti) v zvezi s svojo življenjsko pro-blematiko tako na delovnem mestu kot izven njega. Kakorkoli že; dela-vec je nedeljiva celota, ki vedno nosi svojo problematiko s seboj. Zato so mu »pri srcu« najbolj tiste oblike, ki brez »ovinkarjanja« omogočajo, da pride s svojimi problemi na dan in jih tako rešuje. Znano je, da je za-dovoljstvo z delom, s sodelavci tisti osnovni pogoj, da delavec dobro dela tudi za občo korist.

Analize vzrokov za neuspeh refe-rendum, ki so jih napravili po ne-katerih TOZD, poudarjajo, da je med vzroki za tako slab izid tudi splošno nezadovoljstvo delavcev z osebnimi dohodki in drugimi ma-terialnimi ugodnostmi: naprimer — TOZD Transport: »nabava toplih oblek za premikarje je prinesla velik val nevoščljivosti posebno pri tistih, ki so tudi pričakovali, da bodo na spisku«; in še »neprestano dežujejo pritožbe zaradi stalnega pomanj-kanja delavcev, še posebno zaradi neupravičenih izostankov. Redni delavci vse glasneje izražajo odpor o stalnem izvrševanju delovnih nalog namesto drugih« itd. itd. Menimo, da sta ta dva primera dovolj zgovo-rna za ilustracijo prej navedenih trditev. Dobra (veliko število infor-macij) obveščenost sama po sebi še ne rešuje problemov; lahko delavce informira o njih, probleme pa bo potrebno reševati v sami materialni sferi dela: nagrajevanje po vloženem delu, seznaniti delavce s posledicami dobrega ali slabega dela in seveda primerno materialno ukrepati, ne-posredni vodje morajo znati delavce ustrezno stimulirati (ne zavajati ali »zafkravati«) in koordinirati. Ne sme se štediti pri uvajanju tehnoloških postopkov za olajšanje dela, dvigovati se mora produktivnost in izboljševati ekološke pogoje dela, zmanjšati monotona dela na mini-mum, predvsem pa se truditi (na vseh nivojih hierarhije) za izboljša-nje medčloveških odnosov. Dokler delavec ne bo občutil in razumel, kakšna je njegova vloga v procesu (družbene) produkcije, bodo v praz-no izzevene deklaracije in dobre želje (ne sme se v neskončnost ponavljati biblijska nemoč Janeza Krstnika, ki je na vprašanje, kdo ali kaj je, odgovoril: »Jaz sem glas vpjočega v puščavi«, če obrnemo: »jaz sem puščava v glasu vpjočega).

Iskali smo tudi povezavo med dobro obveščenostjo, ki je pogoj za adekvatno odločanje na referendu-m in najbolj primernimi oblikami sodelovanja v samoupravnem odlo-čanju. Izračun hi kvadrata je po-kazal, da obstaja povezava med dobro obveščenostjo in sodelova-njem v samoupravnem odločanju. Tistih, ki menijo, da so dobro obveščeni in s tem povezavo tudi so-delujejo pri samoupravnem odloča-nju, je precej več.

Sodelavka, upodbojarni (SK)

VERJETNOST POVEZAVE MED DOBRO OBVEŠČENOSTJO ZA ODLOČANJE NA REFERENDUMU IN SODELOVANJE V SAMOUPRAVNEM ODLOČANJU

OBVEŠČENOST	DOBRA		SLABA		SKUPAJ
	Fe	Ft	Fe	Ft	
način obveščanja					
sestanki SDS	84	82,3	18	19,7	102 $x^2 = 10,12$
zbor delavcev TOZD	39	36,3	6	8,7	45
referendum	30	28,2	5	6,7	35
nima možnosti	6	12,1	9	2,9	15
SKUPAJ	159	158,5	38	37,9	197

Tukaj ni potrebno nič več dodati: obveščeni so bili na to vprašanje odgovorili skupno 148 delavcev: zelo zadovoljnih in zadovoljnih je 113 anketiranih (76,3%), nezadovoljnih je 19 anketiranih (12,2%), ne ve pa 17 anketiranih (11,5%). Večina delavcev torej meni, da je referendum primerna oblika odločanja. Zanimivo je dokaj veliko število neopredeljenih odgovorov (ne vem), iz česar bi lahko sklepali na abstraktnost oblike odločanja preko referenduma; abstraktnost v smislu nejasnosti ob vzroku za referendum in slaba predstava o tem, kaj bo referendum prinesel. Nekaj delavcev pa je nedvomno inertnih, ali pa »vedno nezadovoljnih«, kot pravijo v TOZD Plavž.

OBVEŠČENOST IN REFERENDUM KOT INSTRUMENT, PREKO KATEREGA DELAVCI LAHKO UVELJAVLJAJO SVOJE MNENJE IN HOTENJA

Ugotovili smo že, da delavci pretežno menijo, da so dobro obveščeni. Zanimalo nas je, kako je z referendumom, oziroma, kaj menijo delavci o referendumu kot obliki samoupravljanja. Modalitete ali možni odgovori so razvrščeni na kontinuumu, od: referendum je zelo primerna oblika, preko referendum ni primerna oblika in možnosti ne vem. Delavci so se takole

opredelili (dva odgovora manjkata, tako da je na to vprašanje odgovorilo skupno 148 delavcev): zelo zadovoljnih in zadovoljnih je 113 anketiranih (76,3%), nezadovoljnih je 19 anketiranih (12,2%), ne ve pa 17 anketiranih (11,5%). Večina delavcev torej meni, da je referendum primerna oblika odločanja. Zanimivo je dokaj veliko število neopredeljenih odgovorov (ne vem), iz česar bi lahko sklepali na abstraktnost oblike odločanja preko referenduma; abstraktnost v smislu nejasnosti ob vzroku za referendum in slaba predstava o tem, kaj bo referendum prinesel. Nekaj delavcev pa je nedvomno inertnih, ali pa »vedno nezadovoljnih«, kot pravijo v TOZD Plavž.

VERJETNOST ZVEZE MED ZADOVOLJSTVOM Z OBVEŠČENOSTJO IN REFERENDUMOM KOT MOŽNOSTJO ZA SAMOUPRAVLJANJE

OBVEŠČENOST	DOBRA		SLABA		SKUPAJ
	Fe	Ft	Fe	Ft	
Referendum					
primerna oblika	101	95,5	12	17,4	113
ni primerna oblika	17	16,1	2	2,9	19
ne vem	8	14,4	9	2,6	17
SKUPAJ	126	126,0	23	22,9	149

$x^2 = 10,51$

VERJETNOST POVEZAVE MED OBVEŠČENOSTJO IN ODLOČANJEM PREKO REFERENDUMA

OBVEŠČEVALNOST	DOBRA		SLABA		SKUPAJ
	Fe	Ft	Fe	Ft	
Referendum					
primerna oblika	96	88,1	19	26,8	115
ni primerna oblika	10	13,8	8	4,2	18
ne vem	9	13,0	8	3,9	17
SKUPAJ	115	114,9	35	34,9	150

$x^2 = 8,78$

Torej, bolje obveščeni so referendemu primerna oblika in manj obveščeni referendum ni primerna oblika.

Referendum kot oblika samoupravljanja je po mnenju večine delavcev primeren način uveljavljanja njihovih hotenj. Referendum pa se lahko pokaže tudi kot »testator« mnenja delavcev o določeni problematiki. Delavci ga lahko uporabljajo kot »pripomoček«, da se njihovo mnenje izkristalizira, vzpostavi se jasnejša slika realnosti, ki ni vedno prijetna, ali pravilno razumljena, kar je lahko razlog upora proti noviteti, ker delavci menijo, da bi najprej morali konkretno, materialno sanirati obstoječe stanje. V analizi, ki so jo zaradi neuspeha referenduma naredili v TOZD Remontne delavnice, pravijo, da je bila »trenutna klima v naši TOZD za sprejem omenjenega sporazuma (sporazum o dodatnem financiranju telesne kulture in drugih družbeno pomembnih dejavnosti delavcev) zelo neugodna. Če bi se tako stanje še nadaljevalo, ne more nihče zagotoviti uspeha ponovitvi referenduma«. Analiza govori tudi o nekaterih vzrokih, ki »smo jih že omenili, nekaj jih še bomo. Analize vzrokov neuspeha ali slabo uspelega referenduma je naredilo in poslalo 5 TOZD (vsaj toliko smo jih mi dobili: Vratni podboji, Energetika, Plavž, Remontne delavnice in Transport) in ker smo že pri dobri informiranosti, naj omenimo, da vse analize govorijo o slabi, nezadostni, nejasni ipd. informiranosti!

REFERENDUM, NEKATERI OZIRI NA RAZUMLJIVOST NAPISANIH MATERIALOV IN FINANČNI PRISPEVKI

Informacija zgreši svoj namen, če ni razumljena, ne glede na to, ali je dobra ali slaba. Zgovorna informacija se pretvori v molk, kakor nam jezik, ki ga ne razumemo, ne pove ničesar.

Problem, ki se nam zastavi, je: kako obveščati delavce, da bodo informacijo razumeli in jo znali uporabljati v svoj prid. V tem kontekstu se ne moremo spuščati v problem kreiranja informacij, skušali pa smo ugotoviti, kaj delavci menijo o razumevanju samoupravnih sporazumov in statutov. Zato smo v našem vprašalniku namenili tej temi eno vprašanje (kratko povedano se je vprašanje glasil: v primeru neuspelega referenduma se valji krivda tudi na to, da so bili delavci premalo ob-

veščeni o vsebini samoupravnega dogovora. Kaj vi mislite o tem?). Z rangiranjem odgovorov smo dobili naslednjo sliko (skupaj je bilo 191 odgovorov):

1. Moral bi bolje vedeti, kakšne spremembe prinaša sporazum ali statut — 59 delavcev (31 %)
2. Sporazumi in statuti so pisani v takem jeziku, ki mi ni razumljiv — 40 delavcev (21 %); nekaj delavcev je tukaj dalo pripombo: delno razumljiv
3. Sit sem že branja in govorjenja, treba bo nekaj narediti, da se problemi rešijo — 36 delavcev (19 %)
4. Samoupravne sporazume in statute berem, vendar menim, da ne prinašajo nič novega — 26 delavcev (13,6 %)
5. Kaj drugega (navedite kaj) — 17 delavcev (9 %); v zvezi s to modaliteto bomo nekaj pripomb še navedli.
6. Ne berem statutov in samoupravnih dogovorov — 7 delavcev (3,6 %)
7. Branje samoupravnih sporazumov in statutov mi je dolgočasno, zato jih ne berem — 6 delavcev (3,1 %)

Govorili smo že, da delavce zanima predvsem reševanje konkretnih materialnih problemov in ugotavljanje relativno nemoč »abstraktnih« želja in ciljev. To misel opravičuje tudi gornja hierarhija, kjer so anketirani s precejšnjo prednostjo postavili na prvo mesto alternativno: moral bi bolje vedeti, kakšne spre-

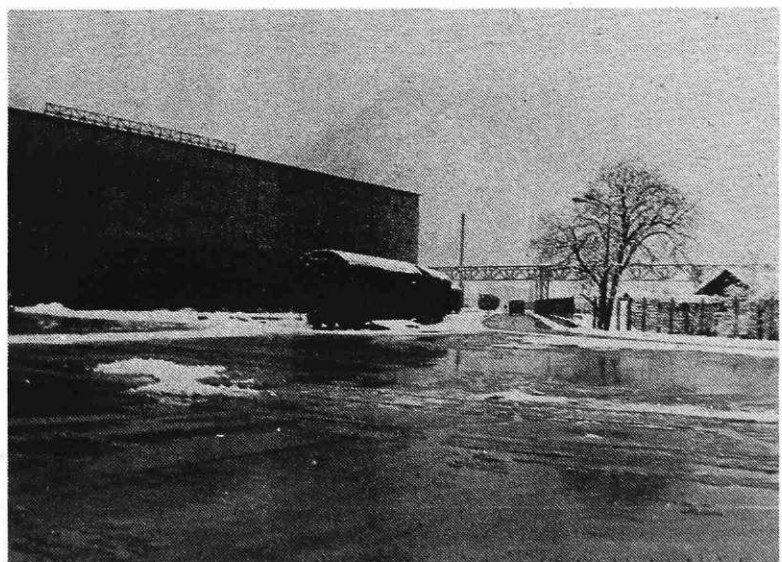
membe prinaša sporazum ali statut. Naloga pripravljavcev in predlagateljev je torej, čimbolj jasno in konkretno utemeljiti spremembe in izdelati plan sprememb, ki bodo nastale s sprejetjem novega statuta ali samoupravnega dogovora. Vendar pa ne moremo mimo možnosti, da bo delavec v primeru, da ni dobil informacij, dejal, moral bi bolje vedeti... (čeprav je bila informacija dobro pripravljena in razumljiva), kljub njegovi lastni »krivdi«, ker se ni potrudil, da bi informacijo dobil.

Bolj vznemirljivo je, ker se je veliko delavcev odločilo za alternativo: samoupravni dogovori in statuti so pisani v jeziku, ki mi ni razumljiv. Kar 40 (26,6 %) delavcev od 150 se je odločilo za to možnost. Dogovori in statuti morajo biti napisani v strokovnem in eksaktnem jeziku. Tukaj se verjetno ne da mnogo spremeniti. Drug problem pa so stavčne konstrukcije, dolgi, večkrat po nepotrebnem zapleteni stavki, nova terminologija, medtem ko delavci še vedno največkrat uporabljajo izraze: fabrika, obrat, šef itd. Zaradi tega moramo pri branju statuta skoraj »prevajati« in usklajevati različne jezike, kar seveda spet otežuje razumevanje teksta. Težave so tudi zaradi nizke izobrazbe strukture zaposlenih. Vendar pa smo ugotovili, da tudi delavci s srednjimi in poklicnimi šolami večkrat izjavljajo, da tekstov ne razumejo. Tukaj čaka odgovorne ljudi še mnogo dela.

Tretji od razlogov, zakaj referendumi ne uspevajo, je čestokrat deklarativno, ali formalno (forumsko) »reševanje« težavnih situacij. Z alternativno: preveč je govorjenja, treba bi bilo nekaj storiti, se je strinjalo 36 anketiranih (24 %). O tem problemu (odnos konkretno — abstraktno) smo že govorili, omenimo naj le to, da družbena zavest ne more prehitovati družbene biti. Skratka: relativno slabo razvita materialna infrastruktura ima nedvomno velik vpliv, da ne funkcionira vse po navodilih zakona o združenem delu (katerega cilj je vzpostaviti ekonomsko učinkoviti produktivski odnos, vendar ne na temeljih prakse izkoriščanja človeka po človeku) in drugih listinah, ki postavljajo človeka — delavca na prvo mesto. Za ta cilj pa je potrebna dokaj močna nacionalna ekonomija, ki ni suženjsko vezana na močnejše partnerje, oziroma jim je vsaj v nekaterih pogledih sposobna konkurirati. Na primeru »bivših« kolonij dobro vidimo, da se situacija v večini primerov po odhodu okupatorja ni izboljšala, ker so ti predeli še vedno ostali objekt neenakopravnih ekonomskih odnosov.

Za modaliteto: kaj drugega se je odločilo 17 (11,3 %) delavcev. Toliko je bilo namreč pripomb pri vprašanju o razlogih za premajhno obveščeni. Nekaj delavcev je izjavilo, da samoupravne dogovore in statute bere, da so dobro informirani. Pripombe bomo samo našli, ker smo o problemih, ki jih navajajo, že ali pa še bomo govorili: nezainteresiranost delavcev, nerazumevanje gradiva, občutljivost delavcev za denarne zadeve, manjkajo mnenja strokovnih služb, izpeljati nagrajevanje po delu, delavci so naveličani itd.

Statutov in dogovorov ne bere 13 (8,6 %) delavcev, kar je videti dokaj razveseljivo. Vendar pa moramo to sliko korigirati. Kot je bilo že rečeno, večina delavcev meni, da so dobro obveščeni, pa smo kljub temu kasneje ugotovili, da stvar ni tako preprosta. Prav tako lahko tukaj ugotovljamo sicer relativno majhno število delavcev, ki ne bere samoupravnih aktov. Pogledano v luči odgovora, koliko delavcev (40) jezika samoupravnih aktov ne razume, se nam slika precej spremeni. Upravičeno se lahko vprašamo, kakšen efekt ima branje aktov, če jih ne razumemo. V zvezi s tem lahko še omenimo, da so vodje delegacij za SIS, s katerimi smo imeli razgovore, (večina) trdijo, da je gradiva preveč in nekateri med njimi so trdili, da je jezik prezahteven.

Valjarne Bela v spomladanskem snegu — 21. aprila (SK)

SAMOPRISPEVEK

V anketi je bilo postavljeno tudi vprašanje o vzrokih, da delavci ne glasujejo vedno ZA samoupravni sporazum, ki se sprejema z referendumom. V naštetih odgovorih smo zajeli nekaj komponent, ki bi lahko vplivale na negativen izid referenduma. Anketirani takole menijo (vseh odgovorov je bilo 239):

1. Vsebinsko poznajo, a se ne strinjajo s predlogi — 56 odgovorov (23,4 %)
2. Če gre za odločanje o denarnem prispevku, delavci menijo, da že tako dovolj prispevajo iz svojega osebnega dohodka — 55 odgovorov (23,0 %)
3. Vsebinsko odgovora ni dovolj jasno razložena — 54 odgovorov (22,6 %)
4. Vsebine samoupravnega dogovora, ki se sprejema, ne poznajo — 42 odgovorov (17,6 %)
5. Zaradi delovnih obveznosti nimajo časa, da bi se podrobneje seznanili z gradivom in zato glasujejo proti ali pa sploh ne glasujejo — 22 odgovorov (9,2 %)
6. Ne zanima jih odločanje preko referenduma — 10 odgovorov (4,2 %)
7. Kaj drugega — 10 odgovorov (4,2 %)

O problemih z razumevanjem vsebine smo govorili. Prav tako smo ugotavljali, da je nezainteresiranih delavcev malo. Nezainteresiranost je sploh zanimiva kategorija, ki se lahko enači z apolitičnostjo ali celo apatijo. To pa se lahko kaj hitro izkaže kot neresnica; takoj, ko je delavec postavljen pred odločitev, ki ga bolj ali manj neposredno zadeva, se bo odločil — postal bo aktiven. Na tako stanje nam kaže vrstni red razlogov, zakaj delavci ne glasujejo ZA na referendumu. Največ odgovorov je dobila modaliteta: vsebinsko poznajo, a se ne strinjajo s predlogi. Zainteresiranost obstaja, problem je pri predlogih. Decembrski referendum naj bi odločil tudi o dodatnem financiranju telesne kulture in kulture. Izgleda, da se je zataknilo pri dodatnem financiranju, saj delavci takoj na drugo mesto postavljajo alternativo (samo en odgovor manj kot za prvo), da delavci menijo, da že tako dovolj prispevajo iz svojega osebnega dohodka.

Se preko dveh vprašanj smo hoteli izvedeti, kaj delavci menijo o denarnih prispevkih. Pri prvem smo postavili štiri alternative. Rezultati (skupaj je bilo 150 odgovorov):

1. Oboje (sprejetje statuta in denarna vprašanja) me enako zanima — 107 odgovorov (71,3 %)
2. Denarna vprašanja me bolj zanimajo — 34 odgovorov (22,6 %)
3. Sprejetje statuta me bolj zanima — 8 odgovorov (5,3 %)
4. Nič me ne zanima — 1 odgovor (0,6 %)

Delavci torej ne zanima samo denar, ampak tudi »nematerialne« za-

OBVEŠČENOST	DOBRA		SLABA		SKUPAJ
	Fe	Ft	Fe	Ft	
prispevek					
nočem več prispevati	19	18,9	6	6,0	25
prispeval bi	65	57,6	11	18,3	76
preveč stvari	46	51,5	22	16,4	68
se fin. iz OD vseeno mi je	2	3,8	3	12	5
SKUPAJ	132		42		174

Dobro obveščeni so bolj pripravljeni prispevati, saj bi v našem primeru od 132 dobro obveščenih glasovalo za prispevek 65 (49,2 %), samo 19 (14,4 %) delavcev pa ne bi hotelo še več prispevati. V tem sklopu možnih alternativ smo imeli tudi modaliteto: preveč stvari se financira iz osebnega dohodka. Od dobro obveščenih (132) se je 46 (3,8 %) delavcev odločilo za to možnost: od 42 slabo obveščenih, se jih je za preveč stvari... odločilo (52,3 %). Precej več delavcev, ki niso zadovoljni z obveščeniostjo, tudi meni, da se preveč stvari financira iz OD in vice versa (obratno).

Dobra obveščeniost se je zmanjšala z vstopom neobveščeniosti skozi stranska vrata. Analize stanja po TOZD imajo vrednost ekspertnih ocen, zato jim moramo, vsaj do neke mere, zaupati. Prav tako smo neobveščeniost posredno ugotavljali tudi iz analiz odgovorov na nekatera vprašanja.

CPSI, kot glavni agens informiranja v Železarni, dokaj zadovoljivo in kvalitetno opravlja svoje delo. Morda bi bilo v prihodnje potrebno še več pozornosti posvetiti »kreiranju« informacij, v smislu večje jasnosti in s težnjo, da bi kvaliteta ostala, ali da bi se celo izboljšala. Da ne bi CPSI delali krivico, moramo omeniti, da pripravljajo izvlečke iz gradiva za delegacije in jim na ta način olajša delo in morda še kaj, o čemer nismo seznanjeni. Verjetno bi

deve (statut). Vsekakor pa jih bolj zanimajo denarna vprašanja, kot (v tem primeru) sprejetje statuta. Nezainteresiranih delavcev tako rekoč ni.

V drugem vprašanju vprašujemo delavce, kaj mislijo o prispevku iz OD za dodatno financiranje telesne kulture. Dobili smo 174 odgovorov in jih razvrstili v naslednji rang:

1. Prispeval bi, ker menim, da so te dejavnosti potrebne — 76 odgovorov (43,7 %)
2. Preveč stvari se financira iz OD — 68 odgovorov (39,1 %)
3. Nočem še več prispevati, kot prispevam, čeprav se za šport in kulturo zanimam — 21 odgovorov (12,0 %)
4. Vseeno mi je — 5 odgovorov (2,9 %)
5. Nočem še več prispevati, ker me šport in kultura ne zanimata — 4 odgovori (2,3 %)

Največ delavcev bi prispevalo, vendar pa jih skoraj toliko »v isti sapi« odgovarja, da se preveč stvari financira iz OD. Tudi v tem primeru je zelo malo nezainteresiranih delavcev.

Odnos do prispevkov iz OD smo skušali ugotoviti skozi tri različne kontekste. Vsakokrat se je izkazalo, da je to občutljiva tema in prav tu verjetno lahko iščemo tudi vzrok za neuspeh referenduma.

Analiza vzrokov za neuspeh referenduma v TOZD Remontne delavnice obsega deset točk (razlogov): od tega so štiri točke, v katerih je dohodek naveden kot krivec za neuspeh referenduma. Poleg neurejenih dohodkovnih odnosov so krivi še: nizki osebni dohodki (posebej v primerjavi z negospodarstvom), OD so preveč obremenjeni z raznimi dajatvami, delavci ne podpirajo dodatnega financiranja vrhunškega športa itd. Tudi v drugih TOZD so imeli delavci pripombe glede denarnih vprašanj (podražitev, samopriskvki, delavci iz drugih občin imajo svoje dajatve in niso zainteresirani za dajatve v naši občini, delavci so opazili, da sporazum sprejema samo Železarna, ostale DO v občini pa ne itd.)

ZAKLJUČNE KONSEKVENCE

Dobro obveščeni delavci imajo »prednost« pred neobveščeni. Bolje vedo, o čem odločajo in si tudi lažje predstavljajo posledice svoje odločitve. To trditev lahko podpremo z izračunom hi kvadrata, ki je pokazal na verjetnost povezave med dobro obveščeniostjo in glasovanjem za prispevek.

VERJETNOST POVEZAVE MED DOBRO OBVEŠČENOSTJO IN GLASOVANJEM ZA PRISPEVEK

OBVEŠČENOST	DOBRA		SLABA		SKUPAJ
	Fe	Ft	Fe	Ft	
prispevek					
nočem več prispevati	19	18,9	6	6,0	25
prispeval bi	65	57,6	11	18,3	76
preveč stvari	46	51,5	22	16,4	68
se fin. iz OD vseeno mi je	2	3,8	3	12	5
SKUPAJ	132		42		174

bilo potrebno več pozornosti nameniti strokovnemu delu, ki ne bi smelo zaostajati za operativnim delom.

Intenzivirati bi bilo potrebno tudi pretok informacij od neposrednih udeležencev v proizvodnji in med TOZD. Tukaj je lahko problem tudi v tem, da materialni odnosi (dohodkovni) med TOZD čestokrat ne potekajo zadovoljivo: TOZD se obnašajo ekskluzivno do drugih TOZD; prakticirajo, kot bi bile samostojne organizacije (ali celo konkurenčne si enote), ne pa člen v proizvodni verigi celotne delovne organizacije (težav, ki prihajajo od zunaj, tukaj ne omenjamo). Intenziviranje informacijskih tokov v tej sferi je predvsem odvisno od delavcev samih.

Problematika dohodkovnih odnosov in osebnih dohodkov je tesno vezana na kvaliteto in kvantiteto proizvodnje in seveda od plasmaja naših izdelkov na tržišču. Zavedati se moramo, da je od našega dela v velikih meri odvisno tudi bolj ali manj uspešno reševanje socialnih zadev zunaj delovne organizacije.

Kar zadeva dobre zaslužke v negospodarstvu, bi bilo potrebno ugotoviti njihovo (ne)upravičenost in dolgoročno ukrepati, da se število posrednikov med delavcem in njegovim ciljem zmanjša na minimum, kajti prav ti posredniki se čisto spremenijo v »samostojne organe odločanja, ki s svojimi malverzacijami prej otežkočajo delavcu, da doseže svoj cilj, kot pa mu pomagajo (burokratizacija kot stalna nevarnost), povrh vsega pa še jemljejo delavcu njegov dohodek.«

Franc Treven

DOPISUJTE

V ŽELEZARJA

ŽELEZAR

11

DRUŽBENI DOGOVOR O ZDRUŽEVANJU SREDSTEV ZA FINANCIRANJE MLADINSKEGA PROSTOVOLJNEGA DELA V OBČINI JESENICE V LETU 1980

Mladinsko prostovoljno delo se je v zadnjih letih v naši občini izredno razmahnilo. Brigadirji so na lokalnih, republiških in zveznih delovnih akcijah opravili na desetstisoče prostovoljnih delovnih ur ter prejeli vsa možna priznanja akcij, med njimi dvakrat zapored najvišje zvezno priznanje – plaketo Veljko Vlahovič.

Za vse brigadirje je bila udeležba na akcijah tudi enkratna šola samoupravljanja ter kovačnica bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Nadaljnemu razvoju mladinskega prostovoljnega dela moramo zaradi vsega naštetega posvetiti še večjo pozornost, predvsem pa s skupnimi prizadevanji zagotoviti osnovne pogoje zanj. Doslej smo v občini reševali financiranje delovnih akcij izključno s pokroviteljstvi delovnih organizacij nad posameznimi brigadami. V letošnjem letu, letu prizadevanj za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, pa DOSLEJ občinskemu vodstvu ZSMS ni uspelo zagotoviti niti tretjine potrebnih sredstev, kar neposredno ogroža realizacijo sprejetega programa mladinskih delovnih akcij za leto 1980.

Temu in drugim problemom so veliko pozornost posvetili tudi na 9. seji predsedstva občinske konference SZDL Jesenice 21. februarja, na kateri je bil z manjšimi pripombami sprejet tudi predlog družbenega dogovora o združevanju sredstev za financiranje mladinskega prostovoljnega dela v občini Jesenice za leto 1980.

Potrebna finančna sredstva za izvedbo programa so sorazmerno nizka in predstavljajo slabo dvajsetino vrednosti del, ki jih bodo na letošnjih lokalnih, republiških in zveznih delovnih akcijah opravili jeseniški brigadirji. Zato občinske družbenopolitične organizacije pozivajo, da bi delavci v TOZD in delovnih skupnostih obravnavali in sprejeli posredovani družbeni dogovor čimprej, nujno pa do opredeljenega roka (15. junij 1980) in poravnali tudi sprejete obveznosti (17,00 din na zaposlenega – enkratni letni prispevek).

Da bi bili s problematiko in rezultati mladinskega prostovoljnega dela ter s predlogom družbenega dogovora seznanjeni vsi delavci v TOZD in delovnih skupnostih, obe informaciji v celoti objavljamo.

POROČILO O MLADINSKEM PROSTOVOLJNEM DELU V JESENŠKI OBČINI V LETU 1979

V letu pomembnih jubilejev smo z velikimi prizadevanji uspeli okrepiti mladinsko prostovoljno delo predvsem na lokalnih delovnih akcijah, v sistemu vzgoje in izobraževanja (osnovne in srednje šole) in osvojili vrsto najvišjih priznanj na republiških in zvezni mladinski delovni akciji.

LOKALNE DELOVNE AKCIJE

V sodelovanju s komunalno skupnostjo, kmetijsko-zemljiško skupnostjo, gradbenim odborom šolskega centra Plavž, telesno kulturno skupnostjo, JLA, krajevno skupnostjo Javornik-Koroška Bela in Jeseniško železarno smo uspešno izvedli lokalne mladinske delovne akcije na gorskih cestah (Pristava, Srednji vrh, tromeja), na Hruščanski planini, na igrišču OŠ Tone Čufar na Plavžu v dolini Završnice, pri izkopu jarka za telefonsko omrežje na Koroški Beli ter pri urejanju arhiva in očiščevalnih akcijah v Železarni. Delovne akcije so samoiniciativno izpeljale tudi OO ZSMS v krajevnih skupnostih Zirovnica, Kranjska gora, Hrušica, Javornik-Koroška Bela in Rateče ter v nekaterih OO ZSMS v TOZD (Iskra,

LIP Mojstrana, Kovinar, GSG Gradinec, Kovinar, Gradis, večina OO v železarni itd.). Izredno se je razmahnilo prostovoljno delo na osnovnih in srednjih šolah, kjer smo na iniciativno izobraževalne skupnosti pričeli z izvajanjem brigadirskih dni. Izvedenih je bilo veliko očiščevalnih akcij, v katerih so sodelovali pionirji in mladinci.

Poročila kažejo, da je bilo skupno opravljenih skoraj 20.000 prostovoljnih delovnih ur, skupno pa je na akcijah sodelovalo vsaj 5.000 mladih. V skladu z možnostmi smo na lokalnih delovnih akcijah organizirali tudi program družbenopolitičnega izobraževanja in uvajanja v brigadirsko življenje ter pester zabavni program. Lokalne delovne akcije so tako postale zares prava pripravljala šola za sodelovanje na republiških in zveznih delovnih akcijah. Nedvomno vseh možnosti, ki nam jih tako organizirano mladinsko prostovoljno delo nudi, še zdaleč nismo izkoristili, zato nas na tem področju tudi v prihodnje čakajo nove naloge, ki jih bomo s širšimi skupnimi prizadevanji nedvomno zmogli izpeljati.

REPUBLIŠKE MLADINSKE DELOVNE AKCIJE

Lani so jeseniški brigadirji sodelovali na republiški mladinski delovni akciji Brkini 79 (53 brigadirjev). Brigada Jeseniško-bohinjski odred je osvojila vsa možna priznanja akcije, udarniško značko pa je dobilo 14 brigadirjev. 14 brigadirjev je dobilo priznanje za družbenopolitično aktivnost, pet pa jih je uspešno končalo politično šolo Edvard Karmelj. Na republiški MDA ISTRA 79 je v regijski pionirski brigadi, ki jo je organizirala OK ZSMS Jesenice, sodelovalo 22 pionirjev iz naše občine in trije mentorji. Brigada je osvojila vsa možna priznanja akcije, 11 pionirjev pa je dobilo tudi udarniško značko.

V kombinirani brigadi, ki so jo sestavile zaradi odpovedi mariborske pionirske brigade, je sodelovalo na republiški MDA Brkini 79 sedem pionirjev, od katerih so trije dobili udarniško značko.

S trboveljsko brigado Rdeči revirji so na akciji v Suhi krajini sodelovali trije naši brigadirji, od katerih je eden prejel tudi udarniško značko. Skupno je lani na republiški MDA sodelovalo 87 brigadirjev.

ZVEZNE MLADINSKE DELOVNE AKCIJE

Brigada Jeseniško-bohinjski odred je sodelovala na zvezni mladinski delovni akciji Podrinje-Kolubara v pobratenem Valjevu. Sestavljalo jo je 48 mladincev. Osvojili so vsa možna priznanja akcije, plaketo RK ZSM Srbije (60 let SKOJ) in drugič zapored najvišje zvezno priznanje – plaketo Veljko Vlahovič. Udarniško značko je osvojilo 15 brigadirjev, priznanja za družbenopolitično aktivnost 14, politično šolo pa je obiskovalo in zaključilo devet brigadirjev. Brigada je dobila še posebno priznanje za razvijanje bratstva in enotnosti.

Na zvezni MDA Djerdap 79 je z valjevsko brigado sodeloval en brigadir z Jesenic in za uspešno delo dobil udarniško značko.

Na naštetih republiških in zveznih akcijah so jeseniški brigadirji opravili približno 16.500 učinkovitih delovnih ur.

OSTALE AKTIVNOSTI

Ustanovljen je bil klub jeseniških brigadirjev, čigar osnovna naloga je skrbeti za interesno združevanje in organizirano preživljanje prostega časa brigadirjev v »mrtvi« sezoni. Zelo uspešno smo uvedli sistem načrtovanja mladinskih delovnih akcij v občini in s tem v zvezi navezali koristne stike s komunalno, telesno kulturno stanovanjsko in izobraževalno skupnostjo, komunalnim podjetjem Kovinar, GG Bled, JLA, PTT Kranj, kmetijsko-zemljiško skupnostjo in nekaterimi krajevnimi skupnostmi. Tako zastavljeno delo obeta tudi v prihodnje nesluten razvoj mladinskega prostovoljnega dela v jeseniški občini.

PROGRAM CENTRA ZA MDA V LETU 1980

Jeseniški brigadirji bodo sodelovali na republiški MDA KRAS 80 (13. 7. – 2. 8.), zvezni MDA NIŠ 80 (6. 7. – 3. 8.), pionirji pa na republiški MDA KRAS (3. 8. – 24. 8.). Okrepili bodo tudi brigade iz obeh pobratenih občin, vsaj nekaj pa se jih bo moralo udeležiti tudi republiške MDA Bohinj 80. Program lokalnih akcij, ki bodo najboljše priprava za sodelovanje na večjih akcijah, je zelo obsežen. Dokončali bomo pogodbeno obveznosti pri izkopu jarka za telefonsko omrežje v KS Javornik-Koroška Bela, uredili gorske ceste po programu komunalne skupnosti, nadaljevali z urejevalnimi deli v Završnici, veliko pa bo tudi sedaj sicer še načrtovanih akcij v KS, TOZD in šolah, ki jih bodo samoiniciativno organizirale OO ZSMS. V sodelovanju z izobraževalno skupnostjo in šolami bomo izvedli tudi načrtovane brigadirske dni. Najzahtevnejša naloga pa bo nedvomno organizacija in izpeljava enomesečne lokalne MDA v KS Dobje-Mojstrana (6. 7. – 1. 8.), kjer bomo v sodelovanju s KS urejali vaške poti in ceste.

PREDLOG DRUŽBENEGA DOGOVORA

Na osnovi določil 147., 150. in 151. člena ustave SR Slovenije in določil družbenega dogovora o mladinskih delovnih akcijah v SR Sloveniji ter programa centra za mladinske delovne akcije pri občinski konferenci ZSMS Jesenice SKLENEJO

– občinska konferenca ZSMS (v nadalje OK ZSMS) Jesenice
– občinska konferenca ZKS Jesenice
– občinska konferenca SZDL Jesenice
– občinski svet ZSS Jesenice
– občinski odbor ZZZ NOV Jesenice
– izvršni svet skupščine občine Jesenice
– delovni ljudje temeljnih in drugih organizacij združenega dela ter delovnih skupnosti, ki imajo sedež v občini Jesenice.

DRUŽBENI DOGOVOR O ZDRUŽEVANJU SREDSTEV ZA FINANCIRANJE MLADINSKEGA

PROSTOVOLJNEGA DELA V OBČINI JESENICE ZA LETO 1980

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
Temeljni družbenopolitični smotri organiziranega prostovoljnega dela mladih so:
– razvijanje tovarištva, bratstva in enotnosti, solidarnosti, oblikovanje kolektivnega duha itd.,
– ohranjanje in negovanje revolucionarnih tradicij,

– navezovanje stikov in sodelovanje s prebivalci ožjega in širšega območja, na katerem akcija poteka ter spoznavanje socialnih in ekonomskih dejavnikov na tem območju,
– razvijanje delovnih in samoupravnih navad, ustvarjalnosti na interesnih področjih in poklicno usposabljanje,
– vzgajanje in oblikovanje mladih v družbenopolitično angažirane mlade osebe,

– usposabljanje za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito,
– razvijanje svobodne menjave dela po načelu: vsak delovno prispeva po svojih zmognostih in sposobnostih, tako da lahko čimbolj izpolni svoje družbene interese in potrebe.

2. člen
Temeljni družbenoekonomski smotri organiziranega prostovoljnega dela mladih so:

– izvajanje družbenega dogovora o pospeševanju regionalnega razvoja v SR Sloveniji,
– izgradnja regionalne in lokalne cestnoprometne ter druge gospodarske infrastrukture,
– izgradnja šol, vzgojno-raziskovalnih ustanov za učence,
– izgradnja drugih objektov, ki so pomembni za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj manj razvitih območij v SR Sloveniji,
– varstvo in revitalizacija človekovega okolja
– obnova in gradnja spominskih objektov revolucije,
– obnova krajev prizadetih zaradi elementarnih nesreč.

3. člen
Zaradi bolj učinkovitega delovanja in izvajanja programa mladinskih delovnih akcij zveznega, republiškega in lokalnega značaja se udeleženci družbenega dogovora dogovorijo, da bodo v letu 1980 po merilih iz tega sporazuma združevali sredstva za financiranje mladinskega prostovoljnega dela.

II. PROGRAMIRANJE DELA IN ZDRUŽEVANJE SREDSTEV

4. člen
Udeleženci tega dogovora združujejo sredstva za financiranje mladinskega prostovoljnega dela na žiro račun občinske konference ZSMS Jesenice (številka 51530-678-81414).

Sredstva iz prvega odstavka tega člena se bodo na podlagi ovrednotenega finančnega programa, ki je sestavni del tega dogovora, uporabljala za izvedbo programa centra za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS Jesenice.

5. člen
Program centra za mladinske delovne akcije pri OK ZSMS Jesenice zajema naloge in opravila, v okviru katerih se OK ZSMS Jesenice v skladu z družbenim dogovorom o mladinskem prostovoljnem delu v SR Sloveniji vključuje v mladinsko prostovoljno delo na območju SFRJ, SR Slovenije kot tudi na medobčinskem in lokalnem območju.

6. člen
O programu mladinskega prostovoljnega dela iz prejšnjega člena, ki je sestavni del tega dogovora, kot tudi o višini potrebnih sredstev za njegovo izvedbo, odločajo udeleženci tega dogovora ob njegovem sprejemu, in sicer po postopku, ki ga določa samoupravni splošni akt udeleženca tega sporazuma.

III. UPORABA ZDRUŽENIH SREDSTEV

7. člen
Samoupravno združena sredstva za financiranje mladinskega prostovoljnega dela bodo v občini Jesenice uporabljali za naslednje namene:
a) za izobraževanje brigadirjev,
b) za organiziranje lokalnih delovnih akcij,

c) za nakup potrebne opreme in rekvizitov v mladinskih delovnih brigadah,

d) za ostale potrebne tekoče stroške pri organiziranju posameznih akcij.

8. člen
Udeleženci tega dogovora se obvezujejo, da bodo za izvedbo programa mladinskega prostovoljnega dela v letu 1980 združevali sredstva tako, da bo vsak od udeležencev tega dogovora za financiranje mladinskega prostovoljnega dela prispeval 17,00 din na delavca delavca pri udeležencu.

9. člen
Udeleženci tega dogovora so soglasni, da bodo obveznost iz prejšnjega člena tega dogovora poravnali najkasneje do 15. junija 1980.

IV. KONČNE DOLOČBE

10. člen
Naloge v zvezi s sprejemanjem in izvajanjem tega družbenega dogovora opravlja predsedstvo OK ZSMS Jesenice skupno s centrom za mladinske delovne akcije, ki obenem prevzema tudi odgovornost, da se bodo združena sredstva smotno in racionalno uporabljala. Predsedstvo OK ZSMS Jesenice in center za MDA ob zaključku delovnih akcij v letu 1980 pripravita zaključno poročilo o porabi združenih sredstev in ga preko OK ZSMS Jesenice posredujeta vsem udeležencem tega sporazuma.

11. člen
Družbeni dogovor o združevanju sredstev za financiranje mladinskega prostovoljnega dela v občini Jesenice za leto 1980 je sklenjen, ko ga podpisajo udeleženci, pri katerih je zaposlenih več kot dve tretjini vseh zaposlenih delavcev v občini Jesenice.

Na podlagi pristopnih izjav udeležencev družbenega dogovora predsedstvo OK ZSMS Ugotovi, da je družbeni dogovor sklenjen in s svojim sklepom seznani udeležence dogovora.

Družbeni dogovor se objavi na krajevno običajen način.

FINANČNI NAČRT CENTRA ZA MLADINSKE DELOVNE AKCIJE PRI OK ZSMS JESENICE ZA LETO 1980

1. MDB Jeseniško-bohinjski odred – 50 brigadirjev (izvezna MDA NIŠ: oprema, potni stroški, termin 6. 7. do 3. 8.)	50.000,00
2. MDB Jože Gregorčič-Gorenje – 40 brigadirjev (republiška MDA KRAS: oprema, potni stroški, termin 13. 7. – 2. 8.)	50.000,00
3. Pionirska brigada Koroški odred – 20 brigadirjev (republiška MDA KRAS – termin 3. 8. – 24. 8.)	50.000,00
4. Brigadirji za republiško MDA Bohinj	15.000,00
5. Sodelovanje z brigadami iz pobratenih občin	10.000,00
6. Lokalna MDA Dobje-Mojstrana (organizacijski stroški – termin 6. 7. – 1. 8.)	15.000,00
7. Organizacija ostalih lokalnih MDA (Javornik – Koroška Bela, Pristava, Srednji vrh, Sedušnik, ostale)	15.000,00
8. Izobraževanje vodstev MDB centra MDA, KJB	15.000,00
9. Organiziranje kulturno-zabavnih prireditev na zveznih MDA in gostovanje skupin na zveznih in republiških MDA	26.000,00
Skupaj	246.000,00

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

RAZVIJANJE SOCIALISTIČNEGA TEKMOVANJA

Kmalu po osvoboditvi smo v Železarni začeli z različnimi tekmovanji. Najprej smo tekmovali za čimhitrejšo in čimboljše obnovo porušene domovine, potem pa za izpolnjevanje petletnih planov. Z uvajanjem delavskega samoupravljanja leta 1950 pa se je tekmovanje še bolj razmahnilo in smo na pobudo samoupravnih organov tekmovali na raznih področjih, za katere smo menili, da so problematična ali pa ne dovolj razvita, skratka tekmovali smo v stvareh, ki so v končnem izidu dajale večjo in boljše proizvodnjo. Tekmovali smo v čast različnih aktivnosti znotraj tovarne in v širši družbeni skupnosti ali pa ob praznovanju pomembnih jubilejev.

Že na prvi delovni seji delavskega sveta Železarne 9. februarja 1950 so sklenili, da je treba razviti socialistično tekmovanje v čast državnim volitvam. Čeprav smo o tem že pisali v kroniki za februar, ne bo odveč, če se k temu še enkrat povrnemo in pogledamo nekatere podrobnosti. Za uvod k razpravi je predsednik delavskega sveta Franc Arh opisal namen tekmovanja zaradi potrebe, da se pristopi k brigadnemu načinu dela, da se podpisajo pogodbe med delavci in upravo podjetja, kar naj bi zagotovilo zadostno število delavcev in zmanjšalo fluktuacijo, s čimer bi dosegli končno tudi boljše proizvodnjo oziroma izpolnjevanje proizvodnih nalog in programov ter da se podprejo novatorstva in racionalizacije.

V tem smislu je delavski svet Železarne napovedal tekmovanje vsem delavskim svetom podjetij črne metalurgije (prvotno so napovedali tekmovanje podjetjem težke industrije) po naslednjih točkah:

1. Proizvodni plan za I. četrtletje izpolniti do 26. marca 1950.
2. Katero podjetje bo imelo največ brigad z naslovom »Brigada odlične kvalitete«
3. Katero podjetje bo najboljše razdrobilo operativni plan po oddelkih, dlinah, brigadah in posameznih mestih.

4. Katero podjetje bo po dogovoru najbolj točno glede na termin dobavilo polizdelke ostalim podjetjem.

Za čimboljše rezultate v tem tekmovanju bi morali v železarni skladno s sklepi delavskega sveta Železarne napraviti tole:

- brigade morajo takoj pristopiti k tekmovanju,
- vse organizacije in tehnično vodstvo morajo proučiti delovni proces in samo delo,
- na podlagi teh ugotovitev in boljše organizacije dela morajo brigade do 19. februarja 1950 pristopiti k Sirotanovičevemu načinu dela v tekmovanju za večjo produktivnost dela,
- v februarju je treba zaostri kvaliteto izdelkov in na podlagi doseženih rezultatov razglasiti v obratih najboljše brigade za »Brigade odlične kvalitete«.
- operativni program je že v februarju treba razdrobiti po oddelkih, brigadah, dlinah in celo po posameznih delovnih mestih.

Delovni kolektiv Železarne je v tem tekmovanju dosegel lepe uspehe in za odlično izpolnjene obveze prvič sprejel predhodno zastavo Osvobodilne fronte v novembru 1950 kot najboljši kolektiv v Sloveniji. Za dano obljubo, da bodo letni plan izpolnili po vrednosti 95 %, so zaostali le za 0,02 %, sicer pa so plan za leto 1950 dosegli takole:

MOTNJE V KRVNEM OBTOKU SPODNJIH OKONČIN

Po statističnih podatkih boleha v Jugoslaviji okrog 2 milijona ljudi zaradi sprememb na ožilju spodnjih okončin.

Tudi pri nas so taki primeri, predvsem pri delavcih in delavkah pri težkem, stoječem delu. Kako ljudem pomagati, je še vedno hud medicinski problem. Raziskave in statistične obdelave motenj v krvnem obtoku spodnjih okončin so pokazale, da se odstotek bolnikov, ki boleha na prevarikoznem in varikoznem sindromu, giblje med 10 in 20 %, in sicer med 30. in 70. letom starosti. Takšno stanje povsem upravičeno zbuja veliko skrb. Ta bolezen, ki jo nekateri imenujejo kar minusno varianto človekove pokončne drže, je torej resnična in potencialna nevarnost za vse ljudi.

Statistika kaže, da so motnje v krvnem obtoku spodnjih okončin pogostejše pri tistih, ki dalj časa stojijo, in sicer zaradi delovanja težke sile. Invalidnost zaradi te bolezni je večja.

V tem primeru bi morali novatorji s svojimi novacijami sodelovati z zdravniški medicino dela, da bi delavci in delavke pri svojih opravilih čimmanj stali. To bi bil znaten doprinos k stabilizaciji v smislu znižanja bolniškega staleža. Bolezen je prinesel že pradedni človek, ko se je postavil na noge. Seveda pa ni mogel predvidevati, kakšne posledice bodo in koliko jih bo. Ena od neželjenih posledic je poslabšanje krvnega obtoka v spodnjih okončinah, ki se pogosto konča kot bolezen z imenom »krčne žile«, »krtice« ali strokovno »varice«.

Kri v periferiji poganja srce s svojo močjo. Kri prepoji tudi najbolj oddaljene dele telesa, odda snovi, ki jih po potrebi nosi s seboj in sprejme od celic vse tisto, kar je odvečno in škodljivo in začne pot nazaj k srcu. Od najtanjših žilic — lasnic, proti debelim in debelejšim se tako imenovana venozna kri zbira in usmerja proti srcu. To omogočajo posebne zaklopke, nameščene v notranjosti ven. Sila, ki poganja kri, pa prihaja z več strani: pritisk nove krvi, ki prihaja, gibanje mišic ob venah (posebno pri delu), utrip žil odvodnic, ki se prenaša na blizu poteka-joče vene, vsrkavanje srca in še razni drugi razlogi. Tok krvi bo počasnejši in težji, čim slabše so vene in čim bolj oddaljene od srca. Krčne žile ali krtice so bile poznane že grškim zdravnikom. Na nekem grškem spomeniku zasledimo spodnje okončine z izrazitimi krticami. Danes bi bila slika ista, pa tudi bolezenski problemi.

Danes lahko za preglede krčnih žil uporabimo vsako ordinacijo. Običajno je v njej opremljena le z dodatkom stopnic ali zaboja, na katerega stopi bolnik pri preiskavi. Lahko je navadna stopnica, ki vodi iz ordinacije, ki pa je visoka vsaj 30 cm. Bolnik stopi na stopnico trdno, tako kot pri delu ali hoji. Opazuje se konfiguracija okončin ter anomalije (ploskost podplatov, »X« in »O« kolena in druge okvare), pigmentne ali druge spremembe, akrocianoza in ozeblino. Pri ožilju najprej presodimo splošni vtis spredaj in nato zadaj, morfolo-gija venoznega ožilja, iz katere sledi tudi diagnoza, ki zajame tudi palpacijo.

Pri pisanju diagnoz se zadovoljimo z naslednjimi kategorijami:

1. Syndroma prevaricosum (zajema osebe s subjektivnimi težavami, toda brez izraženih varic. Prisotne so le flebektazije, ojačena meja ali le posamezne, nepomembne razširitve na krajših odsekih).
2. Venectasiones (phebectiones) in subjektivne težave, močno poudarjeno in prosejajoče zadebeljeno ožilje, brez oblikovanih pravilnih varic.
3. Varices — imajo bolniki s praviimi varicami, ne glede na lokacijo in obliko.
4. Syndrom post phlebiticum — zajema bolnike z infiltracijami, sekundarnimi varicami in flebedemi.

5. Ulcus cruris naj bo v diagnozi opisan kot hipostazični ali postrombotični.

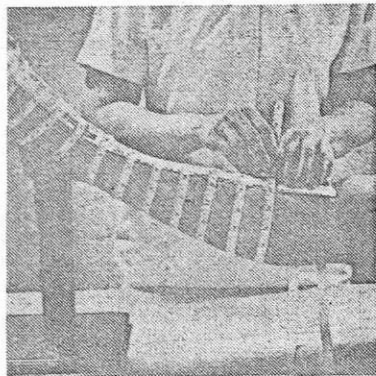

Varice spodnjih okončin. Pert-hescherjev poskus — pri izrazitih varicah s podvezo pod kolonom izgi-nejo.

Zdravila so indicirana glede na subjektivne težave pri vseh kategorijah, razen pri močnih varicah, kjer brez skleroz ali kirurškega zdravljenja ne moremo pričakovati nobenega rezultata. Kandidate za sklerozacijo ali kirurško zdravljenje se napoti k ustreznemu zdravniku.

Pri zdravljenju predpišemo dieto, ortopedske čevlje, vložke, elastične nogavice in elastične povoje.

Pomoč pri obolenju venskega sistema so tudi mešanice zdravilnih čajev, ki se imenujejo po dr. E. Richterju. Dnevno spijemo do tri skodelice čaja, ki smo ga predhodno pustili stati 10 minut, da se iz njega izločijo zdravilne snovi.

Tehnika po Jakobsonu

Glavne zdravilne rastline, uporabne za te čajne mešanice, so z latinskimi imeni:

1. Flores millefolii
2. Lofora japonica
3. Verbasci fol. e. radix
4. Cortex hippocastani
5. Melilatus officinalis
6. Sichen islandicus

Te vrste zdravilnih zelišč poznajo v apotekah in trgovinah z zelišči.

Izredno pomembno je tudi rastlinsko zdravilo škrlatni naprstec »Digitalis folium« v prahu za posip golenje razjede (Ulcus cruris). Zdravilo je sterilno in se nahaja po 1 gram v sterilni ampuli. Zelenkasto posipalo se posipa na očiščeno razjedo in sterilno obvezuje. Uporablja se dnevno v dopoldanskih urah. Zdravilo je izredno učinkovito.

Razširjene vene — dovodnice kot posledica slabega vračanja venozne krvi k srcu se ugotavlja s pritiskom na golen. Zaradi pritiska nastane mala vdolbina, ki izgine po nekaj minutah. Med nočnim počitkom oteklina izgine. Če so oteklina močnejše, ne splahnejo povsem. Toda vedno so oteklina zaradi razširjenih ven jutraj bistveno manjše kot zvečer. Stalni pritisk venskih oteklina preprečuje prehrano kože in mišic, pa se zato na doljnem delu pod koleno v bližini sklepa razvijejo motnje v koži. Posebno hudi so ekcemi, ki zelo srbijo.

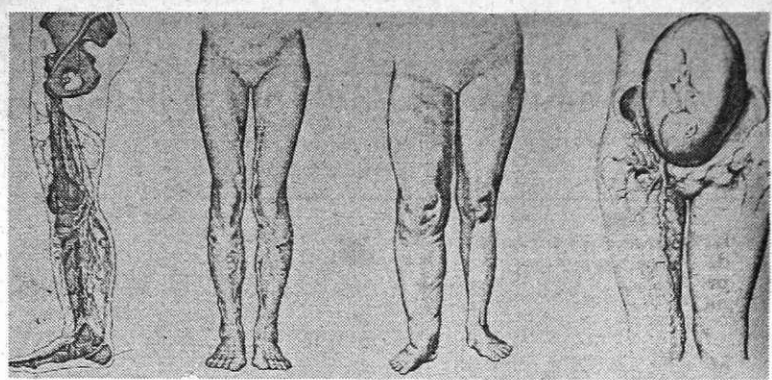
Pogosto so rezultati ob mirovanju boljši. Najboljše sredstvo so kompresijski povoji. Tehnika: povijanje se prične pri stopalu in nadaljuje navzgor do kolena. Povijanje ne sme biti pretesno, da ne ovira arterijske prehranitev. Povija se jutraj v postelji in pusti zavezano do večera.

Zelo važna terapija pri postvarikoznem sindromu je aplikacija JOBS ameriških obvez, s čimer ustvarjamo kontrapritisk.

Poleg dosedaj omenjenega žene uporabljajo tudi elastične (kompresijske) nogavice. Za uporabo so enostavnejše, niso pa uporabne pri vsaki stopnji bolezni. Elastične nogavice niso primerne zato, ker z njimi ne moremo doseči enakomerne kompresije.

Najboljši nasvet za krčne žile in uporabo sredstev bo dobil vsak le pri zdravniku — specialistu varikologu.

dr. Aleksander Rjazancev

Spremembe na spodnjih okončinah tudi v nosečnosti

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHN

AVSTRIJSKA ENERGETSKA POLITIKA

Poljska, Madžarska in Jugoslavija bodo lahko udeležene pri nekaterih projektih, ki jih pripravlja Avstrija za kritje svojih energetskih potreb v bližnji in daljnji prihodnosti.

Avstrija ima nekaj sicer skromnih zalog fosilnih goriv. Danes nakopljajo letno 3,2 milij. ton rjavega premoga in načrpajo 2,1 milij. kub. m zemeljskega plina ter 1,7 milij. ton nafte. S hidroelektrarnami in rezervami lesa bi lahko tudi pri daljši prekinitvi uvoza energetskih medijev zagotovila nemoteno obratovanje najvažnejših obratov in naprav. K temu je treba prišteti obvezne rezerve nafte in njenih derivatov, ki bodo do leta 1981 predstavljale 90-dnevno normalno preskrbo.

Dolgoročno računa Avstrija na energetsko-politično sodelovanje med vzhodom in zahodom kot sredstvo za politiko popuščanja. Bila je tudi prva zahodnoevropska država, ki je pred več kot desetimi leti sklenila s Sovjetsko zvezo pogodbo o dobavi zemeljskega plina. Dva mednarodno pomembna plinovoda omogočata transportiranje sovjetskega zemeljskega plina preko avstrijskega ozemlja v Jugoslavijo in Italijo, kasneje pa tudi v Zvezno republiko Nemčijo in Francijo. Transport iranskega zemeljskega plina preko Sovjetske zveze in ČSSR v Zahodno Evropo je zaradi znanih dogodkov v Iranu zaenkrat prekinjen.

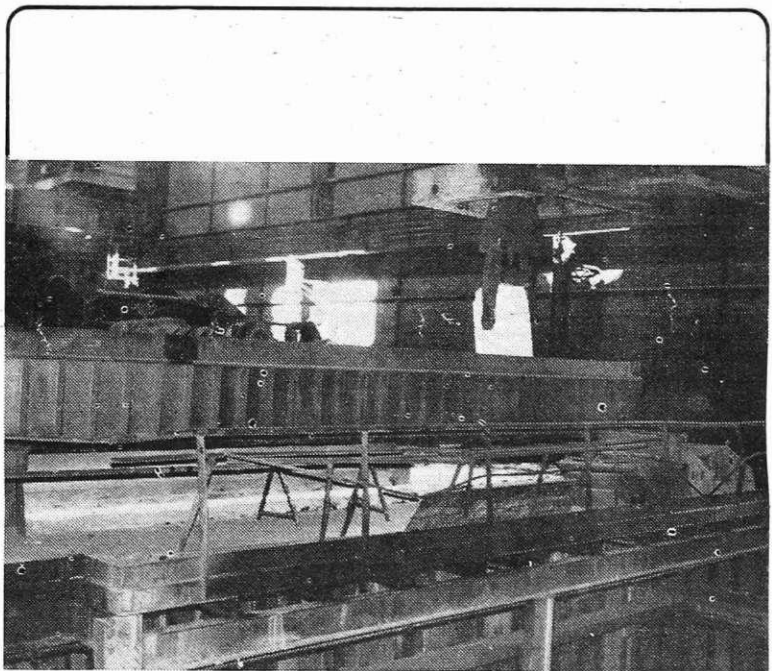
V letu 1983 bo preko Avstrije prvič povezano zahodnoevropsko električno omrežje z omrežjem vzhodnoevropskih socialističnih držav. Po tem omrežju bo lahko na osnovi že sklenjene pogodbe Poljska dobavila Avstriji letno 1,6 milijarde kWh električne energije.

Kot nadomestilo za električno energijo iz jedrske elektrarne Zwentendorf, ki zaradi negativnega izida referenduma ne sme obratovati, bodo obratovala tri termoelektrarne s premogom, ki bo uvožen s Poljske. Že pripravljene pogodbe predvidevajo po letu 1983 podvojitve uvoza s sedanjih milijon ton letno na dva milijona ton.

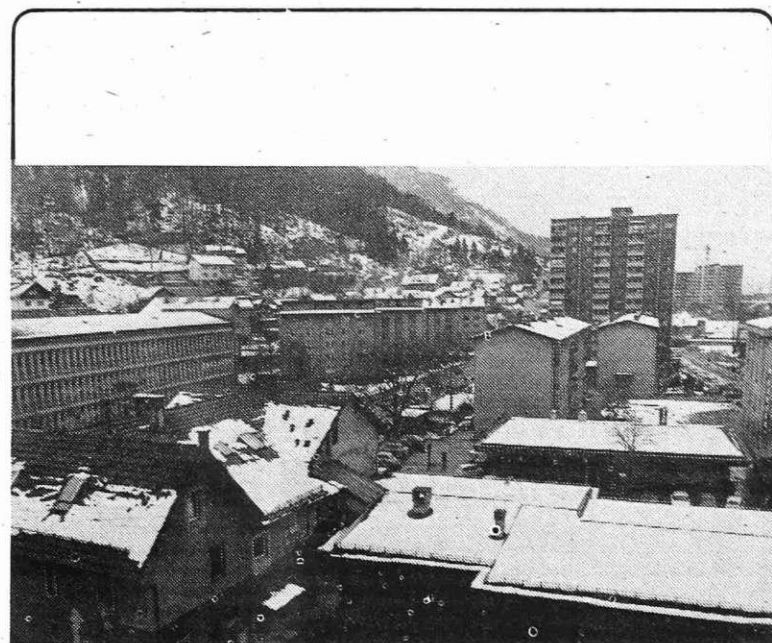
Železarski globus

MEHIKA

Mehiška državna železarska družba Sidermex bo v začetku prihodnjega leta nadaljevala z drugo fazo izgradnje železarne Sicitarsa ob obali Tihega oceana. S tem se bo povečala njena lastna proizvodna zmogljivost z 1,3 na 2,7 milij. ton surovega grodlja. Medtem ko poteka sedanja proizvodnja surovega jekla preko plavžev, bodo za drugo fazo uporabili obločne električne peči in direktno redukcijo z mehiškim HyL postopkom. Tudi za tretjo fazo je predviden HyL postopek, medtem ko bo četrta faza ponovno uporabljala plavže in kisikove konvertorje. Do leta 1990 računajo, da bo instalirana proizvodna zmogljivost dosegla 9,9 milij. ton surovega jekla.

Zakladanje globinske peči (IK)

Jeseniška razglednica (IK)

- po količini 94,28 %
- po vrednosti 94,98 %
- po asortimentu 90,81 %

Takšna izpolnitev plana je bila za tiste težke in objektivne pogoje dela v letu 1950 zelo velik uspeh in je delovni kolektiv povsem zaslužen dobi predhodno zastavo Osvobodilne fronte.

Prehodna zastava Osvobodilne fronte je bila vspodbuda za nadaljnje tekmovanje in dobro delo. Delavski svet Železarne je takoj razpisal novo, tokrat šestmesečno tekmovanje v čast III. kongresa Osvobodilne fronte ob 10. obletnici ustanovitve dne 27. aprila 1951. Geslo tega tekmovanja je bilo: »Redno izpolnjevati mesečne operativne plane!«

V tekmovanju na čast 10. obletnice Osvobodilne fronte je kolektiv Železarne dosegel izredne uspehe in do takrat še nedosežene rezultate. Plan za I. četrtletje so izpolnili.

- po količini 102,9 %
- po vrednosti 103,3 %
- po asortimentu 92,2 %

Z doseženimi uspehi so marca 1951 ponovno osvojili prehodno zastavo Osvobodilne fronte kot najboljši delovni kolektiv v Sloveniji, pri končnem ocenjevanju tekmovanja na čast 10. obletnice Osvobodilne fronte pa so dosegli 2. mesto za rudnikom živega srebra iz Idrije. Za ta končni uspeh so prav na dan obletnice ustanovitve osvobodilne fronte, 27. aprila 1951 prejeli v dar tovorni avtomobil TAM s kongresnim znakom na vratih, marmornato spominsko ploščo in prehodno zastavo v last.

V tekmovanju na čast 10. obletnice osvobodilne fronte je delovni kolektiv železarne sprejel notranjo obvezo, da bo mesečni operativni plan za april izpolnil do 27. aprila, prav do dne III. kongresa OF. Obvezo so izpolnili in III. kongresu OF v Ljubljani poslali tole brzojavko:

»Z delovnih mest jeseniških plavžev, martinov in javor-niških valjarn pošiljamo svoje borbeno pozdrave III. kongresu OF. Ob tej priliki sporočamo, da smo izvršili interno obvezo v počasitev 10. obletnice ustanovitve OF, to je izpolnitev mesečnega operativnega plana do 27. aprila, danes ob 11. uri. Kongresu želimo uspeha polno delo v prid delovnega ljudstva naše domovine, mi pa obljublamo, da bomo tekmovalni duh,

osvojen v času šestmesečnega tekmovanja, obdržali še naprej ter s kvalitetnimi proizvodi pripomogli k izgraditvi socializma in neomajni moči naše armade. Obljublamo pa tudi, da bomo dvigali politično ideološko zavest naših delovnih ljudi, ostali dosledno zvesti marksistično-leninistični teoriji in poti miru ter medsebojnega spoštovanja med narodi, izvrševali vse naloge, ki nam jih daje komunistična partija s tovarišem Titom na čelu.

Zivel Tito — Partija — III. kongres OF!
Delovni kolektiv železarne Jesenice

S tem tekmovanje še ni bilo zaključeno, v tem zapisu pa bomo končali s tekmovanjem v počasitev praznika Osvobodilne fronte, ker je zapis namenjen prav temu tekmovanju in prazniku osvobodilne fronte — 27. aprilu, zlasti še, ker bomo prihodnje leto praznovali 40-letnico ustanovitve, pa bi mogoče s tem spodbudili morebitno tekmovanje v izvajanju stabilizacijskih ukrepov.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

UPORNIKI GORNJESAVSKE DOLINE

JOŽE VIDIC

6

PASTIR MARTIN IN PARTIZANI

Kajzar in mizar Skumavec z Dovjega je imel tri sinove: Janeza, Martina in Franca. Vsi trije so se udeležili decembrske vstaje. Janez, tesar po poklicu, je bil zaradi tega februarja 1942 ustreljen v Dragi.

Šurkov Martin, tako se pravi po domače hiši, je že od rane mladosti pasel govedo, ovce in konje. Na nabor bi moral prav tistega dne, ko se je začela vojna. Le kdo bi si v vasi tedaj mislil, da bo pastir Martin najbolj zaupna oseba prvih partizanov. Sprva je sicer okleval, če naj bi bil tudi v vojnem času pastir, zakaj nihče ni vedel, kakšni ljudje bodo hodili po hribovih. Teh dvomov in bojazni ga je rešil Jaka Rabič, ki mu je dejal: »Martin, moraš sprejeti delo pastirja. Potrebujemo te bomo.«

Jaka ni omenil, kdo in zakaj ga bo potreboval, a Martin je le zaslutil, da bodo ljudje v hribovih potrebovali zaupnega človeka. In dvajsetletni Martin je spet odšel s čredo v planino.

Martin Skumavec sedaj živi v Podmežakli na Jesenicah. Franc Konobelj-Slovenko, Ivan Vovk-Živan, Ivan Dolžan in še mnogi drugi preživeli udeleženci decembrske vstaje so mi svetovali: »Če boš pisal o decembrski vstaji, ne pozabi obiskati nekdanjega pastirja Martina.«

Res mi ni žal, da sem ga obiskal, zakaj dogodke izpred tridesetih let mi je zelo podrobno opisal: »Kmetje na Dovjem še danes pravijo, da nikdar prej in potlej ni bilo na paši v planini toliko živine kot 1941. leta.«

Tistega leta sem na Dovški Rožci, to je uro in pol hoda od Dovjega, pasel 115 goved in 15 konj. Tu je bila planšarska koča s hlevom, ki pa prek noči ni mogel sprejeti vse živine. Prvi partizan, ki se je oglasil na planini, je bil Jaka Rabič. Bil je takrat edini partizan v tej okolici. Prvega srečanja z Jakom na planini se dobro spominjam. Bil je lep dan. Vse skrbi so ostale tako rekoč v dolini. V tem carstvu gozdov, pečin, divjadi in živine ni bilo čutiti vojne. Vsaj prve dni ne. Jaka, ki je z daljnogledom opazoval dolino in dohode k planini, je kar na lepem zamrmral: Glej, glej, ... lovec Košir in žandarji me iščejo. V daljavi sem zagledal ljudi, ki so se bližali planini. Košir ima dober daljnogled, je nadaljeval, zato me je prepoznal. Zdaj vedo, da sem tu.

Preden se je umaknil, mi je povedal, kje bo in kako naj ga obvestim, če bo nevarno. Glasno kliči živino, je dejal in izginil v gozdu. Lovec Janez Košir je bil iz Mojstrane. Dve leti pozneje so ga partizani ubili na domu. Tudi Jaka Rabič je bil lovec, zato sta se s Koširjem dobro poznala. Oba sta imela dobra daljnogleda in sta od daleč drug drugega prepoznala. Vedel sem, da me bodo zaradi tega zasliševali. Jaka je bil običen v pumparice, jaz pa sem bil v kratkih

hlačah. Ko se je Jaka umaknil, sem poklical Mežnarčevega Janeza (padel je v partizanih), ki je v bližini pasel ovce. Janez je bil namreč v pumparicah in ko sem mu povedal, za kaj gre, sva hitro zamenjala hlače. Žandarji in lovec Košir kar verjeti niso mogli, da Jaka ni na planini.

Dobro vem, da je bil tu, saj sem ga dobro videl, je zatrjeval Košir in z žandarji natančno pregledal planšarsko stajo in okolico. Košir je prej od daleč videl, da sta bila na planini: eden v pumparicah, drugi v kratkih hlačah. Zdaj sem jaz v pumparicah, Mežnarčev Janez pa v kratkih hlačah. To je bila prva ukana, ki se nam je posrečila. Košir in žandarji so na planini prenočili in se razočarali ter utrujeni vrnili v dolino.

Pozneje sem živino pasel na Visokih. Ta planina je nekoliko nižja od Dovške Rožce. Bilo je neke septembrske noči, ko je nekdo skozi lino posvetil v kočo. Skočim ven, grem okoli koče, toda nikjer ni bilo žive duše. Sem morda sanjal, sem pomislil, ko sem se vračal v kočo. Tedaj sem stopil na jupico. Torej le nisem sanjal!

V bližini koče je imel Jaka Rabič pod neko smreko bivač. Morda je bil on? Toda, zakaj naj bi Jaka svetil skozi lino v kočo in zakaj naj bi se skrival pred menoj? Vprašani, s katerima sem se ubadal vse do jutra. Vse bolj sem bil prepričan, da je bil nočni gost vohun. Brž ko sem vstal, sem na ilonati zemlji blizu koče iskal sledove čevljev. Tedaj sem zagledal neznanca, ki se je bližal koči. Rekel je, da je partizan. Ko je odšel, sta h koči prišla dva oborožena civilista s pištolama v rokah in me trdo prijel. Hotela sta vedeti, čigav sem; če poznam Jaka Rabiča; zakaj sem dal neznanca jesti in še o marsičem sta me spraševala.

Tudi mene je gnala radovednost, kdo sta ta dva. Ko sta odšla, sem skrivaj odšel za njima. Kmalu sem odkril, da jih je še več. Približal sem se njihovemu taborišču in jih opazoval.

Tako kot sem prišel, sem spet odšel. Vse, kar sem videl, sem povedal Jaku Rabiču. Jeseničani so! Partizani! je dejal. Sta sva proti taborišču.

Presenečeni so bili, ko sva prišla. Le kje sta zvedela za taborišče, saj smo prišli šele ponoči? so spraševali. Večinoma so imeli še klobuke in bakrene zvezde. Jaka je poznal skoraj vse, jaz pa sem takrat spoznal Franca Konobelja-Slovenka, Staneta Bokala, Ignaca Kralja in Staneta Sekardija. Med njimi je bil tudi Matevž Benedičič, ki je bil zjutraj pri koči. Neznanka, ki sta me zasliševala, sta bila komandir Polde Stražisar in Franc Benedičič. To je bila prva partizanska skupina, ki je taborila v Karavankah nad Dovjami in sploh prva, ki je taborila v Gornjesavski dolini.

Se danes se spominjam, kako napeto sva z Jakom poslušala

njihove dogodivščine. Vesele in žalostne. Mislili so, da bo čez tri mesece konec vojne. Le dva od njih sta preživela vojno, ki je trajala dolga štiri leta.

Doma imam pištolo, sem dejal burcem, ki so bili slabo oboroženi. Pištolo mi je med vojno na Dovško Rožco prinesel Mojstrčan Gregor Klančnik. Rekel je, naj jo dam listim, ki jo bodo potrebovali. Kdo in zakaj naj bi jo potreboval, ni povedal; le slutil sem, da v planini ne bom sam.

Zvečer sem jo že mahal v dolino. Vseposod je bilo tako mirno, kot da bi na svetu vladal mir. Veselo sem poskakoval s kamna na kamen, čez jarke in od hudournikov razrit svet. V srcu sem namreč nosil veliko skrivnost, ki je opajala zavest in moj ponos, da vem to, česar v dolini nihče ne ve. Nihče razen mene namreč ni vedel, kje so partizani. Čutil sem, da nisem več samo pastir, ampak pripadnik nečesa novega, nečesa, kar šele bo. Pozneje smo pripadniki tega novega gibanja rekli aktivist Osvobodilne fronte oziroma terencec.

Zjutraj sem se vrnil v rutu. Komaj sem zbudil pastirja Srečka Kozelja, ki je pozneje padel v partizanih, že je okrog koče in hleva kar mrgolelo Nemcev. Med njimi sem prepoznal jeseniškega župana Karla Lukmana in njegovega brata Pavla. Oba sta bila v nemških uniformah. Nemcem sta bila za vodnika. Karel Lukman je zelo dobro poznal planinske poti in ljudi, saj je bil lovec.

So bili tod gošarji? Banditi. Koliko jih je bilo? Kam so odšli? so deževala vprašanja kot strele ob nevihti. Kar precej trdo so mi izprašali vest. Trdil sem, da jih še nikdar nisem videl. Skoraj neverjetno se mi še danes zdi, kako mi je takrat v glavo šinila odresilna misel.

V Karavanken Bote sem prebral, da ponujate veliko nagrado, če kdo pove, kje so gošarji. Veste, jaz sem ubog pastir in skromno živim z nizko plačo. Takšno nagrado bi bila zame res kar dobrodošla. Če bom kje videl tiste može, njih hom takoj prijavil, da dobim nagrado.

Nimam igralske sposobnosti, toda moral sem zelo prepričljivo govoriti o siromaštvu in nagradi, da so mi verjeli.

Vesela bodita, da ne gresta z nami, so zažugali in odšli.

S Srečkom sva pravkar kosila, ko se je pred nama pojavil Polde Stražisar. Opazovali smo vaju in Nemce s hriba, je zadovoljen dejal. Dobro sta se držala.

Iz tistih dni se spominjam dogodka, ki ga je vredno zapisati in ohraniti poznejšim rodovom. Na Dovjem živi vdova Justina Lakota, po domače ji pravijo Golubica. Zenica je nekega dne sama prinesla na planino nahrbtnik hrane. Še danes ne vem, kdo ji je povedal, da so v bližini partizani. Govorila je v množini, kot bi vedela, da nas je več. Mesa vam nisem prinesla, ker ga imate tukaj. Prinesla pa sem vse tisto, kar spada k mesu, je dejala.

Golubica je imela na paši v planini devet glav živine in 40 ovac. Zato je dejala, da je njeno meso v planini. Lahko vzamejo ovac, kolikor želijo, pa tudi kakšno kravo ali tele. Saj se za nas borijo, je hitela pripovedovati, kot da bi bili vsi partizani njeni sinovi.

Strmel je v leseni križ brez imena. Zaradi strahu, je pomislila. Zdaj, ko so partizani tako močni, se je treba prikriti.

Sunki v krsto, ki je votlo odnevala, so jo navdali z bolečino. Ampak v njej je še zmerom tlel kanček upanja. Ko so jo odpirali pokrov se je pričakujoče napela. Potem je udarilo vanjo. Kot bi se nanjo nalagala teža in in jo potiskala v zemljo, k sinu, v grob. Proseče je pomignila možem, ki so razumeli in se odstranili. Strmel je v Ludvikov obraz. Ni bil veliko spremenjen. Le bled in čudno zamišljen. Kot bi smrt pretrgala njegovo življenje v trenutku, ko je premišljal o nečem daljnem. Morda o domu, o svoji usodi, da je po sili vojak, s srcem doma, na zemlji.

Zdaj je smrt prodirala vanjo. Z vsako sekundo jo je določneje čutila. Negibni obraz, daljni spomin za vse obraze, razpoloženja, ki se jih je spomnila. In prijetni trenutki. Saj je bil to njen sin, najdražji otrok. Najdražji človek v družini. In prav Ludvika je za zmerom izgubila?

Dolgo ni jokala. Solze so ji drsele po licih, drsel je spomin v daljna leta, v bližnjo preteklost. Kdaj je napravila napako? Zakaj jo usoda tepe? Bog je preizkušal Abrahamovo vero, a ga je zadnji hip prijel za roko in tako odvrnil smrt. Njenemu sinu ni pomagal. In tudi drugim ne pomaga. Čeprav v boju za vero, bežijo? Zakaj to dopušča?

Misli je spet uklenil mirni, lepi obraz. Njen rod se po moškem potomcu ne bo nadaljeval? Se bo po ženskem? Prav to je hotela preprečiti. Tako preudarno je ravnila, tudi trdo, kruto, a jo je vseeno zadelo.

Možje so se vrnili. V zadregi so omenili, da morajo krsto zapreti, grob zasuti, kajti lahko se pojavijo partizani. Zdaj skoraj vsak dan kopljejo grobove — za mlade ljudi.

Dala je vsakemu po tisoč lir. Zelo so se branili, a so le vzeli. Niso prenehali obljubljeni, kako bodo skrbeli za grob, da bo poslej to njihova skrb.

Vračala se je brez upanja. Ludvik je padel. Ima še hčerko. Bo pa Breda. Tudi sama je sprejela izročilo rodu, posest je branila, večala. Zdaj je ta naloga na hčeri. Ne bo rada sprejela, kot je ona. Vendar jim mora biti hvaležna. Bolje bi bilo, če Brede ne bi šolala, je premišljala. Dovolj je močna, doma bi ostala bolj kmečka. Res imetnejša, nekoliko bahava, vendar povezana z zemljo, ki bi jo priklenila.

Vendar življenje se ne ozira na želje. Udari tudi tja, kjer najmanj pričakuješ in najhuje boli. Potlej moraš še bolj krčevito braniti, kar ti ostane.

VINKO TRINKHAUS

41 IZDAJA

Ko ponoči ni več poznala poti, je zapeljala s ceste po kolovozu do majhne jase. Konju je dala seno, sama pa je zavita v odejo ždela naslonjena na drevo in premišljevala o napaki. Zaustavljala se je ob vseh pomembnih trenutkih svojega življenja, vendar očitne napake ni odkrila. Imela je srečo, tudi nekaj smole. To je bilo vse.

Okrog polnočnega je zapeljala voz na dvorišče. Dekli, ki je prišla iz hleva, je naročila, naj da kobilici ovsa, sama pa je odšla v kuhinjo. Anton jo je zaslišal in prišel iz gostilne. Pozdravil je in čakal, da bo spregovorila. Ni se ji ljubilo. Ni molk, njen obraz dovolj zgovoren dokaz, kaj se je zgodilo. Kot bi Anton ne verjel.

»Si se srečala z Ludvikom? Si zvedela, kje je?«

Jezna je ošinila moža. Le zakaj sprašuje?

»Poprosila sem, bili so tako dobri in so odkopali sveži grob. Ludvika bomo po vojni prepeljali na naše pokopališče.«

»Kako se je zgodilo? Si zvedela?«

Kaj bi podrobnosti. Saj je vseeno. Ludvika ni več. Vendar je Anton čakal na odgovor.

»Menda se ni bojeval prav hrabro. Kot bi se pritajil, nadejal, da bo hudo mimo. Zadelo so ga.«

»Ludvik po srcu ni bil vojak. Moral bi ostati doma.« je boleče zavzdihnil Anton in čudno odmahjeval z glavo.

Vzela je hlebec kruha, velik vrč vode in odšla v spalnico. Zaklenila se je, legla na posteljo, premišljala in jokala. Na Antonove pozive, na Bredine prošnje, naj odpere, je osorno odgovarjala, naj jo pustita v miru. Nekaj časa sta še sitnarija pri vratih, potem sta odšla.

Tri dni je tako preždel v sobi. Potem se je odpravila v kuhinjo in živčna začela opravljati delo kot prej. Imela je manj uspeha, izgnilo je veselje, ostala je le trma, nek gon, da mora delati, nadaljevati, vztrajati, pa naj se zgodi, kar hoče. Le odgovarjala je osorno. Počasi si je skovala krivca za nesrečo: Anton, Breda. Oba sta bila kriva. Pustila sta jo samo, da se je borila, delovala, kot je najbolje znala. Onadva pa nikoli z njo, nista občutila zagnanosti, želja, trme in odločnosti, da vse sile porabita za dobro njihove domačije.

Počasi ni mogla več v gostilno, med goste, ni se mogla odločiti, da bi stopila v trgovino. Zaradi žensk. Vedela je, povpraševale bodo. Lagati ni mogla, pripovedovati, kar je videla, še manj. Zato je bila več v hlevu, tudi na polju. Vendar le sama.

Antona, ki je nenadoma prestrašen stopil v kuhinjo, je hotela pogneti. Zadržal jo je le strah, ki ga mož ni znal skriti.

»Prišli so ... partizani. Poizvedujejo, kaj je bilo z Maticem. Slejkoprej bodo prišli tudi k nam.«

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

FRANC BAČNIK

32

ZAČETKI ARTILERIJE NA PRIMORSKEM — FORMIRANJE ARTILERIJE V 30. DIVIZIJI

KAPITULACIJA ITALIJE — GORIŠKA FRONTA

Italija je kapitulirala 9. septembra 1943. leta. Za Slovensko Primorje je to pomenilo osvoboditev od dotedanjega gospodarja — italijanske oblasti, vojske, posebno pa fašističnih organizacij, ki so zatirali slovensko ljudstvo in njegov jezik.

V trenutku kapitulacije Italije je bil v Slovenskem Primorju od že urejenih enot partizanske vojske samo Primorski odred z dvema bataljonoma. Na Vogrskem pri Gorici se je 9. septembra formaliziral štab primorske operativne cone. Izdal je povelje, naj odred izvrši napad na Gorico in osvobodí mesto Nemcev. Odred je 11. septembra obkolil mesto s treh strani. V tem času je na Primorskem izbruhnila splošna ljudska vstaja. Formirale so se nove čete in bataljoni, ki so se takoj priključili napadalcem na »goriški fronti«. Zavzetje mesta Gorice ni uspelo, ker so med tem Nemci okrepili svoje sile na poti h Gorici in zaustavili napredovanje naših bataljonov. Velik uspeh pa je bil tega dne dosežen, ko so se naše varnostne sile spopadle z

nemško stražo na vojaškem letališču v Mirnu in uničile 98 letal in hangarje za letala. Eno letalo pa so uporabili za propagandne namene in metali letake nad Gorico.

Ko so 12. septembra Nemci vdrl v mesto Gorica, so partizani odnehali z nadaljnim napadom in formalizirali s treh strani tako imenovano goriško fronto. Primorski odred so preimenovali v Severno primorski odred, ki je imel dva bataljona in v Južno primorski odred, ki je imel ravno tako dva bataljona. V tem novem razporedu naših enot, katerim so prišli na pomoč tudi delavci iz Trsta, prebivalci Primorja in četa protifašistov iz Tržica, se je prvič v zgodovini borb primorskega ljudstva pojavila tudi partizanska artilerija. Na novo formirani fronti, ki je bila dolga okrog 25 kilometrov, so se začele neprenehne borbe z Nemci, ki so z vseh strani poskušali streti fronto in odbiti partizane od Gorice. Solkanski most je bil prestopno pod topniškim ognjem naših haubic, ki so imele nalogo, da preprečijo prihod novih nemških enot v mesto. Na letališču Miren je haubica streljala na nemško kolono, ki je imela v svoji sestavi tudi tanke in odbila Nemce. Poleg solkanskega mostu je naša artilerija streljala tudi na goriški grad. Te medsebojne borbe so trajale vse do 23. septembra, ko je novo formirani operativni štab za Zahodno Slovenijo, ki ga je imenoval in ustanovil glavni štab NOV v Kočevskem Rogu 18. septembra in ki je prišel na Primorsko 23. septembra, ugotovil, da je nadaljne borbe na goriški fronti potrebno prekiniti, ker niso v skladu s partizansko taktiko in je bolje vse sile preorientirati na rušenje komunikacij — cest in železnic.

Frontalne borbe, ki so jih bojevali partizanski bataljoni na območju Gorice, Razdrtega in Idrije, so prenehale in pristopilo se je k formiranju regularnih enot NOV v sledeči sestavi:

— Goriška brigada, Gregorčičeva, Kosovelova, Vojkova, Soška, Tržaška in Tolminska, poleg Gradnikove in Prešernove brigade, ki sta v tem času v težkih borbah prihajali z Dolenjske. Prešernova je na tej poti uničila postojanko na Turjaku in po sedemdesetih borbah zajela 695 belogardistov — med njimi 26 duhovnikov. Gradnikova pa je imela težke boje na Bloški planoti in pri Razdrtem. Gradnikova je imela v teh bojih v svoji sestavi tudi tri 75 mm topove, Prešernova pa je vse topove prepustila enotam na Dolenjskem. Tako formirane brigade so delovale v sestavi: Goriške, Tržaške in Triglavske divizije. Ko je 6. oktobra operativni štab za Zahodno Slovenijo izdal ustrezno povelje o prenehanju borb na goriški fronti, so se partizanske brigade, razporedile po vsej Primorski, to je po dolini Soče do

Bovca na Cerkljansko in po Vipavski dolini. Nemci so uporno nadaljevali z borbami in odirali naše enote v Trnovski gozd ali pa v težje dostopne kraje. V tem obdobju je bila vsa artilerija, ki je bila angažirana na goriški fronti, odpeljana v oddaljena kraje in bila zakrita. Od teh topov smo kasneje, posebno pomlad 1944, zopet nekatere zbrali in začeli načrtno ustanavljati artilerijo.

USTANOVITEV 30. DIVIZIJE

Ta divizija se je najprej imenovala 27. goriška divizija in je imela operativno področje od Bovca do Solkana in Breginja. Sedež štaba divizije je bil v Kobaridu. Divizija je bila ustanovljena in dobila svojo številko po odloku glavnega štaba NOV Slovenije 17. oktobra 1943. Čas zadrževanja te divizije v Kobaridu je pomenil obdobje utrjevanja ljudske oblasti — narodnoosvobodilnih odborov, komisij, bolnice itd. in se je imenovala »kobariška republika«. Obstojevala je do padca Kobarida 2. novembra 1943. leta.

V tem času je štab 30. divizije poskušal ustanoviti svojo artilerijo. Zaradi tega je poslal 24. oktobra v Livek, to je v vas na terenu Breginja, Mitra Raičevića, poročnika bivše jugoslovanske vojske, ki je bil do tedaj načelnik 17. brigade Simona Gregorčiča, da prevzame na tem terenu dva 75 mm gorska topa in jih prepelje v Kobarid, kjer bi se formalizirala divizija artilerije 30. divizije NOV, on sam pa bi bil komandant tega diviziona, ki bi imel za začetek samo eno baterijo z dvema topovima.

V štabu 30. divizije je dobil potrebno pooblastilo, da mu enote divizije, to je štaba 17. in 18. brigade, ki sta bili na terenu gornjega Posočja in Brkinov, pomagajo pri delu, preskrbijo borce za posadko pri topovih in vprežno živino za vleko topov in municije. Ko je uspešno izvršil nalogo, se je vračal proti Kobaridu. S seboj je imel: baterijo dveh 75 mm topov, dva 81 mm minometalca, dva puškomitraljeza, 36 pušk, 57 ljudi (posadka, intendant, kuharji, obveščevalci itd.), 1 konja, 1 mulo, 84 granat za topove in 11 min in 1 minometalca. Topovi in minometalci so bili brez merilnih naprav, granate pa brez vžigalnikov. Potovanje nove baterije proti Kobaridu je bilo povezano z mnogimi težavami, pot je bila razkopana in porušena, vprežno živino so morali mobilizirati na terenu, prednjake za topove so nadomestili z deli vprežnih voz kmetov na terenu Livka. Kakor sem že omenil, je ofenzivna Nemcev proti Kobaridu napredovala in tako so Nemci 2. novembra zavzeli mesto, ...

NOVICE IZ RADOVLJSKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 91. seji 14. aprila najprej v prisotnosti predstavnikov SIS obravnaval predloge srednjeročnih programov za obdobje 1981–1985 SIS družbenih dejavnosti in SIS s področja gospodarstva. V nadaljevanju se je obravnaval poročila o delu državnih organov, družbenega pravobranilca samoupravljanja, sodišča združenega dela in javnega pravobranilca za 1979. leto. Na dnevnem redu je bilo tudi poročilo o delu delegatov SR Slovenije v skupščini SFRJ, razprava o osnutku družbenega dogovora o oblikovanju družbenih svetov, osnutku odloka o ustanovitvi ter o osnutku dogovora o oblikovanju družbenega sveta pri SDK v SRS za podružnico v Kranju. Svoja stališča o vseh poročilih in osnutkih je izvršni svet posredoval v potrditev zbora občinske skupščine, ki so zasedali 23. aprila.

Predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica je na 9. seji 18. aprila obravnavalo in ocenilo poročilo o problematiki preskrbe občanov in delovnih organizacij v zadnjem tromesečju 1979. leta. Ocenili so tudi potek sprejemanja samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela z lokalno radijsko postajo Triglav Jesenice, ki se je zataknilo v nekaterih SIS in drugih uporabnikih v občini. Na seji je predsedstvo sprejelo sklep o dobitnikih letošnjih občinskih priznanj OF, ki bodo podeljena na proslavi OF 25. aprila. Potrdili so tudi osnutek dogovora o izročanju odlikovanj SFRJ v občini Radovljica, ki ga je pripravila strokovna služba pristojnega upravnega organa občinske skupščine.

Na 21. seji predsedstva občinskega sveta zveze sindikatov Radovljica 14. aprila so na osnovi zbranega gradiva in poročil strokovno političnih delovnih skupin z obiskov po delovnih organizacijah v februarju obravnavali oceno gospodarjenja in uresničevanja sprejetih stabilizacijskih ukrepov. Na seji so sprejeli predlog kadrovskih sprememb v organih občinskega sveta ZSS ter predlog kandidatov za dobitnike srebrnega znaka ZSS v 1980. letu, ki jih bodo podelili za praznik dela 1. maja. Člani sveta so bili seznanjeni tudi s stališči gorenjskih družbenopolitičnih organizacij o akciji za izgradnjo muzeja revolucije Gorenjske v Begunjah.

Občinska konferenca SZDL Radovljica in krajevna konferenca SZDL Bohinjska Bistrica bosta priredili osrednjo občinsko proslavo dneva OF v petek, 25. aprila, ob 19. uri v domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici. Na proslavi bodo podelili letošnja občinska in krajevna priznanja OF zaslužnim občanom in organizacijam. V kulturnem programu bodo nastopili pevski zbor KUD Veriga Lesce, tamburaški orkester osnovne šole dr. Janez Mencinger in recitatorji DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice.

Na seji medobčinskega sveta ZKS za Gorenjsko prejšnji teden na Bledu so osrednjo pozornost posvetili problematiki zdravstvene službe na Gorenjskem posebno pa samoupravni preobrazbi zdravstva po občinah in v okviru regionalne zdravstvene skupnosti.

Svet za pridobivanje in razporejanje dohodka in delitve po delu pri občinskem svetu zveze sindikatov Radovljica je na 4. seji 18. aprila obravnavalo gradivo iz delovnih organizacij o uresničevanju stališč sindikatov o dohodkovni problematiki in družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v 1980. letu. Člani sveta so prevzeli zadolžitve za izvajanje nalog po programu za 1980. leto.

V hotelu Jelovica na Bledu je bil od 10. do 12. aprila seminar za okoli 60 novinarjev in predstavnikov sredstev javnega obveščanja iz Slovenije, ki sta ga pripravila center za družbenopolitično izobraževanje pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani ter Društvo novinarjev Slovenije. Osrednja pozornost je veljala vlogi in pomenu množičnih občil v samoupravni družbi. Na seminarju je udeležencem govoril tudi sekretar predsedstva CK ZKS Franc Setinec.

Na osnovi ugotovitev, ki jih je sprejel izvršni svet OS Radovljica pri ocenjevanju gospodarjenja v 1979. letu, bo še ta mesec podrobno obravnaval stanje v Verigi Lesce s posebnim poudarkom na pričetku obratovanja v novi proizvodni hali, prav tako pa bo obravnaval stanje gospodarjenja v Gozdarsko kmetijski zadruzi Srednja vas v Bohinju, v Kredu Bled, čevljarstvu Triglav Bohinj in v krojaštvu Elita Bled. Svoje ocene in zaključke bo izvršni svet dal v obravnavo tudi občinski skupščini.

Izvršni svet občinske skupščine Radovljica je 14. aprila pred začetkom redne seje sklical tudi vse predsednike in tajnike občinskih SIS družbenih in gospodarskih dejavnosti. Obravnavali so predloge srednjeročnih programov SIS za obdobje 1981–1985 in določili naloge v zvezi z javnimi razpravami o teh predlogih, ki so stekle po 20. aprilu na zbora delavcev.

Predsedstvo občinske skupščine Radovljica je na zadnji aprilski seji pregledalo delovno gradivo za osnutek odloka o ustanovitvi družbenih svetov, ki ga je pred tem obravnavala statutarno pravna komisija. Osnutek bo v razpravi do konca aprila, ko naj bi bil sprejet predlog odloka. Predsedstvo je menilo, da bi kazalo najprej ustanoviti družbeni svet za vprašanja prostorskega razvoja in varstvo okolja, nato družbeni svet za ekonomski razvoj in planiranje, do konca leta pa še družbeni svet za družbenopolitični sistem. V delovnem gradivu so ponujene tudi kadrovske sestave svetov, ki pa se bodo glede na naloge svetov morale še dopolniti.

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na zadnji seji med drugim sklenilo, da bo iz sredstev priznanih namenilo v letošnjem poletju desednevno brezplačno okrevanje 60 socialno najbolj potrebnim borcev. Letovali naj bi v počitniškem domu borcev na Vodiški planini.

Stanovanjska skupnost Radovljica je za tekoče in investicijsko vzdrževanje ter obnovitvene posege v družbenih stanovanjih, teh je v občini 1967, v letu 1978 namenila 3.630.000 din, 1979. leta 9.770.000 din, letos pa je predvideno, da bo za te namene porabila okoli 14 milijonov din.

14. in 15. aprila so se zvrstili v uličnih in vaških odborih SZDL na območju radovljske krajevnosti skupnosti zbori občanov, na katerih so teklo razprave o elementih za srednjeročni plan, o uresničevanju programa dela KS v 1979. letu ter o predlogu plana za 1980. leto. Občani so potrjevali tudi dopolnila in spremembe statuta krajevnosti skupnosti in predlog za razpis referendumov o samoprispevku, ki naj bi ga plačevali za program komunalnih del in gradnje novih družbenih objektov.

Program prireditve v okviru kulturne akcije za delovne kolektive v radovljski občini poteka tudi v aprilu utečeno. V domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici se je 11. aprila zvečer predstavila dramska skupina iz Češnjice z igro Dan oddiha, 12. aprila pa je v domu TVD Partizan v Zgornjih Gorjah gostovala dramska skupina DPD Svoboda z Bohinjske Bele z igro Poročil se bom s svojo ženo. Organizatorji kulturne akcije načrtujejo, da bodo uvrstili v svoj program še nekaj dramskih, koncertnih in likovnih prireditev tudi v maju in v začetku junija, nato pa nadaljevali z izvajanjem programa v jesenskem obdobju.

Po enoletnem premoru so se začela gradbena dela za drugi del cestne obvoznice Radovljica–Lancovo, ki bo priključena na regionalno cesto Lesce–Radovljica. Dela izvaja cestno podjetje Kranj, ki zagotavlja, da bo cesta dokončana do konca jeseni. Predračunska vrednost del vključno z novim železniškim podvozom znaša okoli 30 milijonov din. Zdaj so opravljena le zemeljska dela na trasi razen pri železniški progi. Pozneje bodo cestno podaljšali na glavno magistralo Ljubljana–Jesenice. S to obvoznico bo dokončno rešen problem skoznega staro Radovljico.

Na volilni konferenci društva upokoencev Podnart so marca meseca ocenili svojo dejavnost, ki je bila dokaj razgibana, zahvaljujoč še vedno tesnemu sodelovanju in vključevanju članov v krajevno družbeno in društveno dejavnost. Za predsednika društva so ponovno izvolili Jožeta Trevna, za tajnika Ivana Fistra in za blagajnika Aleša Vovka.

V veliki sejni dvorani občinske skupščine Radovljica je bilo 21. aprila zasedanje skupščine delegatov krajevnosti skupnosti Radovljica. Obravnavali in potrdili so zaključni račun krajevnosti za 1979. leto ter sprejeli program dela in finančni načrt za 1980. leto. Na osnovi predhodnih javnih razprav po uličnih in vaških konferencah so sprejeli elemente za pripravo in sklepanje samoupravnega sporazuma o temeljih planov KS Radovljica za obdobje 1981–1985, potrdili poročilo o uresničevanju plana za 1979 in predlog programa dela za 1980. leto. Sprejeli so tudi spremembe in dopolnila statuta KS Radovljica in sklep o razpisu referendumov o samoprispevku občanov za naslednje srednjeročno obdobje.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja v Radovljici je v 1979. letu obravnaval 445 zadev ali 86 več kot v 1978. letu. Okoli petino vseh zadev je bilo iz občine Tržič, za katero opravlja naloge radovljski pravobranilec. Največ spornih zadev, kot že prejšnja leta je bilo s področja delovnih razmerij kar 143.

V radovljski občini je bilo v 1979. letu 269 prometnih nesreč, v katerih je izgubilo življenje sedem oseb, 49 udeležencev je imelo težje telesne poškodbe, lažje pa 76 udeležencev. Po grobih ocenah je znašala materialna škoda 3.917.270 din.

V Domu dr. Janko Benedik v Radovljici so s 7. aprilom 1980 po predhodnem soglasju izvršnega sveta OS Radovljica zvišale cene oskrbnega dne za starostnike v enoposteljni sobi od 174 na 206 din, v dvoposteljni sobi od 158 na 190 din dodatek za sladkorno dietalno hrano od 13 na 16 din ter dodatek k drugim dietam od 8 na 9,50 din.

Pri sodniku za prekrške v občini Radovljica je bilo lani vloženih 2.120 zadev, kar je 70 zadev več kot 1978. leta. Največ predlogov so podali splošna in prometna milica, nato inšpekcijski organi, drugi organi občinske skupščine, delovne organizacije in najmanj občani.

V začetku aprila je trgovska delovna organizacija Merkur Kranj zaprla svojo poslovalnico na Linhartovem trgu v Radovljici, kjer so prodajali porcelan, steklo, posodo in kozmetiko. Edino takšno prodajalno v Radovljici je Merkur opustil zaradi vsakoletnega naraščanja izgube, ki bi letos dosegle že 500.000 din. V opuščenih prostorih bodo v dogovoru z izvršnim svetom OS Radovljica in KS Radovljica začasno naselili frizerski salon Nada, pozneje pa bi dobila te prostore Državna založba Slovenije za svojo knjigarno.

Ob mednarodnem dnevu invalidov so v soboto, 12. aprila, zvečer v dvorani sindikalnega doma v Kropi priredili svečano akademijo. O pomenu tega dne in o skrbi za invalide je govoril predsednik občinskega sveta ZSS Radovljica ing. Janez Šmole. V bogatem kulturnem programu so nastopili pevci DPD Stane Žagar Kropa, recitatorska skupina in dva instrumentalna ansambla osnovne organizacije ZSMS Kropa.

CVETLIČNA POLJA V RODOVNI UMIRAJO

Radovna! Samotno, raztreseno hribovsko naselje, ki se s svojimi 20 hišnimi številkami razteza po dolini za cele tri ure hoda.

Dolina se začne na zahodnem robu blejskega kota in se končuje prav pod triglavske stene.

Bregovi na obeh straneh doline so poraščeni in se v precejšnji višini umirajo ter zravnajo v obširne gorske planote zaraščene z gozdovi ter gorskimi travniki. Pravi raj za gorske živali – gamse, muflone in planinske ptice.

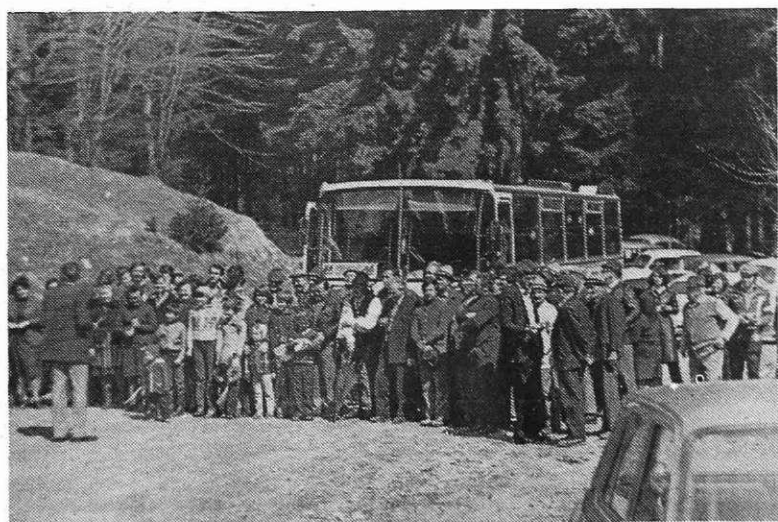
Nekako v sredini doline izvira bistra reka, ki se ljubko vije med pašniki in belim prodom. Spotoma izpira prodnato obrežje in odnaša pičlo zemljo, potem beži dalje in se vsa zagnana prerije skozi Vintgarso sotesko, preizkusi svojo moč v turbini elektrarne in se nato umirjena porazgubi med savske vode. Čeprav teče v dolini reka, je dolinska zemlja vedno suha, saj je njena sestava prodnata in kot rešeto. Številni kamni in skale so kot solze ljudi, ki se že stoletja borijo s to revno zemljo in skušajo iz njenih grudic iztrgati toliko, da lahko preživijo.

Polja, ki se v dolini Radovne trikrat razširijo in spet stisnejo, so revna. Prodnata zemlja slabo rodi. Kmetje vsako leto gnojijo, sejejo, a pridelka ni. Zato so vsako leto obupani. Le pomladi, ko luknjači in valoviti travniki ter pašniki ozelene, ljudje zamišljeno in z ljubeznijo objemajo lepote, ki jih v maju rodi ta skopa zemlja. Takrat travniki postanejo neizmerno bogati. Kot nežni obrazi zaljubljenih deklet zro v planinski venec okrog njih. Modrine encijana se preliva s polji ripečih zlatih in z belino narcisnih polj, ki bogato razdajajo svojo svežino in omamni vonj daleč naokrog. Le kako lahko ta revna polja rodijo tako lepo cvetje? Čemu je vzklilo prav na tej pusti zemlji? Je cveticam dalo modrino nebo in jih je sonce pozlatilo in so bele pečine dahnile vanje? Stoletja že cvetijo tu in vsako leto so enako lepe. Kmetje so jih sprejeli za svoje, živali so v revščini in so se sprijaznili z nedarežljivo zemljo.

Danes ni več tako. Cvetlice, na poljih druga za drugo umirajo in za

večno izginjajo. Kmetje si želijo boljše življenja in polj, kot so jih imeli njihovi dedi. In glej! Nekega dne so pripeljali buldožerje, ki so svoje zobe zasadili v prodnato zemljo. Ta je zajela, iz njenih noter se je vsul prodnat grušč, zelene ruše so se raztrgane valile med kolesi ogromnega stroja. Potem je razoran travnik mrtev obmolčal. Prišli so kmetje, pobrali kamenje, pograbili in posejali mogočno travo in jo močno pognojili z umetnimi gnojili, da bo hektarski donos večji. Polja encijana so pokopana pod globoko in nikoli več ne bodo mogla zacveteti med ošabno visoko travo, narcise ne bodo več belile polj med domačijami, le zlatice se bodo najbrž nekoč privadile visoki travi. A ne bodo več take kot nekoč, majhne, nežne cvetke, ki pokrivajo travnike med brezami. Toda tudi kmetje morajo živeti, pravijo nekateri. To je res, le da tega jaz še ne razumem. Mojih polj ni več in pomladnih radosti je v Radovni čedalje manj.

Milena Lipovec, Radovna
8. r. OS 16. december Mojstrana
– literarni krožek

Vaščani Javorniškega rovtja so se 31. marca zbrali ob otvoritvi nove avtobusne proge Jesenice–Javorniški rovt

NUJNO JE TREBA POVEČATI SMUČIŠČA IN ZMOGLJIVOSTI ZIMSKO ŠPORTNIH NAPRAV

Na tretji redni seji tajnikov gorenjske turistične zveze so govorili o pripravah za izdajo turističnega vodiča po Gorenjski, o zimskem turizmu in drugih aktualnih nalogah v turistični dejavnosti. Karlo Čej, glavni tajnik zveze, je v zvezi z novim vodičem poročal, da je gradivo, ki so ga v glavnem pripravili novinarji Dela, pripravljeno. Celotno preveč ga je in ga bo treba skrajšati. Takega bodo dali v pregled in razpravo turističnim društvom in drugim, da ga bodo po potrebi dopolnili ali korigirali. Vodič bodo predvidoma izdali v 40 tisoč izvodih, in sicer v petih jezikih. En izvod bo stal približno 60 din.

Zelo živahna razprava se je razvila pri obravnavi gradiva o zimskem turizmu na Gorenjskem, ki ga je razložil avtor magister Rado Hočvar. Najpomembnejša ugotovitev te študije je, da pri nas število

smučarjev narašča hitreje kot pa zimskošportne naprave. Zato je priporočil hitrejši razvoj novih smučišč in žičnic v jeseniški občini, in sicer na območju Planice, Kranjske gore in Mojsiane, v radovljski občini pa na Voglu, Kobil, Komni in Pokljuki. V občini Kranj so možnosti na področju Kalške gore ter Kalškega grabna. Škofjeloška in tržiška občina večjih razširitev ni nimata. Predvidevajo nadaljnji razvoj Soriške planine in povezavo s Kobljo. Smučarsko sezono bi lahko podaljšali z izravnavo terenov, zatavitvijo, zgraditvijo smučarskih cest, položitvijo plastičnih preprog in nabavo snežnih topov za pripravo umetnega snega. Precej tega je predvideno v srednjeročnih planih razvoja, kar pa je še premalo, da bi se zmanjšal odliv smučarjev v tujino.

Glede na nagel porast smučarjev bi bilo potrebnih še vsaj pet takšnih Kranjskih gor, kot je današnja. V zvezi s tem je bilo rečeno, da bo potrebno nuditi vso pomoč in podporo, da se tam, kjer so ustrezni pogoji, smučišča in naprave čimhitreje povečajo, da se vsaj omili gneča na smučiščih, ki odvrača tuje goste, ki so vajeni smučati na prostiranih smučiščih z neomejenimi možnostmi. Za uresničitev tega je potrebno več plodnega sodelovanja med gostinskimi, turističnimi in drugimi delovnimi organizacijami, turističnimi društvi ter zvezami.

Med drugimi aktualnimi temami so omenili prizadevnost turističnih podmladkov, ki so že pričeli z akcijami in delovanjem v okviru razpisnega tekmovanja gorenjske in republiške turistične zveze. Tako kot minuli dve leti naj bi se tudi letos zaključilo s kvizom na srečanju turističnih delavcev, ki bo predvidoma že 27. septembra, in sicer v tržiški občini.

Ob koncu seje so tajniki turističnih društev prevzeli reklamne letake za akcije v okviru prizadevanj za varstvo okolja in urejenost krajev. Letake bodo razdelili prebivalcem v krajih, kjer delujejo turistična društva.

B.

NOVA AVTOBUSNA PROGA JESENICE – JAVORNIŠKI ROVT

Vaščani Javorniškega rovtja smo se s predstavniki delovnih organizacij zbrali 31. marca na Pristavi ob otvoritvi nove avtobusne proge Jesenice–Javorniški rovt. Redna avtobusna povezava ima za vaščane velik pomen. Seveda smo je najbolj veselili delavci, saj smo bili do sedaj vezani na lastne prevoze ali rešanje. Tudi prebivalci Jesenice se je približal Javorniški rovt in mnogi bodo sedaj lažje cel prostega časa preživeli v naravi. Še večje združevanje in boljši stiki pa nas bodo vse vodili k še večjim uspehom. Še posebej je treba poudariti, da je za uvedbo te proge imela največ razumevanja in nam v veliki meri pomagala ter nas podprla železarna Jesenice s samoupravnimi organi in poslovodnim odborom. Prav tako pa tudi izobraževalna skupnost občine Jesenice, saj sta glavna investitorja. Vaščani želimo vsem delavcem železarskih Jesenic veliko delovnih uspehov, na avtobusu v Javorniški rovt pa vsem potnikom SREČNO VOŽNJO.

Stanko Klinar

OSNUTEK DOGOVORA O TEMELJH DRUŽBENEGA PLANA OBČINE JESENICE ZA OBDOBJE 1981-1985 V RAZPRAVI

(Nadaljevanje s 1. strani)

nomskih odnosov so v osnutku določene predvsem v nadaljevanju in dograjevanju vseh zgoraj naštetih nalog, ki morajo izhajati iz določil zakona o združenem delu in drugih sistemskih zakonov.

GOSPODARSKI RAZVOJ

Na osnovi dosedanjega razvoja, smernic razvoja in ocenjenih razvojnih možnosti so v osnutku dogovora izpostavljene kot primarne panoge jeseniškega gospodarstva za obdobje 1981-1985 naslednje panoge: železarnstvo, kovinska predelava in turizem.

Opredelitev železarnstva, kovinske predelave in turizma kot primarnih dejavnosti v naslednjem petletnem obdobju je utemeljena s tem, da je ob tem nujno:

- da se kovinska predelava razvija tako, da v glavnem predeluje preprosti material železarne Jesenice in pri tem ni pomembno ali je ta predelava v TOZD Železarne ali pa izven, v drugih oblikah samoupravne organiziranosti, vendar pa mora biti proizvodnja predelave in železarne programske usklajena;
- da se turizem razvija kot gospodarska panoga, ki sloni na naravnih danostih in kot izvozno usmerjena panoga;
- ohranjati razpoložljive kmetijske in gozdne površine ter aktivirati nove za kmetijstvo primerne površine;
- da trgovina s svojim razvojem spremlja kupno moč občanov;
- da se gradbeništvo, promet, stanovanjsko-komunalno dejavnost, finančne-tehnične in poslovne storitve razvijajo v skladu z razvojem celotnega gospodarstva in potrebami prebivalstva;
- pospešiti razvoj malega gospodarstva in obrtne dejavnosti z namenom zagotoviti kakovitnejše opraviljanje storitev in vključevanja v obratne namene.

Prizadevanja na področju gospodarskega razvoja pa bodo usmerjena za dosega naslednjih ciljev - kriterijev:

- razvojno tehnološko intenzivno proizvodnjo in storitev, značilno po visoki stopnji avtomatizacije proizvodnih procesov ter po veliki udeležbi visoko kvalificiranega ustvarjalnega dela,
- izvozno usmerjeno (neposredno in posredno) proizvodnjo in storitve na trajnejših osnovah;
- proizvodnjo in storitve, v katerih se zagotavlja racionalnejša poraba energije in surovin,
- proizvodnjo in storitve, ki omogočajo ekološko smotno in gospodarno urejanje prostora, izkoriščanje virov in izboljševanje človekovega in naravnega okolja,
- proizvodnjo in storitve, ki omogočajo produktivno zaposlovanje in izboljševanje izobrazbene in kvalifikacijske strukture zaposlenih.

- razporeditev po gornjih kriterijih uveljavljene proizvodnje in storitev, skladno z dolgoročno politično zasnovano razvojnimi občin, regije in SR Slovenije,

- razporeditev po gornjih uveljavljenih kriterijih proizvodnje in storitev, s selektivno izbiro gospodarskih, posebej industrijskih sektorjev in lokacij le-teh, za doseganje višje stopnje produktivnosti in večje gospodarske učinkovitosti.

DRUŽBENI PROIZVOD

Na podlagi doseženih rezultatov v letih 1976-1979 in ob predpostavki, da bomo letošnje načrtovane cilje na področju materialne proizvodnje uresničili, lahko ugotovimo, da bomo pri večini gospodarskih kazalcev dosegli načrtovane srednjeročne trende za obdobje 1976-1980.

S srednjeročnim planom smo se dogovorili za izredno visoko in dinamično rast družbenega proizvoda kot osnovnega kazalca gospodarske rasti. To rast smo zasnovali na intenzivni investicijski dejavnosti, kar je bilo pogojeno s počasnejšo rastjo ostalih oblik porabe in hitrim porastom produktivnosti dela. Rast družbenega proizvoda bo dosežena s predpostavko, da letošnje načrtovane gospodarske trende uresničujemo s povprečno 10 % letno stopnjo rasti. V analizah v lanskem letu smo celo predvidevali, da bomo načrtovano srednjeročno stopnjo presegli, vendar pa smo ob analiziranju zaključnih računov za leto 1979 ugotovili, da smo leto 1979 zaključili slabše, kot smo načrtovali. V prejšnjih letih, razen prvega leta tega srednjeročnega plana, to je leta 1976, so bili pogoji poslovanja ugodni, konjunktura za izdelke naših organizacij močna in zato smo tudi dosegli visoke finančne rezultate.

V osnutku dogovora je izpostavljen cilj, da dosežemo v obdobju 1981-1985 povprečno letno realno stopnjo rasti družbenega proizvoda v višini 6 %. Torej gre za manjšo dinamiko rasti družbenega proizvoda kot v sedanjem srednjeročnem obdobju. Predpostavke za nižjo rast so predvsem v tem, da v obdobju 1981-85 se ne bo aktiviranih večjih novih investicij v naši občini, ki bi se dajale polne rezultate in da se predvidevajo zaostreni gospodarski pogoji poslovanja. Pri tem moramo izhajati tudi iz dejstva, da vključevanja v dosego stabilizacijskih ciljev ne bodo samo v letu 1980, temveč morajo postati dolgoročnejsa usmeritev in zato, če bi planirali hitrejšo dinamiko rasti družbenega proizvoda, bi tudi zviševali planirane rasti vseh oblik porabe. Iz dosedanjih razmerij med gospodarsko rastjo in porabami (skupno, splošno in osebn) pa je običajno obveljalo načelo, da smo porabe realizirali tako, kot smo načrtovali, ne glede na to, ali smo planirane gospodarske cilje dosegli.

Planirana realna letna stopnja rasti družbenega proizvoda v letih 1981-1985

Panoga	Stopnja rasti druž. proizv. v %
Industrija	6
Gozdarstvo	7
Gradbeništvo	6
Promet in zveze	5
Trgovina	7
Gostinstvo in turizem	7
Obrt in osebne storitve	9
Stanovanjsko komunalna dejavnost	4
Finančno teh. in poslovne storitve	4
SKUPAJ družbeni sektor	6
SKUPAJ zasebni sektor	7
SKUPAJ GOSPODARSTVO	6

Osnuček izpostavlja tudi zelo pomemben cilj pri dogovorjenih merilih delitve družbenega proizvoda v korist sredstev, ki ostajajo organizacijam združenega dela in v korist sredstev za razširitev materialne osnove dela in sklade. Cilj, da se sredstva namenjena za akumulacijo izločijo v strukturnem deležu 15 % iz dohodka, je precej optimistično postavljen, vendar je ta cilj potrebno doseči, če hočemo realizirati planirane investicije. V letu 1978 je gospodarstvo naše občine namenilo 13 % sredstev v strukturi delitve doseženega dohodka za akumulacijo, v letu 1979 pa le 10 %. Tak delež sredstev, ki so namenjena za razširjeno reprodukcijo, pa ne zadostaja za kakšno pomembnejšo vlaganja za posodobitev in razširitev materialne proizvodnje.

INVESTICIJE

Investicije so vir novih osnovnih sredstev in eden najpomembnejših virov naraščanja delovne produktivnosti. V srednjeročnem planu 1976-1980 smo si zastavili pomembne naloge na področju razširjene reprodukcije. Realizacija planiranih investicij v letih 1976-1979 kaže, da investicije v industriji obsegajo okrog 90 % vseh investicij v občini, pri katerih pa večina odpade na železarno, ki zamenjuje že zastarelo tehnologijo. V železarni je bila zaključena poleg hladne valjarne tudi zelo pomembna investicijska konti-liv. V Iskri - TOZD Bl. Dobrava so v letu 1979 zaključili novo proizvodno halo s poslovnimi prostori. V Kovinu in KOOP Mojstrana so začeli z gradnjo proizvodnih hal, ki pa bodo dokončane v letošnjem letu. Na področju gradbeništva so bila vsa vlaganja v opremo in stroje. V prometu je bila izvršena rekonstrukcija železniške proge Jesenice-Višmarje ter pričetka rekonstrukcija železniške proge Jesenice ter postavitev drugega

tira Jesenice-avstrijska meja. V ostali pomembni dejavnosti pa načrtovanih investicij niso realizirali. Na področju vlaganja v ostalo komunalno in cestno infrastrukturo so bile načrtovane naloge v pretežni meri dosežene. Nerealizirane investicije pa ostajajo na področju turizma in trgovine. Zato so v osnutku dogovora za obdobje 1981-85 investicije za omenjeni področji še posebej izpostavljene.

V naslednjem srednjeročnem obdobju bomo namenili okrog 9,4 milijard din naložb v osnovna sredstva gospodarstva. Od tega bo železarna Jesenice vložila v osnovna sredstva 8,9 milijarde din. Po viru financiranja bodo investicije financirane s 40 % lastnih sredstev, 30 % s krediti in 30 % iz ostalih virov (komercialni krediti). Tehnična struktura investicij bo taka, da bo 25 % sredstev namenjenih za gradbene objekte, 55 % za nabavo opreme ter 20 % za ostale namene.

Poglavitne razvojne usmeritve ter pomembnejša investicijska vlaganja po posameznih dejavnostih bodo naslednja:

V železarni Jesenice bo v prihodnjem obdobju težišče razvoja na zagotovitvi zadostne količine jekla za potrebe vseh temeljnih organizacij, kar bo doseženo z izgradnjo nove jeklarne, prehodu na večjo kvaliteto proizvodov s prehodom na izdelavo patentirane žice, VAC žice, uvedbo postopka za vakuumiranje jekla. Z izgradnjo nove elektrojeklarne v prihodnjem obdobju, sledi železarna svoji dolgoročni usmeritvi, to je premiku v kvalitetnejše izdelke, zmanjšanju odvisnosti od nabave polproizvodov ter zagotovitvi čistejšega okolja.

Na področju kovinske predelave (Kovin, KO-OP, Kovinoservis, Elim, Kovinar - TOZD Kovinska predelava) bodo z zamenjavo zastarele tehnologije posodobili proizvodni proces ter opustili neperspektivne programe.

Na področju lesne predelave bodo v LIP Mojstrana zmogljivosti povečali za 50 %, da bi povečali obseg proizvodnje vhodnih in garažnih vrat ter prevzeli proizvodnjo dvigalnih garažnih vrat (nova proizvodna hala).

V Iskri Bl. Dobrava bodo pripravili dokumentacijo za novo proizvodno halo in pričeli z gradnjo konca srednjeročnega obdobja 1981-1985.

V TOZD Elektro Žirovnica bodo glavna vlaganja usmerjena v izgradnjo VN vodov, 20/0,4 KV transformatorskih postaj, nizkonapetostnega omrežja ter poslovne in obratne stavbe.

V turizmu bodo glavna prizadevanja usmerjena v kompletiranje Kranjske gore kot primarne turistične centra in to predvsem s turistično infrastrukturo (žičnice, rekreacijski objekti, specializirane trgovine in večnamenska dvorana).

Žičniške zmogljivosti bomo v prihodnjem obdobju povečali z izgradnjo I. faze žičnic Podkoren, dve vlečnici v Črnom vrhu in ene vlečnice v Mojstrani ter končali priprave za žičnico Trebež.

Delovne organizacije s področja gostinstva bodo vložile sredstva v razširitev obstoječih objektov na Plavžu, gostinskega objekta na platoju - Hrušica in hotela v Kranjski gori ter pričele z gradnjo hotelov v Mojstrani (ob vlečnici) in hotela na Jesenicah. Zaradi ugodnih klimatskih razmer bomo na podlagi študije o zdraviliškem turizmu razvijali turizem (Mojstrana, Gozd Martuljek).

Na področju oskrbne dejavnosti delovne organizacije načrtujejo združevanje sredstev za realizacijo naslednjih nalog: izgradnja blagovnice v Centru I., trgovine na Plavžu, dokončanje trgovine in gostišča na Koroški Beli, Blejski Dobravi, trgovine z mešanim blagom na platoju Hrušica, trgovine v Ratečah ter povečanje oz. adaptacija trgovin na Bokalovi, Delavski, Kašti I. Podmežaklo in v Breznici.

Na področju prometa in zvez navajamo le planirana večja investicijska dela (komunalno gospodarstvo občine smo že opisali v prejšnjih številkah Železarja), in sicer:

- izgradnja cestnega predora skozi Karavanke z avtocesto do Žirovnice,

- izgradnja platoja in priključka ter dovozne ceste na trasi opuščene železniške proge,

- rekonstrukcija še nerekonstruiranih delov magistralne ceste na odseku Jesenice-Rateče,

- rekonstrukcija magistralne ceste Podkoren-Korensko sedlo,

- gradnja obvoznice Kranjska gora proti Jasni,

- obnova mostu Erika, ugotavljanje in odpravljanje črnih točk, izgradnja parkirišč Podkoren-Martuljek,

- modernizacija parkirišč Podkoren-Martuljek,

- modernizacija regionalne ceste Mojstrana-Vrata,

- rekonstrukcija regionalne ceste Mojstrana-Zgornja Radovna,

- gradnja izvennivojskega križanja regionalne ceste z železniško progo v Žirovnici,

- rekonstrukcija železniške postaje do V. faze.

Dejavnost PTT bo v prihodnje usmerjena v povečanje in avtomatizacijo PTT storitev (krajevne avtomatske telefonske centrale Javornik, Žirovnica, Mojstrana, Kranjska gora), predvsem pa v povečavo čim več naselij v PTT omrežje - cilj SLO (naselje Radovna).

DRUŽBENA DEJAVNOST

Razvojne cilje in naloge družbenih dejavnosti za obdobje 1981 do 1985 smo že objavili v našem glasilu, opozarjamo pa, da so posamezni cilji in naloge, ki jih načrtujejo samoupravne interesne skupnosti, sedaj v osnutku dogovora postavljene bolj na realnih temeljih, vendar nekatere še vedno v variantah.

PROSTORSKI RAZVOJ

Zato, da bodo v okvirih ocenjenih razvojnih možnosti razrešili spoznane ključne probleme, bodo podpisniki za izvajanje dolgoročne prostorske in zemljiške politike, ki naj zagotavlja enakomerni razvoj vseh naselij v občini, zaostajanje širitve za kvaliteto sanaciji mesta Jesenice ter hitrejši razvoj Mojstrane in naselij Žirovnica-Moste-Rodine-Breg, skladno s smernicami razvoja občine Jesenice upoštevali naslednje cilje - kriterije za urejanje prostora:

- krepitev obrambne sposobnosti občine z ustrezno krepitvijo vseh naselij, zaselo in posameznih kmetij v občini, s krepitvijo družbene samozastite in samozastite s hrano in z uvajanjem ustreznih rezervnih prometno-komunikacijskih sistemov ter decentraliziranih energetskih in vodnooskrbnih sistemov.

- varovanje in smotno izkoriščanje vseh naravnih virov: kmetijskih in gozdno gospodarskih zem-

ljišč, vseh primarnih gospodarskih in ekološko-bioloških potencialov s tem, da se odpravijo negativni vplivi urbanizacije ali zaraščanje kmetijskih zemljišč in kvalitetno ureja eksploatacijska območja,

- varovanje in izboljševanje ekološko-higienske kvalitete okolja: vode, zraka, zemlje in uvajanje ustreznih ozelenitev naselij, protihrupne in vizualne zaščite v naseljih, sanacija degradiranih območij, ustrezno ogrevanje, graditev objektov in promet,

- spoznavanje, varovanje in smotno aktiviranje naravnih znamenitosti ter kulturnih spomenikov v občini in razvijanje kulturne krajine kot primarnega turističnega potenciala ter zaledja naselij,

- pospešeno izenačevanje družbenega standarda med naselji, oz. krajevnimi skupnostmi v občini,

- povečanje družbenega standarda v vseh naseljih v občini z: urejanjem družbenih središč v sedežih KS ter središč naselij za izvajanje družbenopolitičnih in kulturnorekreativskih aktivnosti, z enakomernim urejanjem oskrbnih središč, izgradnjo in urejanjem spremljajočih družbenih objektov, stanovanj, komunalno in telekomunikacijsko opremo naselij,

- delitev funkcij med vodilnimi naselji občine Jesenice in Radovljice bodo urejali tako, da prevzamejo specializirane oskrbne (trgovinske, gostinske) funkcije predvsem turistični središči Kranjska gora in Bled ter mesti Radovljica in Jesenice,

- surovinsko in energetsko proizvodnjo bodo podpisniki najstrožje podredili sprejetim normativnim kriterijem,

- komunalno, prometno in energetsko infrastrukturo bodo podpisniki združevali v koridorje, tako da bodo negativni vplivi na kulturno krajino, na kmetijska ali stanovanjska območja majhni. Enako velja tudi za komasacijske, melioracijske in druge posege.

- v vseh naseljih bodo pospeševali prenovali mestnih ali vaških jeder in prenovali stanovanjskega fonda, skupaj s stanovanji za ostarele občane,

- v vseh naseljih in KS bodo zagotovili obrambno pripravljenost, skupaj z zagotovitvijo opremljenih in dostopnih zemljišč za začasna bivališča v primeru nesreče. S tega vidika bodo vrednotili tudi območja počitniških bivališč, zavarovali najvrednejša naravna in krajinska območja, v katerih ne bodo gradili nikakršnih naselij,

- upoštevali bodo racionalnost pri rabi prostora in organizaciji dejavnosti v prostoru ter pri urejanju in graditvi vseh naselij,

- in upoštevali še druge, iz ciljev izvirajoče kriterije za urejanje prostora.

R. K.

DELAVNICE POD POSEBNIMI POGOJI TUDI V JESENIŠKI OBČINI

Zaradi izredno pereče problematike, kako pomagati družinam z duševno prizadeto osebo, je bil pri skupnosti socialnega skrbstva imenovan iniciativni odbor, katerega naloga je bila, kar najhitreje pripraviti vse potrebno za ustanovitev delavnic pod posebnimi pogoji.

Z denarjem, ki sta ga zagotovili skupnost socialnega skrbstva občine Jesenice in skupnost za zaposlovanje Jesenice, je bilo moč odkupiti bivše poslovne prostore kovinskega podjetja Kovin Jesenice. V teh prostorih s površino 120 kv. metrov bo možno zagotoviti delovno usposabljanje za 20 do 25 zmerno in težje prizadetih oseb.

Delavnice pod posebnimi pogoji bodo delovale v okviru osnovne šole Polde Stražišar Jesenice. Njihova ustanovitev je družbeno utemeljena in usklajena s samoupravnim sporazumom o temeljih plana skupnosti socialnega skrbstva Jesenice in s programom razvoja socialnega skrbstva na tem področju.

Delavnice pod posebnimi pogoji so posebni socialni zavodi, katerih ustanovitelj je skupnost socialnega skrbstva in zagotavljajo varstvo, primerno proizvodno delo, organiziran prosti čas pa tudi domsko oskrbo, če je to potrebno. Financiranje delavnic pod posebnimi pogoji zagotavlja ustanovitelj - to je skupnost socialnega skrbstva, ki jih tudi sporazumno zbira pri ostalih interesnih skupnostih in drugih virih.

V delavnice pod posebnimi pogoji se vključujejo zmerno in težje duševno prizadeti mladostniki in odrasle osebe, ki se zaradi dodatnih motenj niso mogli vključiti v normalno delo in življenje. Vse te osebe so zaradi svoje prizadetosti nesposobne ustvariti sredstva potrebna za življenje in so tudi sicer nesposobne skrbeti zase. Stalno skrb zase potrebujejo od rojstva do smrti.

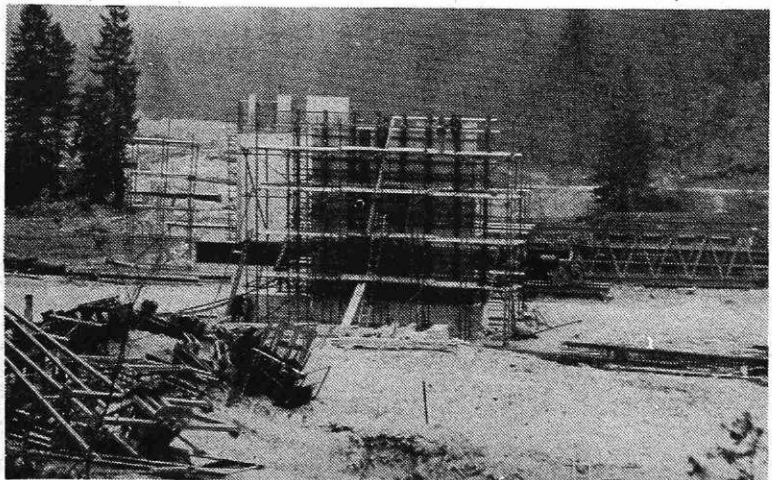
Poleg že navedene kategorije se v delavnice sprejemajo tudi lažje duševno prizadete osebe s kombiniranimi motnjami, seveda na osnovi strokovno utemeljenih razlogov. Delo v delavnici pod posebnimi pogoji mora biti prirejeno sposobnostim in predvsem delovnim zmogljivostim varovancev, zato je tudi načelo individualizacije na prvem

mestu. Le-to pa narekuje, da je delo v delavnici prilagojeno sposobnostim posameznikov, tako glede vrste kot tudi hitrosti dela. Delovna situacija v delavnici pod posebnimi pogoji je v marsičem sorodna tistim v običajnih delavnicah. Tudi v teh delavnicah mora delo teči po določenem delovnem programu, pravice in dolžnosti varovancev določa delovni red, delo se nagraduje, delovna obveznost pa je 42 ur tedensko. Notranja organizacija v delavnicah mora omogočati možnost postopnega vključevanja v delovni proces in uveljavitev resnične izrjenosti in delovne zmogljivosti prizadetih.

Težiti je potrebno za čim širšim programom proizvodnega dela, ki naj bi bil odraz kooperantskih odnosov z okoliško industrijo. V programu dela delavnic pod posebnimi pogoji se varovanceva osebnost pojavlja kot celota, zato mora program zajemati vsebino vzgoje in vsebino izobraževanja. Uspešnost dela v delavnici pa zagotavlja interdisciplinarni pristop specialne pedagoške službe, delavnoterapevtske službe, zdravniške službe. Te službe tvorijo strokovni kolegij. V sodelovanju z zunanjimi družbenopolitičnimi delavci in starši je moč obravnavati tematiko s področja samoupravljanja v delavnicah pod posebnimi pogoji.

Varstvo z zaposlovanjem in izobraževanjem poteka v delavnicah pet dni v tednu od 7. do 14. ure, z dodatnimi aktivnostmi v popoldanskem času, kot so sprehodi, izleti, ogledi filmov in gledaliških predstav. Sklep o ustanovitvi delavnic pod posebnimi pogoji v naši občini je bil soglasno sprejet na seji skupščine skupnosti socialnega skrbstva 17. aprila letos. Delo v delavnicah se bo pričelo, ko bodo dani vsi potrebni pogoji.

Iniciativni odbor

Gradnja mostu čez Savo, kjer bo prišla cesta iz karavanškega predora, uspešno napreduje. Delavci GIP Gradis opravljajo to delo tudi na proste dneve, zato da bodo most zgradili v dogovorjenem roku. (Tekst in foto B. Blenkuš)

TEHNIČNE ZANIMIVOSTI

JAPONSKI PROJEKT »SONČNI SIJ«

Japonska ima malo energetskih virov in zato je vezana na velik uvoz nafte in premoga iz prekomorskih držav. Zato skuša z raziskovalnimi in razvojnimi naporimi premagati ovire, ki ji onemogočajo izkoriščanje razpoložljivih lastnih energetskih rezerv. Projekt »sončni sij« spada med tiste akcije, katerih namen je v nekoliko daljšem obdobju razviti nove energetske možnosti v deželi vzhajajočega sonca.

NOVI ENERGETSKI VIRI, KI NE ONESNAŽUJEJO OKOLJA

Projekt »sončni sij« ima štiri glavne smeri:

1. Sončna energija
2. Geotermična energija
3. Vtekočinjenje in vplinjavanje premoga
4. Vodik kot vir energije

Dodatno k tem štirim glavnim področjem zajema projekt tudi nekatere druge energetske vire, kot so energije morske plime in meteorološko energijo, katranske peske in oljne škrljavce. Poleg tega obsega tudi področje izkoriščanja in transportiranja energetskih virov. Ta zahtevni raziskovalni in razvojni projekt zajema praktično vse energetske možnosti z izjemo jedrske energije. Osnovni cilj projekta je razviti do leta 2000 takšno tehnologijo, ki bi omogočila praktično izkoriščanje teh energetskih virov.

Za načrtovanje, izvedbo in upravljanje tega projekta je bil v agenciji za industrijsko znanost in tehnologijo, ki deluje v okviru ministrstva za mednarodno trgovino in industrijo, ustanovljen poseben glavni urad. Program osnovnih raziskav je bil razdeljen med 12 japonskih raziskovalnih institutov in laboratorijev, medtem ko je uporabne raziskave, poskusne študije in sistemski razvoj povežalo v okviru vladnih naročil približno 50 privatnih podjetij, univerz in konzultantskih organizacij.

Izdelan je bil projektni načrt, ki pokriva celotno obdobje do leta 2000. Njegov osnovni namen je: razviti tehnologijo, ki bo omogočila uporabo nove, čiste energije, primerne za kritje potreb v prihodnje stoletje. Kako bi naj projekt »sončni sij« to dosegel na področju glavnih energetskih virov, smo opisali posebej.

SONČNA ENERGIJA

Ena izmed možnosti za izkoriščanje sončne energije je njeno spreminjanje v toploto, ki služi za pridobivanje pare v kalorični elektrarni. Osnova tega načina izkoriščanja sončne energije je so zrcala, s pomočjo katerih osredotočijo sončne žarke na eno mesto in tako izkoriščajo njihovo toplotno energijo za ogrevanje parnega kotla. Projekt predvideva izgradnjo dveh poskusnih naprav v obdobju okoli leta 1990 z močjo 100.000 kW.

Obstaja tudi možnost direktnega spreminjanja sončne energije v električno energijo. Ker je možno takšne naprave konstruirati tudi za majhne zmogljivosti kar je določena prednost v primerjavi s sistemom spreminjanja sončne toplote v električno energijo — so primerne tako za domačo in industrijsko uporabo. Takšne naprave na strehi stavb bi lahko, na primer, oskrbovale z električno energijo stanovanja, urade in tudi manjše obrate.

Sončne celice za pridobivanje električne energije že danes uporabljajo na vesoljskih vozilih in za komunikacijske sisteme na oddaljenih mestih. Projekt »sončni sij« namerava na tem področju razviti izredno izboljšano tehnologijo proizvodnje sončnih celic, katere osnovni namen je zelo znižati njihovo proizvodno ceno. Danes je namreč izredno visoka.

Tretja možnost je uporaba sončne energije za direktno ogrevanje prostorov in vode (za ogrevanje stanovanj, šol in industrijskih obratov).

GEOTERMIČNA ENERGIJA

Na Japonskem, kjer je mnogo aktivnih vulkanov, so tudi velike možnosti za izkoriščanje geotermične energije. Danes že obratuje v tej državi sedem elektrarn, ki izkoriščajo geotermično energijo s skupno močjo 220.000 kW.

Projekt vključuje raziskave o strukturi podzemeljske toplote in o mehanizmu sistemov naravnih termalnih voda. Poleg tega tudi razne sisteme za raziskovanje in izkoriščanje geotermalnih virov energije in tehniko vrtanja v hipertermalnih conah.

Na geotermalnih področjih Japonske spremljajo paro iz zemeljskih globin velike količine vroče vode. Uporaba te vroče vode je osnova visoke izkoriščenosti geotermalne energije. Za pridobivanje električne energije bo treba razviti parne kotle, ki bodo sposobni uporabljati vročo vodo geotermalnih področij. Velik problem je agresivnost te vode, ker je v njej raztopljena znatna količina raznih mineralov.

Za nekatera geotermalna področja je značilno, da imajo pod zemeljsko površino velike količine zelo vročih kamenin. Njihovo toplotno energijo bi lahko izkoriščali tako, da bi napejlali do teh kamenin hladno vodo. Tako bi nastala para in vroča voda, ki ju je mogoče izkoriščati za pridobivanje električne energije. Projekt vsebuje razvoj nove tehnike za vrtanje in drobljenje kamenin in okoli leta 1985 gradnjo poskusne elektrarne z močjo 1000 kW.

Vroč geotermalno vodo lahko uporabljajo tudi za druge namene: gretje vode in prostorov, vrtnarskih hal, plavalnih bazenov in podobno. Potrebna je le sistemska tehnologija, ki bi omogočila čim bolj učinkovito uporabo geotermične toplote. Sedanjí razvojni program predvideva transportiranje vroče vode in odstranjevanje kotlova ter vodikovega sulfida iz notranjosti izmenjevalcev toplote.

ENERGIJA PREMOGA

Japonske rezerve premoga cenijo na 20 milijard ton in med njimi je možno eno milijardo ton ekonomsko izkoriščati. V projektu »sončni sij« ima premog veliko vlogo.

Prvi cilj projekta je pridobivanje čistega plina z visoko vsebnostjo metana in s tem tudi z visoko kalorično vrednostjo. Zato nameravajo v prihodnjih letih zgraditi poskusno napravo s proizvodnjo 50.000 kub. metrov na dan. Vzporedno s tem bodo tekli tudi raziskave za pridobivanje nizkokaloričnega plina, ki ga bodo uporabljali kot gorivo za parne kotle v kaloričnih elektrarnah.

V projektu so tudi študije, ki bi naj pokazale, če je mogoče razviti ekonomsko upravičen postopek za pridobivanje vodika in acetilena iz premoga s plazmo.

Zadnja naloga projekta, povezana s premogom, je njegovo utekočinjenje oziroma izdelovanje naftnih derivatov. Postopek ni nov, vendar ga bodo skušali v okviru tega projekta še bolj izpopolniti.

ENERGIJA VODIKA

Vodik je sekundarni vir energije, ker je sicer primarni vir potreben za njegovo pridobivanje. Njegove prednosti so precejšnje. Mogoče ga je pridobivati iz vode in tako je njegov surovinski izvor praktično neizčrpen. Je tudi zelo čist energetski vir, ker je proizvod njegovega zgorévanja samo voda. Enostavno ga je transportirati in vskladiščiti in lahko nadomesti nafto povsod

tam, kjer jo uporabljajo kot izvor toplote. Projekt »sončni sij« obsega raziskave o pridobivanju, transportiranju in vskladiščanju vodika in tudi s tem povezane varnostne ukrepe.

V zvezi s pridobivanjem obsega projekt različne možne postopke, kot so: elektroliza pri visokem pritisku in visoki temperaturi, toplotna kemija in direktni toplotni razkroj.

Veliko pozornost posveča projekt tudi problematiki transportiranja in vskladiščanja vodika. Pri tem gre predvsem za tehnologijo njegovega utekočinjenja in vskladiščanja v obliki kovinskih spojin.

Raziskati je treba različne možnosti za uporabo vodika kot vira energije. Pri tem gre za načine zgorévanja, kemične reakcije, zgorévalne celice in pridobivanje električne energije. Poleg tega je treba izdelati tehnično varnostno sistematizacijo, povezano z varstvom okolja.

OSTALE VRSTE ENERGIJE

Poleg teh glavnih ciljev vsebuje projekt »sončni sij« tudi še druge energetske možnosti, ki jih je mogoče pričeti izkoriščati v nekoliko daljšem obdobju. V ta okvir spadajo: izkoriščanje energije morske vode (plima, valovi, razlike v temperaturi), vetrna, predelava oljnih škrljavcev in katranskih peskov in še nekatere druge možnosti.

PROJEKT »SONČNI SIJ« IN JEKLO

Vse te raziskave in razvojni načrti bodo vzporedno pokazali tudi velike potrebe po železarskih izdelkih. In to ne samo po tistih, ki jih poznamo danes, temveč bo treba razviti tudi nekatere nove vrste jekla. Kot primer je mogoče navesti izkoriščanje geotermične energije in vplinjavanje ter utekočinjenje premoga, kjer so potrebe po posebnih vrstah jekla zelo velike. Pri tem gre predvsem za jekla odporna proti močni koroziji, visokim temperaturam ter nerjavna jekla.

Za potrebe izkoriščanja sončne energije so japonski strokovnjaki podali že konkretne številke potreb po jeklu. Za prihodnjih deset let predvidevajo, da bo izkoriščanje sončne energije povečalo potrebo po jeklu za 11,5 milij. ton. Sončne elektrarne, vključno s kolektorji, stolpi, parnimi kotli, generatorji, stavbami in pomožnimi napravami, bodo porabile 2,5 milij. ton jekla. Izdelava šest milijonov avtomobilov na pogon s sončnimi celicami bo zahtevala 6 milij. ton jekla, 3 milij. ton pa bodo porabili za gradnjo hiš s sončnimi celicami.

HITRO VEČANJE ŽELEZARSKE PROIZVODNJE V DRŽAVAH TRETJEGA SVETA

Po ameriških podatkih je največji del v sedemdesetih letih povečanih proizvodnih zmogljivosti železarn odpadel v zahodnem svetu na države, ki do nedavna v tej industrijski panogi niso imele velike vloge. Med njimi prednjačijo predvsem države Latinske Amerike. Več kot tri petine novo zgrajenih železarskih zmogljivosti odpade v preteklem desetletju na Brazilijo, Mehiko in Indijo. Poleg tega so države Bližnjega vzhoda povečale svoje zmogljivosti za 2 milij. ton, Južna Koreja za 2,5 milij. ton in Tajvan za 1,4 milij. ton.

Situacija kaže, da bo do leta 1985 odpadel glavni delež povečanih zmogljivosti svetovne železarske industrije na manj razvite države. Takšen razvoj spodbuja izdelovalce železarske opreme v visoko razvitih industrijskih državah k prodaji izdelkov v manj razvite države.

Vendar je pri takšnih programih treba upoštevati, da bodo hitro naraščajoči stroški gradnje negativno vplivali na načrtovane ekspanzijske programe. V obdobju šestdesetih let so se gibalí stroški gradnje železarskih objektov okoli 350 dolarjev na tono izdelkov. V sedemdesetih letih so se povečali na približno 650 dolarjev, ali skoraj za 100 %. Danes stroške gradnje v manj razvitih državah cenijo na 1000 dolarjev na tono izdelkov.

Na področju Latinske Amerike bodo pri bodoči izgradnji železarske industrije prednjačile Brazilija, Venezuela in Mehika. Tudi v okviru celotnega manj razvitega zahodnega sveta bodo vodile države s tega področja.

Kaže, da bo Brazilija do leta 1985 letno izdelala okoli 25 milij. ton surovega jekla in od tega 3 milij. ton polproizvodov za izvoz. Finančne konstrukcije in tehnične osnove so za projekte v višini 10 milij. ton izdelkov na leto že pripravljene.

Venezuala verjetno ne bo dosegla takšne količine, kot je prvotno načrtovala. Do leta 1985 bo povečala svoje sedanje proizvodne zmogljivosti za skoraj sedem milij. ton. To bi pomenilo več kot trikratno povečanje današnje proizvodnje. Izgleda, da bo lahko ta država v bodoče izvažala manj železarskih izdelkov, kot so predvidevali.

V Mehiki so nekoliko zmanjšali sicer zelo ambiciozno postavljen razvojni program za železarsko industrijo. Nekatero projekte so zaradi počasnejše gospodarske rasti v zadnjih letih preložili na kasnejše obdobje. Danes obratuje mehiška železarska industrija precej pod svojimi dejanskimi proizvodnimi zmogljivostmi. Zato so današnji naporí naravnani bolj na večje izkoriščanje obstoječih zmogljivosti kot pa na izgradnjo novih. Tako kaže, da bo do leta 1985 ta latinskoameriška država dodala svojim sedanjim proizvodnim zmogljivostim samo 4–5 milij. ton, in še te bodo verjetno porabljene predvsem za domače tržišče.

Argentina bo do leta 1985 povečala svojo železarsko proizvodnjo za tri milij. ton, kar pa je samo polovica načrtovane izgradnje. Peru bo v tem obdobju dodal sedanji proizvodnji okoli milij. ton.

Zaradi nastalih političnih sprememb v Iranu se v tej državi železarska proizvodnja do leta 1985 ne bo bistveno povečala. Pod šahovo vladavino je bilo načrtovano povečanje obstoječih proizvodnih zmogljivosti od dveh milij. ton na 15 milij. ton.

Saudska Arabija predvideva do leta 1985 zgraditev železarske industrije s proizvodnjo 1,6 milij. ton surovega jekla letno. Vendar sedanje razmere kažejo, da je izpolnitev teh predvidenih vprašljiva.

Južna Koreja bo do leta 1985 povečala proizvodne zmogljivosti svojih železarn vsaj za tri milij. ton, kajti zadnja faza izgradnje integralne železarne v Pohangu je že zaključena. Indija predvideva za leto 1985 proizvodno zmogljivost 19,5 milij. ton surovega jekla. Vendar je vprašanje, če bo zmogla takšen finančni napor.

Tajvan je zaključil izgradnjo nove integralne železarne z letno zmogljivostjo 1,5 milij. ton surovega jekla. Do leta 1985 predvidevajo v tej državi povečanje vsaj na sedem milij. ton.

Afriške države bodo v skladu s svojimi sedanjimi možnostmi tudi precej povečale proizvodnjo svoje železarske industrije. Njihova proizvodna zmogljivost je bila leta 1978 1,7 milij. ton surovega jekla letno in do leta 1985 naj bi dosegla pet milij. ton. Glavni delež tega povečanja bo odpadel na Alžirijo, Libijo in Nigerijo.

SUHO GAŠENJE KOKSA — PRIHRANEK ENERGIJE

Ko je proizvodni postopek koksiranja v koksarniških pečeh zaključen in koks potisnjen iz komor, je ogret na temperaturo preko 1000 stop. Celzija. Zato ga je takoj potrebno ohladiti z vodo in pri tem nastanejo velike količine vodne pare, ki preide v ozračje kot izgubljena toplota.

Pred leti so razvili v Sovjetski zvezi postopek »suhega hlajenja« koks, katerega glavni namen je bil preprečiti

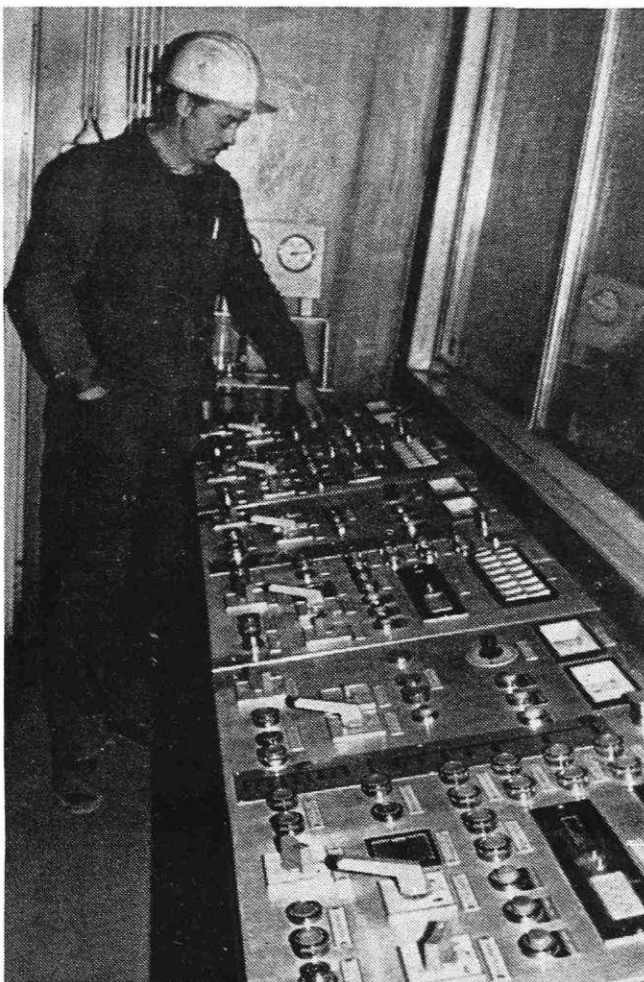
zmrznenje mokrega koks pri vodnem hlajenju na tistih področjih, kjer je bila temperatura zelo nizka. Vzporedno s tem pa suho hlajenje omogoča tudi pridobivanje vodne pare, ki jo je mogoče koristno uporabiti.

Zaradi energetske krize in s tem povezanimi vedno večjimi stroški v železarnah je postalo suho hlajenje koks tudi z energetskega stališča vedno bolj zanimivo. Razen tega ta postopek tudi manj onesnažuje ozračje kot hlajenje z vodo. Iz teh razlogov so se pričele zanimati za postopek suhega gašenja koks tudi železarne izven Sovjetske zveze. Med njimi so bile prve japonske, ki so glede varčevanja z energijo med najbolj naprednimi na svetu.

Japonska železarska družba Nippon Steel Co. je v koksarni svoje železarne Yawata že zgradila napravo za suho gašenje koks. Napravo sestavljajo transportne naprave za koks, hladilna komora in parni kotel. Vroči koks zakladajo na vrhu hladilne komore in pri padanju proti dnu ga hladi inert. plin. Pri tem se zniža njegova temperatura s 1000 na okoli 200 stop. Celzija. Vroči interni inertni plin odda svojo toploto parnemu kotlu za izdelavo vodne pare, ki jo koristno uporabijo v železarni.

V parnem kotlu v železarni Yawata lahko na uro pridobijo 29 ton vodne pare s pritiskom 35 atmosfer in temperaturo 280 stop. Celzija. Ta količina pokriva 9 % vseh potreb po vodni pari v zimskem obdobju v tej železarni, če pri tem ne upoštevamo pridobivanja električne energije v termoelektrarni.

Zaradi dobrih doseženih rezultatov takšne naprave za suho gašenje koks gradijo v svojih železarnah tudi druge japonske železarske družbe.

V komandni kabini konti-liva (Sk)

TEŽAVE AMERIŠKIH PREMOGOVNIKOV

Premog predstavlja v energetskem programu ZDA osnovno postavko. Kljub temu so morali v zadnjih letih nekateri manjši premogovniki ustaviti obratovanje in urejanje odprtih vprašanj pri pridobivanju premoga bo trajalo po mnenju energetskih strokovnjakov še precej let. Pri tem bodo imeli velike težave manjši premogovniki in tisti, ki kopljejo premog z zelo visoko vsebnostjo žvepla. Nasprotno pa bodo lahko povečali svojo proizvodnjo veliki premogovniki zahodno od reke Mississippi, ki kopljejo na dnevnih kopih premog z nizkim odstotkom žvepla.

Vzporedno s tem je vedno bolj značilna tudi tendenca, da prehajajo velike naftne družbe postopno na področje premoga. Pri tem računajo, da se bodo lahko v prihodnjih desetletjih uveljavile pri pričakovanem prehodu uporabe premoga za pridobivanje plina in naftnih derivatov.

Enajst velikih naftnih družb ZDA se je že pred 15 leti pričelo ukvarjati s premogom in danes kontrolirajo 25 % celotne proizvodnje. Z vedno večjo proizvodnjo premoga na zahodu ZDA predvidevajo, da bo do leta 1985 narasel njihov delež na 50 %, medtem ko bo veliko število manjših premogovnikov prenehalo obratovati. Ob takem razvoju bodo tudi rudarski sindikati izgubili svoj vpliv. Vzrok je v tem, ker je delo na dnevnih kopih zelo intenzivno ob majhnem številu zaposlenih delavcev.

V letu 1979 so v premogovnikih v ZDA nakopali več premoga, kot je bila možnost prodaje. Zato so tudi cene premoga nižje in se gibljejo pri premogu za termoelektrarne med 19 in 23 dolarji za kratko tono (907 kg) in pri premogu za koksiranje med 40 in 50 dolarji. To je v primerjavi s preteklim letom za 10 % nižja cena. Današnje cene premoga pri manjših premogovnikih komaj krijejo proizvodne stroške.

Ameriški energetski strokovnjaki menijo, da bo letno naraščanje porabe premoga za prihodnje obdobje ostalo pri petih odstotkih.

Po podatkih združenja premogovnikov v ZDA (NCA) je bila leta 1979 dosežena rekordna proizvodnja in poraba premoga. Nakopano je bilo 671 milij. ton (leta 1978 593 milij. ton) in porabljeno 609 (560) milij. ton. K temu je treba prišteti še 15 (13,8) milij. ton izvoza v Kanado in 34 (23) milij. ton v druge države. Celotna prodaja je tako dosegla približno 660 (597) milij. ton in k temu je treba prišteti še 8,8 (9,7) milij. ton uvoza. Vendar je bil uvožen samo premog za koksiranje oziroma koks.

Za leto 1986 predvidevajo, da se bo povečal izkop premoga v ZDA na 805 milij. ton in skupna poraba vključno z izvozom na 810 milij. ton. Vendar energetski strokovnjaki menijo, da so pri tem možna odstopanja pri izkopu med 735 in 653 milij. ton in pri porabi med 740 in 864 milij. ton.

Količine nakopanega premoga v ZDA za leta 1977, 1978, 1979 in previdene za leto 1983 so naslednje:

(milij. ton)	1977	1978	1979	1983
Vzhodno od reke Mississippi	478,5	425,5	476	528
Zahodno od reke Mississippi	148,7	167,7	195	277
Skupaj:	627,1	593,2	671	805

AKCIJA PREŠERNOVE BRIGADE NA JESENICAH

Na večkratno željo raznih organizacij in posameznikov, da bi kot udeleženece akcije, ki je imela poseben pomen, opisal akcijo Prešernove brigade za mobilizacijo Francozov 19. julija 1944 v nemškem taborišču na Jesenicah oziroma v Podmežakliji, ki je bilo na nekdanjem nogometnem igrišču kulturno prosvetnega društva Svoboda, bom poskušal obnoviti te dogodke. Na tem igrišču so Nemci med okupacijo postavili barake za razne tuje delavce, ki so jih vedno bolj rabili v Železarni.

Spomladi leta 1944 so vse partizanske enote dobile nalogo, da rušijo vse komunikacije in mobilizirajo kar največ novih borcev za narodnoosvobodilno vojsko. Sovražnik je namreč vedno bolj pritiskal na Slovenijo, zavarovati si je hotel prevoz svojih čet na bojišče v Italijo, ali v primeru poraza varen umik v rajh. Naša dolžnost pa je bila to preprečiti. Po odhodu vodja minercev Prešernove brigade tov. Marka zaradi starosti na teren, so v brigadi to nalogo zaupali meni. V minerskem vodu je bilo tudi več znanih domačih fantov in tako sva z Balohom, nekdanjim zelo dobrim boksarjem z Jesenic, izdelala načrt, da bi lažje minirali železniški most čez reko Savo v Podmežakliji na progi Jesenice-Bohinj.

Sredi julija 1944 pa je brigada prešla na daljšo pot. To smo ugotovili po tem, ker so vsi manj pokretni borci ostali na Primorskem. Šli smo prek Jelovice. Nad Bohinjem pri asi Kamnje, pod bohinjsko »Skalo«, kjer sem leta 1940 prvič osvojil državno prvenstvo v klasični kombinaciji, smo prespali. Naslednji dan smo nadaljevali pot na Pokljuko. Ker je bila to večja enota, oziroma brigada, nas Nemci niso upali nadlegovati.

Na Pokljuki smo se sestali na Javoriški planini z jeseniškimi terenci. Prirčni stiski rok z znanci, saj se že nekaj časa nisimo videli. Po mene je prišel štabni kurir in mi dejal, da me kličejo v štab. Tam sem se srečal s prijatelji z Alešem Jelencem. Debelo me je pogledal, kajti o meni so imeli naše izjave. Z Jesenic povsem drugačne podatke. Biti si namreč moral zelo neskladen, da si še pred akcijo zvedel, kaj in kakšna akcija se pripravlja. Komendant mi je pokazal načrt mesta Jesenic s Podmežaklijo in me prašal, kje in kako bi najhitreje in najbolj varno prišli v dolino do taborišča v Podmežakliji, kjer je bilo nekaj sto francoskih državljani, ki so bili prisilno pripeljani na Jesenice za delo v Železarni. Vprašal me je tudi, kje je most, ki sva ga z Balohom predlagala, da bi ga minirala. Na načrtu sem mu hitro pokazal, kje je ta most, potem mi je še naročil, da bom hodil na čelu brigade.

Zvečer okoli osme ure smo prišli na rob Mežaklje, od koder so se pokazale Jesenice. Sledilo je posvetovanje, kako in kje iti v dolino, da nas Nemci ne bi opazili. V akcijo na Jesenicah je šel le prvi bataljon, ostala dva sta šla v zavarovanje, ker se Mežakljo zelo lahko da obkoliti. En del je šel proti Radovni, da nas Nemci ne bi obšli čez Mojstrano, drugi del pa je zavaroval pot proti Bledu in pot čez Kočno. Tako smo imeli zavarovan tudi umik po akciji nazaj na Pokljuko. Tam smo imeli 098 dogovorjeno zborna mesto.

Na posvetu, kje bi se najbolj varno spustili v dolino, je prišlo do raznih predlogov. Moje mnenje je bilo, da se spustimo po strmi, obraščeni drči do tam, koder so nekoč kuhali ogelje. Jelenc pa je predlagal, da gremo nazaj in se čez Pešče nad Plavžem spustimo v dolino. V pogovor se je vmešal Zvagnov France in dejal, da nas bodo Nemci tam še lažje opazili. Priponil sem še, da če ne gremo po drči, smo za nočjo prepozni. Komendant je zamahnil z roko z besedami: »Knjfic na čelo kolone in z glavo odgovarjaj, da akcija uspe«.

Spustili smo se po drči navzdol. Z menoj je šel tudi obveščevalec Vasja. Dejal mi je, da bomo težko neopaženi prišli v dolino, ker se sam težko neopažen pride v dolino. Dejal sem mu, da je to brigada in če tudi vedo, da pridemo, se bodo vsi poskrili po luknjah. Nobenega nemškega vojaka ne bo na desni strani Save.

Da bi se lažje in hitreje gibali, so skoraj vsi borci pustili opremo v grmovju na vrhu Mežaklje. Tam je ostal tudi komandantov konj Šimel in njegov konjevodca. Ravno ko smo prišli v dolino pri sedanjem strelišču, je moral biti alarm, ker so ugasnile vse luči.

Predlagal sem komandantu, da naj mi pusti mobilizirati nekaj svojih kolegov športnikov, da bodo prav ti najlažje vodili mobilizirance po najbližji poti nazaj na vrh Mežaklje. Komendant ni bil tega mnenja in dodal, da je naš cilj taborišče, v katerem je nekaj sto Francozov. Na ukaz smo se zavarovali in

brez hrupa nadaljevali pot. Z menoj je šla prva četa in minerci. Ker sem prav tu odrasel, mi ni bilo težko iti po stehaz za Sekardjevo hišo proti nogometnemu igrišču. Bili smo skoraj sredi igrišča, ko smo zaslišali težke korake. Pogledali smo. Ker sem bil na igrišču kakor doma, sem takoj ugotovil, da gre desetina Nemcev v kamnolom stražiti eksploziv za lomljenje kamena za Železarno. Ko so se Nemci oddaljili, smo se dvignili in nadaljevali pot mimo Verdrikove. Razingerjeve in Foturjeve hiše, kjer se je prižgala luč. Na mah smo polegali ob ograji v koprive, ker smo mislili, da nas je nekaj drugega obsvetilo. Še preko Krivčevega travnika in bili smo pri taborišču. Četa se je razdelila in postavila zasedo na cesti čez Savo in cesti iz Podkočnice.

Z minerci smo zaminirali progo med Lahovo čuvajnico in železniškim mostom. Ko smo to opravili, je po progi od Lahove čuvajnice proti mostu prišla patrulja. Pustili smo jo mimo v prepričanju, da bo šla dalje proti železniški postaji Jesenice. Bilo jih je okrog deset. Progo smo minirali zato, da bi v primeru, če bi prišla derežina, le-ta naselila na mino in bi jo vrglo po nasipu, da bi se v tem že lahko pripravili za borbo, če bi to bilo potrebno.

Za nami je šla glavnina, ki je bila določena tudi za vstop v taborišče. Nekdo izmed njih je znal francosko in je delavcem po barakah na kratko razložil, kdo smo in da so mobilizirani v partizansko vojsko, da naj se kar najhitreje oblečejo in vzamejo seboj potrebno obleko. Kmalu so se pojavili zunaj prvi s kovčki. Vodiči so prve skupine hitro odpeljali po poti, od koder smo prišli. Sam sem medtem držal zvezo med minerci in taboriščem. Pri enem mojih obhodov mi je komendant dejal, da bo čez deset minut mobilizacija končana in da gremo lahko minirati most.

S plastikom na ramah smo se začeli plaziti med vrtovi pod nasipom proti mostu na desni strani struge reke Save. Železniški nasip je precej visok, zato smo upali, da nas ne bodo Nemci odkrili, čeprav smo vsi vedeli, da imajo mostove močno zastražene. Nekaj deset metrov od kraja, kjer bi lahko minirali, pa so nas verjetno opazili in z vsem orožjem začeli streljati po nas. Po moči pokanja smo ugotovili, da patrulja, ki je prej prišla po progi, ni šla dalje čez most, temveč je verjetno ugotovila nenormalno stanje okrog taborišča in je na mostu čakala, kaj neki je. Pokalo je kot na fronti. Hitro smo se razgubili med vrtovi in prekle za fižol so nas dobro zakrivali. Straža na mostu je bila, po streljanju sodeč, precej številna in tako z miniranjem ni bilo nič.

Streljanje na mostu je okrepila tudi straža, ki je šla v kamnolom. Da je bila zmeda še večja, so začeli streljati in svetiti tudi »flakovci« iz vseh strani, koder so bili po Jesenicah razporejeni. Nastal je pravi peklenški truš, kajti Nemci z municijo niso štedili. Tako smo bili med dvema ognjema. Tisti vodiči, ki so teren poznali, so svoje ljudi hitro odpeljali proti vrhu. Nekaj vodičev je pa mobilizirance peljalo za Savo do Zvagnovega mostu in tam šele v Mežakljo.

Sedaj bi se moj predlog pokazal kot dober, ker če bi mobiliziral nekaj Kurjevaščanov, bi ti fantje hitro in varno odpeljali ljudi proti vrhu Mežaklje, tako pa nas je bila polna strmina. Še sreča, da so »flakovci« z reflektorji dobro svetili, drugače bi le težko prišli na vrh, kajti ta stran Mežaklje je le malo kje prehodna. Da je bilo vse še bolj nerodno, se je prav ta čas ulila močna ploha in dež

je padal kake pol ure. Moje minerce sem povedel nad železniško progo proti Kočni in nad železniško postajo Kočna smo krenili proti vrhu. Z nami je bil tudi del prve čete.

Nemci in raztrganci pa niso držali križem rok. Hitro so se zbrali in ker so naše zasede že zapustile svoja mesta, so po najbližji poti šli na vrh Mežaklje. Na vrhu so bili prej kot na vrhu mobiliziranci. Tam so dobili tudi konja našega komandanta in konjevodca, ki so ga ustrelili. Našli so tudi opremo-prvega bataljona in misleč, da bo prišla cela skupina partizanov po opremo, so se poskrili kakih dvajset metrov od opreme in čakali.

Tako je padel v zasedo tudi Jeseničan Janez Rozman, ki se ima zahvaliti samo svojim dobrim refleksom, ker je ob majhnem šumu skočil v goščo in jim ušel.

Mobiliziranci, ki so po večini imeli papirnate kovčke, so na vrh prinesli le še ročaje od kovčkov. Precej ljudi se je tudi razgubilo in so se vrnili nazaj na Jesenice. Tisti, kakih 130 ali morda tudi nekaj več, ki so prišli na vrh, so bili pa že pravi prostovoljci in novi borci. Nemci ob opremi niso imeli uspeha in so zastopni čakali. Ob občasnem pokanju so borci zaslišali njihovo prisotnost in so raže opremo kar pustili Nemcem. Tudi skupina, ki sem jo vodil jaz, je pustila opremo. Mojega nahrbtnika nikoli nisem nikjer puščal, ker mi je tudi varoval gornji del telesa. Nekoč sem v deki, ki je bila v nahrbtniku našel dve krogli. Zal se še danes ne ve, koliko je žrtev bilo ob tej akciji. Menda so padli štirje? Za tri se ve, kdo so bili, za četrtega pa se še danes ne ve, kdo je bil. Mogoče je bil kdo od mobilizirancev.

Na zbornem mestu na Pokljuki pod Lipanco smo se uredili in nove borce dobro zavarovane poslali čez Rudno polje in Uskovo v dolino in dalje v gozd nad Bohinjem. Ostali smo imeli pri Svetem Janezu kratak postanek. Dobil sem nalogo, da miniramo hotel in depandanso pri Sv. Janezu, ker sta menda pripravljena za vstop nove skupine Nemcev, ki naj bi nadzorovala del Bohinjske doline. Z nekaj kilogrami plastika je bil stari hotel razrušen, depandanco pa smo morali požgati.

Precejšen del borcev je bil brez opreme, zato smo obiskali tudi hotel Bellevue nad jezerom, kjer smo dobili odeje in nadoknadili izgubo opreme na Mežakliji. Pobrali smo tudi nekaj za nas uporabne posode in precej ruh. Rjuhe smo kasneje oddali v partizanske bolnišnice. Zanimivo je bilo to, da smo v hotelu našli skupino žensk iz Nemčije. Zelo so se nas ustrašile, toda ko smo jim pojasnili, kdo smo in da jih bomo pustili pri miru, so se razživele in nam pri odhodu celo poskale.

Sledil je pohod nad dolino proti Jelovici. Ker je bil dan meglen, se nismo držali prav visoko v gozdu, saj nas Nemci niso mogli videti. Nad Bohinjsko Bistrico pa se je megla na mah dvignila in ker so bili Nemci v Bohinjski Bistrici obveščeni o našem pohodu, so nas tudi opazili. Še posebej po tem, ker so bile deke rdeče barve in smo jih nosili kar ovite čez ramena. Začeli so močno streljati na nas, vendar zaradi oddaljenosti nismo imeli nobenih izgub.

Ustavili smo se na Lipniški planini na Jelovici in že drugi večer napadli bunkerje ob železniškem mostu med železniškima postajama Globo-

ko-Otoče.

Tako je akcija Prešernove brigade na Jesenicah kar dobro uspela. Zopet smo dokazali, da lahko tudi v še tako zavarovani kraj, kot so Jesenice, pridemo, kadar se pokaže potreba in da Nemci pred borci NOV niso nikjer več varni, kar je bilo za tiste čase zelo važno. Posebno pa še za izdajalce, ki so tako občutili našo moč in svoj neizogibni konec.

Jože Knific-Pepi

KO HODIM MIMO KARDELJEVIH SLIK

V avli osnovne šole Karavanški kurirji NOV smo 2. aprila s kratkim kulturnim programom odprli razstavo fotografij, citatov in knjig pod naslovom: Iz Kardeljeve dediščine bomo gradili socializem. Razstavo so pripravili učenci in učitelji novinarskega, dramskega, likovnega in foto krožka in bo odprta mesec dni v počastitev 70-letnice rojstva Edvarda Kardelja.

Kardelj je bil eden velikih revolucionarjev, ki je vse življenje posvetil politiki in svojemu narodu. Napisal je mnogo knjig, razprav in člankov o razvoju družbe in naroda. Ogledali smo si tudi razstavo v Ljubljani, ki prikazuje njegovo življenjsko pot. Ko gledam njegove slike, vidim v njem človeka, ki je pomagal s svojim znanjem, da mi živimo v svobodi in miru. Čeprav je že umrl, njegovo delo še živi in mi mladi ga bomo nadaljevali. Kardelj je bil velik revolucionar, humanist in mislec. Največje zadovoljstvo mu je bilo videti zaupanje ljudskih množic v komunistično partijo. Izražal je veliko zaupanje v svoj narod.

Bil je desna roka predsednika Tita. Bil je ustvarjalec slovenske samobitnosti, suverene enakopravnosti in enotnosti jugoslovanskih narodov. Skratka, bil je človek, ki je veliko pomenil v našem socialističnem razvoju. Zato z zanimanjem berem njegove citate, ki so natisnjeni med slikami iz njegovega življenja. Gledamga ob tovaršu Titu, ob pomembnih državnikih vsega sveta, ob njegovih vnučkih, ob ženi. Spoznavam, da je bil delaven, saj ni pomembnejšega dogodka v razvoju naše države, ob katerem ne bi bilo Edvarda Kardelja.

Tako mi ob razstavljenih knjigah, slikah in citatih prihaja v podzvest del naše zgodovine, in sicer tisti del, iz katerega bomo mi mladi nadaljevali delo naših prednikov.

Magda Papič, novinarski krožek
OŠ Karavanški kurirji NOV
Kor. Bela

Dopisujte v Železarja

IZHODIŠČA ZA OPREDELJEVANJE KRAJEVNIH PRAZNIKOV

V krajevni skupnosti Podmežaklija že od lanskega leta razpravljajo o najbolj primernem dogodku med narodnoosvobodilno borbo in socialistično revolucijo, ki je vezan na njihovo krajevno skupnost in katerega datum bi izbrali za praznovanje svojega krajevnega praznika. V teh razpravah se je izoblikovalo več predlogov, ki jih zagovorniki iz različnih vidikov utemeljujejo, ne da bi se poskušali bolj poglobiti v bistvo praznovanja krajevnega oziroma krajevnih praznikov.

Osnovno izhodišče pri opredeljevanju krajevnega praznika bi moral biti dogodek, ki je za določeno krajevno območje najpomembnejši in ki je vezan na našo narodnoosvobodilno borbo in socialistično revolucijo, vključno z naprednim delavskim gibanjem med obema vojnama, ne pa datum dogodka in lokalna zaprtost dogodka. Torej dogodek, ki naj bi se skozi izročilo krajevnega praznika ohranil in s tem moralno-etične vrednote naše narodnoosvobodilne borbe in socialistične revolucije.

Tem izhodiščem je nedvomno najbližje akcija Prešernove brigade 19. julija 1944 na nemško taborišče v Podmežakliji, ko je mobilizirala prisilno privedene delavce za jeseniško železarno. Ne da bi podrobno analizirali pomen akcije, o tem je bilo že veliko napisanega in verjetno bo potrebno še pisati, lahko ugotovimo, da je bila skrbno pripravljena, pri čemer se je še posebno izkazala pomoč terenskih aktivistov Osvobodilne fronte in da je bila verjetno ena redkih akcij na nemško taborišče in to v močno naseljenem mestu ob velikem številu nemških-okupacijskih vojaških enot.

Pri tem nikakor ne gre za podcenjevanje ostalih predlaganih dogodkov oziroma datumov, o katerih

razpravljajo v krajevni skupnosti, kajti vsi so priče pomembnih dogodkov naše revolucije. Vendar pa bi kazalo poudariti, da je frontno gibanje, ki je v letu 1941 zajelo vso Slovenijo, najbolj obeleženo s 27. aprilom – dnem ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda. Delavski pisatelj, revolucionar in komunist Tone Čufar je na Jesenicah že trajno obeležen, saj njegova izročila ohranjajo osnovna šola Tone Čufar, amatersko gledališče Tone Čufar, DPD Svoboda Tone Čufar in Mala Čufarjeva knjižnica (založniška dejavnost). Iz tega razloga bi iz razprav lahko izločili predloga: 11. avgust – dan smrti Toneta Čufarja in začetek organiziranega delovanja OF v Podmežakliji – maja 1941.

Dokončno se bodo seveda o dogodku, ki ga bodo izbrali za praznovanje svojega krajevnega praznika odločili prek svojih delegatov prebivalci krajevne skupnosti Podmežaklija sami. Namen tega sestavka je bil predvsem poudariti izhodišča za opredeljevanje krajevnih praznikov, pri čemer mora biti v ospredju pomembnost in moralnopolitična vrednost dogodka, ne pa toliko sam datum in ozka lokalna obarvanost.

Joža Varl

Del nemškega taborišča med okupacijo v Podmežakliji

ORLOVO GNEZDO

V ozki soteski potoka Mlinca leži Orlovo gnezdo. Orlovo gnezdo je bilo partizansko taborišče, ki je ostalo neodkrito. V njem so se zadrževali partizani vse od oktobra 1943 in skoraj do konca vojne in nihče jih ni odkril ali izdal. To taborišče so partizani postavili nad sotesko hudournika Mlinca, 20 m desno od rečne struge. Baraka je bila prislonjena k strmi skali, ki je bila hkrati tudi ena od sten. Dve steni in streha so bili narejeni iz smrekovih desk. Zavetišče je bilo zelo majhno; v njem je bilo prostora le za tri ozka ležišča. Na zadnji steni je bilo okence, skozi katerega bi lahko opazili, če bi se kdo bližal baraki. Okence je bilo zakrito s štirimetrsko smreko. Veje te smreke so z drobnimi žicami privezali z drugo smreko, da je izgledalo, kot da smreka raste.

Moj ded se živo spominja, da si je pri postavljanju te smreke zmečkal desni palec. Pred taboriščem je bilo skromno ognjišče, poleg njega pa je bila klopica, pokrita z ovčjo kožo, da ni bilo treba kuharju sedeti na mrzlih deskah. Sonce je le zjutraj posijalo v ta skriti kotiček, čez dan pa je popolnoma izginilo. Posebno pozimi je bilo tu zelo mraz, pa tudi vlage je bilo precej. Zato so nad ognjišče postavili gliste-palce, na katerih so sušili drva. Uporabljali so le trda drva, ki se niso kadila in jih dim ni mogel izdati.

Taborišče Orlovo gnezdo sta napravila Ivan Dolžan-Aleksander in moj ded Zdravko Kotnik-Joža. Deske sta nosila iz Dovše Babe v deževnem in meglenem vremenu, da ne bi koga srečala.

Taborišče je bilo zgrajeno na takem kraju, da se mu ponoči ni mogel približati nihče, ki ni vedel zanj. Še celo partizani so ga ponoči le stežka našli. Za pot, ki so jo podnevi prehodili v nekaj minutah, so ponoči potrebovali uro ali več. Sledove, ki so jih ponoči puščali za seboj, so zjutraj skrbno zabrisali z listjem, prstjo in mahom.

V dolgi zimi sta Aleksander in Jože opravljala vojaške naloge. Aleksander je bil rajonski sekretar za Gornjesavsko dolino, moj ded Jože pa je bil obveščevalec varnostne službe – vosovec. Zbiral je podatke o številu Nemcev, njihovi oborožitvi in o domačih izdajalcih. Vzdrževala sta kurirsko službo. Enkrat na teden sta odhajala na zvezo na Visoke, enkrat pa v Beleo, na Bavhe, kjer so se srečevali s kurirji Srednjega vrha.

V začetku novembra leta 1943 se je partizanoma pridružil še nemški vojak – koroški partizan Stanko, po domače Nakulov. Dezertiral je iz nemške vojske v Francijo. Partizani so ga srečali v lovski koči na Bavhah, kjer je čakal že cel teden na partizane. Hranil se je z ustrelenim gamsom, ki ga je kahal le ponoči in potem juho spravljal v dve termos steklenici, ki ju je imel s seboj. Moj ded se dobro spominja srečanja s tem koroškim partizanom.

»Že od daleč sva z Aleksandrom zagledala dim, ki se je kadil iz koče. Priplazila sva se h koči in videla skozi špranjo nemškega vojaka. Z naperjenim orožjem sva se priplazila k vratom in vdrla v kočo. Toda možak se naju ni ustrašil, ampak je držal roke v žepu in mirno rekel: Nič ne streljajta, saj sta vendar partizana in ravno vas iščem!«

Na mizi je imel položeni dve puški: rusko polavtomatsko in nemško mavzerico. Popili smo toplo gamsjo juho in se odpravili v Orlovo gnezdo. Življenje se je spremenilo, saj smo bili trije. Stanko je bil zelo zaveden Slovenec in zelo aktiven, vedno je skrbno pazil na pravilnost materinega jezika in nikdar ni izrekel nemške besede.

Če sva z Aleksandrom govorila nemške popačenke, naju je vedno popravljil in opozarjal ali pa se je norčeval iz naju.

S Stankom smo se dobro razumeli, skupaj smo opravljali akcije in pripravljali hrano za zimo.

Zimski dnevi so bili v taborišču zelo dolgi, še daljši pa so bili večeri in noči, ki so trajale kar 16 ur, saj se je stemnilo že ob 16. uri. Sedeli smo v temi in razmišljali, kako se bo končala vojna vihra. Skupaj smo bili do božiča 1943, ko je Stanko odšel za praznike domov na Koroško. Toda njegovo kmetijo je že zasedel tujec – neki priseljeni Poljak. Stanko se je vrnil med slovenske partizane, toda ostal je med partizani v Srednjem vrhu. Svobode Stanko ni užival. Padel je na pragu osvoboditve v svoji rojstni vasi, ko je lepil lepake.

Z Aleksandrom sva ostala v taborišču še do konca februarja 1944, nato pa sva taborišče zapustila, ker sva se bala, da ga ne bi odkrili, saj sva bila v njem že dolgo.

Pozneje so v zapuščenem Orlovo gnezdo prišli drugi partizani, kurirji, terenci in v njem bivali vse do konca vojne, je pripovedoval moj ded.

Maja Košir

V POBRATENIH TRBOVLJAH

Jeseniška občina je pobratena z občino Trbovlje. Naši vrstniki iz Trbovelj so nas povabili na prijateljski, bratski obisk v Trbovlje. Z veseljem smo sprejeli njihovo vabilo.

V petek smo odšli predstavniki osnovne šole Gorenjski odred iz Žirovnice s tovarišem ravnateljem Marjanom Jemcem proti avtobusni postaji. Ob osmih je pripeljal avtobus. V njem so bili še predstavniki drugih šol jeseniške občine. Vsi smo bili dobre volje. Pogovarjali smo se in tudi smeha ni manjkalo. Med potjo sem si zastavljala vprašanja: »Le kako nas bodo sprejeli? Kakšno šolo imajo? Kakšno je sploh mesto Trbovlje? Kaj nam bodo predstavili? S čim nas bodo seznanili?« Včasih smo skozi okno opazovali pokrajino, širna polja in kmetje pri njihovem delu. Za kratek čas smo se ustavili na Trojanah. Tu smo se okrepčali, nato pa smo nadaljevali pot po ostrih ovinkih, se pripeljali v Zagorje, kmalu za tem pa smo prispeli do osnovne šole Revirski borci v Trbovljah.

Najprej nas je pozdravila ravnateljica šole tovarišica Slava Pirnar, nato pa še učenci s ploskanjem, petjem in napisi: DOBRODOŠLI JESENICANI! Predsednik šolske skupnosti učencev nam je zaželel dobrodoščilo in izrazil željo, da bi se čimbolje počutili pri njih in še bolj krepili bratstvo med šolami jeseniške občine in Trbovljami.

Res, takšnega sprejema si nisem predstavljala. Bilo mi je tako čudno pri srcu, tako toplo. Po sprejemu smo se spoprijateljili z našimi gostitelji, zatem pa smo si ogledali še ostale štiri pedagoške enote osnovnih in srednjih šol, kjer si učenci nabirajo znanje. Med vožnjo nam je ravnateljica OŠ Tončka Čec razkazovala mesto Trbovlje, ki je bilo nekoč rudarsko naselje imenovano Terezija. Sedaj daje mestu podobo tudi druga industrija. Iz starih rudarskih naselij pa so se začele dvigovati nove, moderne stavbe, kot so zdravstveni dom, otroški vrtec, banka in drugo. Imajo dve športni igrišči, kjer vadita nogometni moštvi Partizan in Rudar, hotel, zanimiv pa je predvsem Revirski muzej. Potem smo se odpeljali čez most čez reko Trboveljščico v center Trbovelj na Trg revolucije. Zavili smo v ozko ulico, ki jo imenujejo Kurja ulica in v Petelinjo ulico. Ustavili smo se pri OŠ Tončka Čec, kjer so nas prav tako prišlo sprejeti in nam razkazovali šolo, telovadnico, jedilnico in glasbeno šolo, na katero so zelo ponosni.

Od tu smo zelo dobro videli zasavsko hribovje z najvišjim vrhom Mrzlica, ki obdaja mesto Trbovlje. Čas je hitro mineval. Odpeljali smo se v OŠ Alojz Hohkrout in Ivan

Cankar. V obeh šolah smo doživeli priskrben sprejem in si ogledali njihovo delo in šolo. Ogledali smo si tudi obeležja iz NOB, spomenik delavcem, ki so padli v boju z orjunaši 1. junija. Ta dan so izbrali tudi za svoj občinski praznik. Ogledali smo si trg, ki se imenuje po narodnem heroju Francu Fakinu, partizanu, ki so ga Nemci ujeli in odpeljali v kamnolom, kjer so ga mučili in usmrtili. Peljali smo se mimo najstarejše hiše — lovskega gradu, ki je bil last celjskih grofov.

Po ogledu Trbovelj smo odšli na kosilo. Po kosilu smo se zbrali za okroglo mizo, kjer nas je pozdravil predsednik skupščine občine. Predstavniki Jesenic in Trbovelj so odnesli šopek k spomeniku padlim trboveljskim delavcem v narodno-osvobodilni borbi.

Za okroglo mizo smo se pogovarjali o samoupravljanju v šolah, o

tem, kako delujejo pionirska organizacija, šolska skupnost učencev, odnos do šolskega inventarja, o delovnih akcijah, o organizaciji ekskurzij v razne kraje Gorenjske, o bralni znački in o interesnih dejavnostih. Učenci s samoprispevki zbirajo denar za otroke v Posavju in za slovensko knjižnico na Koroskem. Sprejeli smo tudi nekatere predloge o še tesnejšem povezovanju in sodelovanju med šolami obeh pobratenih občin. V spomin na to bratsko srečanje smo si izmenjali darila, šolska glasila, hranilnike, ki jih imamo v ješkovi šolski hranilnici ter značke. Zaključni govor so imeli predstavniki družbenopolitičnih organizacij, nato pa smo se poslovili od svojih gostiteljev.

Obljubili smo si, da bomo taka poznanstva in prijateljstva še navezovali in krepili, saj so temelj našega razvoja. Na takih srečanjih se mnogo novega naučimo in si nabereemo novih idej za naše lastno delo.

Nataša Škantar, 7. a —
novinarski krožek
OŠ Gorenjski odred
Žirovnica

Z akademije DI Jesenice — nastop pihalnega orkestra Jeseniški železarji (Foto J. Rabič)

USPEŠNE LETNE KONFERENCE BORCEV NOV V JESENIŠKI OBČINI

V marcu in aprilu so v jeseniški občini potekale redne letne konference krajevnih organizacij ZB NOV in vojaških vojni invalidov. Priprave za izvedbo konferenc v posameznih krajevnih skupnostih so bile tudi tokrat zelo temeljite in vzorne. To se je najbolj odražalo v udeležbi na konferencah, saj je bilo na vseh prisotnih okrog 930 borcev ali povprečno 85 na eni skupščini.

Iz vseh poročil, ki so bila podana na konferencah, je bilo moč izluščiti, da borci ne stojijo ob strani, temveč

aktivno sodelujejo pri nadaljnji izgradnji naše samoupravne socialistične družbe. Aktivno spremljajo dogodke v svetu, družbenopolitična in gospodarska dogajanja v Jugoslaviji, republikah, občinah in krajevnih skupnostih.

Vse borčevske organizacije v krajevnih skupnostih so v lanskem letu izvajale sprejete programe lastnega delovanja, poleg tega pa tudi program občinskega odbora ZB NOV Jesenice. Programske usmeritve, ki so bile sprejete na letošnjih konferencah, zagotavljajo, da se bodo borci in vojaški vojni invalidi še bolj zavzemali za nadaljni razvoj delegatskih odnosov, gospodarstva, splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite, neuvrčenosti, bratstva in enotnosti naših narodov ter za napredek naše širše in ožje družbenopolitične skupnosti.

Z vseh konferenc so borci poslali pozdravna pisma tovarišu Titu, da premaga bolezen in še naprej vodi socialistično Jugoslavijo.

Jutri, v petek, 25. aprila, bo redna delovna konferenca občinskega odbora ZB NOV Jesenice. Obravnavali bodo poročila o delu občinskega odbora, predsedstva in komisij za lansko leto, pogovorili se bodo o izvršenih nalogah in problemih, ki borce spremljajo pri njihovi dejavnosti. Zaključki, ki jih bodo na konferenci sprejeli, bodo osnova za nadaljnje delo borčevske organizacije v jeseniški občini.

J. Rabič

J. R.

PRED OBSEŽNIMI AKCIJAMI V KS DOVJE—MOJSTRANA

V letošnjih pomladnih in poletnih mesecih bo krajevna skupnost Dovje-Mojstrana eno najbolj razgibanih delovščin v celotni jeseniški občini. Največja in najboljše akcija, ki bo potekala, bo asfaltiranje vaških cest in poti. Za asfaltiranje krajski del sredstev zbirajo s samoprispevkom, za katerega so se z izredno visokim odstotkom odločili lani decembra na referendumu ob krajevnem prazniku. Potekala bodo najrazličnejša komunalna in druga dela, izvedli bodo akcijo »očistimo naš kraj«, pri raznih delih na področju krajevnih skupnosti pa bo potekala tudi mladinska delovna akcija.

Kot že rečeno, bo najboljše akcija asfaltiranje cest in poti. Za usklajevanje vseh priprav skrbi gradbeni odbor za asfaltiranje pri svetu KS Dovje-Mojstrana. Prejšnji teden se je sestel že na četrti redni seji. Poleg članov odbora in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in organov krajevnih skupnosti se je seje udeležil tudi Ljubo Jasnič, izvršni sekretar za ljudsko obrambo in družbeno samozasčito CK ZKS, ki bo častni predsednik gradbenega odbora in letošnje mladinske delovne akcije v Mojstrani.

V uvodu je predsednik gradbenega odbora za asfaltiranje Aleks Potokovič poročal o dosedanjem delu odbora in pripravah na asfaltiranje. Odbor je doslej uspešno usklajal vse priprave, s potekom akcije pa so bili vsi krajski seznanjeni tudi na zborih občanov. Izredno razveseljivo je, da vso pomoč nudijo tudi krajsani sami pri pripravah in urejanju posameznih cest, na katere bodo položili asfalt. Vsa usklajevalna dela potekajo preko vaških odborov, ki so resnično aktivni na vseh področjih.

Na seji so govorili tudi o delu mladinske delovne brigade, ki bo delala na akciji Dovje-Mojstrana '80. Tudi za to priprave uspešno potekajo, in sicer v sodelovanju z občinsko konferenco ZSMS Jesenice.

Kot je na seji poudaril Ljubo Jasnič, je uspel referendum, za uvedbo samoprispevka je glasovalo 84 odstotkov krajanov, veliko zagotovilo, da bodo vse letošnje predvidene naloge uspešno izvedene, seveda pa je to tudi obveza in odgovornost vseh nosilcev akcij, da bodo resnično vsi delali in pravilno obračali krajanov dinar, za katerega se je zavestno odločil, da ga prispeva za napredek in lepši jutrišnji dan celotne krajevnih skupnosti Dovje-Mojstrana.

J. Rabič

PESTRA SEJA TD JESENICE

Na seji upravnega odbora Turističnega društva Jesenice so 17. aprila poslušali poročila predsednikov oziroma namestnikov vseh štirih komisij. Vse komisije so namreč že sprejele program dela in ga tudi že uresničujejo. Tako bo komisija za dograditev trim steze, ki jo vodi France Vilman, poskrbela, da bodo popravili naprave in navodila za uporabo, ki jih je poškodovao čas. Tovarišica Ema Vesek, predsednica komisije za turistični podmladek, je poročala, da so se na vseh šolah že vključili v gorenjske in republiške turistične zveze, da bodo v kratkem pričeli v sodelovanju s krajevnimi skupnostmi z akcijami čiščenja površin, da so imeli že poučna predavanja in da bodo v kratkem odšli na turistično poučne izlete.

Predstavnica centra srednjih šol Zora Medja je seznanila navzoče, da so dijaki prevzeli nalogo, da pripravijo osnutek novega prospekta Jesenic. Pomoč pri tem je obljubil Mirko Ramuš, predsednik nadzornega odbora. O Aljaževem stolpu ob poti na trznico pa so navzoči soglašali, da ne sodi v to okolico. Ker je tu predviden park in nov hotel in ker bi pri teh delih stolp odstranili, so sklenili, da ga prodajo kot staro železo.

Ciril Čop, predsednik komisije za izvajanje akcije »lepe rože in urejena okolica«, je poročal, da je komisija z oglasom v Železarnju in po radiu Triglav Jesenice že pozvala vse prebivalce Jesenic in okolice, naj se vključijo v prizadevanja za čim lepšo ureditev našega mesta in okolice. V okviru tega so učenci osnovnih šol že raznesli propagandne letake gorenjske turistične zveze. Člani komisije bodo navzoči pri očiščevalnih akcijah, ki jih bodo izvajale šole in krajevnih skupnosti. Vsi izvajalci so poleg komunalne in stanovanjske skupnosti ter komunalnega podjetja Kovinar obveščeni, kdo je zadolžen za posamezno področje. V ponedeljek, 28. aprila, si bo stanje ogledala posebna komisija gorenjske turistične zveze. O ugotov-

ljenih nepravilnostih bodo vse prebivalce in organizacije obvestili v Železarnju in radiu Triglav Jesenice z željo, da se pomanjkljivosti čimprej odpravijo.

Za izboljšanje čistoče okrog stanovanjskih blokov in stolpnice so stanovanjski in komunalni skupnosti pisno predlagali, naj posredujejo, da bodo hišni sveti zadolžili nosilce stanovanjske pravice za skrb za čistočo na konkretno določenih površinah okrog stavb. Ker komunalno podjetje nima in ne bo imelo toliko čistilcev, da bi vsak dan počistili vse mestne površine, bo le na ta način moč doseči popolno čistočo okrog poslopj z družbenimi stanovanji. Da bi se to čimprej uresničilo, naj bo tudi ta sestavek ponovni poziv hišnim svetom in stanovalcem, naj si to skrb razdelijo in opredelijo.

O delu komisije za turistični promet in informativno službo je poročala predsednica Marija Kostanjšek. Odbor je seznanila, da so se na posebnem sestanku pri oddelku za gospodarstvo skupščine občine Jesenice dogovorili o enotnih cenah za oddajo sob na Gorenjskem. Člani upravnega odbora so jih potrdili in bo turistično društvo izdalo z novimi cenami opremljene cene. Druge naloge te komisije so še: sklenitev pogodb z oddajalci zasebnih turističnih sob, urejanje in vzdrževanje vremenske hišice, dopolnitev florisra Jesenic na železniški postaji, priprava novega prospekta, propaganda za pridobitev novih sob in še večjega števila gostov, reševanje nalog LO in družbene samozasčite ter drugo. Ker so odpovedali sodelovanje BUSP, Kompas in Viator, bo ta komisija zaprosila za pomoč in vključitev članov TP Golica ter komunalnega podjetja Kovinar.

Na seji so sprejeli tudi obvezen stabilizacijski finančni načrt, ki jih bo zaradi omejitve porabe sredstev delno oviral pri uresničevanju programa dela.

B.

POZIV PREBIVALCEM KS PODMEŽAKLJA

Štacija mladosti s pozdravi in najboljšimi željami za ozdravitev našega dragega predsednika Tita bo v petek, 25. aprila, obiskala tudi Jesenice. Prebivalci KS Podmežaklja bodo letos imeli čast pozdraviti štafetno palico, ki bo del poti opravila tudi skozi njihovo krajevno skupnost.

Po programu bo štafetna palica v Podmežaklju nošena po Cesti 1. maja, po delu Verdnikove ceste do parkirišča pred športno halo. Tu jo bodo ob 8.40 sprejeli mladinci OO ZSMS Podmežaklja, Kovina, Kovinoservisa, Gorenjke, Gradisa, aktiv HK Jesenice in NK Jesenice, ki jo bodo ponesli do križišča pred železniško postajo, kjer se bosta zvezni štafetni palici pridružila še triglavska in javorjska. Osrednja prireditve bo pred jeseniško gimnazijo.

Vse prebivalce in delavce delovnih organizacij pozivamo, da se udeležijo sprejema v čim večjem številu. Pozivamo tudi vse stanovalce in lastnike hiš na Cesti 1. maja in na Verdnikovi ulici ter vse delovne organizacije ob poti štafete, da izobesijo državne, partijske ali slovenske zastave.

B. r.

LOJZETU KOMICU V SLOVO

Nepričakovano in vedno pogostejše odhajajo borci NOV. Tako je tudi nenadoma in povsem nepričakovano umrl borec NOV, predsednik krajevnega odbora ZB NOV Podmežaklja Lojze KOMIC.

Njegova aktivnost v naši krajevni organizaciji ZB NOV Podmežaklja je trajala do zadnjega diha njegovega plodnega življenja. Še na letni konferenci krajevnih organizacij ZB NOV Podmežaklja 27. marca je poročal o aktualnih družbenopolitičnih vprašanjih in o delu organizacije.

Kljub temu, da se ni počutil zdravega, je vzdržal in vodil krajevni odbor ZB NOV Podmežaklja do letne konference, na kateri so izvolili novega predsedni-

ka. Njegovo zdravje je bilo namreč resno ogroženo. Nihče pa ni slutil, niti njegovi domači, da je tako hudo. Prve dni v aprilu je potožil, da ima težave s srcem. Prepeljan je bil v jeseniško bolnico, nato v ljubljansko, od koder se ni več vrnil.

Pokojni Lojze je bil rojen leta 1909 v Gorici. Njegovi starši so se še pred prvo svetovno vojno preselili na Jesenice. Oče se je zaposlil v železarni. Lojze je odrasčal v številni delavski družini. Izučil se je ključavničarskega poklica in se zaposlil v železarni. Dolga leta je delal kot delovodja strojnega vzdrževanja v valjarni žice v železarni. Po upokojitvi je deloval v organizaciji rejcev malih živali z vidnimi uspehi. Nato je prevzel tudi delo v odboru ZB NOV Podmežaklja kot predsednik in ga dolga leta uspešno vodil, dokler ni nanadoma omahnil v smrt.

Njegovo priljubljenost in spoštovanje je izpričal njegov pogreb, saj so se ga udeležili številni borci, njegovi nekdanji sodelavci iz tovarne in številni občani Podmežaklja in Jesenic. Njegovi ženi Mariji, ki je zvesto in z razumevanjem spremljala njegovo družbenopolitično delovanje, naše iskreno sožalje, enako tudi ostalim družinskim članom in sorodstvu.

Z veliko hvaležnostjo se bomo spominjali njegovega nesebičnega dela in pobud za izboljšanje dela v organizaciji ZB NOV Podmežaklja in v občinskem odboru ZB NOV Jesenice.

Jože Rozman

ŠOLSKO IN REGIJSKO TEKMOVANJE ZA CANKARJEVO NAGRADO

V četrtek, 17. aprila, je potekalo šolsko tekmovanje za Cankarjevo nagrado na osnovni šoli Tone Čufar – Jesenice. Tema tekmovanja, ki se ga je udeležilo deset osmošolcev, je bila: Prežihov Voranc – njegovo umetniško in družbeno izročilo.

Da se bomo udeležili tega tekmovanja, smo se odločili že meseca marca, meseca aprila pa smo se pod vodstvom tovarišic mentorice Mili Ileničeve in Rože Ravnikove skrbno pripravljali. Prebrali smo Vorancova dela: Solzice, Samorastniki, Vodnjak, Boj na Požiravniku in Od Kotelj do Belih vod. Za boljše razumevanje Voranca kot človeka smo prebrali še glasilo koroških železarjev Koroški fužinar in delo pisateljice Kristine Brenkove Kruh upanja. Kot vodilo smo uporabljali Pionirski list, ki je na svojih straneh navajal skope podatke in navodila za priprave na to tekmovanje.

Tekmovanje je potekalo brez zastojev. Tekmovalci smo se najprej poglabili in napisali spis z naslovom Hrepenenje po rodni grudi je potisnilo Vorancu pero v roke. Za spis smo imeli časa dve šolski uri, za reševanje jezikovno-slovnega testa pa eno šolsko uro.

Na koncu tekmovanja se je komisijska, ki so jo sestavljali: Mili Ilenič, Roža Ravnik in Srečko Rutar, le stežka odločila za tri najboljše spise in učence, ki se udeležijo regijskega

tekmovanja, saj smo vsi sodelujoči napisali dobre spise in dobro rešili slovnostne teste. Učenci, ki so se udeležili regijskega tekmovanja za Cankarjevo nagrado, so bili: Tomaž Krevsel, Barbara Novak in Karina Peternel.

V soboto, 19. aprila smo se tekmovalci jeseniške in radovljjske občine udeležili regijskega tekmovanja v osnovni šoli Tone Čufar na Plavžu.

Po uvodnih besedah in navodilih, ki smo jih dobili od tovarišice Mili Ilenič, predsednice slaviščiškega društva Jesenice, smo začeli delo. Najprej smo v eni šolski uri rešili jezikovno-slovnostni test, nato smo napisali še spis z naslovom Srečanje z Vorancem. Ob pisanju tega spisa so nas vodile njegove misli, ideje, njegova človekoljubna načela, zaupanje v človeka in kot pravi Kristina Brenkova v svoji knjigi Kruh upanja: Voranc piše oporoko vsem.

»V NEKAJ VRSTAH«

Osrednji slovenski časopisi malokdaj prinesejo novice iz naših krajev, saj je razumljivo, da ne morejo beležiti vsega, kar se zgodi v neki krajevni skupnosti. Če pa najdemo kako novico o sebi in svojem delu, smo tega toliko bolj veseli, saj nam pomeni širše družbeno priznanje za naše delo.

Učenci osnovnih šol že nekaj let uspešno tekmujejo v znanju iz naše neposredne zgodovine pod naslovom Tito-revolucija-mir. Letošnje tekmovanje je zahtevalo veliko znanja o razvoju samoupravljanja.

Dvanajstega aprila je bila v Gorenji vasi tretja stopnja tega tekmovanja – gorenjsko regijsko tekmovanje; pred tem pa so tekmovalci prešli selekcije v svojih sredinah – osnovnih in srednjih šolah ter v krajevnih skupnostih, nato pa še v občinah. Ta stopnja je določala prve tri tekmovalce v vsaki skupini za republiško tekmovanje, ki bo 26. aprila v Velenju. Gorenjske osnovne šole

ki iščejo in upajo in dvomijo in so zvesti sebi.

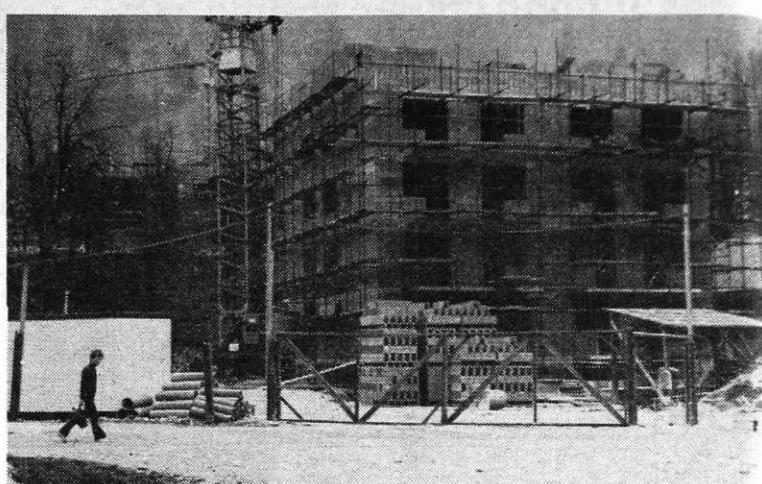
Ko smo spis dokončali, smo odšli na malico. Učenci osnovne šole Tone Čufar smo nato drugim tekmovalcem razkazali šolo. Kmalu je bila razglasitev najboljših spisov v I. stopnji – v njej so tekmovali učenci 8. razredov osnovne šole, v II. stopnji – v kateri so tekmovali dijaki 1. in 2. letnika srednjih šol ter v III. stopnji, v kateri so tekmovali dijaki 3. in 4. letnika srednjih šol.

Iz I. stopnje so se uvrstili na republiško tekmovanje, ki bo v mesecu maju na Ravnah, učenci: Tomaž Krevsel iz OŠ Tone Čufar, Vesna Pilipovič iz radovljjske osnovne šole in Zvonka Mertelj iz kranjskogorske osnovne šole.

Vsi tekmovalci smo poleg pohval za znanje materinskega dobili še značke, trije najboljši z vsake stopnje pa še knjižice z izbranimi deli Prežihovega Voranca.

Vsem udeležencem bo to tekmovanje ostalo v lepem spominu.

KARINA PETERNEL,
OŠ Tone Čufar,
Jesenice

Delavci SGP Gradbinec TOZD SVG Jesence gradijo na Hrušiči dva stolpca družbenih stanovanj. (Foto B. Blenkuš)

SLABO OBISKAN SEMINAR O VARSTVU OKOLJA

Prejšnji teden smo vendarle izpeljali seminar o varstvu okolja do konca, čeprav je bilo slušateljev le osem. Računali smo sicer, da jih bo več, ker so bili ponovno vabljeni slušatelji iz krajevnih skupnosti Žirovnica, Javornik-Koroška, Bela in Blejska Dobrava.

Vzroki za slabo udeležbo so znani: preobremenjenost slušateljev, prenasitenost z izobraževalnimi oblikami, športni dogodki, lepo vreme...

Znani so tudi očitki: da ne upoštevamo interesov članstva kluba samoupravljalcev pri izobraževanju. Ustavimo se pri tem, čeprav so še drugi očitki. Obenem z gradivom za skupščino kluba samoupravljalcev smo poslali članom tudi vprašalnik o izobraževanju oblikah in dobili štiri odgovore. (Članov kluba samoupravljalcev bo vsak čas 120). Po urgenci je prišel še en odgovor, torej jih je skupaj pet, zato bodo člani dobili vprašalnik še enkrat, kajti odgovori morajo biti osnova za planiranje novih izobraževalnih oblik.

Izkušnje pri delu kluba na izobraževalnem področju kažejo, da bo treba preiti na nove oblike dela in organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Se več seminarjev kot doslej bo moralo biti pozimi, jeseni in zgodaj spomladi, ko imajo ljudje manj dela zunaj hiše in manj obveznosti.

Vse to pa je verjetno le posledica glavnega vzroka, ki tiči v vrednotenju takega izobraževanja. Dokler bodo izobraževalne oblike neobvezne, nevednotne in dokler ne bo jasno, kakšno mesto imajo v celotnem izobraževalnem sistemu, se bomo še vedno pritoževali zaradi udeležbe.

Na zadnji seji izvršnega odbora kluba samoupravljalcev smo govorili o programu za mesec maj. Skupaj z občinskimi vodstvom ZSMS pripravljamo šolo za mlade samoupravljalce, ki bo od 12. maja do 3. junija v domu Julka in Albin Pibernik na Javorniku. Organizirali bomo tudi seminar za delavski svet Iskre na Blejski Dobravi.

MVM

KMEČKI TURIZEM

Sem članica turističnega podmladka na celodnevni osnovni šoli Tone Čufar Jesenice. Imeli smo predavanje o turizmu v Sloveniji. Mnogo smo izvedeli o obmorskem, zimskem in zdraviliškem turizmu, malo pa o kmečkem turizmu, zato sem napisala nekaj o njem.

Naša kmetija leži na pobočju Karavank od 1000 do 1300 m nadmorske višine. Je ena najvišje ležečih kmetij v Karavankah. Vse je ena sama strmina, zato se ukvarjamo le z živinorejo. Oče je koopebant družbenega posestva v Poljčah. Pridelamo mnogo zelenjave in zredimo precej živine. Vsega ne moremo prodati, zato smo se začeli ukvarjati s kmečkim turizmom. Imamo veliko hišo, ki smo jo preuredili tako, da lahko sprejemamo goste. Mamica je opravila tudi poseben tečaj, tako da gostom zna postreči. K nam zaidejo tako domači kot tuji gostje. Vsi so zadovoljni z domačo kmečko hrano. Njihovi otroci se svobodno gibljejo v naravi. Zame so zaželeni družba, saj sem večinoma sama, ker leži naša kmetija pol ure hoda od vasi. Naši gostje se vozijo s svojimi avtomobili na izlete. Radi obiskujejo Bled, Bohinj, Kranjsko goro in druge kraje. Včasih me vzamejo tudi s seboj.

Seveda imamo na kmetiji še več dela kakor prej. Zelo pazimo na čistočo v hiši in okoli nje. Skrbimo za to, da je na oknih in balkonih dovolj cvetja, predvsem gorenjskih nageljev.

Ob koncu lanskega leta sem brala o povečanem turizmu v Sloveniji. Vesela sem bila, da smo k temu pripomogli tudi na naši kmetiji.

Verica Klinar
OŠ Tone Čufar Jesenice

SPREJEM UČENCEV PRVIH RAZREDOV V PODMLADEK RK

Naš podmladek Rdečega križa se je zopet povečal za 29 članov. V sredo, 16. aprila, smo našim novim članom pripravili lep sprejem. Te slovesnosti so se udeležili tudi tovariši ravnatelj Marjan Jemec, mentorica podmladka RK Pavla Pintar in delegatki. Delegatka Nataša Gorjanc iz 6. a razreda je malim podmladkarjem v pozdravnem govoru razložila, kakšne naloge imajo v šoli in kakšno pomembno vlogo ima RK pri nas in v svetu. Novi člani so že letos pomagali pri raznih zbiralnih akcijah.

Pevski zbor je zapel nekaj pesmi. Vojko Ukmar pa nas je razvedril s svojo harmoniko. Tudi novi člani so nam pokazali svoje znanje. Obljubili so, da bodo vestno opravljali svoje naloge. Nanje jih bo prav gotovo opozorila tudi njiziča, ki so jo dobili ob sprejemu.

Potem smo podmladkarje povabili v jedilnico in jih pogostili s torto in čajem.

DUNJA HUBJER, 7. a – nov.
krožek OŠ Gorenjski odred
Žirovnica

DELO TURISTIČNEGA PODMLADKA

V turistični podmladek v osnovni šoli Tone Čufar Jesenice smo vključeni učenci od 3. do 8. razreda. V zadnjem času se je naše članstvo zelo pomnožilo. Novi člani so postali učenci 3., 4., 5. in 6. razreda. Vsi so dobili članske izkaznice Turističnega društva Jesenice.

Za podmladkarje sta bili v tem letu že dve predavanji. Tovarišica Polona Avenak nam je predavala o razvitosti turizma v Sloveniji. Pokazala nam je diapozitive najlepših krajev naše ožje domovine. Za najmlajše podmladkarje pa je pripravil predavanja o urejenosti oken in vrtov na Jesenicah in v okolici tovariši Branko Blenkuš.

Skrbimo tudi za čisto okolje. Pobiramo papirčke in druge odpadke okrog šole, saj želimo, da bi bila naša okolica čim lepša!

Sodelujemo pri nagradni igri Pionirskega lista: Spoznavajmo Slovenijo. Odgovarjamo na vprašanja o turističnih zanimivostih. Vsak teden pošljemo na uredništvo Pionirskega lista okrog 100 dopisnic z odgovori.

V kratkem bomo izvedli očistično akcijo na Plavžu, na Hrušiči in v Planini pod Golico. V akciji bodo sodelovali vsi učenci. Upamo, da bomo s to akcijo pripomogli, da bodo naši kraji postali lepši.

BERNARDA HVALA in
SIMONA BRELIH,
OŠ Tone Čufar Jesenice

20. aprila 1980, 19. 4. 1980

NAGRADNI IZLET OB DNEVU ŽELEZNIČARJEV V LJUBLJANO

V torek, 15. aprila, smo trije učenci osnovne šole 16. december iz Mojstrane doživeli lep dan. Bili smo med prvonagrajenci likovnega in literarnega natečaja Bogo Flander-Klusov Joža ob 60-letnici železničarske stavke. Poleg tega, da smo dobili lepe denarne nagrade, smo se udeležili tudi slavnostne otvoritve razstave in proslave ob dnevu železničarjev.

Polni pričakovanj smo sedli na vlak. Dan je bil lep in vzušje na železniški postaji je bilo slovesno. Na postajah so vihrale zastave in železničarji so nas pozdravljali z nageljni v gumbicah. Tudi vzušje na gospodarskem razstavišču v Ljubljani je bilo nadvse svečano. Zvoki godbe so se mešali s pričakujočim vrvenjem ljudi v avli razstavišča. Nato smo prostor napolnile besede predsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije pisatelja Janeza Vipotnika, ki je opisal tragične dogodke na Zaloški cesti pred 60 leti in pohvalil tudi zavzetost mladih pri natečaju, saj je prispelo preko 11.000 likovnih

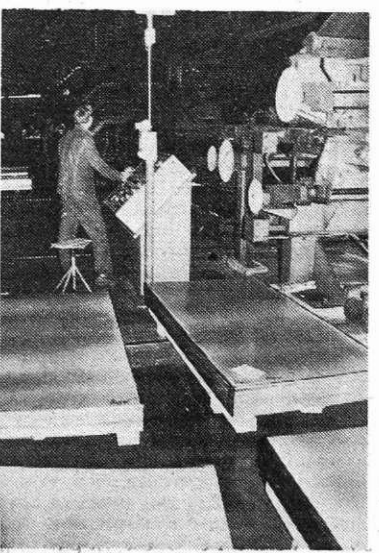
in literarnih del. Predsednik je pohvalil domiselnost in izvirnost prispevkov. Vsi nagrajenci smo dobili v spomin knjigo Janeza Vipotnika, ki govori o revolucionarnem delavskem gibanju in o dogodkih na Zaloški cesti.

Po proslavi smo si skupaj z mentorji ogledali nadvse bogato in zanimivo razstavo, nato pa smo se z avtobusom odpeljali do železničarskega dijaškega doma, kjer so nas prijazno sprejeli gojenci internata. Razkazali so nam priročno razstavo, ki prikazuje izdelke gojencev doma, ki jih izdelujejo v okviru prostovoljnih dejavnosti, posebno zanimivi pa so bili izdelki likovne in foto sekcije. Še najdalj časa smo se zadržali pri maketah in modelih vseh vrst vlakov. Po izdatnem kosilu smo so veseli vračali domov polni novih in lepih vtisov.

Presenečeni smo bili nad pozornostjo, ki nam jo je najmlajšim izkazalo železniško gospodarstvo iz Ljubljane.

Prav gotovo bodo tudi na tak način pridobili v železničarske poklice veliko mladih, ki bodo zavzeto in odgovorno opravljali svoj poklic. Vsem nagrajencem natečaja pa bo ostal nagradni izlet dragocen spomin, ki bo obogaten z novimi spoznanji o težki preteklosti in o vlogi železničarjev v današnji družbi.

Karmen Čebašek, 8. r
Alenka Hrašt, 5. r
Dejan Trifkovič, 8. r
OŠ 16. december Mojstrana

V adjustaži hladne valjarne Bela (IK)

USPELA PREMIERA GUGALNIKA NA JESENICAH

V soboto, 19. aprila, je bila v amaterskem gledališču Tone Čufar na Jesenicah premiera komedije Novaka Novaka GUGALNIK (Stolica, koja se ljulja) v režiji Vesne Arhar, poklicne režiserke iz Ljubljane.

Novak Novak, novinar, humorist, scenarist in dramski pisec, je »človek posebne vrste«. Kot novinar je začel v beograjskem dnevniku Rad, pričr, da so njegovi prispevki o neurejenem mestnem prometu – najvažnejša stvar na svetu; kot humorist v Ježu je s koserijo obravnaval vezane cene, tudi prepirčan – da dela zelo pomembno reč na svetu; ko je kot scenarist na televiziji in filmu slikal naše direktorje, premagane zete in smešne tašče, je bil zopet prepričan, da govori o – zelo pomembnih dogodkih na tem svetu; kot dramski pisec je začel prav s komedijo Gugalnik, zopet trdno prepričan – da je komedija najvažnejša stvar na svetu! Očitno je Novak Novak nepopravljiv optimist in to je od vseh pomembnih stvari vseeno – za njega najvažnejša stvar na svetu. Ni kaj, Novak je optimist. Kot tak je dolgo čakal in premišljeval, ali naj udoben TV fotelj zamenja za gledališki »fotelj, ki se guga«. Zmagal je zopet optimizem. On, ki nam je v preteklih letih velikokrat »pripeljal gledališče v hišo«, nas sedaj z doma popelje v gledališče. Dragocena sprememba! Namesto »gledališča v hiši« imamo »hišo v gledališču«. Novak je za svojo zvrst izbral komedijo in kot nadarjeni humorist uspel. Uspešna je tudi njegova komedija Gugalnik.

V mladi beograjski družini se splete in odvije sodobna »tragi-komedija« na temo »ženske emancipacije«, v kateri je gugalni stol pomembna »figura« Novakove komedije. To je komedija, v kateri se vsi in vse GUGA. Mož prevzame vlogo gospodinje in matere, ko se žena zaposli. Vrstijo se smešni navadni in nenavadni vsakdanji družinski, sosedski in življenjski dogodki. To je posnetek življenja malih ljudi, igra, kot jih je neskončno mnogo na svetu, igra za vsakdanjo gledališko rabo, ki je na premieri nudila ljubiteljem gledališča, posebno pa komedije, dobro in prijetno zabavo.

Režiserka Vesna Arharjeva je za uprizoritev Gugalnika angažirala »same stebre« jeseniškega gledališča. Igrajo: Tatjana Košir (Olja), Miran Kenda (Rade), Slava Marošević (sosed), Rado Mužan (Deka), Franci Černe (Vojin), Lidija Bitežnik (Dušica), Klemen Klemenc (prometna žrtev), Igor Škrli (inkasant), Ivan Berlot (Ljubinko) in Bernarda Gašperšič (Bubili).

Po precej dolgem času smo zopet videli na deskah jeseniškega odra Tatjano Košir. Kakor da je čakala na Novakov »optimizem«, saj ji je vloga Olje pisana na kožo, kakor pravimo. Skozi vso Novakovo noro-

jo je bila duhovito iznajdljiva, pri-srčna. Prikazala je svojevrstno človeško toplino, dinamičnost, odkritost, vero v njenega Radeta in na duhovit način prenašala vse zgrade in nezdgoe njunega skupnega (in ločenega) življenja. Skratka, ves čas je bila v svojem gledališkem elementu. Novakovega »gospodinja« Radeta je igral Miran Kenda s polno komedijskega razmaha in rutine in ga izoblikoval v dognano in izbruseno figuro. S to vlogo je potrdil, da so mu komedije pri srcu (to se čuti tudi v repertoarski politiki gledališča).

Kot zakonski par Olja in Rade Popović sta obvladala optimizem Novakovih likov, kakršni so zanesljivo tudi neke me nam. Vse je navadno, le Radetova odločitev, da postane »gospodinja in mati« ali »gospodinjica«, kakor ga imenuje Deka (Rado Mužan), je nenavadna, kar pa Novakom tekstu daje obeležje komedije. Razna duhovita dogajanja, ki so plod pisateljevih razmišljanj in domišljije in prepričljiv uprizoritveni zagon vseh nastopajočih so komediji dali dovolj svežine in vedrine, tako da ima komedija kljub kopici »traparij« gledališko vrednost.

Duhovite in jasno zasnovane like so prispevali tudi vsi ostali nastopajoči, med katerimi tako rekoč ni bilo izstopajočih šibkega prispevka. Vsi po vrsti so bili spretni v svojih vlogah šaljivega Gugalnika in tako z dobrimi igralskimi dosežki na koncu gledališke sezone navdušili jeseniško občinstvo. Tudi režija je bila korektna in zelo blizu režijski postavitvi, kakršno je pri krstni predstavi v Beogradu predlagal sam avtor. Scena Joža Bedića pa po naši oceni ni bila primerna. Prenatrpna je z nerodno postavljenimi kuhinjskimi elementi, kar zelo utesnjuje scenski prostor in zmanjšuje scensko razgibanost igralcev. Plenec je preveč. Kuhinja ima kar petero vrat! Vse to bi bilo lahko tudi drugače urejeno. Nekatera vrata so celo ovira za prihod ali odhod z odra.

Iz gledališkega lista je razvidno, da je pri pripravljanju predstave jeseniškim gledališčnikom pomagal z nasveti ugledni dramaturg Bojan Stih. Upamo, da je bil z uprizoritvijo zadovoljen, saj je gledališka skupina izpolnila njegovo željo: na odru so bili pristni in gledališko očarljivi.

V predstavi so se sodelovali: šivilja Ivanka Leskovar, inspicient Mičo Oman, šepetalka Vera Smukavec, razsvetljava Pavel Torkar, rekviziterka Minka Lamberger, odrski mojster Silvo Škulj in scenska glasba Ilija Surev.

F. Ropret

Romain GARY: Cheri, ti si utrujen. Založba Obzorja 1979.

Pred leti se je znan prevajalec pritožil, češ da pri nas izide vse preveč prevodov iz angloameriške literature, druge, manj imenitne literature pa so pri tem zapostavljene, med njimi tudi take, kot je francoska. O imperializmu na področju romana se je torej pisalo že dosti prej kot o imperializmu v svetu zabavne glasbe.

Za roman gre namreč, roman je tista knjiga, ki gre predvsem v promet, ki jo ljudje berejo. In res je, da pri nas izdajajo največ ameriških romanov, manj pa francoskih. Če pa že pride med nas prevod novejšega francoskega romana, potem to navadno ni roman, ki bi vžgal. Bodisi gre za roman, ki je zanimiv le kot eksperiment in ga torej berejo predvsem študentje svetovne književnosti; ali pa je napisan za povprečni okus in je neke vrste modni roman, vendar se pisatelj ravna po kakšni zares zastareli modi. Nasploh je v knjigah, ki so prevedene iz francosčine, preveč kulture, preveč izrazne prefinjenosti. Mogoče se tako zdi nekemu, čigar okus je postal grob in nedovzeten za fine. Vendar drži, da je v francoski prozi (pri tem mislim na tisto bolj poljudno in bolj zastarelo različico) kar preveč opisovanja čustev, nagnjenj, okusa. Skratka preveč »duha« in premalo stvarnosti. Mogoče bi lahko rekli: premalo neposrednosti.

Ali pa imajo tisti, ki odločajo o tem, kaj se bo prevedlo, okus, ki žene stvari v to smer.

Tako je: počutim se malce nelagodno, saj poročam o knjigi, ki me ni posebno pretresla, čeprav so v njej strani, ki so me po svoje razveselile.

PIANIST IGOR DEKLEVA MED MOJSTRANŠKIMI ŠOLARJI

V petek, 11. aprila, nas je v okviru prireditve glasbene mladine obiskal znani pianist Igor Dekleva. Predstavil nam je Slike z razstave Modesta Musorgskega.

Zbrali smo se v avli. Posedli smo okrog klavirja in nestrpnost čakali. To je bilo naše prvo srečanje z umetnikom. Z zanimanjem smo spremljali pianistove roke, ki so z neverjetno spretnostjo hitele po črno-belih tipkah. Vseč nam je bilo, ko nam je mojster najprej razložil vsebino skladbe in nam jo šele nato zaigral. Povedal nam je, da lahko s spreminjanjem tonov ponazorimo razna razpoloženja. Ko nam je predstavil skladbo, ki je ponazarjala branjeve na trgu, je bila glasba hitra in poskočna. Stari poljski voz, katekombe in druge mračne podobe so z nizkimi, grozljivimi toni vzbudile srh slehernemu izmed nas. Razvedrila nas je čudovito izvedena ljubka skladba Ples piščančkov v lupinah. Ko je tovariš Dekleva odigral skladbo, nam je pokazal še nekaj slik z razstave, ki jih je skladatelj upodobil v glasbi. Nato smo ga spraševali, kar nas je zanimalo in z veseljem nam je pripovedoval o svojem umetniškem delu. Zaigral nam je celo najljubšo skladbo, ki jo je igral v mladosti.

Ko nam je zmanjkalo vprašanj, smo se mu pristrčno zahvalili za obisk in ga poprosili, naj nas še obišče.

Obisk pianista Igorja Dekleva je bil za nas velik kulturni dogodek, ki ga dolgo ne bomo pozabili. Takih srečanj si želimo.

Eli Sprager, OŠ 15. december
Mojstrana

DPD SVOBODA F. PREŠEREN ŽIROVNICA - BREZNICA

vabi vse prebivalce KS Žirovnica v soboto, 26. aprila, ob 19.30 v dvorano na Breznici na proslavo
27. APRILA IN 1. MAJA

Sodelovali bodo:
- moški oktet domače Svobode in
- učenci osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica
S prisotnostjo na proslavi bomo pokazali svojo delavsko pripadnost in zavest, zato se proslave udeležite v čim večjem številu.

Prebral sem jo pa zato, da bi o njej tu poročal in tako zdaj pišem po zakonu vztrajnosti. V roke sem jo vzel v upanju, da bom imel pri branju nekaj zadoščenja, mogoče celo, da bom odkril v njej duhovni svet, ki se ga s plačo spoznam. Zato sem bil kajpak malce razočaran. V slovenščini že imamo dve Garyjevi knjigi. Priznam, da ju nisem prebral, gledal pa sem film, ki je bil posnet po njegovi Lady L in se mi je zdel še kar duhovit.

Če človeka kakšna knjiga posebej presune, so v ozadju navadno čisto človeški razlogi, isto pa velja tudi za nasproten primer, namreč, če ob njej ostanem razmeroma hladen. Je mogoče v pričujočem romanu kaj takega, kar me osebno moti? Ali pa človeškega ozadja tega romana nisem dojel? Mislim pa, da sem človeško ozadje te zgodbe še kar dobro razumel.

Gre za človeka na pragu starosti, za možakarja pri 59 letih, ki je na smrt zaljubljen v dosti mlajšo osebo. Zdi se mu, ko da je tokrat zaljubljen prvič, pa čeprav je imel pred tem že mnogo ljubice.

Vsekakor gre za človeka, ki je zelo nadarjen za erotiko, za človeka, ki je ta svoj dar vse življenje uporabljal. Za pripadnika kulture, ki ljubezen goji tako kot vreden umetnik goji svoj talent. In ki vidi v tem nekaj zelo osebnega, nekaj, o čemer pred tretjo osebo ne razpravljamo. Razen seveda v plemeniti literarni obliki, kjer seveda »ti in ona« dobita drugo ime, drug poklic in sploh druge osebne podatke.

Kaj je bolj človeškega kot stara-joči se možakar, ki zajema življenje z veliko žlico, ker se boji, da mu bo žlica jutri za vedno padla iz rok? Junak romana je v tej stiski tako občelčelovski, da nas niti ne bi smelo motiti dejstvo, da ni nikakršen boem, ampak reci in piši kapitalist. Koga bo to mogoče motilo, pa nič za to: junakov kapitalistični in milijarderski status gre h koncu, mož je tik pred finančnim zlomom. Pred zlomom pa je tudi družba, ki ji pripada. V romanu se spet in spet govori o tem, da je Zahodni Evropi odklenkalo; je torej pred nami roman o propadu Zahoda?

SAMOSTOJNA RAZSTAVA DOLIKOVCA RUDOLFA ARHA

V soboto, 26. aprila, bodo ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah s krajšim kulturnim programom, ki ga bodo izvajali učenci jeseniške glasbene šole, odprli samostojno razstavo slik člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice - RUDOLFA ARHA.

Inž. Rudolf Arh je bil rojen leta 1905 na Rečici pri Bledu. Leta 1929 je absolviral višjo tehnično šolo za elektroinženirja in se zaposlil v tovarni elektrod na Blejski Dobravi. Po odsluženju vojaškega roka je služboval v Šibeniku, na Ravnah, v Dubrovniku in v Ljubljani kot samostojni projektant. Sedaj je že enajst let v pokloju. Med tem časom pa je pet let poučeval na poklicni šoli v Domžalah.

Z risanjem in slikanjem se je začel ukvarjati že kot otrok. Kot študenta pa so ga v slikarsko umetnost uvajali kranjski slikar Matija Bradarica in njegov profesor na kranjski gimnaziji akademski slikar France Kopač, kasneje v Celju pa še poklicni slikar Seebacher, vsak s svojim načinom likovnega upodabljanja. Bradarica je bil cerkveni slikar, Kopač pedagog, slikal pa je veliko v pastelu in naprednejše, Seebacher pa je bil zelo čustven, njegovi pasteli pa so bili izredni.

Kot študent je Arh veliko slikal, na žalost pa so se mu dela v večini

Človeštvo bodo morda rešila »mlada« ljudstva Afrike in Latinske Amerike. In res: junakova ljubica je prišla iz Brazilijske. Tudi ona ima več kot dovolj pod palcem, kar je junaku zelo povšeči. Kajpak ne iz koristi ljubja, pač pa iz globljih razlogov: tako vsaj zagotovo ve, da ga ne ljubi zaradi denarja, ampak zaradi njega samega. In ni dvoma, da ga zares ljubi, še skoraj bolj kot on njo. In ker sluti, da je z njim nekaj narobe, kar naprej joče.

Kar naprej smo pričeli takim čustvenim izlivom. Malce nerodno nam je, ko pa je vse skupaj tako rahlo-čutno, zato bogato na duhu in na srčni kulturi. Pa vendar, če sami nismo take vrste, vsem tem rahlostim nekako ne moremo do kraja verjeti.

Junakova ljubezenska srečanja (v hotelskem apartmaju) nas torej ne pretresajo, tudi njegovi pogovori s sinom in poslovnimi partnerji niso kdove kako privlačni. Zlagal bi se pa, če bi rekel, da so me pustili hladnega opisi junakovih srečanj z zdravniki. Bral sem že spomina slavnih in modnih zdravnikov (v katerih gre navadno za občutljive teme). Gary je tu začudo na višku. Pogovori s specialistom za urogenitalni trakt in s specialistom za hormone - pri čemer se izkaže, da je slednji nekakšen posvetni svetnik - niso le podučni; opisani so stvarno, nazorno, s posebnim odtokom humorja. Človek se ob njih nehote zabava, pa čeprav ve, da bo njega samega čez nekaj let doletela podobna usoda.

Izvirni naslov ne govori o »utrujenem dramem«, ampak o »vozovnici, ki ji je potekla veljavnost«. Ta roman opisuje utrujeno družbo in utrujenega ljubimca. Kaj pa pisatelj? Moj vtis je tak, da je tudi on že nekam utrujen. In takega ga kaže tudi slika na ščitnem ovitku: vidimo ga, kako sedi, rahločutni in ustreljivi, vzhodnjaški ljubimec, temnolas in otožnih oči, poleg svetlo-lase filmske igralke. Kot da je roman napisan v spomin vsem tistim, ki so ju osebno poznali, znanec s francoske Riviere in iz drugih krajev, ki jih večina naših bralcev samo bolj bežno pozna?

Marko Hudnik

Najmlajši n srečanju otroških in mladinskih zborov MLADINA POJE '80 je bil otroški zbor Glasbene šole Jesenice, ki ga vodi Anita Baznik, na klavirju pa jih spremlja Dejan Svetlin. (Tekst in foto Vasja Hribar)

Pionirski pevski zbor osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica se je pod vodstvom Amalije Štern predstavil na srečanju Mladina poje '80 (Foto J. Rabič)

SREČANJE MLADIH PEVCEV NA NA JESENICAH - MLADINA POJE '80

Zveza kulturnih organizacij Jesenice je priredila v počastitev 70-letnice rojstva revolucionarja, državnika in misleca EDVARDA KARDELJA 18. aprila v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah SREČANJE OTROŠKIH IN MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV - MLADINA POJE '80.

Na srečanju - koncertu so sodelovali: otroški zbor glasbene šole Jesenice, zborovodja Anita Baznik, klavir Dejan Svetlin; pionirski zbor osnovne šole, Tone Čufar Jesenice, zborovodja Stanka Richter, klavir Dejan Svetlin; pionirski zbor osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica (prvi), zborovodja Amalija Štern, harmonika Vojko Ukmar; pionirski zbor osnovne šole Tone Čufar Jesenice, zborovodja Mira Mesarič, klavir Dejan Svetlin; pionirski zbor osnovne šole Žirovnica (drugi), zborovodja Amalija Štern harmonika Vojko Ukmar; pionirski zbor osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice, zborovodja Roman Ravnič, klavir Maja Komel; mladinski zbor osnovne šole Karavanski kurirji NOV Koroška Bela, zborovodja Davorin Rostohar; mladinski zbor osnovne šole Tone Čufar Jesenice, zborovodja Mira Mesarič in mladinski zbor osnovne šole Prežihov Voranc Jesenice, zborovodja Roman Ravnič. Vsak zbor je zapel tri pesmi. Prepevali so skladbe domačih in tujih skladateljev: M. Voglarja, G. F. Händla, P. Šivica, R. Gobca, J. Bitenca, S. Mihelčiča, J. Ježa, J. Kuharja, D. Švare, R. Simonitija, L. Knipperja, C. Pregelja, S. Habeta, A. Weingerla, B. Arniča, V. Mihelčiča, M. Tomca, J. Pribošiča, M. Burica in nekoliko skladb nepoznatih skladateljev.

Srečanje mladih pevcev je potrdilo veliko prizadevanje glasbene šole in osnovnih šol Jesenice, da ohranijo in dvigajo našo ljudsko, borbeno in umetno pesem naših narodov in narodnosti. Udejstvovanje v pevskem zboru, tej čisti ljubiteljski vrstvi, pri mladih (in starejših) vzbuja in razvija moralnopolitične, domovinske, etične, humanistične, strokovne in druge odlike, katerih skupni imenovalec naj bi bil - kultura. To potrjuje eno od sporočil Edvarda Kardelja: »ni kultura samo v spremljanju kulturnih vrednot, ampak predvsem v ustvarjanju teh vrednot; in zborovska pesem je prav tista oblika kulturnega ustvarjanja, ki lahko zajame največ ljudi...« Zato je prav, da so jeseniške šole v takem udejstvovanju zajele kar čez 450 mladih pevcev. Tako delajo vse napredne družbe v svetu, saj zborovska petje uvrščajo med najpomembnejša vzgojna področja.

Srečanje MLADINA POJE '80 ni imelo tekmovalnega značaja, temveč potrditev, kako mladi ljubijo ljudsko, umetno in borbeno pesem. Med njimi je precej talentiranih glasov, ki bi jih morali postopoma z vstrajnim in strokovnim delom pripravljati za prestop k starejšim pevskim zborom. Značilnost srečanja naj bi bila tudi v tem, da lahko nastopajo otroški in mladinski zbori vseh šol občine Jesenice. Tokrat se srečanja niso udeležile vse šole, kar pomeni, da niso imeli pripravljenih zborov za tako glasbeno manifestacijo. To je verjetno povezano tudi s kadrovskim problemom - pomanjkanje učiteljev glasbe.

Kvaliteta petja ni bila briljantna, kar tudi nihče ni pričakoval. Poudariti pa je treba zagnanost in veselje

najmlajših in resnost ter prizadevanost starejših pevcev in njihovih zborovodij. Vsi so želeli prikazati čim več. Če bi ocenjevali kvaliteto posameznih zborov, bi prišli tudi do dobrih ocen. Toda nekaj skladb je bilo preveč zahtevnih za neizkušene pevce, ki so obremenjevali še vedno nežne glasove in njihove ritmične in tehnične zmogljivosti. To spada v domeno zborovodij, ki bi programe za svoje zборе morali prilagajati sposobnostim mladih pevcev. V domeno zborovodij spada tudi izbor in število pevcev. Zadovoljstvo vsakega zborovodja je, da ima pred seboj »impozantno« število pevcev. Taka želja zborovodij se pa ne bi smela uresničevati za vako ceno in v škodo kvalitete petja. To naj bi veljalo predvsem za mladinski zbor osnovne šole Karavanski kurirji NOV, ki je štel kar 80 (osemdeset!) pevcev, ki pa niso bili najbolje pripravljeni (zahtevne skladbe Poljsko polje, Pojdam u Rute), saj je precej »pevcev« prepevalo narobe. Od takega petja nimajo koristi niti pevci, niti poslušalci, najmanj pa bi si smel kaj takega privoščiti strokovnjak - zborovodja. Selekcija bi le morala obstajati.

V celoti moramo ugotoviti, da je bilo letošnje srečanje MLADINA POJE '80 glede kvalitete petja slabše od srečanj v preteklih dveh letih. Upajamo, da je to trenutna kriza ali preobremenjenost zborov oziroma učencev. Če pa kdo zasluži izjemno priznanje, bi se upravičeno odločili za mladinski zbor osnovne šole Prežihov Voranc, ki ga vodi zborovodja Roman Ravnič. Vse tri zahtevne pesmi so izvedli v zadovoljivi intonaciji, dobri dikciji, ritmičnosti in v dobri zlitosti glasov, kar je bila ena od pomanjkljivosti večine zborov. Naj omenimo, da so imeli na sporedu zahtevno pesem Janka Pribošiča DEČEK IN MURN, ki je bila prvič izvedena na podobnem mladinskem festivalu na Čehoslovaškem, tokrat pa prvič na Jesenicah.

Organizacija prireditve ni bila na nivoju počastitve obletnice rojstva enega največjih mož Slovenije in Jugoslavije. Zanesljivo so učenci na šolah seznanjeni o zaslugah in o velikem delu človeka, ki je v svojem bogatem ustvarjalnem življenju mnogo prispeval tudi k razvoju socialistične kulture. Zato je nerazumljivo, da organizator ni poskrbel, da bi nekdo pred polno dvorano poslušalcev spregovoril nekaj besed o človeku, ki je bil velik ljubitelj zborovskega petja in mladine. Druga pomanjkljivost prireditve je bila, da so precej sedežev v dvorani zasedli otroci, ki so čakali na nastop. Za nastop so odhajali iz dvorane in se po nastopu vračali. To je zelo motilo vse, ki so z zanimanjem spremljali nastope zborov. V bodoče naj bi bili vsi sodelujoči zbrani v drugih prostorih ves čas prireditve, in ne da se sprehajajo ali tekajo po dvorani in balkonu in tako motijo izvajanje sporeda.

F. Ropret

ČETRTA KNJIGA ZBORNIKA »JEKLO IN LJUDJE«

Te dni je izšla četrta knjiga zbornika JEKLO IN LJUDJE, ki ga uredniški odbor posveča šestdesetletnici Komunistične partije Jugoslavije oziroma Zveze komunistov Jugoslavije (1919 - 1979), šestdesetletnici organiziranega komunističnega gibanja na Jesenicah (1920 do 1980) in 60-letnici DKD Svoboda Jesenice (1919 - 1979). Zaradi nekaterih tehničnih in finančnih težav je sicer izšla z nekajmesečno zamudo, toda pred nami je zajetna knjiga, ki s svojo bogato vsebino upravičuje posvetilo.

Zbornik nas na 512 straneh seznani z bogato zgodovino komunističnega in naprednega delavskega gibanja, narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije na našem in širšem območju pa tudi z nekaterimi drugimi aktualnimi temami, ki jih dopolnjuje 122 dokumentarnih slik.

Uvodni sestavek OBČINSKA ORGANIZACIJA ZVEZE KOMUNISTOV JESENICE kronološko prikazuje razvoj partije od 21. aprila 1919 dalje in njeno vodilno vlogo v delavskem gibanju, narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji ter v povojnem obdobju obnove, izgradnje in razvoja socialistične demokracije. Iz kratkih, jedrnatih besed in dokumentarnih slik bodo bralci spoznali šestdesetletno borbo komunistov na železarskih Jesenicah v okviru komunistične partije Jugoslavije oziroma Slovenije.

Miha Klinar v sestavku DOKUMENT O USTANOVITVI KRAJEVNE KOMUNISTIČNE ORGANIZACIJE NA JESENICAH opisuje družbenopolitične razmere v letih 1919-1920 in začetek organiziranega komunističnega gibanja na Jesenicah ter ustanovitve krajevnega komunističnega organiziranja na Jesenicah 6. in 7. marca 1919.

O stavkovnem gibanju v tovarni verig Lesce pod naslovom ENOTNI TUDI V NAJTEŽJIH TRENUTKIH piše Zorka Tribušon. Stavka v lesčanski tovarni verig od 15. maja do 5. junija 1935 je bila namreč ena prvih v duhu sklepov IV. državne konference Komunistične partije Jugoslavije iz meseca decembra 1934. Stavko so vodili komunisti in zanjo pridobili ves kolektiv, ki je dvajset dni vzdržal enoten in zmagal.

Vencelj Perko objavlja sestavek RAZMISLANJE OB ŠTIRIDESETLETNICI ZLETA SVOBODE V CELJU 7. JULIJA 1935 O DELAVSKEM KULTURNEM DRUŠTVU ENAKOST NA JESENICAH. Avtor se v svojem sestavku sprehodi od ustanovitve delavskega kulturnega društva Vzajemnost leta 1912 do razpusta Enakosti januarja 1940.

Tudi avtor naslednjega sestavka je Vencelj Perko. Obravnava STAVKOVNO GIBANJE GRADBENIH DELAVCEV V SLOVENIJI LETA 1936 S POSEBNIM OPISOM STAVKE GRADBENCEV NA JESENICAH. Pod vplivom partije in pod vodstvom komunistov je stavka poleti 1936 zajela okoli 5000 gradbenih delavcev v Sloveniji in se večina končala z delavskim uspehom.

V četrtem zborniku Jeklo in ljudje je ponatisnjen opis osebnih doživetij Marije Žumer pod naslovom 70 DNI V »GLAVNJACI«, ki je v obliki brošure izšel leta 1937. Marija Žumer v svojih doživetjih opisuje trnjevo pot, ki jo je prehodila od 22. avgusta 1936 do 29. marca 1937 skozi zapore kot komunistka in od tega 70 dni v »Glavnjaci«, srednjeveški mučnici, ki se samozvestno šopiri sredi Beograda, kakor je sama zapisala v svojem opisu. Ob ponatisu pogrešamo kratko biografijo Marije Žumer ali vsaj komentar o njeni napredni dejavnosti, zaradi katere je pretrpela toliko gorja in ponižanj.

Ivan Jan v svojem prispevku ZVEZAN Z VERIGO opisuje aretacijo velikega človeka in komuniste Franja Federla-Slavka leta 1937 na Rečici. Zapis je lep prispevek k obogatitvi življenjepisa predvojnega komuniste Franja Federla-Slavka, ki je leta 1943 padel kot partizan.

Iz tretje knjige zbornika Jeklo in ljudje Miha Klinar nadaljuje sestavek pod naslovom DRUGA FAZA BOJA DR. IVA ŠTEMPIHARJA ZA OSVOBODITEV INTERNI-

RANCEV IZ KONCENTRACIJSKEGA TABORIŠČA V BILEČI. Avtor na številnih dokumentih gradi zapis o dr. Ivi Štempiharju, ki se je nesebično in brez odvetniškega dobičkarstva pred vojno boril za pravice delavskega razreda. Avtor svoj obsežen sestavek zaključuje: »Naj bo ta zapis o njegovem boju za osvoboditev konfiriranih iz Bileče skromna oddolžitev spominu velikega človeka in borca, ki je odšel ob svoji smrti vse prethiti in vse preveč pozabljen od nas«.

Emil Cesar v svojem prispevku NEZNANI ZAPISI REVOLUCIONARNIH PESMI, NASTALIH V MEDJUREČJU obravnava kulturno ustvarjanje delavcev komunistov v taborišču in njihovo kulturno in izobraževalno dejavnost z navedbo nekaterih pesmi, ki so nastale v taborišču v Medjurečju. V sestavku je precej pozornosti namenil tudi gorenskim internirancem, med katerimi je bilo tudi veliko Jeseničanov.

O prvem gorjanskem partizanu piše v zborniku pod naslovom ANDREJ PREŠEREN - VEZ MED DVE MA VOJNAMA Ivan Jan, ki je tudi avtor sestavka MED GORJAMI IN JESENICAMI. Oba sestavka se vsebinsko precej dopolnjujeta, čeprav je v prvem bolj govora o življenju in delu revolucionarja in komuniste Andreja Prešerna, katerega delovanje pa je bilo močno razpeto med Gorjami in Jesenicami, kraje, ki sta bila med obema vojnama v revolucionarnem delovanju močno povezana.

Franc Konobelj-Slovensko v četrtem zborniku objavlja sestavek JESENŠKA ČETA IN CANKARJEV BATALJON V LETU 1942 in v uvodu navaja, da je pri zbiranju gradiva in urejanju sestavka sodeloval tudi Ivan Vovk-Zivan. V sestavku opisuje narodnoosvobodilni boj v letu 1942 v naši dolini in s tem tudi boje, akcije, uspehe in težave Jeseniške čete in kasneje Cankarjevega bataljona. Sestavek zaključuje s pregledom žrtev okupatorjevega terorja v letu 1942, ki je dosegel višek in primerjavo števila pregnanih, deportiranih, zaprtih in interniranih iz našega območja za vsa štiri leta s številom v letu 1942.

Nekaj spominov, anekdot in misli, napisanih ob izidu Cufarjevih izbranih del, pod naslovom TOPLO ČLOVEŠKO CUSTVO objavlja Cvetko Zagorski. Zapisi zajemajo čas Cufarjevega življenja v Mariboru in v okupirani Ljubljani.

TRNOVA POT REVOLUCIONARJEV, ZAKONCEV JULKE IN ALBINA PIBERNIK je prispevek Jožeta Vidica, v katerem obširno opisuje predvojno revolucionarno

delo obeh Pibernikov na Jesenicah in njuno udeležbo v narodnoosvobodilnem boju, v katerem sta oba izgubila življenje - Julka je umrla po legendarnem Igmanškem maršu v bolnišnici v Foči februarja 1942, zaradi zastrupitve krvi zaradi zmrzlin, Albin pa je padel oktobra istega leta v Ravnah na Blokah.

O boju in smrti 83 borcev tretjega bataljona Prešernove brigade v Lovčevem hotelu in ob njem na Pokljuki decembra 1943 v sestavku SREDI SNEGA IN IZDAJE piše udeleženec boja Janez Ambrožič, ki je med redkimi preživel, oziroma se prebil iz obkoljenega Lovčevega hotela.

V zborniku je objavljen tudi zapis Dušana Pirjevca-Ahaca NARODNI HEROJ MATIJA VERDNIK-TO-MAŽ, ki ga je avtor napisal ob tridesetletnici Tomaževe smrti februarja 1974. V njem opisuje Tomaževo udeležbo in njegov pomen v narodnoosvobodilnem boju in še predvsem pri organizaciji Osvobodilne fronte in odpora na Koroškem.

Janko Novak objavlja sestavek o reševanju ameriških padalcev marca 1944 na Belščici pod naslovom BILO JE 18. MARCA 1944.

V četrth knjigi zbornika Jeklo in ljudje je objavljen tudi sestavek Mitja Koširja RAZSVETLJENSKA IDEJA IN ODKRIVANJE TRIGLAVA, ki je bil napisan ob dvestoletnici prvega vzpona na Triglav.

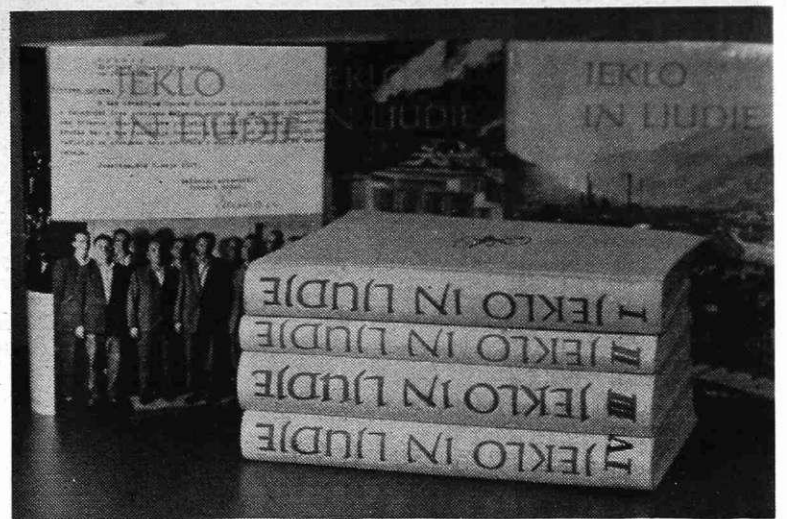
Kot zadnji prispevek pa je objavljen sestavek Rada Kočevarja ZIMSKO - TURISTIČNA SREDIŠČA GORENJSKEGA KOTA.

Med posameznimi sestavki so objavljene pesmi Toneta Čufarja, Karla Destovnika-Kajuha, Miha Klinarja in Frca Lehmana.

Ob koncu knjige je poleg vsebinskega kazala tudi seznam slik, ki so objavljene in seznam oseb, o katerih govorijo v knjigi ter seznam kratih in njihov pomen.

Zbornik je izdala in založila Kulturna skupnost Jesenice, pri nastajanju je sodeloval tudi oddelk za zgodovino delavskega gibanja in NOB tehničnega muzeja železarne Jesenice. Uredniški odbor zbornika so sestavljali: predsednik Zvone Labura in člani: Jaka Klinar, Miha Klinar, Franc Konobelj-Slovensko, Tone Konobelj, Vencelj Perko, Jože Podobnik, Dušan Stare, Joža Varl in Edo Žagar. Glavni-odgovorni urednik je bil Miha Klinar, zunanjo opremo je izdelal akad. slikar Janez Ravnik, za notranjo opremo je bil odgovoren Tone Konobelj, fotografije pa je izdelala Irena Kučina. Knjiga je bila izdelana v Gorenjskem tisku v Kranju, izšla pa je v 1000 izvodih. Cena knjige je, z upoštevanjem subvencije Kulturne skupnosti Jesenice, 400,00 din za vezano v platno in 350,00 din za broširano.

Štiri zajetne knjige zbornika JEKLO IN LJUDJE, prva je izšla decembra 1964, druga novembra 1969, tretja avgusta 1975 in četrta aprila 1980, nedvomno pomenijo izreden prispevek k obogatitvi zgodovine delavskega revolucionarnega gibanja med obema vojnoma in narodnoosvobodilnega boja ter socialistične revolucije ožjega in širšega območja Gorenjske pa celo slovenskega prostora.

KNJIGE, DOSTOPNE VSAKEMU

Na ta ali oni način večkrat razmišljamo o knjigi, zlasti v zadnjem času, ko nas k temu spodbujajo številne, družbeno organizirane akcije, s katerimi želimo delavca bolj seznaniti z možnostjo nakupa dobrih in cenjenih knjig.

Eden od načinov, kako delavcem, kmetom, študentom in drugim ljudem omogočiti nakup prav tako dobrih knjig, kot jih ponujajo številni akviziterji komercialnih založb, ponavadi za precej več denarja, je izvirni način prodaje preko poverjenikov, ki se ga poslužuje Prešernova družba. Poverjeniki Prešernove družbe s ponujanjem knjig ne služijo denarja, temveč kot kulturni in družbenopolitični aktivisti izpolnjujejo tisto kulturno poslanstvo, ki ga je Prešernova družba že leta 1953 določila njena ustanoviteljica Osvobodilna fronta slovenskega naroda. (Poverjenik Prešernove družbe v Železnari je Peter Sitar. Pri njem lahko naročate, prejimate in plačujete knjige, dal pa vam bo tudi vse druge informacije, ki vas zanimajo.)

V tistih temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih, kjer Prešernova družba skupaj s sindikatom in socialistično zvezo še ni našla poverjenika, lahko delavci in občani knjige naročajo tudi po pošti. Seveda pa včasih ne vedo, da morajo naročilo poslati čimprej, kajti le naročniki, ki plačajo knjige do 30. junija, prejmejo v zbirki brezplačno tudi nagradno knjigo.

Zbirka Prešernove družbe v letu 1980 vsebuje:

- PREŠERNOV KOLEDAR ZA LETO 1981

- SLOVENSKE OTROŠKE PESMI iz zakladnice tistih ljudskih in umetnih pesmi, ki jih otrok najprej sliši iz materinih ust, v izboru Janeza MENARTA in z ilustracijami Marlene STUPICA.

- Anton INGOLIČ: DELOVNI DAN SESTRE MARJE. Pripoved iz življenja medicinske sestre in o njenem srečanju s problemi sodobnega mestnega življenja.

- Stevan JAKOLJEVIČ: VELIKA ZMEDA. Kronika o razpadu kraljevske Jugoslavije, tako tragičnem za naše ljudstvo.

- Prof. dr. Miha LOKAR: ZDRAVJE V DRUŽINI. Poljudno pisana knjiga, polna dobrodošliih nasvetov za vsakogar, od otroka do starih ljudi.

Broširano zbirko bodo naročniki prejeli za 190 din, v celo platno vezano pa (pri tej bo broširan samo koledar) za 240 dinarjev.

Vsi, ki bodo poravnali naročnino do 30. junija 1980, bodo prejeli še nagradno knjigo brez doplačila. Ta bo:

- Max von der Grün: BLODNI OGENJ IN PLAMEN, roman. Izredno živo in zanimivo napisana pripoved delavca, ki je čisto po svoje, brez blišča, zato pa trpko doživljal čas nemškega gospodarskega »čudeža«.

Vse navedene knjige bodo naročniki prejeli konec novembra 1980.

Razen te, redne letne zbirke, izdaja Prešernova družba tudi zbirko LJUDSKA KNJIGA, v kateri bodo naročniki za 440 dinarjev prejeli šest izbranih, prevedenih romanov iz svetovne književnosti, ki izhajajo skozi vse leto, pa revijo OBZORNIK, reprodukcije slik, značke, poezije in drugo.

NASLOV: Prešernova družba, Borsetova 27, Ljubljana, tel. 21-440.

NAGRADNA KRIŽANKA

Današnja križanka je nagradna. Za reševalce s praviimi rešitvami so pripravljene naslednje nagrade:

ena nagrada 200 din, dve nagradi 150 din, tri nagrade po 100 din in štiri nagrade po 75 din.

Vsak lahko sodeluje pri zrebanju le z eno rešitvijo, ki naj jo pošlje v kuverti, na katero poleg naslova Uredništvo Železarskega piše še »nagrada križanka«.

Rešitve vpišite v izrezan lik križanke s tiskanimi črkami in čitljivo ter nam jih pošljite do vključno 6. maja do 12. ure.

ČLOVEŠKO	OPREMA	GL. MESTO	100 M ²	EGIPČAN, SONČNI BOG	AVT. OZN.	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
LOS, POHISTVA		HERCE- GOVINE			AVSTRJE	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
LUKNJI- CA V KOŽI					PAPEŠKA DRŽAVICA	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
ROZMAN SMILJAN					ASVEDČE- VA SOCIAL- PESEM	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
DČE					SOGLAS- NIK	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
VALJENTE					JEZERLO V MOL- DAVIJI	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
PODRČJE					SEBNA PISATELJI	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
MAŠA OŽJA DOMOVINA					BEŽNJE ODSEJENJA DOMOVINA	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
PODRAVIL- ČE V BELGIJI					ENOVLEN- TNI RADICAL PENTANA	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
GREZLO					POVRATINA V JUŽNI ATOLIKI	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
ITALIJAN- KAMION					GLAS	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
OTOK V JADRANU					PREJUTSI PES	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
Č. IME					VELIKA POSODA	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
TESLA					SEBNO M. IME	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
IVAN TANČAR					1000 Rg	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
MAŠE MESTO					AVT. OZN.	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA
MEČNO JAMSTVO					BAKIST KROČEC	ITALIJSKA	OKRASN	KAMRA	ČISTOČA	SVAR	VELIKA	KARTA	EMERZEN	IZDELEK	NEUDANJE	PLETENA	POSTA

ODDIH V PARTIZANSKEM DOMU VODIŠKA PLANINA NA JELOVICI

Partizanski dom Vodiška planina na Jelovici je oddaljen od Radovljice 24 km in je dostopen z vsemi vozili. Dom razpolaga s 50 ležišči, restavracijo in posebno sobo.

Prijave za letovanje sprejemata od 15. aprila do 15. maja občinska odbora ZZB NOV Jesenice in Radovljica, od 15. maja dalje pa se interesi za letovanje lahko neposredno javljajo upravi doma na naslov: Partizanski dom Vodiška planina Jelovica, Radovljica (telefon 75-293).

Oskrbni dan za člane ZZB NOV v I. nadstropju, sobe z balkoni:

- člani in ožji svojci 205,00 din
- otroci od 3. do 10. leta starosti 155,00 din

Oskrbni dan za člane ZZB NOV v I. nadstropju, sobe brez balkonov:

- člani in ožji svojci 198,00 din
- otroci od 3. do 10. leta starosti 155,00 din

Oskrbni dan za člane ZZB NOV v II. nadstropju:

- člani in ožji svojci 195,00 din
- otroci od 3. do 10. leta starosti 140,00 din

Cene oskrbnega dne so veljavne za bivanje nad tri dni. Oskrbni dan za ostale goste (za bivanje nad tri dni) znaša od 205,00 do 220,00 dinarjev, za otroke od 3. do 10. leta starosti pa od 170,00 do 180,00 dinarjev.

Vsak prijavitelj — samoplačnik — mora ob prijavi za letovanje vplačati 50 % od skupnih oskrbnih stroškov za desetdnevno bivanje in se mu šele ob plačilu potrdi rezervacija, ostanek pa obračuna ob nastopu letovanja.

Plan izmen za leto 1980:

1. izmena od 21. maja do 31. maja; 2. izmena od 31. maja do 10. junija; 3. izmena od 10. junija do 20. junija; 4. izmena od 20. junija do 30. junija; 5. izmena od 30. junija do 10. julija; 6. izmena od 10. julija do 20. julija; 7. izmena od 20. julija do 30. julija; 8. izmena od 30. julija do 9. avgusta; 9. izmena od 9. avgusta do 19. avgusta; 10. izmena od 19. avgusta do 29. avgusta; 11. izmena od 29. avgusta do 8. septembra; 12. izmena od 8. septembra do 18. septembra; 13. izmena od 18. septembra do 28. septembra; 14. izmena od 28. septembra do 8. oktobra.

Možnost letovanja pa je že v mesecu maju pred začetkom rednih izmen in tudi po zadnji izmeni do konca meseca oktobra.

Za vse tiste, ki nimajo lastnega prevoza, je ob vsaki izmeni zagotovljen prevoz s kombijem do doma in nazaj na avtobusno postajo v Radovljici.

Občinski odbor ZZB NOV
Jesenice

DEŽURNE TRGOVINE

V soboto, 26. aprila, hosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:

Specerija Bled — Supermarket Union, Titova 22 in

Rožca — Samopostrežna trgovina 9, Bokalova 5/a.

V soboto, 5. maja, hosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:

Delikatesa — Poslovalnica 7, Titova 7 in

Delikatesa — Kašta 4 na Plavžu, Tavčarjeva 6.

DEŽURNA LEKARNA

ZA OBČINI JESENICE
IN RADOVLJICA JE V MESECU APRILU DEŽURNA LEKARNA NA JESENICAH, V MESECU MAJU PA LEKARNA ZLATOROG NA BLEDU

REŠITEV KRIŽANKE IZ 15. ŠTEVILKE ŽELEZARJA:

JOŽE HUDEČEK, OBO-ROŽEVALEC, KE, KS, KORANA, OŠ, ETER, ASTA, HEBREJEC, ONDREJ, OTOMANA, ATAMAN, DATUM, KAMELARI, RIM, KORA, OPERACIJA, TR-TAR, ALSER, LALA, NDJ, RARITETA, PI, ACO, KARE, KR, EO, SLAVKO KASTELIC, NN, TANKIST, ARNO, REGE, INJEKTOR, MIGG, EROT, LIE, SARA, AJA, SOVA.

KRAJEVNA SKUPNOST JAVORNIK-KOROŠKA BELA — UO REKREACIJSKI CENTER KRES

daje v najem BIFE NA KRESU.

Vse potrebne informacije dobite v pisarni krajevne skupnosti Javornik-Koroška Bela ali po telefonu 81-700.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

26. aprila amer. barvni risani film POPAJEVE NEUMNOSTI ob 15. uri.

26. in 27. aprila amer. barvni pustolovski film LOVEC NA JELENE; režija Michael Cimino, v gl. vlogi Robert De Niro, ob 17. in 20. uri. Film je nagrajen s petimi oskarji.

28. in 29. aprila amer. šp. barvni pust. film KRALJ MAMIL; režija Larry Spiegel, v gl. vlogi Peter Graves, ob 17. in 19. uri.

30. aprila amer. barvni krim. film SKRIVNOSTNI DRUŽABNIK; režija Daryl Duke, v gl. vlogi Elliott Gould, ob 17. in 19. uri.

1. maja zaprto.

2. maja amer.-španski barvni krim. film POLICIJSKI PES; režija Antonio Lsasi, v gl. vlogi Jason Miller, ob 17. in 19. uri.

3. in 4. maja amer. barvni krim. film SUROVO PLACILO; režija Scharles Dubin, v gl. vlogi Steven Mackhetti, ob 17. in 19. uri.

5. in 6. maja italij. CS barvni kavb. film SREBRNO SEDLO; režija Lucio Fulci, v gl. vlogi Giulano Gemma, ob 17. in 19. uri.

7. maja amer. barvni glasb. film VROČICA SOBOTNE NOČI; režija John Badham, v gl. vlogi John Travolta, ob 17. in 19. uri.

8. maja zaprto.

9. maja amer. barvni ljub. drama GRŠKI LASTNIK LADIJ; režija J. Lee Thompson, v gl. vlogi Anthony Quinn, ob 17. in 19. uri.

10. in 11. maja izraelska barvna komedija LINOMIN SLADOLED; režija Boaz Davidson, v gl. vlogi Yiftach Katzor, ob 17. in 19. uri. Film je za mlade in za vse tiste, ki so bili mladi.

Kino PLAVŽ

26. in 27. aprila amer.-šp. barvni pust. film KRALJ MAMIL ob 18. in 20. uri.

27. aprila amer. barvni risani film POPAJEVE NEUMNOSTI ob 10. uri. Ogled filma je brezplačen za varčevalce Ježkovskega kluba. Poklanja ga Jugobanka Ljubljana — ekspozitura Jesenice.

28. in 29. aprila amer. barvni pust. film LOVEC NA JELENE ob 17. in 20. uri.

30. aprila zaprto.

1. maja italij. barvna psih. drama KACJE GNEZDO ob 18. in 20. uri

2. maja amer. barvni krim. film SKRIVNOSTNI DRUŽABNIK ob 18. in 20. uri.

3. in 4. maja italij. CS barvni kavb. film SREBRNO SEDLO ob 18. in 20. uri.

5. in 6. maja amer. barvni krim. film SUROVO PLACILO ob 18. in 20. uri.

7. maja zaprto.

8. maja amer.-šp. barvni krim. film POLICIJSKI PES ob 18. in 20. uri.

9. maja amer. barvni glasb. film VROČICA SOBOTNE NOČI ob 18. in 20. uri.

10. in 11. maja nem. barvni pustolovski film WINETOU V DOLINI SMRTI ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

26. aprila amer. CS barvni grozlj. film ORKA — KIT UBIJALEC ob 20. uri.

30. aprila amer.-šp. barvni pust. film KRALJ MAMIL ob 20. uri.

1. maja amer. barvni krim. film SKRIVNOSTNI DRUŽABNIK ob 20. uri.

2. maja italij. barvna psih. drama KACJE GNEZDO ob 20. uri.

3. maja amer. barvni pust. film LOVEC NA JELENE ob 20. uri.

7. maja italij. CS barvni kavb. film SREBRNO SEDLO ob 20. uri.

10. maja amer. barvni kriminalni film SUROVO PLACILO ob 20. uri.

Kino DOVJE-MOJSTRANA

26. aprila amer. barvni akcij. film PIRANE ob 19. uri.

27. aprila amer. barvni groz. film ORKA — KIT UBIJALEC ob 19. uri.

1. maja amer.-šp. barvni krim. film POLICIJSKI PES ob 19. uri.

3. maja amer.-šp. barvni pust. film KRALJ MAMIL ob 19. uri.

4. maja amer. barvni pust. film LOVEC NA JELENE ob 19. uri.

10. maja italij. CS barvni kavb. film SREBRNO SEDLO ob 19. uri.

11. maja amer. barvni krim. film SUROVO PLACILO ob 19. uri.

RAZPORED DEŽURNE SLUŽBE GZC GORENJSKE LEKARNE

Zap. št.	Enota	Dežurna služba	Pripombe
1.	Lekarna Kranj	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure
2.	Lekarna Jesenice	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure
3.	Lekarna Radovljica	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure
4.	Lekarna Zlatorog Bled	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure
5.	Lekarna Trzin	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure
6.	Lekarna Škofja Loka	Vse noči od 20. — 6. ure	Vse sobote 13. — 20. ure

ZAHVALA

Sodelavcem adjustaže štekel Javornik lužinica se zahvaljujem za prejeto darilo, ki mi bo drag spomin ob odhodu v pokoj in jim želim še veliko delovnih uspehov.

Maks Žibrek

ZAHVALA

Izvršnemu odboru sindikata TOZD Strojne delavnice se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč in za obisk ter jim želim še mnogo delovnih uspehov.

Hvaležna sodelavka

ZAHVALA

Planinskemu društvu Jesenice se najlepše zahvaljujem za prejeto čestitko.

Vsem planincem pa kličem s r e d n o!

Janez Meglič

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta in dedka

ALOJZA CIZLA
upokojenca ŽJ

se iskreno zahvaljujem TOZD Žičarna za denarno pomoč. Prav tako se zahvaljujem sosedom za izražena sožalja in cvetje ter vsem, ki so v težkih trenutkih sočustvovali z nami.

Vsi njegovi

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše drage

ANE TURŠIČ

se zahvaljujem vsem, ki ste z nami sočustvovali, darovali cvetje in bili v pomoč. Hvala vsem za številno spremstvo na njeni zadnji poti in govnici za poslovilne besede. Posebej se moramo zahvaliti dr. Sajevcu za dolgoletno zdravljenje in obiske na domu in osebju nevrološke klinike v Ljubljani za lajšanje bolečin v zadnjih težkih dnevih. Posebna hvala velja bližnjim sosedom iz soseske, ki so nas bodrili in bili v vsestransko pomoč.

Albina, Peter, Simon, vnuki in vnukinje, sestre in bratje

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, brata in strica

IVANA KRŽIČA

se najlepše zahvaljujem sostanovalcem in sosedom, sindikatu železarne Jesenice, sodelavcem TOZD Plavž, učencem TMSS 4. M. TPO Golica — TOZD Delikatesa, krajevnim skupnostim Podmežaklja in vsem ostalim za darovano cvetje, denarno in drugo pomoč.

Prav tako se iskreno zahvaljujem predsedniku izvršnega odbora sindikata TOZD Plavž, tov. Bergantu za poslovilne besede in pevčcem za izbrano petje.

ZALUJOČI: žena Angelca, sin Janko in Pavle z družino, brat Tone in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči in nenadni izgubi našega očeta, deda, pradedca, brata in strica

MIHA SMOLEJA

se iskreno zahvaljujem vsem, ki so nam izrazili sožalje in sočustvovali z nami.

Hvala darovalcem vencev, cvetja in vsem, ki ste se v tako velikem številu poslovlili od njega.

Posebno se zahvaljujem pihalnemu orkestru in pevčcem.

Zalujoci sin Viko v imenu vsega sorodstva

ZAHVALA

Ob smrti dragega moža, očeta in starega očeta

VALENTINA SMOLEJA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in sovaščanom, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, mu poklonili vence, cvetje in nam kakorkoli pomagali v teh težkih dneh.

Posebno zahvalo izrekamo vsem govornikom organizacije ZB NOV, gasilskemu društvu Planina pod Golico in pevčemu Društvu upokojencev Jesenice.

Prav tako se zahvaljujem komunalnemu podjetju Kovinar, gasilski četni železarne Jesenice, TOZD Hladna valjarna Bela in TOZD Rožca-Jesenice.

VSI NJEGOVI

OBJAVO

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Družbena prehrana z dne 17. 4. 1980 dajemo ponovno

za opravljanje del in nalog za določen čas od 5. 6. do 25. 9. 1980 v počitniškem domu Biograd n/m.

1. upravnik	1 oseba
2. administrator	1 oseba
3. glavna kuharica	1 oseba
4. servirka	1 oseba
5. točilka	1 oseba
6. ekonom	1 oseba
7. vodilna sobarica	1 oseba
8. gospodar	1 oseba

POGOJI:

- Ad 1/ visoko kvalificiran gostinski delavec
Ad 2/ znanje strojepisja in sposobnost vodenja administracije
Ad 3/ dokončana gostinska šola — smer kuharstvo ali nekaj let ustreznih izkušenj v kuhinji
Ad 4 in 5/ nekajletne delovne izkušnje in sposobnost za taka dela
Ad 6/ kvalificiran delavec gostinske ali trgovske stroke, šoferski izpit B kategorije oziroma delavec z nekajletnimi delovnimi izkušnjami v preskrbi z živili
Ad 7 in 8/ dokončana osnovna šola

Za opravljanje objavljenih delovnih nalog se lahko prijavi tudi kandidati iz rednega delovnega razmra v TOZD železarne Jesenice. Stanovanje in hrana je brezplačna. Kandidatom pripada osebni dohodek v skladu z določili samoupravnih aktov.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi na kadrovski sektor. Podrobnejše informacije dobite pri kadroviku ali personaliki TOZD družbena prehrana.

ŽELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER JESENICE. KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA

razpisuje

naloge in opravila administratorke — tajnice na oddelku za izobraževanje ob delu za določen čas — eno leto.

Nastop dela 5. 5. 1980.

Pogoji za sprejem: administrativna šola z dveletno prakso.

Odbor za medsebojna razmerja splošne bolnice Jesenice razglasa prosto mesto za opravila in naloge zdravnika-specialista kirurga.

Kandidati morajo poleg splošnih izpolnjevati tudi naslednji posebni pogoj:

— opravljen specialistični izpit iz kirurgije.

Kandidati naj svoje vloge s kratkim življenjepisom pošljejo v splošno bolnico Jesenice najkasneje do 12. maja 1980.

IZGUBLJENA OČALA

V četrtek, 17. aprila, sem izgubil na poti od ŽIC do Čufarjeve (lahko tudi na avtobusu) očala s svetlim kovinskim okvirjem in z nekoliko temnimi rjavimi stekli.

Postenega najditelja prosim, da jih vrne na naslov: MIHA JELOVČAN, Bokalova 12 — Jesenice, ali na uredništvo Železarja (stavba nasproti glavne pisarne Železarne).

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

ZAHVALA

Vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Željarna se iskreno zahvaljujem za izkazano pozornost in tako darilo ob moji 50-letnici.

Davorin Mikulaj

ZAHVALA

Izvršnemu odboru sindikata TOZD Energetika se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo prejela v času moje bolezn.

Cvetka Skol

NA TRIGLAVSKEM TURNEM SMUKU LETOS 220 UDELEŽENCEV

DEVET ČASTNIH ZNAČK IN DIPLOM
ZA DESETI SMUK, 18 ZLATIH,
26 SREBRNIH IN 62 BRONASTIH
ZNAČK – SMUK V SNEŽNEM METEŽU

Planinska društva Javornik, Mojstrana, Martuljek in Jesenice so preteklo nedeljo, 20. aprila, organizirala in izvedla že dvajseti tradicionalni triglavski turni smuk, ki se ga je udeležilo 220 ljubiteljev turnega smučanja.

Letošnji datum smuka ni bil izbran najbolje: omejitve zaradi neparnih avtomobilov, referendumi v Mariboru, Velenju, Ljubljani, Novi Gorici, nesigurno aprilsko vreme, neuležan sneg... Toda zmanjkalo je prostih nedelj!

Cesto do Zasipse planine so spuzili tik pred smukom. Udeleženci so prihajali v dolino Krme iz vseh krajev Slovenije od Prekmurja do Kopra (največ iz Jesenice, Škofje Loke in Ljubljane) večina v soboto, nekateri pa celo dan prej. Vozila so zatrpala preozko pluzeno cesto na Zasipski planini. Pomagali smo si z ročnim odkidavanjem za pripravo parkirišč.

V večjih in manjših skupinah so smučarji (obeh spolov) hiteli v soboto iz Krme, mimo lovskih baze čez Apnenico do Staničevega doma ali celo do Kredarice. Dolg in naporen je vzpon, ki zahteva precejšno mero kondicije. Vreme pa ni bilo obetavno – oblačno, megleno, višje v robeh pa je brila burja in nosila snežne kristale v premle obraz. Toda kjer je volja, tam je pot! V prijetnem Staničevem domu so nas sprejeli poštvalni javniški fantje z odprtimi rokami. Kmalu je bil dom premajhen. Nekateri so zato odšli do uro oddaljene Kredarice, nekaj pa se jih je celo še isti dan vrnilo v dolino. Škoda, ker ob takih priložnostih ni odprta Kredarica v celoti.

Nekaj najbolj zagnanih smučarjev – gornikov je ta dan zlezlo celo na vrh Triglava (holi za uspeh kot užitek).

V koči je bil pa pravi živ-zjav. Veselo kramljanje, prepevanje, Milan (evidenca, značka) in pridni javniški fantje (oskrba) so imeli polne roke dela, pa so vseeno zvečer organizirali še »zabavni večer«. Prijeto je bilo. Zunaj pa se je razvijal prvi senčni metez in burja je orglala okoli vogalov vsa noč.

Nedeljsko jutro! Megla, burja, snežni metez! Po zajtrku in prihodu smučarjev z Kredarice so v skupinah odhajali udeleženci na start 7 do 8 km dolge proge z grebene Rži. Zapadlo je 20–30 cm pršica, da

je bila vožnja prek Apnenice res dobra. Žal pa je bila vidljivost slaba, ker je nenehno snežilo. Pod ovčarsko bajto in prek melič pod Draškimi vrhovi je bil stari sneg precej suh in ni dovoljeval kakšnih pravih kristalov in vijuganj, vendar so bile dolge prečne vožnje imenitne in zabavne, saj se je marsikdo »zarile globoko v mehki sneg«. Tudi tokrat v slabih vremenskih in delno tudi snežnih pogojih je šlo vse po sreči in brez nezdov. Mojstranski reševalci, ki so dežurali na progi, pa tudi ostali organizatorji in vsi udeleženci so bili za-

dovoljni, saj je dvajseti triglavski smuk vseeno dobro uspel.

Letos je bilo razdeljenih med 220 udeležencev: 62 bronastih značk (enkratna udeležba), 26 srebrnih značk (trikratna udeležba), 18 zlatih značk (petkratna udeležba) ter 9 častnih značk in diplom za desetkratno udeležbo. Med udeleženci je bilo 10 smučarjev, ki so se udeležili enajstih, trije pa celo vseh dvajsetih tradicionalnih triglavskih smukov. Čestitamo!

Za zelo lepe ročno izdelane diplome (desetkratna udeležba) gre zahvala znanemu poštvalnemu slikarju Francetu Kreutzerju.

Za drugo leto upamo in želimo, da se spet vidimo na trinajestem triglavskem smuku v boljših vremenskih in snežnih pogojih kot letos. Srečno!

Janez Krusić

ODPRTO KLUBSKO PRVENSTVO SK JESENICE V VELESALOMU NA ČRNEM VRHU

V nedeljo, 6. aprila, je organiziral smučarski klub Jesenice v Črnem vrhu veleslalom za vse kategorije. Proga je potekala s Španovega vrha do srednje postaje sedenice, dolga je bila 1200 m s 120 m višinske razlike in 22 vrzati. Postavil jo je trener Jože Klinar-Moko. Tekmovanja se je udeležilo 59 tekmovalcev. Pripravljenih je bilo veliko več, nekaj čez 100, ki pa so zaman čakali eno uro, da bi se pripeljali z sedežnico na Španov vrh. TOZD Žičnice Kranjske gora ni pravčasno obvestila, da žičnica ne vozi več. Na intervencijo predsednika kluba nam je z zamudno vendarle uspelo dobiti iz Kranjske gore strojnika žičnice, da je preostali del poštvalno čakajočih tekmovalcev prepeljal do štarta. Tekmovanje je potekalo v borbenem duhu in vedrem razpoloženju. Na koncu tekmovanja je vse navzoče pozdravil predsednik kluba Edo Kavčič, se jim zahvalil za potrpežljivost in jim čestital k dosegnim uspehom, zmagovalcem v posameznih kategorijah pa je podelil odličja.

REZULTATI:

Cicibani: 1. Bor Rojnik 41,56, 2. Robi Klinar 42,31, 3. Sandi Potočnik 43,46, vsi Jesenice, 4. Primož Treven 43,64 Radovljica, 5. Igor Makra 46,84, 6. Sergej Poljšak 47,83, 7. Blaž Pesjak 50,37, 8. Blaž Kavčič 51,90, 9. Robi Prešeren 53,30, 10. Sebastjan Gasperin 56,42, 11. Danilo Klancar 1,30,37 vsi Jesenice.

Cicibanke: 1. Elizabeta Kokalj 42,31, 2. Tina Zmitek 45,97 Radovljica, 3. Mojca Novak 49,80 Kr. gora.

Mlajši pionirji: 1. Sašo Robič 37,41, 2. Tomaž Koblar 39,85, 3. Igor Klinar 40,18, 5. Matjaž Razboršek 42,76, 5. Miha Dakoblar 43,13, 6. Robi Pesjak 43,46, 7. Mitja Ravnikar 47,64 vsi Jesenice.

Starejši pionirke: 1. Veronika Klinar 40,95, 2. Mojca Pristov 48,59, 3. Tanja Brštnik 50,28, 4. Aleksandra Klinar 56,91 vse Jesenice.

Starejši pionirji: 1. Boštjan Smolej 41,20, 2. Lojzi Borštnik 41,68, 3. Jurica Klemen 53,38, vsi Jesenice.

Mladinke: 1. Barbara Benedičič 39,70 Jesenice.

Mladinci: 1. Milan Podpac 42,83 Jesenice.

Članice od 35–45 let: 1. Cilka Benedičič 52,26, 2. Anica Kavčič 57,54, 3. Marija Pristov 1,45,00.

Članice nad 45 let: 1. Lojzka Praček 51,74.

Člani do 35 let: 1. Cena Štravs 37,80, 2. Boris Pesjak 38,09, 3. Alojz Kravthaker 38,15, 4. Miro Črv 42,68, 5. Tomislav Gerbec 43,25, 6. Oto Prešeren 43,85, 7. Jure Hafner odstopil.

Člani do 45 let: 1. Lovro Markež 39,85, 2. Zdravko Kavčič 42,41, 3. Ivo Borštnik 46,58, 4. Edo Kavčič 46,84, 5. Janez Poljšak 47,71, 6. Aco Klancar 48,30.

Člani nad 45 let: 1. Marjan Kejar 42,42, 2. Franc Gasperin 43,83, 2. Albin Babič 47,68, 4. Franc Benedičič 50,82, 5. Franc Pesjak 1,00,59, 6. Viktor Štedlar 1,07,37, 7. Anton Pogacnik 1,09,60.

Po končanem tekmovanju in podelitvi kolajz so se vsi tekmovalci zbrali v stari smučarski koči in v prijateljskem vzdušju pokramljali v želji, da se drugo leto zopet vidijo v še večjem številu, vendar takrat, ko bo žičnica obratovala.

J. N.

RAZGLASITEV REZULTATOV ŠPORTNE REKREACIJE

V soboto, 26. aprila, bo ob 18. uri v spodnjih prostorih restavracije Kazina letonjske razglasitve rezultatov v športni rekreaciji v Železnari. Najbolje uvrščene ekipe bodo prejele pokale, poleg tega bodo objavljene še rezultati v posameznih panogah, ki se niso bili razglašeni. Na razglasitve vabimo vse, ki so sodelovali na letošnji tekmovalni.

Pred razglasitvijo bo kratko predavanje Dolfeta Jelenc o odpravi jeseniških alpinistov v Mont Kenijo. Komisija za športno rekreacijo

STRELSKO TEKMOVANJE LOVCEV

Lovska družina Jesenice, ki šteje 60 članov, vsako leto organizira tudi več strelskih tekmovanj. V mesecu maju imajo priredbo lovškega orožja pred lovom na parkljesto divjad, v mesecu septembru pa v okviru družine izvedejo tekmovalje v streljanju z malokalibrsko puško.

Letos so se oddčili še za tekmovalje v streljanju z zračno puško. To tekmovalje so izvedli prejšnji petek na strelišču strelske družine Triglav na Javorniku. Udeležba je bila skromnejša, kot so pričakovali, saj se je od 60 članov tekmovalja udeležilo le 15 članov.

Stanko Krmelj, predsednik SD Triglav in tudi član jeseniške lovške družine, je ob tem poudaril, da se posamezni lovci premalo zavedajo pomembnosti takšnih tekmovanj. Če bi več trenirali na takšnih in podobnih tekmovanjih, bi bilo tudi obstrelnje divjadi v gozdovih manj, s svojimi puškami pa bi v loviščih seveda imeli tudi več uspeha.

REZULTATI: 1. Niko Brnard 152 krogov, 2. Vinko Sedej 143, 3. Stanko Krmelj 137, 4. Matjaž Kalan 136, 5. Božo Resman 135, 6. Blaž Venger 118, 7. Janez Noč 116, 8. Tomaž Blažič 105, 9. Branko Smolej 100, 10. Niko Šipeč 97 itd.

J. R.

LETNA KONFERENCA TABORNIKOV

Taborniki Aljažvega odreda smo sredi aprila imeli letno konferenco. V avli osnovne šole se nas je zbralo lepo število. Pogovarjali smo se o delu v preteklem letu. Kar uspešni smo bili.

Udeležili smo se pohoda ob žici okupirane Ljubljane in prvomajskega tabora v Bohinjski Bistrici. V septemru smo organizirali tridnevno taborjenje v Radovni. Sodelovali smo v delovnih akcijah in pri kurjenju kresov. Skrbeli smo za urejeno okolje. Sodelovali smo na raznih tekmovanjih. Posebno zavzeto smo sodelovali v akciji NNPP '79. Naj vam povem še to, da so se na republiško tekmovalje v taborniškem mnogoboju v Šostanju najbolj izkazali najmlajši – Murni.

Na konferenci smo sprejeli nov program dela. Veselimo se novih nalog. Izbrali smo take, ki nam bodo pomagale uresničevati geslo: Taborniki morajo znati veliko! Najlepše nam je takrat, ko se učimo, kako je treba ljubiti domovino. Čuvali bomo njeno svobodo. To je tudi naša dolžnost.

Taborniki Aljažvega odreda smo s konferenco poslali pozdravno pismo našemu dragemu tovarišu Titu z iskrenimi željami, da bi kmalu ozdravel in se skupaj z nami veselil prihodnosti.

Blaž Knific, OS 16. december
Mojstrana

DAN SLOVENSKEH PLANINCEV BO LETOS V VRATIH

Delo planinskega društva Dovje – Mojstrana je tudi v letošnjem letu zelo razgibano. Upravni odbor in posamezni odseki uspešno uresničujejo programe dela, ki so jih sprejeli na rednem letnem obnem zboru. Osrednja akcija, na katero se pripravljajo, je brez dvoma dan slovenskih planincev, ki bo letos 14. septembra v Vratih. Da bo ta velika vsakoletna manifestacija slovenskih planincev pod samim očakom Triglavom seveda ni naključje, saj letos poteka 85 let, odkar stoji Aljažev stolp vrh Triglava in 70 let od izgradnje sedanjega Aljažvega doma v Vratih, ta dan pa bo letos povezan tudi s 35-letnico osvoboditve.

Pri Planinskem društvu Dovje – Mojstrana so že ustanovili poseben odbor, ki je že pripravil okvirni program. Pripravili bodo bogat kulturni program, izdana bo posebna brošura, značka, spominske kuverte in priložnostni poštni žig.

Člani odbora za ustanovitev triglavskega muzeja bodo v Mojstrani pripravili tudi dve razstavi, in sicer razstavo muzejskih eksponatov in foto razstavo triglavsko pogorje z razvojem planinskih postojank.

Člane planinskega društva Dovje – Mojstrana čaka do septembra, do dneva planincev, še izredno veliko dela. Med drugim bodo uredili tudi okolico Aljažvega doma v Vratih, tako da bo dolina pod Triglavom kar najbolj slovesno sprejela več tisoč slovenskih planincev.

J. R.

TRIGLAVSKA SFINGA, ZADNJI PROBLEM SEVERNE STENE TRIGLAVA

Ante Mahkota, alpinist, ki je v povojnih letih preplezal vrsto ekstremnih težkih plezalnih smeri v savinjsko-kamniških planinah, severno steno Dedca nad Korošico, južno steno Kogla, v avstrijskih Gesausih, Dolomiti, Cimo su Alto, Torre-Trieste in severno steno Zahodne Cline in še posebej v Centralnih Alpah nad Chamoniem, v gorah Wallisa, Berner Oberlandom in Dauphineji, v Kavkazu, Himalaji, Pamirju, na črnem kontinentu in na Japonskem (Fudžijama), je pri Cankarjevi založbi v redakciji Toneta Pavčka izdal pomembno in nad vse zanimivo zajeto knjigo s 480 stranic: Sfinga, zadnja skrivnost triglavske stene.

Knjiga je v prvi vrsti namenjena stotisočom naših organiziranih planincev, z zanimanjem pa bodo po njej segli tudi ostali ljubitelji in obiskovalci gora. Nova knjiga o triglavski Sfinji ne bo le prijetno branje, temveč bo tudi izredno bogat učenik za vse številne aktivne člane alpinističnih sekcij in odsekov, ki delujejo širom Slovenije.

Ante Mahkota, vrh našega plezalnega športa in alpinizma v času po vojni, je bil vsekakor prvi poklican, da izda nujno potrebna navodila za zdrav razvoj in vzpon našega vrhunskega plezalnega športa. Živel je v času prepovedi, ko je sok našega plezalnega športa in alpinizma segal po višjih in tudi skrajno težkih in nevarnih plezalnoalpinističnih ciljih v domačih in tudi tujih stenah. Generacija našega najboljšega poznavalca himalajskih sten, grebenov in vrhov: Aleša Kunaverja, Ljuba Juvana, Milana Šara, Igorja Levstika, Marka Dularja, Petra Ščetina z Nadijo Fajdigo je hitro in odlično nadomestila plezalce in alpiniste, ki so plezali in krotili težke stene v Julijskih Alpah in savinjsko-kamniških planinah ter Grin-tavcih v času Skalašev, to je med obema vojnama. Naši povojni plezalci in alpinisti so imeli svetle vzore v vrhu svetovnega alpinizma, ki je od leta 1931 do 1938 odlično rešil tri zadnje velike probleme Alp: severno steno Matterhorna, severno »steno smrti« Eigerja in Walckerjev steber v Jorassih.

Naši plezalci in alpinisti so sledili novemu valu svetovnega alpinizma, ki je segal v Dolomiti, Alpah, v Andih, Kavkazu, Hindukušu in Himalaji po višjih in vedno težjih ciljih. Njihovi vzorniki so bili francoski zmagovalci prvih osemstotakov: Maurice Herzog, Lionel Terray, Gaston Rebuffat in mnogi drugi, ki so najvišje kotirali na plezalno-alpinističnem nebu.

Poleg težkih se nepreplezanih plezalnih smeri v savinjsko-kamniških planinah in Grin-tavcih (Rinke, Ojstrica, Rzenik in »ogel«) je bila v središču zanimanja tudi »verna stena Triglava s svojo pomembno isino 1250 m in širino preko treh kilometrov.

Ko sta leta 1945 Pavla Jesihova in Joža Čop preplezala in ukrotila osrednji ali Čopov steber v severni steni Triglava, se je svet našega plezalnega športa in alpinizma

usmeril in zagledal v edinstveni 500 metrski skalni zid Sfinje, ki se prepadno in prevesno dviga iz skalnega okrešlja nad Jugovo grapo med severozahodnim razom Triglava, po katerem sta leta 1929 po več neuspešnih poskusih speljala svojo smer odlična plezalca Karl Prusik in Roman Szalay in Jugovim stebrom, kjer se je leta 1924 smrtno ponesrečil pionir našega plezalnega športa in začetnik alpinizma dr. Klement Jug.

V severni triglavski steni je vrisanih preko 25 lahkih, težkih in skrajno težkih plezalnih smeri in čez dvajset vstopnih, vmesnih in izstopnih variant. To je Meka domačega in svetovnega plezalnega športa. V devetdesetih letih, odkar je severno steno Triglava prvi preplezal leta 1890 slavni trentarski divji lovec in gonjač Ivan Berginc-Štrukelj, so plezali v severni steni Triglava naši Drenovci s Pavlom Kunaverjem na čelu, Skalaši s dr. Henrikom Tumom, Vladimirjem Topolovcem in dr. Klementom Jugom in vse plezalno-alpinistične generacije do današnjih dni.

Petstometski skalni zid Sfinje pa je ostal nedotaknjen do leta 1956. Petdeset let po prvem plezalno-alpinističnem uspehu v severni steni Triglava so uprli oči in usmerili korake in prijeme v razčlembi Sfinje naši plezalci in alpinisti novega vala, med njimi so bili prvi Aleš Kunaver, Ante Mahkota, Ciril Debeljak in mnogi drugi, ki so v petdesetih, šestdesetih letih predstavljali vrh našega alpinizma. Poizkusi, ogledi in napadi so se vrstili z menjajočo srečo iz leta v leto. V amfiteatru pod Sfinjo med Jugovim in severozahodnim stebrom so se izmenjavali vsi naši najboljši, ki so ukrotili že vrsto domačih in tujih težkih smeri in vrhov. Pod Sfinjo in v Sfinji so se menjavali Tone Sazonov, Ljubo Juvan, Šara, Levstik in drugi – vsi so se vračali v Vrata in Aljažev dom nemohi, poraženi.

Prvič je Sfinga klonila in dopustila vzpon leta 1961 Alešu Kunaverju in Kazimirju Draslerju. Tri dni sta se prva zmagovalca borila s previsi in strehami nad prepadi Sfinje. Ta prvi veliki uspeh je opogumil in navdušil še druge srčne nasakovalce. Ante Mahkota in Nadija Fajdiga sta v boju vključila še druge najboljše plezalce in alpiniste tedanjega časa. V težki boji brez upa zmage so posegli še Šara, Levstik, Juvan in drugi, ki so iskali v stenah Sfinje svojo največjo zmago.

Po desetih letih vztrajnih in brezkompromisnih bojev z zidovi, previsi in prepadi Sfinje sta Ante Mahkota in Peter Ščetin 11. junija leta 1966 preplezala in ukrotila Sfinjin obraz, smer, ki je ocenjena s VI. težavnostno stopnjo, visoka pa je 300 metrov. Avtor knjige o Sfinji je žrtvoval deset let svoje plezalno-alpinistične kariere Sfinji.

Knjiga Anteja Mahkota bo izredno bogato branje vsem, se posebno pa vsem tistim, ki so se predali športnim aktivnostim, ki zahtevajo veliko mero ljubezni, odpovedovanja in znoja.

Uroš Župančič

Triglavska Sfinja

TELOVADKE TEKMOVALE V MARIBORU

Tekmovanja za memorial Ivana Salamuna, ki je bilo v soboto, 19. aprila, v Mariboru so se udeležile tudi tri jeseniške telovadke. Zbralo se je veliko število telovadcev in telovadk iz vseh republik in pokrajin kjer gojijo športno gimnastiko. Najmočnejše je bilo slovensko zastopstvo.

V zveznem razredu je bil med člani najuspešnejši Mariborčan Bane Tripkovič, ki je zmagal kar na petih orodjih, na preskočku pa njegov brat Mišo. Med članicami je bila nesporno najboljša Alenka Zupančič. Izkazali pa sta se Novomeščanki Kavskova in Kočeverjanka z drugim in tretjim mestom, kar je bila prava hladna prha za Ljubljance.

Med mladinci je bil najboljši Mariborčan Škoberne, drugi je bil Kosec iz Ljubljane in prijetno presenečenje, tretji Trbovelčan Vodeb. Mladinke so tekmovalle skupno s članicami. Ljubljankanke so bile izrazito najboljše. Med prvih deset se jih je uvrstilo kar šest, po ena iz Zagreba, Skopja, Novoga Sada in na deseto mesto Jeseničanka

ML

PLANINSKO DRUŠTVO RADOVLJICA LETOS SLAVI 85-LETNICO

Marljivi člani planinskega društva Radovljica so tudi letošnje leto začeli zelo zavzeto in delavno na vseh področjih. Kot so ocenili na nedavni letni konferenci, je bilo delo v preteklem mandatsnem obdobju zelo uspešno. Upravni odbor društva se je redno vsak mesec sestajal in načrtoval ter usklajeval delo. Tudi v lanskem letu je bila poleg osnovnih dejavnosti društva vsa pozornost namenjena trem planinskim postojankam, s katerimi upravlja društvo, in sicer so to: Valvasorjev dom pod Stolum, Roblekov dom na Begunjščici in Pogacnikov dom na Krških podih.

Obisk na vseh treh postojankah je bil lani izredno velik, še posebno v Pogacnikovem domu. Ob tem seveda ni manjkalo težav glede rednega oskrbovanja postojank. Že dalj časa je znan problem nošnje hrane in pijače na visokogorske postojanke; en neseč ne more zagotoviti rednega oskrbovanja. To je seveda tudi glavni razlog, da so se pri društvu oddčili za gradnjo tovarne žičnice iz Trente do Pogacnikovega doma na Krških podih. Akcija je že stekla, radovljiški planinci pa so že pri prvih korakih naleteli na težave, predvsem glede urejanja potrebne dokumentacije in soglasij. S posredovanjem Planinske zveze Slovenije jim je sedaj le uspelo premakniti z mrtve točke urejanje te dokumentacije v skupščini občine Tolmin.

Kot predvidevajo, bo pomladi narejen lokacijski ogled. Sicer pa je tehnična priprava za gradnjo tovarne žičnice boljša. Pripravljene imajo že načrte za strojno, gozdno gospodarstvo Tolmin je že izmerilo traso, v tovarni verig Lesce pa

so začeli z izdelavo strojnice. Kot predvidevajo, bodo do letošnje jeseni opravili vsa pripravljalna dela.

Na letni konferenci so tudi ugotovili, da je v preteklem letu uspešno deloval gospodarski odsek ter mladinski in alpinistični odsek. Razveseljivo je, da se je v planinske vrste vključilo več mladih, ki redno obiskujejo planinsko šolo. V okviru PD Radovljica deluje tudi postaja GRS, ki je prav tako v lanskem letu izvršila vse naloge.

Planinsko društvo Radovljica, ki je s 2355 člani ena najbolj množičnih družbenih organizacij v občini, letos praznuje tudi lep jubilej, in sicer 85-letnico ustanovitve in uspešnega delovanja. Za pripravo praznovanja so že imenovali poseben odbor, ki je pripravil zelo pester program. Kot so se dogovorili, bo 3. avgusta dan planincev radovljiške občine pri Valvasorjevem domu. Organizirali bodo tri razstave, in sicer o zgodovini Stola, slikarsko razstavo s planinskimi motivi in razstavo fotografij. Alpinisti in člani GRS bodo v Dragi prikazali plezanje in reševanje. Načrtujejo tudi samostojno odpravo v Himalajo v sodelovanju vseh alpinističnih odsekov radovljiške občine. Mladinski odsek bo organiziral tradicionalno orientacijsko tekmovalje za pokal Jelovice v državnem merilu, markacijski odsek pa bo uredil krožno planinsko pot okoli Pogacnikovega doma na Krških podih.

Ob koncu teh obsežnih akcij v jubilejnem letu naj še omenimo, da bodo radovljiški planinci izvedli dva izleta, tesneje pa bodo sodelovali tudi z zamejskimi planinskimi društvi.

J. Rabić

POPRAVILO IN DOGRADITEV TRIM STEZE

Pred kratkim je bila seja komisije za dograditev TRIM steze Mirana Ogrina na Zgornjem Plavžu. Na seji so se dogovorili, da se popravilo pokaže, ki sta jih povzročila čas in zima. Treba bo namreč nadomestiti štiri deske z navodili za uporabo, ki so obsežne v bližini posameznih objektov in naprav za telesno vadbo. Zamenjati bo potrebno tri kačipote in nadomestiti štiri preiskbe verige, na katerih so okrogli tramčki za vaje hrbtenice. Tri verige so se namreč utrgale in bo zato treba kupiti nove, močnejše. Z ob časa je v petih letih, odkar Trim naprave stojijo, najedel streho kozolca, pod katerim so lestve, krogi, stol in drugo. Sklenili so, da je treba streho popraviti in prekriti s katranom. Pot od kozolca do konca steze je ponekod precej ilovnata. Da bi stezo izboljšali, bodo učenli osnovne šole Tone Čufar ta del posuli s peskom, ki ga bodo na Žerjave pripeljali delavci Gradbina.

V drugem delu seje so se dogovorili o zgraditvi dveh krajših brvi, po katerih bo moč priti iz desnega na levi breg Jesenic. Tu je namreč steza že tudi nared, ni pa se dosegel uporabljala, ker ni bilo prehoda čez potok. Za ta dva manjša objekta bodo v

kratkem naredili načrt, po prejemu gradbenega dovoljenja, pa bodo brvi zgradili. Kot predvidevajo, bodo za to zadostovala finančna sredstva, ki so jih doslej zbrali s prispevki ter reklamami. V celoti pa bo zmanjkalo denarja za ureditev spodnje daljše brvi preko cele struge Jesenice, ki pripelje Trim stezo zopet na desno stran potoka. Zato bo akcija za zbiranje sredstev tekla naprej, posebno se zato, ker bo ta brv splošnega pomena. Uporabljali jo bodo tudi prebivalci desne strani potoka za hojo v trgovino ob Bokalovi ulici in za bližnjico proti centru Jesenic.

Razen omenjenih sklepov za popravilo in dograditev so sklenili, da bo treba določiti lastnika steze in zagotoviti vse uporabnike, ki jih je zelo veliko, naj pri hoji po Trim stezi uporabljajo le za to določeno traso. Nekateri namreč koristijo bližnjice in pri tem delajo škodo lastnikom zemljišč ob stezi. Treba je namreč vedeti, da so le-ti dali soglasje za uporabo pod pogojem, da ne bo škode na njihovem zemljišču. Komisija upa, da bodo vsi razumeli to prošnjo in da ne bo moten tej nevarnosti v zvezi z nadaljnjo uporabo Trim steze.

B.